

UNIVERZITET U BANJOJ LUCI

FILOZOFSKI FAKULTET

Mira Laketić

**VASPITNO-OBRAZOVNI EFEKTI ANALIZE
KNJIŽEVNOG LIKA U INDIVIDUALIZOVANOJ
RAZREDNOJ NASTAVI KNJIŽEVNOSTI**

DOKTORSKA DISERTACIJA

Banja Luka, 2020. godine

UNIVERZITET U BANJOJ LUCI

FILOZOFSKI FAKULTET

Mira Laketić

**VASPITNO-OBRZOVNI EFEKTI ANALIZE
KNJIŽEVNOG LIKA U INDIVIDUALIZOVANOJ
RAZREDNOJ NASTAVI KNJIŽEVNOSTI**

DOKTORSKA DISERTACIJA

Banja Luka, 2020. godine

UNIVERZITET U BANJOJ LUCI
UNIVERSITY OF BANJA LUKA

FILOZOFSKI FAKULTET
FACULTY OF PHILOSOPHY

Mira Laketić

**EDUCATIONAL EFFECTS OF THE ANALYSIS OF THE
LITERARY CHARACTER IN INDIVIDUALIZED PRIMARY
CLASSES OF LITERATURE**

DOCTORAL DISSERTATION

Banja Luka, 2020. godine

Informacije o mentoru i doktorskoj disertaciji

Mentor: dr Mile Ilić, redovni profesor, Filozofski fakultet Univerzitet u Banjoj Luci

Naslov doktorske disertacije: Vaspitno-obrazovni efekti analize književnog lika u individualizovanoj razrednoj nastavi književnosti

Rezime: U naučnim istraživanjima identifikovane su vrlo velike individualne razlike u razvoju učenika. Zato je potrebno sve češće organizovati didaktičko-metodički zasnovanu individualizovanu nastavu, usklađujući je sa individualnim sposobnostima i karakteristikama u razvoju i radu učenika. Naučno, društveno i praktično su izuzetno značajna eksperimentalna proučavanja inovativnih modela individualizovane nastave. Prema analizama rezultata prethodnih tangetnih empirijskih istraživanja, zaključili smo da nije bilo pokušaja eksperimentalne verifikacije vaspitno-obrazovnih efekata analize književnog lika u individualizovanoj razrednoj nastavi književnosti.

Cilj empirijskog istraživanja bio je eksperimentalno utvrđivanje vaspitno-obrazovnih efekata analize književnog lika u razrednoj nastavi književnosti, individualizovanoj primjenom nastavnih listića (NL), u nastavi različitih nivoa složenosti (NRNS) i u interaktivnoj nastavi različitih nivoa složenosti (INRNS) u odnosu na analizu književnog lika u tradicionalnoj (uobičajenoj) neindividualizovanoj razrednoj nastavi književnosti. U uzorku našeg istraživanja bilo je 155 učenika iz šest odjeljenja petog razreda osnovne škole. U tri eksperimentalna odjeljenja bilo je ukupno 78 učenika, a u tri kontrolna odjeljenja bilo je 77 učenika. Eksperimentalni faktor ili nezavisna varijabla u našem istraživanju je analiza književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave književnosti (primjenom nastavnih listića – NL, nastave različitih nivoa složenosti – NRNS i interaktivne nastave različitih nivoa složenosti – INRNS). Realizaciji eksperimentalnog programa prethodilo je kreiranje, planiranje i pripremanje vježbi za analizu književnog lika u navedenim modelima individualizovane razredne nastave književnosti.

Nakon jednogodišnje primjene eksperimentalnog faktora, učenici eksperimentalnih grupa su ostvarili, uglavnom statistički, značajno bolje vaspitno-obrazovne efekte u odnosu na svoje inicijalno stanje i u odnosu na učenike kontrolnih grupa sa kojima je realizovana uobičajena (neindividualizovana) nastava. Eksperimentalne (E1, E2 i E3) grupe postigle su statistički značajno bolje vaspitno-obrazovne efekte u sljedećim varijablama: brzina čitanja u sebi, razumijevanje pročitanog teksta, pismeno izražavanje, analiza književnog lika, verbalna kreativnost, kritičko i kreativno čitanje, moralna razvijenost učenika i razvijenost čitalačkih interesovanja. Ovo nas upućuje na potrebe, mogućnosti i perspektive masovnije primjene

analize književnih likova i recepcije ostalih elemenata književnog teksta, kao i usvajanja ostalih programskih sadržaja, u eksperimentalno provjerenim modelima individualizovane razredne nastave književnosti, te njihovog daljeg naučnog istraživanja u ostalim predmetima.

Ključne riječi: razredna nastava književnosti, individualizovana nastava, primjena nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti, interaktivna nastava različitih nivoa složenosti, analiza književnog lika, vaspitno-obrazovni efekti.

Naučna oblast: Društvene nauke

Naučno polje: Pedagoške nauke

Klasifikacijska oznaka: S270 – Pedagogija i didaktika

Tip odabrane licence kreativne zajednice: autorstvo – nekomercijalno (CC BY-NC)

Information about the mentor and doctoral dissertation

Mentor: PhD Mile Ilic, Full professor, Faculty of Philosophy, University of Banja Luka

Title of the doctoral dissertation: Educational effects of the analysis of the literary character in individualized primary classes of literature

Summary: The huge individual differences in the students' development have been identified in the scientific researches. Therefore, it is necessary to organize more and more frequently didactic-methodical based individualized teaching coordinated with individual abilities and characteristics in the students' development and work. Experimental studies of the innovative models of the individualized teaching are scientifically, socially and practically important. According to the results analysis of the previous tangent empirical researches it has been concluded that there had not been any attempts at experimental verification of educational effects of the analysis of the literary character in individualized primary classes of literature.

The aim of the empirical research has been the experimental determination of the educational effects of analysis of the literary character in individualized primary classes of literature by applying the teaching worksheets (WS) in the teaching process of different complexity levels as well as in the interactive teaching process of different complexity levels compared to of analysis of the literary character in traditional (common) non-individualised primary classes of literature. In the sample of our research, there were 155 students from six groups of the year 5 in primary school. There were 78 students in three experimental groups, and in three control groups there were 77 students. Experimental factor or the independent variable in the research is the analysis of the literary character in models of individualized primary classes of literature (by applying the teaching worksheets, teaching process of different complexity levels, the interactive teaching process of different complexity levels). Realization of the experimental programme was preceded by creating, planning and preparing the exercises for the analysis of the literary character in the given models of individualized primary classes of literature.

After one-year long application of the experimental factor, students of the experimental groups achieved statistically significant better educational effects, compared with the initial state and with students of the control groups where common (non-individualised) teaching process was applied. Experimental groups (E1, E2 and E3) achieved statistically significant better educational effects in the following variables: speed of silent reading, reading and comprehension, written expressing, analysis of the literary character, verbal creativity, critical and creative reading, moral; development of students and development of reading interests. It

is referred to needs, possibilities and perspectives of mass application of analysis of the literary character and reception of other elements of literary texts, as well as adoption of other programme contents, in experimentally checked models of the individualized primary classes of literature and their further scientific research within the other subjects.

Key words: primary classes of literature, individualized teaching process, application of the teaching worksheets, teaching process of different levels of complexity, interactive teaching process of different levels of complexity, analysis of the literary character, educational effects.

Scientific area: social studies

Scientific field: Pedagogical sciences

Classification label: S270 – Pedagogy and didactics

Type of chosen license of the creative community: authorship – non-commercial (CC BY-NC)

SADRŽAJ

UVOD.....	10
POJMOVNA ODREĐENJA I OPŠTA POLAZIŠTA	13
Pojmovna određenja individualizovane nastave	13
Istorijski pregled nastanka i razvoja individualizovane nastave	16
Individualizovana razredna nastava književnosti	21
Vaspitno-obrazovni efekti.....	21
Književni lik.....	22
METODIČKA STRUKTURA ANALIZE KNJIŽEVNOG LIKA U RAZREDNOJ NASTAVI	24
Planiranje i pripremanje za analizu književnog lika u individualizovanoj razrednoj nastavi	24
Realizacija analize književnog lika u individualizovanoj razrednoj nastavi	25
Interpretacija i recepcija književnog lika u individualizovanoj razrednoj nastavi ..	25
Evaluacija razumijevanja i doživljavanja književnog lika.....	26
DIDAKTIČKO-METODIČKE OSNOVE ANALIZE KNJIŽEVNOG LIKA U VARIJANTAMA SISTEMA INDIVIDUALIZOVANE NASTAVE	27
Didaktičko-metodičke osnove analize književnog lika u razrednoj nastavi književnosti individualizovanoj primjenom nastavnih listića.....	29
Didaktičko-metodičke osnove analize književnog lika u nastavi različitih nivoa složenosti (NRNS)	33
Didaktičko-metodičke osnove analize književnog lika u interaktivnoj razrednoj nastavi književnosti različitih nivoa složenosti (INRNS)	39
OSVRT NA PRETHODNA TANGENTNA ISTRAŽIVANJA	45
METODOLOŠKI KONCEPT UTVRĐIVANJA VASPITNO-OBRAZOVNIH EFEKATA ANALIZE KNJIŽEVNOG LIKA U RAZREDNOJ NASTAVI KNJIŽEVNOSTI	51
Problem i predmet istraživanja	51
Značaj istraživanja	52
Cilj i zadaci istraživanja.....	53
Varijable u istraživanju	55
Hipoteze istraživanja.....	56
Metode, tehnike i instrumenti istraživanja.....	58
Istraživačke tehnike.....	65
Instrumenti istraživanja.....	66
Populacija i uzorak istraživanja	83
Organizacija i tok istraživanja	85

REZULTATI EKSPERIMENTALNOG ISTRAŽIVANJA	87
Rezultati ispitivanja obrazovnih efekata analize književnog lika u modelima individualizovane nastave (NL, NRNS i INRNS)	87
Uticaj analize književnog lika u individualizovanoj nastavi na kulturu pismenog izražavanja učenika.....	97
Dejstvo analize književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave književnosti.....	100
Djelovanje analize književnog lika u individualizovanoj nastavi na verbalnu kreativnost učenika	105
Uticaj analize književnog lika u individualizovanoj nastavi na kritičko čitanje učenika	108
Uticaj analize književnog lika u individualizovanoj nastavi na kreativno čitanje učenika.....	112
Vaspitni efekti analize književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave.....	117
Dejstvo analize književnog lika u modelima individualizovane nastave na moralnu razvijenost učenika	117
Uticaj analize književnog lika u individualizovanoj nastavi na motivisanost učenika	120
Uticaj analize književnog lika u individualizovanoj nastavi na čitalačka interesovanja učenika.....	124
ZAKLJUČCI	137
LITERATURA	149
PRILOZI.....	154
Mjerni instrumenti	155
Inovativni modeli individualizovane razredne nastave književnosti	264
Metrijske karakteristike mjernih instrumenata	327
Statistički pokazatelji rezultata inicijalnih i finalnih mjerena u eksperimentalnim i kontrolnim grupama	335

UVOD

Prirodna težnja društva, odnosno civilizacije, jeste da se razvija, da napreduje u svim svojim poljima. U vremenskom kontinuitetu, kada je o vaspitanju i obrazovanju riječ, kretanje je teklo od tradicionalne do savremene nastave.

Posmatrano iz jednog ugla, razredno-predmetno-časovni sistem je ekonomičan i efikasan jer omogućava omasovljavanje obrazovanja, ali kao nedostatak nosi sa sobom uprosječenost. Upravo je promišljanje o toj pojavi, o tom problemu uprosječenosti, iznjedrilo najprije diferencijaciju, a zatim i individualizaciju nastave kao didaktičku inovaciju.

Od kvaliteta nastave i načina organizovanja nastave zavisi kakav će biti ishod znanja učenika. Ostvarenje zadatka škole da proširuje i produbljuje postojeće znanje učenika, te da ih osposobljava za primjenu stečenih znanja u novonastalim situacijama, moguće je ako se u praksi više koriste inovativni nastavni sistemi i modeli, čiji se obrazovno-vaspitni efekti provjeravaju naučno-istraživačkim radom i potvrdom pozitivnih rezultata istraživanja.

Obrazovanje i vaspitanje su međusobno povezani procesi. Njihovo dejstvo možemo usmjeravati ka ostvarivanju pozitivnih vaspitno-obrazovnih efekata rada, pod uslovom da je taj rad prilagođen svakom učeniku kao individui. Svako dijete je jedinstvena ličnost i u skladu sa svojim sposobnostima i mogućnostima se uključuje u obrazovno-vaspitni proces.

U metodičkoj teoriji i nastavnoj praksi produbljuje se interes za književno djelo, interpretaciju književnog djela i analizu književnog lika. Savremena metodika nastave književnosti zalaže se za nove pristupe i postupke analize književnog lika, te na usklađivanje tih postupaka i pristupa s doživljajno-spoznajnim mogućnostima učenika. Analiza likova je nezaobilazna etapa u nastavnoj interpretaciji književnog teksta, jer doprinosi produbljenjem doživljavanju i razumijevanju postupaka junaka i poruka koje nam pisac kroz djelo šalje.

Književni likovi su najdinamičniji činioci književnog djela. Gotova sva dešavanja u umjetničkom tekstu podređena su književnim likovima i u službi su njihovog fizičkog i duhovnog ispoljavanja. Analiza likova treba da obuhvati ne samo zapažanje njihovog izgleda, ponašanja i akcije već i motivisanje njihovih postupaka, pogleda na svijet i moralnih stavova.

Brojna istraživanja pokazuju da individualizovana nastava predstavlja radikalnu promjenu u učenju i djelotvornom poučavanju u odnosu na tradicionalnu nastavu. Mora postojati razlog zašto učenici tako usvajaju i uče, te se sigurno jedan od uzroka može naći i u individualizaciji i personalizaciji učenja i djelotvornog poučavanja.

U ovom radu se provjeravaju vaspitno-obrazovni efekti analize književnog lika u okviru individualizovane nastave primjenom nastavnih modela: 1. nastavnih listića (NL), 2. nastave različitih nivoa složenosti (NRNS) i 3. interaktivne nastave različitih nivoa složenosti (INRNS) u razrednoj nastavi književnosti, što bi omogućavalo intenzivnije doživljavanje, shvatanje i razumijevanje književnog lika, kreativno pronicanje lika i različitih oblika interpretacije stvaralačkog izražavanja. Analiza književnog lika u okviru navedenih nastavnih modela u najvišem stepenu može da angažuje učenikove duhovne sposobnosti, da podstiče intenzitet njegovih kreativnih mogućnosti.

Prije rasvjetljavanja suštine problema ovog rada bilo je neophodno eksplisirati pedagoško-psihološke osnove individualizovane nastave. Na početku teorijskog dijela rada odredili smo pojam individualizovane nastave, kratak pregled razvoja individualizovane nastave te smo sagledali i kritički razmotrili prethodna istraživanja varijanti sistema individualizovane nastave.

Teorijski dio rada obuhvata i prikaz didaktičko-metodičke osnove analize književnog lika u varijantama sistema individualizovane nastave (nastave različitih nivoa složenosti, interaktivne nastave različitih nivoa složenosti i primjene nastavnih listića), razloga za organizovanje i specifičnosti planiranja, pripremanja strukture i organizovanja pri analizi književnog lika u odnosu na tradicionalnu razrednu interpretativno-pokazivačku nastavu književnosti.

Drugi dio rada je empirijski i namijenjen je prezentaciji rezultata samostalnog eksperimentalno-istraživačkog utvrđivanja vaspitno-obrazovnih efekata analize književnog lika u individualizovanoj razrednoj nastavi književnosti. Naše istraživanje je zasnovano na prepostavci da se analizom književnog lika u okvirima navedenih inovativnih nastavnih modela postižu statistički značajno veći vaspitno-obrazovni efekti u razrednoj nastavi književnosti u odnosu na neindividualizovanu (tradicionalnu) nastavu. Rezultate finalnog ispitivanja u eksperimentalnim grupama upoređivali smo sa rezultatima njihovog inicijalnog ispitivanja, te sa rezultatima kontrolnih grupa učenika u neindividualizovanoj (tradicionalnoj) razrednoj nastavi književnosti. Nakon verifikacije svakog segmenta istraživanja radi provjere određene posebne hipoteze, prezentovani su ilustrovani primjeri kvalitativne analize književnog lika u kontekstima inovativnih modela individualizovane nastave i njenog uticaja na postignuća učenika iz eksperimentalnih grupa.

U prilozima ovog rada prikazani su primjenjeni razvojno-dijagnostički i istraživački instrumenti te primjeri konkretnih vježbi analize književnog lika u jednogodišnjem

eksperimentalnom programu individualizovane razredne nastave književnosti. Očekivanja su da će rezultati ovog istraživanja omogućavati inoviranje, humanizaciju i personalizaciju nastave književnosti i tangetnih programskih područja na mlađem školskom uzrastu učenika.

POJMOVNA ODREĐENJA I OPŠTA POLAZIŠTA

Pojmovna određenja individualizovane nastave

Prije rasvjetljavanja didaktičko-metodičkih osnova analize književnog lika u individualizovanoj nastavi, nezaobilazna je eksplikacija sljedećih pojmova: individualizovana nastava, individualizovana razredna nastava književnosti, vaspitno-obrazovni efekti, književni lik.

U *Leksikonu obrazovnih termina* individualizovana nastava se smatra vrstom „didaktičke organizacije nastavnog procesa u kome se vaspitno-obrazovni rad prilagođava individualnim sposobnostima, mogućnostima i interesovanjima učenika. Zahtjevi, zadaci, metode, postupci, sredstva i tempo rada prilagođavaju se u skladu sa nivoom razvijenosti određenih sposobnosti i funkcija, predznanja i drugih individualnih karakteristika učenika“ (*Leksikon obrazovnih termina*, 2014, str. 244).

Individualizovana nastava se određuje kao „tako organizovana nastava u kojoj se, pri ostvarivanju zadataka nastave, vodi računa, ne samo o prosjeku učenika određenog uzrasta, nego i o individualnim razlikama pojedinih učenika ili grupe učenika (prosječni, nadprosječni i ispodprosječni) i prema nivou razvijenosti i tempu napredovanja u učenju odmjeravaju i podešavaju zahtjevi, zadaci, metode, postupci i tempo rada“ (*Pedagoški rečnik*, 1967, str. 362).

Brojnim pedagoškim i psihološkim istraživanjima u toku XIX vijeka ustavljeno je da učenici jednog odjeljenja nisu homogena grupa, da je spektar individualnih razlika među učenicima istog hronološkog uzrasta širok te da im je potrebno omogućiti da nastavne sadržaje usvajaju na sebi svojstven način (*Leksikon obrazovnih termina*, 2014, str. 244–245).

Pored pojmovnih određenja individualizovane nastave u leksikografskoj literaturi, navodimo i mišljenja pojedinih autora koji su se bavili problemima individualizovane nastave. Naučnici uglavnom polaze od stvarnih razlika među učenicima, raznovrsnosti prilaza u nastavnom procesu te od izbora materijala koji najviše odgovara učenicima.

Norman Gronlund smatra da „individualizovana nastava podrazumijeva nastavne postupke kojima se mogu zadovoljiti individualne potrebe svakog učenika, tako da se do maksimuma utiče na njegovo učenje i razvoj“ (Gronlund, 1974, prema Đorđević, J., 1979, str. 172).

U Francuskom psihološkom rječniku A. Pijerona (Henri Pieron) nalazimo da je „individualizacija pedagoški postupak koji, nasuprot frontalnoj nastavi, dozvoljava svakom

učeniku u razredu da u jednom vremenskom periodu, više ili manje dugom, obavlja individualni rad koji je sam odabrao ili mu ga je odredio nastavnik, a koji odgovara njegovim stvarnim mogućnostima“ (Đorđević, B., 1979, str. 172).

Individualizovanu nastavu R. Dotran prikazuje na sljedeći način: „To je oblik nastave koji se zasniva na uzimanju u obzir činjenice da se djeca razlikuju jedna od drugih i da imaju vlastite karakteristike: stepen i prirodu inteligencije, manifestovanje svog temperamento i karaktera, itd. Individualizovani rad ne insistira na izvršenju jednakih zadataka kod svih učenika, već na mogućnosti izbora onoga što im najviše odgovara“ (Dotran, 1962, str. 48).

Sovjetski autor Kirilova pod individualizacijom podrazumijeva „sistem metoda i organizaciju nastavnog procesa usmjerenih na određeni tip ličnosti“. „Individualizacija nije“, smatra Kirilova, „jednokratna mjera već sistem individualnih prilaza“ (Kirillova, 1974, prema Đorđević J., 1979, str. 172).

Američki autori Gejdž i Berliner (N. L. Gage, D. C. Berliner) ukazuju da se o individualizovanoj nastavi može govoriti „kada su zadaci nastave, materijali za učenje, sadržaji i nastavne metode specijalno odabrane za pojedine učenike ili za manju grupu učenika sa zajedničkim karakteristikama“ (Gage i Berliner, 1975).

Jovan Đorđević individualizovanu nastavu definiše na sljedeći način: „Individualizovati nastavu znači orijentisati se na realne tipove učenika, uzimati u obzir realne razlike među njima, usklađivati i varirati metode i postupke pedagoškog djelovanja prema tim razlikama da napreduju prema vlastitom tempu i mogućnostima aktivnosti pojedinaca. Individualizacija nastave je, u stvari, prilagođavanje didaktičkih aktivnosti učenicima, vodeći računa o njihovim individualnim sposobnostima, što znači podsticati aktivnosti pojedinaca na putu njihovog razvoja. Individualizacijom se nastroje ostvariti mogućnosti u razvoju svakog učenika“ (Đorđević, 1979, str. 173). Takvo pojmovno određenje individualizovane nastave prihvata se i u ovom radu.

Uzimajući u obzir velike individualne razlike među učenicima te potrebu organizovanja nastave koja je prilagođena učenicima, u razrednoj nastavi književnosti potrebno je primjenjivati modele individualizovane nastave.

„Postoji više modela individualizovane nastave, a to su:

- nastava različitih nivoa složenosti (optimalno diferencirana nastava),
- primjena nastavnih listića,

- rješavanje zadataka na tri nivoa težine,
- diferencirani grupni rad,
- individualno planirana nastava,
- mikro-nastava,
- razgranat model programirane nastave,
- grananje (furkacija) nastave na redovnu, dopunsku, dodatnu...,
- kompjuterizacija nastave, itd.“ (Ilić, 2020, str. 233).

Individualizovanu nastavu moguće je primijeniti u okviru brojnih nastavnih sistema (responsibilna nastava, problemska nastava, rad u paru, diferencirani grupni rad, itd).

Diferencijacija nastave podrazumijeva klasifikovanje učenika po nekim istim ili sličnim obilježjima, kao što su sposobnost, prethodna znanja, iskustva, interesovanja, tempo učenja i spremnost učenika za učenje. Diferencijacija ne isključuje individualizaciju. Individualizacija je, u stvari, proces unutrašnje didaktičko-metodičke diferencijacije nastave.

Diferencijacijom se ostvaruju spoljni ili unutrašnji uslovi za individualizaciju nastave, stoga, razlikujemo spoljnju i unutrašnju diferencijaciju (*Leksikon obrazovnih termina*, 2014, str. 163).

Spoljašnja diferencijacija podrazumijeva razvrstavanje učenika u homogene razrede ili grupe za učenje prema nivou sposobnosti, znanja i drugim bitnim obilježjima. U okviru spoljašnje diferencijacije nastave smjenjivala se unutargrupna interakcija, a uglavnom su favorizovani učenici koji su postizali bolje rezultate u učenju i učenici koji dolaze iz ekonomski bolje stojećih porodica.

Za razliku od spoljašnje, unutrašnja diferencijacija je samostalan oblik nastavne organizacije, a podrazumijeva postupke koji se primjenjuju u okviru redovne nastave, redovnih razreda. Ona nema direktni uticaj na školsku organizaciju, jer zadržava uobičajeni heterogeni sastav razreda. Raznovrsni postupci i oblici unutrašnjeg diferenciranja mogu se podijeliti u četiri grupe:

1. „socijalno diferenciranje, koje ima za cilj da podstakne učenike u postizanju socijalne zrelosti i sposobnosti kooperacije sa vršnjacima i ostalima,
2. metodska diferenciranje, odnosi se na izbor metoda i postupaka koji najbolje odgovaraju grupama pojedinaca,

3. medijalno diferenciranje, odnosi se na izbor raznih medija, odnosno nastavnih sredstava,
4. tematsko diferenciranje, ogleda se u prilagođavanju izvjesnih nastavnih sadržaja mogućnostima učenika, ali uz obavezan minimum za sve učenike“ (Đorđević, J., 1979, str. 268–270).

Sadržaje nastavnih zadataka moguće je diferencirati prema sljedećim kriterijima: 1) prema nivou stvaralaštava (jedna grupa dobija zadatke reproduktivnog tipa - određivanje činjenica, druga zadatke konvergentnog tipa (razumijevanje i shvatanje informacija), a treća grupa divergentnog i evaluativnog tipa (prerada informacija), 2) prema nivou složenosti (NRNS), 3) prema obimu nastavnog materijala (*Leksikon obrazovnih termina*, 2014, str.163).

Istorijski pregled nastanka i razvoja individualizovane nastave

Ideja o individualizaciji nastavnog procesa je veoma stara. Njeni začeci datiraju još iz doba Kvintilijana, koji psihološke osnove nastave vidi u prirodnim sposobnostima djeteta te da nastava ne može biti ista za svu djecu.

Potreba za individualizacijom nastave nastala je u XIX vijeku kao reakcija na kritiku postojeće organizacije nastave. Ta kritika najčešće se odnosi na: preobimnost nastavnih programa (sadržaja), veliki broj činjenica koje učenici treba da usvoje u predviđenom vremenskom okviru (enciklopedizam), pasivno usvajanje, memorisanje znanja, neadekvatnost postupaka, oblika i metoda koje se primjenjuju u nastavi, pomanjkanje ili neadekvatnu primjenu postupaka koji se odnose na optimalno razvijanje umnih sposobnosti. „Nastavi se naročito zamjera što ne vodi dovoljno računa o „ekonomiji znanja“, sem toga, nastoji da zbir određenih vrijednosti prenese u formi „gotovih“ ili „polugotovih“ znanja koja učenici usvajaju bez prikladne prorade“ (Đorđević, 1979, str. 167).

Uporedo sa uvođenjem razredno-časovnog sistema, neki pedagozi su ukazivali na značaj individualizacije nastave te se slobodno može reći da je individualizacija nastave inovacija koja će se stalno bogatiti po obliku i po sadržaju.

Jedan od prvih pokušaja individualizacije nastave u vidu plana za prilagođavanje nastave individualnim razlikama učenika načinio je 1894. godine Serč (W. Search) u gradu Gueblo, država Kolorado (SAD). Serč je prenio princip individualizacije sa vaspitnog na područje nastave. Taj sistem nastave poznat je kao „Gueblo-plan“ (Ilić, 1998, str. 7).

Drugi pokušaj individualizacije nastave u SAD načinio je Frederik Berk (F. Burk), koji je svoj sistem individualizacije nastave razradio u državnoj Učiteljskoj školi u San Francisku. Njegovi učenici bili su Helen Parkherst (H. Parkhurst) u Daltonu i dr Carlton Vošbern (C. Washburne) u Vinetki (Winnetky), koji su kasnije razradili svoj sistem individualizovane nastave. Helen Parkherst je u nepodijeljenoj školi u gradu Daltonu razvila laboratorijski sistem individualizacije nastave poznat pod nazivom „Dalton plan“ (*Pedagoški rečnik 1*, 1967, str. 362). U osnovi Daltonskog plana je da su programski sadržaji isti za svu djecu, ali nije isti njihov obim, tako da su se učenici mogli opredjeljivati zavisno od utvrđenih sposobnosti, za minimalni, srednji i maksimalni program. Učenici dobijaju zadatke unaprijed za mjesec dana i rješavaju ih, napredujući vlastitim tempom. Daltonski plan predstavlja početak razrade sistema individualno planirane nastave.

Osnivač Vinetka plana je Carlton Vošbern (dr Carlton Washburne). Po Vinetka planu nastavni predmeti su podijeljeni na cjeline. Do izražaja dolazi individualni rad. Svaki učenik napreduje vlastitim tempom u savladavanju tih cjelina, a potom ide kod nastavnika na provjeru svog rada. Vinetka plan je zadržao potrebnu individualizaciju iz Daltonoskog plana, individualizovan obim nastavnih sadržaja, ali vodio je računa o vlastitoj ulozi kolektiva. Uloga kolektiva svedena je na najmanju mjeru, tako što se dva časa dnevno planiraju za kolektivni rad, što je davalo individualističko obilježje ovoj nastavi.

Prvi pokušaji individualizacije nastave u Evropi osjetili su se u radu sa mentalno nedovoljno razvijenom djecom, za koje je O. Dekoroli (O. Decroly) 1906. godine kreirao Dekoroli igre, da bi kasnije ovakav rad bio primjenjivan u radu i sa ostalim učenicima.

Pedagozi, koji su se bavili pokušajima individualizacije nastave, smatraju se utemeljivačima nekih školskih sistema, kao što su Jozef A. Sikinger (Manhajski sistem) i Peterson (Jana-plan). Peterson je učenike dijelio na grupe, a te grupe opet na podgrupe od tri do pet učenika. Stariji učenik je brinuo o mlađem. Ponavljanja razreda nije bilo. Nastojalo se kod svakog učenika otkriti talenat za nešto, jer nijedan učenik nije sposoban za sve, ali svaki učenik može imati uspjeh u nekoj aktivnosti.

Daljem razvijanju individualizacije nastave u Evropi doprinijeli su predstavnici njemačke „Radne škole“ O. Šajbner (O. Scheibner) i H. Gauding (H. Gauding). Šajbner i Gauding nastavni proces su raščlanili na sljedeće komponente: a) učenici samostalno postavljaju cilj rada, b) učenici samostalno biraju metod rada, c) samostalno postavljaju plan rada, d) samostalno ostvaruju rad po dijelovima i dovode ga u cjelinu, e) samostalno provjeravaju i ocjenjuju (samoocjenjivanje) rezultate rada.

Za diferencijaciju nastave u osnovnoj školi zalagao se i pedagog Hat (Huth). Obim, dubina, redoslijed sadržaja, nastavne metode i postupci prilagođavani su učenicima koji su grupisani prema mentalnim sposobnostima (Vasiljević, 2007; Ilić, 1998). Značajnu promjenu u reorganizaciji nastave ostvario je Sikinger (Sickinger). Učenike je grupisao prema mentalnim sposobnostima u odjeljenja: 1) odjeljenje za djecu blago ometenu u razvoju (Hilfklassen – pomoćna odjeljenja), 2) odjeljenje za djecu ispodprosječnih mogućnosti koji imaju teškoće u učenju (Foederklassen – napredna odjeljenja) i 3) odjeljenje za djecu prosječnih intelektualnih mogućnosti (Hauptklassen – glavna odjeljenja). Pored ovih odjeljenja, formirana su i specijalna za darovite učenike, kao i specijalni razredi za učenje stranih jezika (Vasiljević, 2007). Ovakav vid nastave značajno je uticao na dalji razvoj individualizovane nastave.

Značajan doprinos za razvoj individualizacije nastave u Švajcarskoj dali su Klapared (E. Klaparide) „Škola po mjeri“ i A. Ferijer (A. Feriere).

Prema Klaperedu, program jednak za sve učenike je absurd, potrebno je za svakog učenika tražiti odgovarajuću mjeru („Škola po mjeri“), dok A. Ferijer nudi nastavne sadržaje i metode nastavnog rada primjerene dječnjim „urođenim interesima“.

Ukoliko je nemoguće organizovati „školu po mjeri svakog učenika“, Klapered predlaže:

1. organizovanje „paralelnih razreda“ prema sposobnostima,
2. organizovanje „paralelnih razreda“ za različita područja koja bi učenici birali, što bi bilo u skladu sa njihovim sposobnostima,
3. organizovanje „pokretnih razreda“, gdje učenici pohađaju različite razrede za pojedine predmete u zavisnosti od napredovanja u svakom od njih (Vilotijević i saradnici, 2001).

Doprinos u širenju ideje kao i modifikaciji individualizovane nastave dali su u Americi: Djui, Kolingz i Kilpatrickova projekt metoda. Učenici sami prema svojim sposobnostima, sklonostima i interesovanjima biraju projekte (probleme) i proučavaju ih po grupama, dok je nastavnik koordinator.

U 20. vijeku nastali su novi oblici, načini i modeli individualizovane nastave u savremenoj školi, kao reakcija prema novim civilizacijskim uslovima i pedagoškim okolnostima. Njihovim začetnikom se s pravom smatra Robert Dotran.

Robert Dotran je krajem prve polovine 20. vijeka istraživao mogućnosti i efekte individualizovane osnovnoškolske nastave u eksperimentalnoj školi u Majnu, organizованoj 1928. godine. Iskustva i istraživačke rezultate izložio je u knjizi „Individualizovana nastava“.

Suštinu individualizovne nastave Robert Dotran je slikovito okarakterisao u sljedećem pasusu: „Drastičnim rječnikom izraženo, moglo bi se reći da je stara škola podsjećala na menzu u kojoj su svi učenici dobivali istu vrstu hrane, jednaku količinu hrane i u kojoj su svi morali jesti jednakom brzinom. Naprotiv, savremena škola obećava takvu duhovnu menzu u kojoj će učenici moći, osim glavnog jela, birati ostalu vrstu hrane i u njoj dobivati toliku količinu duhovne hrane koja će zadovoljiti njihove potrebe i koju će moći apsorbirati, obećava im takvu menzu u kojoj će učenici sudjelovati u procesu prilagođavanja hrane, a ne da im se kao nekada daje gotova potpuno priređena hrana“ (Dotran, 1962, str. 154).

Svojim zalaganjem za samostalnost učenika u radu, za punu angažovanost i inicijativu, Dotran je isticao preim秉stvo kolektivne nastave. Njegova koncepcija ostala je poznata po razrađenosti postupaka i tehnika rada na nastavnim listićima. Individualizovani nastavni rad pomoću serija nastavnih listića sa prilagođavanjem specifičnostima programskih sadržaja pojedinih predmeta, nivoima i strukturama predznanja učenika i didaktičko-metodičkoj sposobljenosti nastavnika, postao je sastavni dio naše didaktičko-metodičke teorije i nastavne prakse. Njegov doprinos smatramo početkom nove faze u razvoju individualizovane nastave. Dotran prema grupisanju učenika daje i četiri vrste listića. Listići su samo dodatak i korektiv razrednoj nastavi, a nikako njena zamjena.

„Škola Frenea“ Selatina Frenea (Celestin Freinet) isticala je: uvažavanje prirode djeteta i njegovih razvojnih potreba, kreiranje individualnih planova, učenje iz neposredne stvarnosti i slobodna ekspresija učenika. Smatrali su da udžbenici guše dječja interesovanja i da onemogućavaju individualizaciju nastave, te su stoga potpuno odbačeni (Vilotijević i saradnici, 2001).

Eksperimentalna škola Rožea Kuzinea (R. Causinet) okupljala je djecu od 8 do 12 godina. Grupe su formirane prema afinitetima i druženju u grupi. Nakon formiranja, članovi grupe biraju teme koje će istraživati i proučavati (Vilotijević i saradnici, 2001, str. 49).

Pored raznovrsnih modela individualizacije nastave, rad na nastavnim listićima je po svojim rješenjima najbliži našim mogućnostima i našim shvatanjima individualizacije vaspitno-obrazovnog rada, što potvrđuje i sve veća primjena istog od strane nastavnog kadra. Rad na nastavnim listićima može se primjenjivati počev od prvog razreda osnovne škole. Kao uslov za efikasan i racionalan rad moraju biti zadovoljeni određeni zahtjevi:

1. Stručnost nastavnika mora biti na visini, posebno poznavanje činjenica koje uslovjavaju i nameću potrebu za individualizovanom nastavom; poznavanje opsega i specifičnosti individualnih razlika, odnosno individualiteta svakog učenika. Nastavnik, takođe,

mora biti dovoljno informisan i osposobljen da sam izrađuje, stvaralački odabira nastavne lističe i racionalno ih koristi u procesu nastave.

2. Škola mora raspolagati određenim (minimalnim) materijalnim sredstvima i uslovima da najracionalnije organizuje izradu nastavnih listića preko svojih nastavnika (pisanje, ilustrovanje, po potrebi umnožavanje i dr).

3. Stvaranje uslova da nastavnici za pojedine razrede i predmete mogu koristiti i štampane serije nastavnih listića, koji bi se u svom bogatstvu, raznovrsnosti razlikovali po obimu informacija i težini zahtjeva, načinima pristupa u ostvarenju komunikacija, izboru i načinu prezentovanja sadržaja, itd. Sve to otvara mogućnost da nastavnik, uz prethodno savjesnu analizu ovog materijala, poznavanja učenika na osnovu sistematskog praćenja napredovanja, može vršiti izbor nastavnih listića koji će biti namijenjeni grupama učenika ili pojedinim učenicima. Upotrebljavajući nastavne lističe koje će sam raditi, on će upotrebljavati i kompletirati sredstva individualnog usmjeravanja i napredovanja učenika (Đorđević, M., 1979, str. 419).

Doprinos razvoju individualizovane nastave na našim prostorima i u regionu svojim naučnim ostvarenjima dali su: Baković, 1982; Đorđević, J. 1997; Đorđević, B. 1995; Erceg, 1996; Ilić i Čekrlja, 1988; Ilić, 1998; Kvaščev (1971, 1976, 1977, 1980a, 1980b); Mandić, 1987; 1995; Markovac, 1970; Mioč, 1996; Muradbegović 1968; Mužić, 1968; Vilotijević, M. i Vilotijević, N., 2016; Đukić, 2003; Španović, 2013; Jerković, 2018 i drugi.

Posebnu ulogu u razvoju individualizovane nastave ima nastava različitih nivoa složenosti (NRNS), koja je nastala kao rezultat primjena različitih inovativnih modela organizacije nastave i procesa učenja. Ovaj sistem individualizovanog rada početkom osamdesetih godina dvadesetog vijeka razvio je prof. dr Mile Ilić na književnom tekstu te u nastavi biologije, prirode i društva i matematike. Unošenjem interaktivnih oblika učenja u nastavu različitih nivoa složenosti, isti autor razvio je novu varijantu ovog modela individualizovane nastave poznate pod nazivom interaktivna nastava različitih nivoa složenosti (INRNS).

Organizovanje individualizovane nastave kao modela školskog učenja uslovljeno je potrebom da se nastavni proces maksimalno prilagodi individualnim razlikama učenika. Novim varijantama individualizovana nastava osvježava školsko učenje i komplementarno poučavanje i udaljava ga od tradicionalizma. Izuzetno je efikasna u nastavi književnosti. Nastava književnosti ima velik značaj u životu čovjeka. Zamjerke za izvođenje razredne nastave književnosti na tradicionalan način su neminovne.

Za razliku od tradicionalnog, moderno izučavanje razredne nastave književnosti pruža učeniku mogućnost da uočljive istine književnog djela kaže na svoj način, a iznad svega da svojim emocijama i razvojnom sposobnošću otkrivanja problema i ljepota književnog djela pokaže svoju samostalnost, da nam kaže šta on misli.

Individualizovana razredna nastava književnosti

Razredna nastava književnosti je složeno i specifično programsko područje nastave srpskog jezika na mlađem školskom uzrastu učenika. Temelji se na izboru književnih tekstova koji su dostupni doživljajno-spoznajnim mogućnostima učenika. Pored savlađivanja izražajnog čitanja, te analize pročitanog, nastava književnosti zahtijeva i dublje poniranje u temu i ideju teksta koji se recipira i interpretira.

U tako složenom poslu od nastavnika se traži puna angažovanost i inicijativa. Individualizaciju razredne nastave književnosti treba shvatiti kao permanentnu didaktičko-metodičku inovaciju u kojoj se ostvaruju interesi pojedinaca prema njihovim mogućnostima.

Individualizacija razredne nastave književnosti podrazumijeva planiranje, organizovanje i realizovanje nastavnog programa književnosti, kao i cjelokupne vaspitno-obrazovne djelatnosti, gdje se uvažavaju interesovanja, potrebe i mogućnosti svakog učenika, te maksimalno razvijanje njegove sposobnosti i obezbjeđenje prepostavki za stvaralačko uključivanje u nastavni proces (Mandić, 1995, str. 39). Zbog navedenog, individualizovana razredna nastava književnosti predstavlja izazov, kako za pedagoge, didaktičare, metodičare i nastavnike, tako i za druge učesnike u nastavi.

Vaspitno-obrazovni efekti

Imajući u vidu da je istraživanje u ovom radu usmjereno na ispitivanje vaspitno-obrazovnih efekata analize književnog lika u individualizovanoj razrednoj nastavi književnosti, smatramo neophodnim da bliže odredimo i pojam vaspitno-obrazovni efekti.

Pod vaspitno-obrazovnim efektima podrazumijevamo sve promjene ličnosti do kojih je došlo pod uticajem obrazovanja i vaspitanja. „Termin *efekt* je latinskog porijekla (*efficere*, *effektus*), što znači dejstvo, učinak, uspjeh“ (Vujaklija, 1996/97, str. 299). D. Branković i M. Ilić smatraju da se pojam vaspitanje upotrebljava u dva osnovna značenja: širem i užem. „Pojam

vaspitanje u širem značenju obuhvata sveukupnost pedagoškog djelovanja na sve sfere čovjekova bića. Taj proces je usmjeren na izgrađivanje cjelovite ličnosti, njenih pozitivnih svojstava, kao i razvijanje i oplemenjivanje intelekta, emocija, volje i karaktera. Pojam vaspitanje u užem značenju odnosi se na izgrađivanje i oblikovanje ličnosti i karaktera, te razvijanje pozitivnih ljudskih karakteristika. Obrazovanje je proces usvajanja znanja, vještina i navika“ (Branković, D., Ilić, M., 2003, str. 15–16). Od kvaliteta nastave i načina njenog organizovanja zavisi kakav će biti ishod znanja učenika. Savremena nastava treba da produbljuje postojeće znanje učenika te da ih osposobljava za primjenu stečenih znanja u novonastalim situacijama. To je moguće ako se u praksi više koriste inovativni nastavni modeli, čiji se obrazovno-vaspitni efekti provjeravaju naučno-istraživačkim radom.

Obrazovanje i vaspitanje su međusobno povezani procesi. Njihovo dejstvo možemo usmjeravati ka ostvarivanju pozitivnih vaspitno-obrazovnih efekata rada, pod uslovom da je taj rad prilagođen svakom učeniku kao individui. Svako dijete je jedinstvena ličnost i u skladu sa svojim sposobnostima i mogućnostima treba da se uključuje u obrazovno-vaspitni proces.

Pod *vaspitno-obrazovnim efektima analize književnog lika* podrazumijevamo sva obrazovna i vaspitna postignuća učenika nastala pod uticajem takve analize u radu na književnom tekstu. U ovom istraživanju ispitivali smo obrazovne efekte: brzinu čitanja u sebi, razumijevanje pročitanog teksta, pismeno izražavanje, analizu književnog lika, kritičko čitanje, kreativno čitanje i verbalnu kreativnost i vaspitne efekte: moralnu razvijenost učenika, motivisanost učenika za učenje i razvijenost čitalačkih interesa učenika.

Književni lik

Pod odrednicom lika ponuđeno je sljedeće teorijsko objašnjenje: „Skup izvjesnih moralnih, misaonih i osjećajnih svojstava, određenih osobenosti reagovanja, govora i ponašanja koje predstavljaju ljudsku ličnost u književnom djelu“ (*Rečnik književnih termina*, 1992, str. 424).

Zvonimir Diklić (1978) naglašava da lik ima veoma značajno mjesto, značenje, funkciju i smisao u strukturi djela. Po njemu je lik višeslojna tvorevina sastavljena od niza elemenata. Jedan je od najznačajnijih elemenata književnog djela. On daje važnost djelu te je pažnja većim dijelom usmjerena upravo na lik, kako bi se razumjеле etičke, estetske, idejnotemetske i druge kvalitete djela.

Boris Tomaševski u *Teoriji književnosti* teorijski određuje pojam književnog junaka. „Ličnost koja dobija najjaču i najizrazitiju emocionalnu boju zove se junak. Junak je lice koje čitalac prati s najvećom napetošću i pažnjom. Junak izaziva sažaljenje, naklonost, radost i tugu čitaočevu“ (Tomaševski, 1972, str. 220). Tomaševski (1998) ističe da je lik glavna nit koja nam omogućava da se snalazimo u raznim nagomilanim motivima. Lik treba znati prepoznati te on mora više ili manje privlačiti našu pažnju.

Imajući u vidu da je istraživanje u ovom radu usmjereni na ispitivanje vaspitno-obrazovnih efekata analize književnog lika u individualizovanoj razrednoj nastavi književnosti, smatramo neophodnim da bliže odredimo i pojam vaspitno-obrazovni efekti analize književnog lika. Vaspitanje se uglavnom odnosi na konativnu i afektivnu sferu ličnosti, na formiranje stavova i uvjerenja, društveno-moralne osobine ličnosti, razvoj osjećanja, a obrazovanje na kognitivnu sferu ličnosti, na usvajanje znanja i razvoj ličnosti.

METODIČKA STRUKTURA ANALIZE KNJIŽEVNOG LIKA U RAZREDNOJ NASTAVI

Analizirati književni lik znači svestrano sagledati njegove fizičke, duhovne, psihičke i druge individualne sposobnosti i sklonosti koje, vršeći razne funkcije i učestvujući u različitim, manje ili više realnim situacijama, kroz književno djelo ispoljava. Na taj način se o liku stvara slika koja je posljedica njegovog djelovanja u djelu.

Proučavanjem junaka književnog djela i njihovim razvrstavanjem u srodne grupe bavili su se: Vladimir Prop, Edgard M. Forster, Rolan Bart i mnogi drugi teoretičari.

Analizirajući postupke junaka bajki, Prop je došao do zaključka da se njihovi postupci mogu svesti na ispitivanje trideset jedne funkcije bajki. Junake je smatrao nosiocima funkcija, pokretačima radnje, čija je osnovna uloga da obavi zadatak koji se pred njega stavlja (Prop, 1982).

Edgard M. Forster je ispitivanje književnih junaka temeljio na osnovu istraživanja proznih tekstova (Forster, 1965).

Proučavajući junake književnih djela, Bart ističe dva tipa junaka: actant-ličnost, koja djeluje, čini i personage-ličnost, koja svoj karakter ne iskazuje djelovanjem već kroz monolog (Bart, 1970).

Značajan doprinos za proučavanje i analizu književnog lika u književnom djelu dalo je istraživanje Z. Diklić. Primjenom metode ankete, Diklić je istraživao neke odrednice vezane za književno djelo i književni lik (Diklić, 1978, str. 47–73).

Planiranje i pripremanje za analizu književnog lika u individualizovanoj razrednoj nastavi

Planiranje i pripremanje za analizu književnog lika u individualizovanoj razrednoj nastavi književnosti započinje testiranjem učenika i utvrđivanjem njihovih nivoa i struktura znanja. Nastavnik može ustanoviti nivoe i strukture znanja učenika primjenom dijagnostičkih testova. Saznanja do kojih nastavnik dođe poslužiće mu za određivanje ciljeva koje treba da postavi pred svakog učenika, kao i za sagledavanje mogućnosti ostvarivanja nastavnog plana i programa u skladu sa zahtjevima individualizovane nastave te za primjenu različitih modela individualizacije rada, za pripremu didaktičkih sredstava i materijala, izvora znanja, u funkciji postizanja što većeg stepena efikasnosti nastavnog procesa.

Nastavnici, kao najbolji poznavaoci svojih učenika, ostale individualne razlike sami će procijeniti i uzeti ih kao dodatne kriterije u određivanju nivoa početnog učenikovog vježbanja u modelu individualizacije razredne nastave književnosti za koji se opredijeli. Pripremanje vježbi i zadataka različitih nivoa i struktura znanja zavisi od rezultata utvrđivanja nivoa i struktura znanja, kao i od ostalih individualnih razlika. Da bi koncipirao varijante individualizacije, nastavnik treba da dobro analizira i klasificuje nastavne sadržaje, u našem slučaju nastavu književnosti – književni tekst – analizu književnog lika, da sastavi odgovarajuće tipove vježbi po složenosti i težini u okviru svakog nivoa učenja, da formuliše pitanja, zadatke, zahtjeve, povratne informacije, tj. da konkretizuje elemente vježbi, da obezbijedi materijalno-tehničku osnovu nastave, da anticipira orijentacione etape nastave i da predviđa sopstvene i učenikove aktivnosti. Aktivnosti nastavnika su intenzivnije u pripremanju, tj. koncipiranju individualizovane nastave književnosti nego u izvođenju i vrednovanju.

Realizacija analize književnog lika u individualizovanoj razrednoj nastavi

Realizacija analize književnog lika u individualizovanoj razrednoj nastavi književnosti podrazumijeva realizaciju planiranih aktivnosti. Od uzrasta učenika i njihovih sposobnosti zavisice i nivo analize književnog lika.

Interpretacija i recepcija književnog lika u individualizovanoj razrednoj nastavi

Polazište svake interpretacije jeste razumijevanje teksta. Na ovom nivou se uključuju viši intelektualni procesi i podrazumijevaju da učenik razumije sadržaj onoga što čita. Da bi se dokazalo kako se nešto razumjelo, potrebno je da otkrijemo određena značenja teksta, „da shvatimo i ostale elemente koje tvore umjetničko djelo“ (Milatović, 1985). Za interpretaciju književnog teksta značajan je doživljaj umjetničke tvorevine, kao i razumijevanje svih njenih konstitutivnih elemenata: fabule, likova, teme, ideje, poruke i sl.

Interpretacija književnog teksta zahtijeva valjanu metodologiju koja će spontano voditi učenika ka umjetničkim doživljajima i otkrivanju značenja. Ako je nešto nevidljivo, ne znači da ne postoji „lepota jedne stvari u osnovi je tajna te stvari“ (Šindić, 1996, str. 56). Interpretacija književnog lika u individualizovanoj razrednoj nastavi teži stvaralačkom pristupu, koji pruža učeniku dovoljno slobode da izrazi svoje misli i osjećanja. Milatović ističe da interpretacija lika zahtijeva „kompleksnu obradu lika, dovođenje lika u vezu sa djelom kao cjelinom i s pojedinačnim strukturalnim segmentima“ (Milatović, 2013). U toku analize lika učenik,

doveden u situaciju kritičkog procjenjivanja i vrednovanja lika, iskazuje svoje doživljaje o liku, vezu s likom, kao i svoju literarnu senzibilnost.

Da bi pristupili analizi i sagledavanju vrijednosti lika, potrebno je ostvariti proces recepcije i doživljavanja lika. Recepција književnog lika temelji se na uočavanju i prepoznavanju moralno-etičkih vrlina i vanjskog izgleda književnog lika. Interpretacija lika u petom razredu osnovne škole zahtijeva posebnu organizaciju nastavnog procesa u kojoj se ostvaruje doživljaj i razumijevanje. Interpretacija lika u individualizovanoj nastavi osposobljava učenike za doživljavanje i razvijanje literarne senzibilnosti, produbljivanje saznanja o književnom liku, njegovoj strukturi i stvaralačkom oblikovanju. Učenik se dovodi u situaciju kritičkog vrednovanja književnog lika. Nedovoljno opisani likovi pažnju učenika preusmjeravaju s vanjskih obilježja na njihove moralno-etičke stavove.

Evaluacija razumijevanja i doživljavanja književnog lika

Evaluacija tokova i efekata individualizovane razredne nastave pruža nam mogućnost utvrđivanja individualizovane efikasnosti analize književnog lika, razumijevanja i doživljavanja lika, napredak učenika u procesu učenja, zainteresovanost za ovakav vid rada, a takođe ukazuje nam na probleme i propuste u organizaciji nastavnog procesa. U ovoj fazi veoma je značajna uloga nastavnika koja mu dopušta fleksibilnost da mijenja planirane postupke u radu i uopšte. Posebna pažnja posvećuje se vrednovanju i samovrednovanju rada učenika koje je prisutno još u toku učenja. Od efikasnosti ove faze zavisi planiranje novog ciklusa rada.

DIDAKTIČKO-METODIČKE OSNOVE ANALIZE KNJIŽEVNOG LIKA U VARIJANTAMA SISTEMA INDIVIDUALIZOVANE NASTAVE

U analizi književnog teksta u razrednoj nastavi književnosti težište aktivnosti je na uočavanju mesta i vremena dešavanja radnje, analizi likova, analizi forme (jezik, stil i kompozicija) i osnovnim podacima o piscu. Međutim, nije dovoljno da učenici samo konstatuju gdje i kada se događa radnja i da imenuju likove koji se pominju u tekstu, potrebno je na osnovu posmatranja uzročno-posljedičnih veza i odnosa uočiti prenošenje radnje po mjestu i vremenu.

Za učenike je najzanimljivija analiza književnog lika. Likovi su glavni nosioci i pokretači radnje u tekstu. Lik se posmatra u djelu, u kontekstu djela, njegove veze sa sredinom u kojoj se lik kreće, što nam ujedno i omogućava da možemo pratiti razvojnu liniju književnog lika. Pošto je učenje u osnovi individualni proces, aktivnost učenika u nastavi trebala bi da bude optimalna, a stečena znanja uspjeh njegovog samostalnog rada i ličnog napora.

Poznato je da su učenici, pored nekih zajedničkih karakteristika na osnovu kojih su formalno uključeni u određenu kategoriju istog školskog uzrasta, međusobno razlikuju na osnovu individualnih svojstava ličnosti značajnih za proces učenja u nastavi. Jedna od osnovnih slabosti tradicionalne nastave je, kao posljedica nepoznavanja ili neuvažavanja individualnih razlika učenika, prilagođavanje nastave imaginarnom učeniku ili prosječnom nivou sposobnosti određenog školskog uzrasta.

Razlike među učenicima su uglavnom konstatovane u onim obilježjima i sposobnostima koje su realizovane za proces učenja i nastave. U literaturi se uglavnom izdvajaju individualne i grupne razlike u intelektualnoj sferi, u području motivacije učenika i u emotivnom i socijalnom području ličnosti (Đurić, 1998, str. 264).

U pogledu intelektualnih sposobnosti konstantovane su razlike u tempu i nivou razvoja intelektualnih sposobnosti. Učenici istog kalendarskog i školskog uzrasta se razlikuju po mnogim intelektualnim sposobnostima: govornim sposobnostima, matematičkim (numeričkim), po sposobnosti logičkog rezonovanja, muzičkim, likovnim i drugim sposobnostima. Istraživanjima je utvrđeno da postoje značajne razlike u pamćenju među učenicima jednakih intelektualnih sposobnosti. Učenici koji imaju slabije pamćenje moraju više puta da uvježbavaju i ponavljaju iste sadržaje, zbog toga je neophodno i individualizovati oblike pamćenja. Shodno tome, intelektualne razlike istog kalendarskog i školskog uzrasta uslovjava

potrebu diferenciranog programskog i ishodišnog pristupa u cilju efikasnijeg i racionalnijeg vaspitno-obrazovnog programa.

Pored intelektualnih razlika, značajnu determinantu školskog uspjeha predstavlja područje motivacije ličnosti učenika. Sa aspekta škole i učenja, veoma su značajne razlike u razvijenosti motiva postignuća, radoznalosti, samopotvrđivanja, stepena aspiracije, kao i u pogledu stvaralačkog, kreativnog i kritičkog učenja.

Značajan izvor individualnih razlika predstavlja struktura ličnosti svakog učenika, te socijalno i emotivno područje ličnosti učenika koje se naročito ispoljava u stavu prema školi i učenju, učešću u školskim aktivnostima, odnosu prema vršnjacima iz razreda, mišljenju o sebi, itd.

Prisustvo navedenih razlika učenika istog razreda utiče i na postojanje razlika u nivoima znanja kojima operišu. Razlike u znanju učenika istog odjeljenja ispoljavaju se i po drugim kriterijumima: različiti nastavni predmeti, iste nastavne oblasti, iste nastavne jedinice, nivoi prethodnog saznanja... Utvrđeno je da razlike u razumijevanju pročitanog postoje i od sedam (uzrasnih) godina. One su mnogo veće u starijim razredima osnovne škole nego u mlađim. Nejednak tempo razvoja učenika dovodi do niza teškoća, koje se najdirektnije odražavaju na uspjeh učenika.

Josip Markovac navodi sljedeće razlike među učenicima:

1. razlike u tjelesnim svojstvima učenika,
2. razlike u mentalnoj razvijenosti učenika,
3. nejednako napredovanje učenika u nastavi,
4. razlike u mentalnim faktorima kod učenika sa jednakom razvijenom inteligencijom,
5. razlike u znanju učenika,
6. razlike u hronološkoj dobi učenika i
7. sastav razreda s obzirom na obrazovni nivo učenika u njemu (Markovac, 1970, str. 24).

Na osnovu postojećih razlika u jednom odjeljenju mogu se uočiti grupe učenika sa zajedničkim i sličnim karakteristikama navedenih osobina ličnosti. Imajući u vidu saznanja o individualnim razlikama učenika istog odjeljenja, u pedagoškoj teoriji i praksi postoje

intenzivna nastojanja i zahtjevi da se diferenciranim sadržajima i programskim zadacima odgovori navedenim individualnim i grupnim razlikama među učenicima.

Rezultati dosadašnjih naučnih istraživanja su pokazali da učenici jednog odjeljenja ne postižu jednakе rezultate, nego da postoje učenici koji u učenju napreduju brže i oni koji sporije usvajaju programske sadržaje (Duane, 1975; Ilić, 1998; Ilić, 2012; Ilić i Čekrlja, 1988; Jerković, 2018; Maksić, 1998; Stanković, 2005). Te razlike su uočljive u svim područjima vaspitno-obrazovnog rada, a posebno u čitanju, razumijevanju pročitanog teksta, pisanju, moralnoj razvijenosti učenika, verbalnoj kreativnosti, analizi književnog lika, kreativnom i stvaralačkom mišljenju, itd.

Različiti metodički pristupi analizi književnog lika u okvirima modela individualizovane nastave pružaju velike mogućnosti za realizovanje različitih vaspitno-obrazovnih efekata.

Didaktičko-metodičke osnove analize književnog lika u razrednoj nastavi književnosti individualizovanoj primjenom nastavnih listića

Primjena nastavnih listića kao nastavnog sredstva jedan je od najčešćih oblika prilagođavanja nastave individualnim razlikama učenika. Koristi se i primjenjuje u nastavi skoro svih predmeta. Nastavni listić je karton ili jači papir određenog formata na kojem je napisan zadatak ili niz povezanih zadataka, namijenjen pojedinim učenicima u individualizovanoj nastavi.

Mužić ističe da je za individualizaciju rada putem nastavnih listića potrebno da „nastavnici za to budu naročito pripremljeni i uvježbani, te da pokazuju neobično visok radni elan, jer je takvu nastavu mnogo teže provoditi od uobičajene“ (Mužić, 1964, str. 273).

Prvi koji je sa mnogo ideja i detalja primijenio tehniku rada sa nastavnim listićima bio je švajcarski pedagog Robert Dotran.

Prema Dotranu razlikujemo četiri vrste nastavnih listića:

a) Nastavni listić za nadoknađivanje:

– osnovni cilj koji se želi ostvariti primjenom ovog nastavnog listića je da se „zapiše rupe i propusti“ sa maksimalnom ekonomijom vremena i maksimalnim uspjehom,

– nadoknađuje se znanje koje je dio minimalnog programa (zbir pojmove koje učenici treba obavezno da steknu da bi prešli u stariji razred).

b) Nastavni listić za razvoj:

- osnovni cilj koji se želi ostvariti primjenom ovog listića je da dobri učenici ne gube vrijeme čekajući dok slabiji završe,
- pitanja dubljeg zalaze u dijelove nastave i u vezi su sa inteligencijom,
- za njihovo rješavanje traži se određeni misaoni napor i na taj način učenici upotrebljavaju njihovo znanje i kulturu.

c) Nastavni listić za vježbanje:

- ovaj nastavni listić svojim sadržajem prilagođen je nastavi i potrebama učenika,
- zadaci za vježbanje u skladu sa tempom, ritmom i sposobnostima svakog učenika i veoma uspješno primjenjuje se u gramatici, čitanju, pisanju, pismenim sastavima i bogaćenju rječnika.

d) Nastavni listić za samostalno učenje:

- ovi listići sadrže vježbe koje podstiču na posmatranje, primoravaju dijete da samo sebi postavlja mnogobrojna pitanja na koja u većini slučajeva može da odgovori samo ako razmišlja,
- napreduje se polako i pouzdano,
- djeca imaju iluzije da uče sama,
- poželjno je da sadrže duhovite crteže i
- kod slabijih učenika ovo samoobrazovanje predstavlja nadoknađivanje, a kod najboljih i produbljivanje (Dotran, 1962, str. 63).

Nastavni listić obično sastavlja sam nastavnik prema mogućnostima pojedinih učenika, nivou njihovog znanja, zavisno od nastavne teme, jedinice, uslova sredine, opremljenosti škole. Bez obzira ko ih izrađuje, u njihovoj primjeni treba se pridržavati Dotranovog pravila „jedan listić – jedno pitanje, jedan listić – jedno vježbanje“. Pitanja na nastavnom listiću moraju odgovarati određenim didaktičkim zahtjevima, odnosno da su: jasno formulisana, jezički ispravna, da odgovaraju pravilima gramatike, da su potpuna, sadržajno pravilna, primjerena učenicima, metodički ispravna, da nisu sugestivna i složena. Sadržaj pitanja treba da je aktuelan i zanimljiv.

Nastavne listiće razlikujemo prema načinu rada i prema namjeni.

Prema načinu rada zadaci i pitanja u nastavnim lističima mogu biti:

- tip dopunjavanja,
- tip upoređivanja,
- tip sređivanja,
- tip višestrukog izbora,
- tip grafičkog predstavljanja,
- tip problemskog karaktera,
- tip esej zadataka.

Prema namjeni razlikujemo:

- nastavne listiće za usvajanje novih nastavnih sadržaja,
- nastavne listiće namijenjene za vježbanje i ponavljanje (Milijević, 2003, str. 420).

Poseban model nastavnih listića predstavljaju nastavni listići sa diferenciranim zadacima. Ti modeli su:

- listići diferenciranih zadataka po složenosti i težini i
- listići sa diferenciranim metodičkim uputstvima (Milijević, 2003, str. 420).

U praksi se češće primjenjuju listići diferenciranih zadataka po složenosti i težini, nego listići sa diferenciranim metodičkim uputstvima.

Svaki nastavni listić, bez obzira o kom modelu je riječ, po pravilu treba da sadrži:

1. pitanje, zadatak ili niz zadataka,
2. informaciju, uputstvo za rad,
3. povratnu informaciju (provjera ili samoprovjera).

Nastavni listići zauzimaju posebno mjesto u ostvarivanju programskih sadržaja iz srpskog jezika i književnosti. Prilikom rada u individualizovnoj razrednoj nastavi književnosti, za analizu književnog lika nastavnik mora sam da procijeni koju će vrstu nastavnih listića da

upotrijebi. Mogu se koristiti neposredno na času, a mogu se upotrijebiti i za samostalan rad kod kuće. Korišćenjem nastavnih listića učenici se osposobljavaju za samostalan rad i učenje.

Iz rada učenika nastavnik lako može uvidjeti šta je nejasno. Naime, rad sa listićima omogućava produbljivanje nekih ideja, ponavljanje, provjeravanje, vježbanje, kao i napredovanje korak po korak. Smatra se da bi bila efikasnija individualizacija nastave putem nastavnih listića kada bi se u prvoj fazi primjenjivali nastavni listići sa diferenciranim zadacima po težini, a kasnije da se koriste listići sa diferenciranim metodičkim uputstvima.

Njihovom primjenom u analizi književnog lika u razrednoj nastavi književnosti češće se dobija povratna informacija i doživljava uspjeh, što pozitivno utiče na osamostaljivanje i motivaciju učenika.

Ono što je bitno prilikom korištenja nastavnih listića jeste da sami zadaci aktiviraju učenike i da svaki učenik radi i napreduje u skladu sa svojim sposobnostima.

Da bi učenici mogli ostvariti napredak u radu, potrebno je da zadaci budu prilagođeni svakom učeniku. Tako, recimo, slabiji učenici mogu dobiti zadatak da ilustruju književni lik na većem papiru, imenuju glavne i sporedne likove.

Prosječni učenici mogu da analiziraju postupke likova, a najbolji učenici imaće zadatak da iskažu svoj vlastiti doživljaj o liku, da opišu lik, te da otkriju poruku koju nam pisac poručuje preko lika.

Rad sa nastavnim listićima ne sputava nastavnika da usmjerava, ispoljava i unapređuje rad. Razred ili odjeljenje i dalje ostaju cjelina, samo što se kolektivna nastava ovim načinom rada povezuje sa individualnim potrebama učenika. Učenik koji brže napreduje može raditi na većem broju listića i obrnuto. Ovo bi značilo da rad sa nastavnim listićima individualizuje tempo napredovanja svakog učenika.

Didaktičko-metodičke osnove analize književnog lika u nastavi različitih nivoa složenosti (NRNS)

Brojna naučna istraživanja efikasnosti različitih inovativnih modela nastavnog rada, kao i istraživanja iz oblasti pedagogije i psihologije ukazuju na potrebu individualizacije nastave. Permanentno povećanje individualnih razlika među učenicima bi trebale pratiti i blagovremene promjene u analizi književnog lika u organizovanju i realizaciji nastavnog rada razredne nastave književnosti.

Različitost ljudskih karaktera oduvijek je bila predmet psihologije ličnosti, etike i književnog interesa.

Jedan od modela individualizovane nastave jeste i nastava različitih nivoa složenosti. Njeni vaspitno-obrazovni efekti su već provjeravani u nastavnoj praksi i smatra se jednom od pedagoški najprihvatljivijih modela individualizovanog nastavnog rada koji se zasniva na unutrašnjoj pedagoško-didaktičkoj diferencijaciji. Zbog slabosti predavačko-pokazivačke nastave, bitnih obilježja nastave književnosti, te njene efikasnosti, javila se potreba za konkretizacijom nastave različitih nivoa složenosti u cilju uspješnijeg razumijevanja i shvatanja pročitanog teksta, kao i ostvarivanje ostalih zadataka razredne nastave književnosti. Nastavu različitih nivoa složenosti profesor Mile Ilić određuje kao „teorijski zasnovana, sistemski organizovan, simultan diferencirani vaspitno-obrazovni rad nastavnika i učenika različitih nivoa i struktura znanja, intelektualnog razvoja, sposobnosti učenja, radnih navika, tempa rada, motivacije za učenje i drugih faktora relevantnih za optimalnu unutrašnju diferencijaciju frontalne nastave“ (Ilić, 1998, str. 17). Iz ove definicije se vidi da je to proces u kom učestvuju učenici različitih nivoa znanja i mogućnosti i nastavnici koji uvažavaju te razlike. Ovdje se radi na pokušaju diferencijacije nastave s obzirom na težinu zahtjeva koji se postavljaju učenicima. U istom odjeljenju nastava se, prema težini zahtjeva koji se postavljaju učenicima, izvodi na dva, tri ili više nivoa. U praksi je najčešće prisutna diferencijacija na tri nivoa složenosti. Prepoznatljiva odrednica ove nastave je da su nastava i rad prilagođeni određenom broju učenika sličnog nivoa znanja, a ne svakom učeniku pojedinačno. Vaspitno-obrazovni efekti nastave različitih nivoa složenosti su već provjeravani u nastavnoj praksi i smatra se jednim od pedagoški najprihvatljivijih modela individualizovanog nastavnog rada.

Analiza lika u razrednoj nastavi književnosti različitih nivoa složenosti zasniva se na istraživačkoj aktivnosti učenika. Čitanjem u sebi učenici rješavaju određene diferencirane zadatke. Takvim načinom rada oni istovremeno razvijaju i sposobnosti efikasnog fleksibilnog čitanja, s ciljem potpunijeg doživljavanja i razumijevanja pročitanog. Svaki učenik dobija

zadatke koje može riješiti i napredovati sopstvenim tempom. U razrednoj nastavi književnosti različitih nivo složenosti analiza književnog lika ostvaruje se pomoću određenih pitanja i zadataka kojim se usmjerava pažnja učenika na ono što treba da posmatra, istražiti i ispita. Oni imaju mogućnost da postavljaju neobična pitanja, da intenzivno rade, razmišljaju, osjećaju da su „neko i nešto“. Pri rješavanju zadataka određenog nivoa složenosti, učenik se oslanja na lično emocionalno, intelektualno i literarno iskustvo. Uspješan dolazak do rješenja je veliki podsticaj i stimulacija učenika za dalji rad i napredovanje. Kod učenika se javlja unutrašnja motivacija za prelaskom na naredni, viši nivo.

U didaktičko-metodičke osnove analize književnog lika u razrednoj nastavi književnosti različitih nivoa složenosti ubrajamo sljedeće:

1. „U planiranju, pripremanju i organizovanju ove nastave neophodno je uzimati u obzir brojne razlike koje utiču na uspjeh u školskom učenju. Pored razlika koje postoje između učenika u motivaciji, inteligenciji, navikama, sposobnostima i dr., osnovna razlika je u nivoima i strukturama znanja, a to su:
 - a) određivanje činjenica ili poznавање osnovnih programskih sadržaja,
 - b) razumijevanje i shvatanje informacija,
 - c) kreativna prerada informacija ili učenje otkrićem, uz stvaralačku primjenu znanja.
2. Individualizacija učenja putem nastave različitih nivoa složenosti postiže se izradom diferenciranih vježbi, sastavljanjem uputstava za učenike različitih nivoa i struktura znanja, pružanjem pomoći učenicima kojima je potrebnija i dr.
3. Organizovanjem vježbi na različitim nivoima težine obezbijediti ostvarivanje ciljeva i zadataka nastave.
4. Potrebno je da nastavnik pravovremeno dobija informaciju o napredovanju učenika i njihovom ponašanju u procesu samostalnog učenja, jer na taj način dolazi do povratka o osobinama i karakteristikama učenja na koje treba uticati.
5. Na proces učenja NRNS može se uticati: 1. strukturom zadataka programskih sadržaja učenja, 2. sadržajem vježbi programirati proces učenja.
6. U NRNS ostvariti uslove za ostvarivanje pedagoških i psiholoških karakteristika povratne informacije, kojom se obavještavaju učenici o vrijednostima njihovog odgovora, a nastavnik o sadržaju, načinima i tempu učenja učenika. Zatim, reguliše se proces rada, posebno kod iznadprosječnih učenika, i ostvaruje uloga anticipiranja narednih informacija i načina rada.

7. Prilikom rada na vježbama različitih nivoa složenosti izvršeno je unutrašnje diferenciranje, gdje učenici, s obzirom na relevantne individualne razlike rada u posebnim grupama, ostaju u odjeljenju kao cjelina“ (Ilić, 2000, str. 259–260).

Nastava različitih nivoa složenosti uvažava razlike između učenika. Sa pripremljenim diferenciranim vježbama za učenike stvaraju se uslovi za razvijanje optimalno individualizovanih sistema rada učenika. Nastava se zasniva na raznovrsnosti situacija, raznolikosti podsticanja i procesa.

Razredna nastava književnosti različitih nivoa složenosti prolazi kroz relevantno samostalne i međusobno povezane etape. Te etape su:

- identifikacija nivoa i struktura znanja i ostalih individualnih obilježja relevantnih za uspjeh u učenju svakog učenika,
- pripremanje vježbi različitih nivoa složenosti i ostalih elemenata nastave,
- izvođenje nastave,
- vrednovanje nastavnog rada.

Dijagnostičkim testovima ispitivanja brzine čitanja u sebi, razumijevanja pročitanog teksta, pismenog izražavanja, analize književnog lika, kritičkog i kreativnog čitanja, verbalne kreativnosti učenika, motivacije za školsko učenje, nastavnik utvrđuje nivoe i strukture znanja. Na taj način razvrstaće učenike i svakom će dati određeni tip vježbe. Dakle, od utvrđivanja učeničkih „predznanja“ zavisi i nivo učenikovog prvog vježbanja u nastavi različitih nivoa složenosti.

Analiza lika u razrednoj nastavi književnosti različitih nivoa složenosti obuhvata svestrano sagledavanje njegovih fizičkih, duhovnih, psiholoških i drugih individualnih osobina i sklonosti, koje vršeći razne funkcije i učestvujući u različitim, manje ili više realnim situacijama, lik ispoljava kroz književno djelo.

Svaki učenik radi na jednom od tri tipa vježbi:

1. Vježba „A“ sadrži oko 70% zadataka koji se odnosi na određivanje činjenica i oko 30% zadataka ili pitanja razumijevanja i shvatanja informacija, a analiza književnog lika obuhvata:

- imenovanje i razlikovanje glavnih i sporednih likova u književnom tekstu,
- vrline i mane koje posjeduje lik,
- uočavanje negativnih i pozitivnih likova i
- opis vanjskog izgleda lika.

2. Vježba „B“ sadrži oko 70% pitanja razumijevanja i shvatanja informacija i oko 30 % pitanja učenjem otkrićem, uz samostalnu primjenu znanja, a analiza književnog lika obuhvata:

- identifikaciju etičkih karakteristika književnog lika,
- uočavanje duhovnih osobina lika i
- analizu postupaka i reagovanja lika u konkretnim situacijama.

3. Vježba „C“ sadrži oko 70% pitanja koja zahtijevaju učenje putem otkrića i oko 30% pitanja stvaralačke primjene znanja. Analiza književnog lika obuhvata:

- sustvaralačko rasvjetljavanje složenosti lika i
- otkrivanje i tumačenje poruka koje nam pisac kroz lik šalje.

Razvrstavanje učenika po nivoima vježbanja vrši se na sljedeći način: ako učenik koji radi vježbu „A“ tačno riješi manje od 70% pitanja i dalje će raditi vježbu „A“, a ako tačno riješi više od 70% pitanja, idući put će raditi vježbu „B“. Ako učenik koji radi vježbu „B“ tačno riješi manje od 40% pitanja, idući put se vraća na vježbu „A“, a ako tačno riješi 40–70% pitanja i dalje će raditi vježbu „B“, a ako tačno riješi više od 70% pitanja, idući put će raditi vježbu „C“. Ako učenik koji radi vježbu „C“ tačno riješi manje od 40% pitanja, idući put će raditi vježbu „B“, a ako tačno riješi više od 40% pitanja i dalje će raditi vježbu „C“ (Ilić, 1998, str. 33–34).

U razrednoj nastavi književnosti različitih nivoa složenosti, pored individualizacije učenja analize književnog lika, primjenjuje se i individualizacija ocjenjivanja učenika. Vrednovanje i samovrednovanje učenika za analizu književnog lika vrši se još u toku učenja i to odmah poslije rješavanja pojedinih zadataka ili pitanja.

Okosnicu nastavnog rada analize književnog lika po ovom modelu čini usmjereni čitanje, kojim se usredotočeno, disciplinovano i pomno prodire u razumijevanje i shvatanje književnog lika, njegovu analizu. U vježbi „A“ zastupljeno je interpretativno čitanje i čitanje u cilju učenja, u vježbi „B“ dominira kritičko čitanje, a u vježbi „C“ nailazimo na kreativno

čitanje. Od razvijenosti učenikove sposobnosti čitanja zavisi i njegovo uključivanje u sistem individualnog učenja analize lika, odnosno obrazovanja i samoobrazovanja.

Na osnovu utvrđenih nivoa i struktura znanja nastavnik dijeli vježbu određenog tipa (A, B ili C). Sadržaji tih vježbi su sljedeći:

Vježba „A“ – ove vježbe rade učenici koji razvijaju svoje sposobnosti određivanja činjenica. Učenici ovog nivoa mogu da rješavaju sljedeće zadatke:

- uočavanje mesta i vremena radnje,
- uočavanje likova (njihovih postupaka, osobina i osjećanja, ponašanje lika),
- uočavanje spoljašnjeg izgleda i porijekla lika,
- uočavanje enterijera i eksterijera,
- usvajanje osnovnih književno-teorijskih, moralnih i nemoralnih pojmoveva,
- uočavanje užih cjelina i najznačajnijih trenutaka događaja,
- određivanje redoslijeda događaja (Ilić, 1998, str. 98).

U završnom dijelu vježbe su zadaci višeg nivoa složenosti. Učenici kojima su namijenjene ove vježbe najčešće imaju ispodprosječni uspjeh na ispitivanju brzine čitanja u sebi, razumijevanju pročitanog, kulture pismenog izražavanja, kritičkog i kreativnog čitanja, analize književnog lika, razvijenosti pasivnog rječnika, navika i tehnika učenja i školske motivacije. Pitanja su sažeta, zanimljiva, raznovrsna i zahtijevaju kratke odgovore.

Vježba „B“ – ove vježbe rade učenici koji uspješno određuju činjenice. Učenici se osposobljavaju da shvataju i razumiju informacije i pruža im se mogućnost prerade informacija. Vježbe ovog tipa sadrže:

- uočavanje osnovne misaone strukture cijelog teksta i pojedinih dijelova teksta,
- određivanje naslova teksta i manjih cjelina,
- identifikovanje uzroka, pojave, događaja i postupaka lika,
- osposobljavanje za doživljavanje teksta,
- razumijevanje i shvatanje književnog lika i njegovih postupaka,
- uočavanje djelimično skrivenih značenja teksta i osobina lika (Ilić, 1998, str. 102).

Uputstvo učenicima za rad manje je detaljno, ali ipak pruža učenicima određena objašnjenja, podstiče i usmjerava njihov rad. Zadaci su grupisani u veće „korake“ učenja i zahtijevaju opsežnije odgovore. Povratne informacije dobijaju se u većim vremenskim razmacima.

Vježba „C“ – ovu vježbu rade učenici koji uspješno određuju činjenice, shvataju i razumiju informacije i rješavaju neke zadatke prerade informacija. Ova vježba stvara uslove za razvoj dječijeg jezičkog stvaralaštva.

Sadržaj vježbe ovog tipa može biti:

- otkrivanje novih značenja podataka,
- otkrivanje uticaja lika na izazivanje vlastitih doživljaja,
- mijenjanje, redefinisanje znanja i nova interpretacija datih informacija (istim riječima započet tekst suprotnog sadržaja),
- otkrivanje implicitnih ideja u tekstu (skriveni uzorak raspoloženja i ponašanja ličnosti),
- pronalaženje novih relacija između ideja (povezivanje dvaju različitih tekstova zajedničkim naslovom, otkrivanje razlika između različitih ličnosti, stav lika prema drugom liku),
- izgrađivanje učenikovih stavova o liku,
- predviđanje ideja i relacija na osnovu pročitanog teksta i primjena tih ideja na novim situacijama (Ilić, 1998, str. 108).

Od učenika se traže originalni i autentični odgovori, a nastavnik podstiče slobodnije ispoljavanje učenika.

Didaktičko-metodičke osnove nastave različitih nivoa složenosti u odnosu na tradicionalnu nastavu ogledaju se i u fazi realizacije diferenciranih zadataka i aktivnosti učenika. To se, prije svega, odnosi na drugačiju poziciju učenika, u kojoj u toku realizacije diferenciranih zadataka učenici samostalno rješavaju postavljene zadatke za analizu književnog lika. Samostalnim načinom rada obezbjeđuje se maksimalna aktivizacija saznajnih i afektivnih kapaciteta učenika, što doprinosi kvalitetnijoj efikasnosti analize lika u odnosu na tradicionalnu nastavu u kojoj su znanja učenika posljedica njihove receptivne aktivnosti. Nastava različitih

nivoa složenosti ne sastoji se samo od samostalnog rada učenika. Prije primjene samostalnog rada učenika potrebno je u uvodnom dijelu časa zajednički razjasniti neke ključne pojmove, izražajno pročitati književni tekst i dr. U cilju efikasnosti nastave različitih nivoa složenosti u toku rada nastavnik obilazi, nadgleda rad učenika i po potrebi pomaže sugestijama ili pojašnjnjima vezanim za zahtjeve pojedinih zadataka.

U fazi vrednovanja nastavnog rada najviše dolazi do izražaja motivacioni značaj i kvalitet nastave različitih nivoa složenosti. Pored utvrđivanja pojedinačnih rezultata učenika u realizaciji diferenciranih sadržaja, u etapi vrednovanja vrši se i procjena efikasnosti aktivnosti učenika, kao i vrednovanje tokova i ishoda diferenciranog rada učenika na analizi književnog lika. Vrednovanje rezultata učenika može se realizovati od strane nastavnika, ali i kao samovrednovanje ili međusobno vrednovanje od strane učenika. Formativna evaluacija je u funkciji unapređivanja procesa i ishoda analize književnog lika u takvoj nastavi.

Prednost nastave različitih nivoa složenosti je u tome što je učenik doveden u neposredan odnos s nastavnim sadržajem. Radeći sam prema svojim mogućnostima i sposobnostima, učenik razvija svoju samostalnost, stiče samopouzdanje i razvija svoje kreativne sposobnosti, a književne likove doživljava i recipira na svojstven način.

Didaktičko-metodičke osnove analize književnog lika u interaktivnoj razrednoj nastavi književnosti različitih nivoa složenosti (INRNS)

Unošenjem interaktivnih oblika učenja u razrednu nastavu književnost različitih nivoa složenosti razvijena je nova varijanta ovog modela individualizovane nastave, poznata pod nazivom interaktivna nastava različitih nivoa složenosti (INRNS). S obzirom na odstupanje i iskorak u odnosu na tradicionalnu, interaktivna nastava različitih nivoa složenosti podrazumijeva izvjesne didaktičko-metodičke specifičnosti. Interakcija je preduslov za razvijanje interpersonalnih kvaliteta ličnosti. Odjeljenje je potrebno konstituisati kao grupu učenika, a u okviru njega formirati manje grupe ili parove. Takva organizacija doprinijeće ostvarivanju interaktivne i kvalitetne saradnje pri učenju.

Suzić navodi da je za efikasnu interakciju nužno:

1. pravilno formirati male grupe,
2. podsticati pozitivnu međuzavisnost članova,
3. podržavati individualnu uključenost,

4. razvijati interpersonalne i kognitivne sposobnosti,
5. stvoriti povoljnu emocionalnu klimu,
6. analizirati i vrednovati rad i efekte grupnog rada i
7. odabratи adekvatne metode interaktivnog učenja (Suzić, 1999, str. 21).

Analiza književnog lika je jedna od etapa obrade književnog teksta u nastavi srpskog jezika i književnosti u kojoj dominiraju razgovor i razmjena mišljenja o postupcima likova, o međusobnom odnosu likova, koji se u tradicionalnoj nastavi uglavnom odvija između nastavnika i učenika.

Primjena interaktivnih oblika učenja treba da omogući što intenzivnije osamostaljivanje učenika u radu i da, prije svega, podstakne kreativnost kod učenika u analizi književnog lika. Ovakav rad budi istraživačku radoznalost i navikava na slobodno i kritičko mišljenje i zaključivanje.

Etape ovog oblika nastavnog rada malo se razlikuju od etapa nastave različitih nivoa složenosti. Naime, interaktivna nastava različitih nivoa složenosti ima sljedeću orijentacionu strukturu:

- pripremene aktivnosti;
- zajedničke uvodne aktivnosti;
- interaktivni (tandemski ili grupni) rad na diferenciranim vježbama u čijem fokusu je analiza književnog lika;
- kooperativno vrednovanje odgovora i rješenja analize književnog lika;
- završne zajedničke aktivnosti.

Pripremne aktivnosti se odnose na identifikaciju nivoa i struktura znanja svakog učenika u odjeljenju – primjenom dijagnostičkog testa analize književnog lika u interaktivnoj razrednoj nastavi književnosti ili prema ocjeni školskog uspjeha iz srpskog jezika. Identifikaciju nivoa i struktura znanja učenika možemo izvršiti i na osnovu primjene standardnih testova kojim se ispituju varijable značajne za analizu književnog lika, kao što su test brzine čitanja u sebi, razumijevanje pročitanog teksta, test verbalne kreativnosti, test kritičkog i kreativnog čitanja.

Prije pristupanja realizaciji analize književnog lika u interaktivnoj razrednoj nastavi književnosti različitih nivoa složenosti, koristeći se dostupnom literaturom i sopstvenim iskustvom, nastavnik priprema vježbe različitih nivoa složenosti za analizu književnog lika, obezbjeđuje materijalno-tehničke uslove za rad, utvrđuje pojedinačne rezultate prethodnog vježbanja...).

Na početku časa dominira frontalni rad sa svim učenicima istovremeno. Nastavnik upoznaje učenike sa književnim tekstrom koji će obrađivati u toku časa. Prije nego što nastavnik glasno pročita tekst, poželjno je kod učenika probuditi interesovanje za analizu književnog lika. To je moguće postići podsticajnim pitanjima, asocijacijama, ilustracijama, izrekama i poslovicama koje se odnose na književni lik (osobine, postupke, izgled, situaciju u kojoj se lik nalazi, uticaj lika na okolinu i obrnuto).

Slijede zajedničke uvodne aktivnosti: eventualno upoznavanje novih pojmoveva i ostalih sadržaja, ključnih za shvatanje kooperativnog tandemskog ili grupnog učenja u okviru odgovarajućeg ili bliskog nivoa vježbanja; podjela odgovarajućih vježbi; pokazivanje načina komunikacije i ostalih vidova tandemskog ili grupnog učenja. Poslije toga ostvaruju se:

1. „interaktivni (tandemski ili grupni rad) na diferenciranim vježbama, uz traženje povremene nastavnikove pomoći,
2. Kooperativno vrednovanje odgovora i rješenja, (uzajamno-tandemsko, samovrednovanje, nastavnikovo vrednovanje i njihova komunikacija),
3. završne zajedničke aktivnosti (prezentacija najuspješnijih rezultata vježbanja, osvrt na način i tok vježbanja i vrednovanja, određivanje tipa naredne vježbe, eventualno vrednovanje diferenciranih domaćih zadataka...)“ (Ilić, 1999, str. 88–89).

Trajanje pojedinih etapa zavisi od prirode, težine i strukture nastavnog sadržaja, kao i od iskustva učenika u radu, didaktičko-metodičke sposobljenosti i kreativnosti nastavnika. Da bi se nastavnik uspješno pripremio za organizovanje NRNS, pa samim tim i INRNS, neophodno je da se upozna sa pedagoško-psihološkim osnovama i didaktičko-metodičkim konцепцијама NRNS. Prilikom planiranja, osmišljavanja diferenciranih vježbi i izvođenja INRNS, učitelju se pružaju široke mogućnosti da iskoristi svoje ideje i da u svaki tip vježbe unese dio svoje kreativnosti. U ovako organizованoj nastavi, nastavnikove obaveze su višestruke. On treba dobro da izanalizira i klasificuje nastavne sadržaje po složenosti i težini u okviru svakog nivoa učenja. Nastavnik treba da konkretizuje elemente vježbanja, da konstruiše

tipove vježbi, da obezbijedi izvore znanja i materijalno-tehničku osnovu nastave, te da predviđa orijentacione etape nastave i učeničke i sopstvene aktivnosti.

Iz navedenog može se uvidjeti da je za ovu nastavu karakteristično intenzivnije nastavnikovo angažovanje u pripremanju nastave nego u izvođenju.

Kada je u pitanju analiza književnog lika, ne bi trebalo izbjegavati uvođenje interakcije. Zajedničkim radom učenici mogu postići bolje rezultate u analizi književnog lika nego individualno. Nastavnik se sam opredjeljuje za jedan od prethodno navedenih oblika interaktivnog učenja. Ako se opredijeli za tandemsko učenje, onda će se kooperativno učenje odvijati u paru (učenik – učenik). Par čine učenici približno jednakih sposobnosti i znanja. Djelotvornost i efikasnost rada u paru u INRNS ogleda se u tome što prilikom rada učenici zajedno mogu čitati dati književni tekst, odgovoriti na pitanja vezana za analizu lika i pročitani tekst, objašnjavati i tumačiti nove riječi i izraze, pojmove i činjenice. Učenici imaju mogućnost da ispolje originalnost u radu. Svi su aktivni i zauzimaju subjekatsku poziciju. Tempo rada prilagođen je svakom partneru.

Analiza književnog lika u interaktivnoj nastavi različitih nivoa složenosti, za razliku od modela individualizovanog rada na temelju koga je razvijena, razlikuje se isključivo organizovanjem interaktivnih oblika učenja.

Rad na analizi književnog lika obezbjeđuje povratne informacije te utiče na razvoj unutrašnje motivacije. Radeći ovakvim načinom rada učenik bolje upoznaje samog sebe, ali i svoga druga sa kojim radi, smanjuje se napetost zbog neuspjeha, dijeli odgovornost i razvija sposobnost komunikacije. Uspješnost nastavnog procesa zavisi od primjene oblika i njihovih kombinacija. Tako će se i tandemski rad u interaktivnoj razrednoj nastavi književnosti različitim nivoa složenosti prilikom analize književnog lika kombinovati sa drugim oblicima u toku časa ili procesa u cjelini: individualnim radom, grupnim radom i kolektivnim radom. Kombinovati ga sa ostalim oblicima nastavnog rada znači doprinositi realizaciji dinamičnije, savremenije i efikasnije nastave.

Kada kombinujemo individualni rad i rad u parovima, dio vježbe učenici rade individualno, a potom u tandemu ili u tandemu pa individualno (dogovore se šta će ko raditi i to ostvaruju individualno, a u paru procjenjuju urađeno).

Ako se nastavnik opredijeli za grupno učenje u okviru INRNS, on mora voditi računa o veličini grupe za učenje i raspoređivanje učenika po grupama. Kada kombinujemo grupni oblik i rad u parovima, pod uslovom da grupa broji paran broj učenika, vježba se razrađuje tako što se pojedini dijelovi vježbe dodjeljuju parovima. Na kraju se rezultati objedinjuju i prezentuju

kao grupni. U grupi se i vrši prva procjena rada pojedinačnog para i eventualna korektura ili dopuna. Učenicima treba obezbijediti i osmisliti prostor za rad i stvoriti povoljne uslove za rad. Nastavnik sve vrijeme posmatra učeničke interakcije i povremeno interveniše.

Kada kombinujemo kolektivni rad i rad u parovima obično je uvod zajednički, pri čemu nastavnik ističe cilj, na neki način predstavi ili pročita tekst, a potom svaki par dobija svoju vježbu. Procjena postignutog rezultata ili saopštenja o urađenom radu se zajednički ostvaruje u odjeljenju.

Interaktivna nastava različitih nivoa složenosti veoma je efikasna kada se rad unutar nje odvija u grupama. Jedino se u grupi ostvaruje potpunija međuzavisnost njenih članova. Ta međuzavisnost sa pedagoškog aspekta ispoljava se kroz podjelu rada, usmjerenost ka cilju (rješenju problema) te kroz ostvarivanje grupnog vođstva. Osjećanje pripadnosti grupi ima posebnu vrijednost za povučeno i stidljivo dijete, koje će pred ostalima pokazati više hrabrosti, otvorenosti i samopouzdanja nego obično. U razrednoj nastavi književnosti za analizu književnog lika posebno je bitno da se pojedinci u grupi međusobno ohrabruju, podstiču na aktivnost i pomažu jedni drugima u svim fazama učenja. Zajednički rad na nivou grupe podrazumijeva da se u tolerantnoj atmosferi i uz argumentovanu diskusiju vrši razmjena iskustva, inicijativa, mišljenja, uočavaju sličnosti i razlike, sučeljavaju stavovi i vrši razjašnjavanje, korekcije, dopune, poboljšanja nastalih produkata te zajednički rad u stvaranju novih produkata.

Veličina grupe je izuzetno značajna za pravilnu organizaciju vaspitno-obrazovnog rada. Optimalna veličina grupe je 3–6 članova, ali se bolji rezultati postižu ako su u grupi 3–4 člana. Raznovrsni konkretni uslovi direktno utiču na veličinu grupe. Grupu karakterišu dvije osnovne komponente: interakcija i jedinstvo cilja. S tog aspekta, veličina grupe igra značajnu ulogu. Međusobni uticaj svakog člana na drugog i postizanje jedinstva lakše je ostvariti sa manjom grupom učenika nego sa većom. „Ovaj oblik rada omogućava proširivanje situacija u kojima se uvježbava usmeno izražavanje: rukovodilac grupe se obraća svima, vodi računa i da se svako sasluša; svaki član grupe prati i dopunjava izvjestioca za dio zadatka na kome su i oni radili; ako se njih troje od četvoro članova grupe složi prilikom odlučivanja kako će raditi ili kod procjenjivanja, onda se četvrti mora pridružiti dogovoru“ (Prodanović, 1996, str. 415).

Rad u grupi u interaktivnoj razrednoj nastavi književnosti unosi živost, dinamiku, stalnu razmjenu znanja, iskustva, raspoloženja, komunikacije su češće, mnogostrane, učenici osjećaju veću slobodu u radu i učenju. Dolazi do smanjenja tenzija u slučaju slabijih rezultata zbog grupnog preuzimanja odgovornosti.

Osnovni smisao grupnog oblika rada u interaktivnoj nastavi književnosti različitih nivoa složenosti u analizi književnog lika jeste da svi članovi ravnopravno učestvuju u radu, da se međusobno savjetuju, potpomažu i da tako djeluju kao jedinstvena cjelina. To je, svakako, lakše ostvariti u manjim nego u većim grupama. U manjim grupama svaki pojedinac, radeći analizu književnog lika, ima više šansi za postizanjem većih rezultata, nego što je to slučaj sa grupama koje su sastavljene od većeg broja učenika.

OSVRT NA PRETHODNA TANGENTNA ISTRAŽIVANJA

Prema dosadašnjim relevantnim istraživanjima, individualizacija nastave, u cilju uvažavanja razlika između učenika istog uzrasta, trebala bi da predstavlja okosnicu promjena nastave i nastavnog rada na književnom tekstu u analizi književnog lika. Polazeći od kritike tradicionalne nastave i širokih shvatanja razlika u sposobnostima učenja i uspjeha, razlika u stilu učenja, interesovanja i motivacije, potrebama, itd., proizašao je niz zahtjeva za individualizacijom nastave, za njenim prilagođavanjem individualnostima učenika i njihovim mogućnostima. Navedene razlike bile su predmet istraživanja mnogih poznatih didaktičara, pedagoga i psihologa, kako u svijetu tako i kod nas. O individualnim razlikama među učenicima pisao je i tvorac razredno-predmetno-časovnog sistema Jan Amos Komenski, a teorijskoj razradi individualizovanog pristupa učeniku doprinio je Konstantin Dimitrijevič Ušinski svojom mišlju da se učenik svestrano spoznaje u cilju svestranog vaspitanja.

Na mogućnost i potrebu organizovanja nastave različitih nivoa težine pokazalo je i istraživanje D. Džones (D. Jones). Džonesova je eksperimentalnim istraživanjem ustanovila obrazovne efekte podučavanja učenika na osnovu njihovih sposobnosti i mogućnosti. Eksperimentom je obuhvaćeno 228 učenika četvrtog razreda osnovne škole. U okviru eksperimentalne grupe sadržaji učenja bili su diferencirani na četiri nivoa složenosti. Učenici su dobijali zadatke na osnovu svojih nivoa znanja i sposobnosti, dok su učenici kontrolne grupe dobijali jednake zadatke. Eksperiment je trajao 18 mjeseci. Na finalnom ispitivanju učenici eksperimentalne grupe postigli su veće napredovanje u odnosu na učenike kontrolne grupe. Interesantno je da je ovaj model nastave bolje odgovarao slabijim učenicima koji zaostaju u nastavi i prosječnim učenicima nego iznadprosječnim učenicima. To je donekle u suprotnosti sa mišljenjem da je individualizacija nastave potrebna samo najboljim i najslabijim učenicima. Taj podatak nam govori da je individualizacija potrebna svim učenicima, jer prilagođavanje nastave mogućnostima učenika uslov je uspješnog učenja svakog učenika (Ilić, 1998, str. 18).

Nastavni rad na zadacima različitih nivoa težine u francuskim školama se organizuje na taj način što učenici „pripadaju različitim grupama po predmetima“ (maternji jezik, strani jezik, osnovni stručni predmeti). Ukoliko učenik postigne prosječan uspjeh u jednom, a izvanredne rezultate u drugom predmetu, moraće „pripadati različitim grupama nivoa“. Učenici se u grupe raspoređuju po sljedećim kriterijima: raniji školski uspjeh, rezultati rješavanja testova znanja iz određenog nastavnog predmeta, usmeni odgovor učenika, brzina razumijevanja i usvajanje novih nastavnih sadržaja, mišljenje većine drugih učenika o pojedincu, samoprocjena uspjeha

svakog učenika, mišljenje roditelja o napredovanju učenika, zapažanja drugih predmetnih nastavnika, uspjeh na pismenim radovima učenika i drugo.

Profesor M. Muradbegović (1963) je sproveo istraživanje problema početnog čitanja u školama sa područja Beograda. Zadatak istraživanja je bio da se ispituju problemi početnog čitanja, a obrađuje se po kompleksnom i po monografskom postupku. Istraživanje je vršeno eksperimentalnom metodom na principu paralelnih grupa. Ispitivanje je pokazalo da nastava početnog čitanja i pisanja po kompleksnom postupku pruža veće mogućnosti za razvijanje učenikovih sposobnosti i omogućuje visok stepen individualizacije i napredovanje učenika u početnoj pismenosti prema svom ličnom tempu. Radeći po kompleksnom postupku, učitelji se aktivnije odnose prema organizaciji i izvođenju nastave, praćenju i proučavanju psihičkog razvoja učenika, što ih dodatno motiviše na izvjesne istraživačke tendencije i stalno nastojanje za iznalaženjem savremenijeg rješenja u nastavi početnog čitanja, a samim tim doprinosi osavremenjavanju nastavne prakse i teorije. Gore navedene prednosti, potpunije korištenje dječijih prethodnih znanja i individualnih sposobnosti, pravila i odgovarajuća primjena nastavnih sredstava i kombinovanje postupaka i oblika rada, uz stvaralačko angažovanje nastavnika, obezbeđuje savremenu organizaciju i dinamiku nastavnog procesa. Na osnovu ovog istraživanja izrađena je nova skala za ocjenjivanje tehnike čitanja, koja potpunije, objektivnije pravi diskriminaciju među učenicima na svim stepenima tehnike čitanja (Muratbegović, 1968, str. 165).

Josip Markovac je isticao da se nedostaci tradicionalne nastave, prilagođeni samo prosječnim učenicima, mogu djelimično ublažiti izvođenjem nastave na dva ili tri nivoa složenosti. Markovac ističe da je najčešći slučaj diferencijacija nastave na tri nivoa težine koja su podešena trima kategorijama učenika: ispodprosječni, prosječni i iznadprosječni učenici. Zbog toga je dobila naziv djelimična individualizacija. Ovakav vid individualizacije ublažava nedostatke tradicionalne nastave, koja je podešena samo jednoj kategoriji učenika, tj. prosječnom učeniku.

Djelimična individualizacija je eksperimentalno primjenjivana u nastavi matematike u četvrtom razredu u Eksperimentalnoj školi „Neven Kiric“ u Puli. Na osnovu rezultata testa elementarnih računskih operacija i testa aritmetičkih problema formirane su grupe. Grupu A je činilo 25% najboljih, grupu B 50% prosječnih i grupu C 25% ispodprosječnih učenika. Radeći na zadacima koji su odgovarali njihovim sposobnostima i mogućnostima, učenici su se osjećali srećnjim i samostalnijim. S nestrpljenjem su isčekivali ovakav način rješavanja zadataka. Nastavnik je pratilo rad učenika i pružao pomoć onima kojim je bila potrebna. Ovakav način rada ukazuje na potrebe organizovanja nastave različitih nivoa težine (Markovac, 1970, str. 36).

Bosiljka Đorđević (1979) je eksperimentalno istraživala efekte individualizacije dodatne nastave i drugih aktivnosti sa darovitim učenicima. Eksperimentalni faktor (dodatna nastava, vježbe stvaralačkog i kritičkog mišljenja) pozitivno je uticao na opšte sposobnosti darovitih učenika u seoskim i gradskim školama, kao i na razvijanje stvaralačkih matematičkih sposobnosti, posebno kod mlađih učenika. Eksperimentalni program je doprinio i realnijem procjenjivanju položaja i popularnosti učenika među vršnjacima. Većina darovitih učenika sebe je procijenila kao umjerenog popularnog.

Milutin Đorđević (1972) je nakon trogodišnje primjene nastavnih listića napisao serije nastavnih listića za srpski jezik u trećem razredu i nastavnih i kontrolnih listića u četvrtom razredu osnovne škole. Listići su obuhvatili važniju nastavnu građu u nastavi gramatike, pismenog izražavanja i lektire. Na svakom listiću obrađen je dio nastavnog sadržaja iz jezika u obliku radnog zadatka, vježbanja ili izbora važnijih informacija. Obrada je vršena po pravilu na tri različita nivoa, što i odgovara najčešćoj grupaciji učenika. Bilo je nastavnih listića koji su namijenjeni samo određenoj grupaciji učenika, bilo da je riječ o izboru zadataka različite težine ili različitog sadržaja. Trogodišnjom primjenom nastavnih zadataka došlo se do podataka o tome koji se nastavni listić, odnosno radni zadaci i vježbanja mogu označiti kao prosječni, s obzirom na obim i težinu zahtjeva i broj informacija, imajući u vidu konkretne škole u kojima su radili.

Među značajnim istraživanjima je i istraživački rad prof. dr Mile Ilića. Profesor Mile Ilić je eksperimentalnim istraživanjem utvrđivao mogućnost organizovanja nastave različitih nivoa složenosti u obradi književnih tekstova u četvrtom razredu osnovne škole. Cilj istraživanja je bio da se eksperimentalno utvrди da li će se i u kojoj mjeri, organizovanjem učenja u nastavnom procesu, ovim vidom individualizacije u odnosu na postojeću organizaciju nastave, postići veći pedagoški efekti u: brzini glasnog čitanja, brzini čitanja u sebi, razumijevanju pročitanog teksta, pismenom izražavanju i verbalnoj kreativnosti. Eksperiment je trajao u toku školske 1978/1979. godine tokom drugog polugodišta. Istraživanjem je obuhvaćeno šest osnovnih škola, odnosno deset odjeljenja (pet eksperimentalnih i pet kontrolnih). Na finalnom ispitivanju navedenih varijabli eksperimentalne grupe su ostvarile statistički značajno veće prosječne vrijednosti od kontrolnih grupa. Dobijeni su veoma interesantni rezultati koji se mogu angažovano primjenjivati u praksi. Ovim istraživanjem je potvrđeno da se sa učenicima može raznovrsnije, sadržajnije i fleksibilnije raditi i, samim tim, postizati znatno veći rezultati u istom vremenskom periodu.

Mile Ilić (1998) je teorijskim utemeljenjem i eksperimentalnom verifikacijom nastave različitih nivoa složenosti, nove varijante sistema individualizovane nastave, napravio iskorak

u odnosu na prethodna empirijska istraživanja individualizovane nastave, primjenom nastavnih listića i učenja putem spoljašnje diferencijacije nastave.

S obzirom na činjenicu da se učenici razlikuju po nivoima i strukturama znanja, Ilić je rad na književnom tekstu razgraničio na tri nivoa znanja: a) određivanje činjenica, b) razumijevanje i shvatanje informacija i c) mogućnost prerade informacija. U nastavi biologije identifikovan je sljedeći nivo znanja: prvi nivo se odnosio na poznavanje osnovnih programskih sadržaja, drugi nivo na razumijevanje i shvatanje činjenica i treći nivo znanja na učenje otkrićem uz stvaralačku primjenu znanja. Nivoi i strukture znanja učenika iz matematike odredio je na: a) poznavanje osnovnih matematičkih pojmoveva i operacija, b) shvatanje i razumijevanje relacija između veličina i primjene stečenog znanja u rješavanju matematičkih zadataka i c) stvaralačka primjena znanja u rješavanju složenijih matematičkih problema (Ilić, 1989). Jednogodišnjom primjenom eksperimentalnog faktora, nastave različitih nivoa složenosti, učenici eksperimentalne grupe u radu na književnom tekstu postigli su statistički značajno veće rezultate u: brzini čitanja u sebi, brzini glasnog čitanja, razvijenosti rječnika, pismenom izražavanju, kao i u verbalnoj kreativnosti u odnosu na učenike kontrolne grupe koji su nastavu realizovali na tradicionalni, neindividualizovani način. Veće rezultate ostvarili su ispodprosječni i prosječni učenici u odnosu na iznadprosječne učenike. U nastavi matematike i biologije učenici eksperimentalne grupe postigli su statistički značajno veće rezultate u odnosu na učenike kontrolne grupe, koji su nastavne sadržaje pomenutih predmeta realizovali nediferenciranom nastavom. Dobijenim rezultatima potvrđena je autorova glavna hipoteza da će se pod uticajem nastave različitih nivoa složenosti postići bolji pedagoški efekti u području rada na književnom tekstu i usvajanju sadržaja matematike i biologije, nego u uobičajenoj (tradicionalnoj) nastavi (Ilić, 1989, str. 60).

Značajne obrazovne efekte učenja na tri nivoa složenosti pokazalo je istraživanje H. Muminovića (2000). Muminović je ispitivao mogućnost organizovanja individualizacije nastave matematike na tri nivoa napredovanja i mogućnost prezentovanja sadržaja iz matematike i težine radnih zadataka koji bi omogućili veće individualno napredovanje ispodprosječnih, prosječnih i iznadprosječnih učenika. Eksperimentalno istraživanje se izvodilo u tri sarajevske škole. Na osnovu rezultata sa inicijalnog ispitivanja učenici su raspoređeni u tri grupe. Na pripremljenom materijalu učenici su dobili lekcije za učenje iz programa matematike koje su učili samo u školi. Po završetku časa učitelj je uzimao radne materijale te ga vraćao narednog dana kako bi učenici mogli da nastave prethodno započeti rad. Po završetku nastavne cjeline učenici su dobijali povratne informacije o svom radu. Dobijeni rezultati istraživanja su pokazali da je individualizacija u učenju matematike na tri nivoa složenosti znatno uticala na

povećanje kvantiteta usvojenog gradiva iz matematike kod sva tri nivoa. Najmanji uticaj je bio kod prosječnih učenika, nešto veći uticaj bio je kod ispodprosječnih, a najveći uticaj bio je kod iznadprosječnih učenika.

Uticaj individualizovane nastave na znanje učenika o prirodi, primjenom eksperimenta sa paralenim grupama ispitivala je Danijela Vasilijević (2007). Učenici eksperimentalne grupe rješavali su zadatke različite težine u odnosu na učenike kontrolne grupe. Očekivano, učenici eksperimentalne grupe u kojoj su nastavni sadržaji realizovani individualizovanom nastavom, bili su znatno uspješniji u rješavanju različitih nivoa zadataka. Povećanju tih vrijednosti u mnogome su doprinijeli uspješniji i daroviti učenici, eventualno, pojedini učenici prosječnih sposobnosti.

Za potrebe izrade magistarske teze „Didaktičko-metodičke specifičnosti individualizovane razredne nastave književnost“, Laketić je eksperimentalnom primjenom tri inovativna nastavna modela (primjena nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) ispitivala mogućnosti postignuća veće brzine čitanja u sebi, većeg uspjeha u razumijevanju pročitanog teksta i pismenom izražavanju učenika. Problem istraživanja se odnosio na proučavanje didaktičko-metodičkih specifičnosti individualizovane nastave i utvrđivanje potrebe, mogućnosti i efekata primjene individualizovane nastave književnosti. Istraživanje je realizovano u trećem razredu osnovne škole na uzorku od 134 učenika. Rezultatima finalnog ispitivanja potvrđeno je da se primjenom pomenutih modela razredne nastave književnosti ostvaruju statističko značajno veći rezultati nego u tradicionalnoj nastavi.

Profesor Mile Ilić koncipirao je novu varijantu individualizovane nastave – inkluzivnu nastavu. Eksperimentalno je istraživao obrazovno-vaspitne efekte u inkluzivnoj nastavi srpskog jezika (brzina čitanja u sebi, razumijevanje pročitanog teksta, pismo izražavanje, motivacija za školsko učenje i verbalna kreativnost) u odnosu na učenike koji su nastavne sadržaje srpskog jezika realizovali na tradicionalan način (Ilić, 2012).

Za potrebe eksperimentalnog programa edukovani su nastavnici za planiranje, pripremanje i izvođenje inkluzivne nastave u obrnutom dizajnu. Svi programski sadržaji srpskog jezika realizovani su po modelu individualizovane i inkluzivne interaktivne nastave. Rezultati finalnog ispitivanja pokazali su da su učenici eksperimentalnih odjeljenja, radeći po modelu inkluzivne nastave, ostvarili u prosjeku statistički značajno bolje obrazovno-vaspitne efekte u odnosu na učenike kontrolnih odjeljenja, koji su nastavu srpskog jezika realizovali na uobičajen, neinkluzivan način (Ilić, 2012, str. 213–228).

Ljiljana Jerković u doktorskoj disertaciji „Didaktičke osnove i obrazovno-vaspitni efekti individualno planirane nastave“ ispitivala je didaktičko utemjeljenje i eksperimentalnu verifikaciju uticaja takve nastave na obrazovno-vaspitna postignuća u nastavi srpskog jezika i matematike. Nakon jednogodišnje primjene eksperimentalnog programa individualno planirane nastave srpskog jezika i matematike, učenici kontrolne grupe su ostvarili statistički značajno bolje rezultate u odnosu na sopstveno inicijalno stanje i učenike kontrolne grupe sa kojima je izvođena uobičajena (tradicionalna neindividualizovana) nastava (Jerković, 2018).

Prema analizama rezultata prethodnih tangetnih empirijskih istraživanja, možemo zaključiti da nije bilo pokušaja eksperimentalne verifikacije vaspitno-obrazovnih efekata analize književnog lika u individualizovanoj razrednoj nastavi književnosti. Činjenica je da se učenici (ispodprosječni, prosječni i iznadprosječni) razlikuju po mogućnostima i načinu recipiranja književnih likova te smo, koristeći metodološka iskustva i saznanja tematskih tangentnih empirijskih istraživanja, koncipirali i proveli eksperimentalno utvrđivanje efekata individualizovane nastave u postignućima navedenih kategorija učenika.

METODOLOŠKI KONCEPT UTVRĐIVANJA VASPITNO-OBRZOZNIH EFEKATA ANALIZE KNJIŽEVNOG LIKA U RAZREDNOJ NASTAVI KNJIŽEVNOSTI

Nakon didaktičko-metodičkog utemeljenja analize književnog lika, pristupili smo koncipiranju metodološke osnove eksperimentalnog istraživanja vaspitno-obrazovnih efekata analize književnog lika u razrednoj nastavi književnosti.

Metodološki koncept istraživanja sadržavao je sljedeće komponente:

- Problem i predmet istraživanja,
- Značaj istraživanja,
- Cilj i zadaci istraživanja,
- Hipoteze istraživanja,
- Varijable istraživanja,
- Naučno-istraživačke metode, tehnike i instrumenti,
- Postupak statističke obrade podataka,
- Populacija i uzorak istraživanja i
- Organizacija i tok istraživanja.

Navedene komponente su nezaobilazne za uspješnu realizaciju eksperimentalnog programa analize književnog lika u individualizovanoj razrednoj nastavi književnosti.

Problem i predmet istraživanja

Proučavanjem relevantne didaktičko-metodičke literature i uvidom u nastavnu praksi, ustanovili smo da je modele individualizovane nastave književnosti moguće unapređivati, a posebno u situacijama analize književnog lika, što bi pozitivno uticalo na povećanje vaspitno-obrazovnih efekata na mlađem školskom uzrastu učenika.

Primjenom individualizovanih nastavnih modela (nastavni listići, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) uočene su određene prednosti u odnosu na uobičajenu nastavu, što je prikazano u pregledu relevantnih tangentnih istraživanja. Imajući u vidu specifičnosti istraživanja u vaspitanju i obrazovanju, vrijednosti navedenih nastavnih modela se ne mogu smatrati univerzalnim, s obzirom na specifičnosti pojedinih obrazovnih oblasti i nivoa školovanja. Shodno tome, osnovni uslov masovnije

primjene su i empirijska provjera vaspitno-obrazovnih efekata individualizovane nastave (primjena nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) u okviru pojedinih nastavnih predmeta i nastavnih područja na različitom školskom uzrastu. Dosadašnja istraživanja pokazuju da nije bilo pokušaja identifikacije vaspitno-obrazovnih efekata analize književnog lika u individualizovanoj razrednoj nastavi književnosti. Prema tome, i problem našeg eksperimentalnog istraživanja bio je utvrđivanje vaspitno-obrazovne efikasnosti analize književnog lika u individualizovanoj razrednoj nastavi književnosti.

U okviru predmeta eksperimentalnog istraživanja provjeravali smo mogućnosti i vaspitno-obrazovne efekte analize književnog lika u sljedećim modelima sistema individualizovane razredne nastave književnosti:

1. nastava individualizovana primjenom nastavnih listića (NL),
2. nastava različitih nivoa složenosti (NRNS) i
3. interaktivna nastava različitih nivoa složenosti (INRNS).

Značaj istraživanja

Eksperimentalno utvrđivanje vaspitno-obrazovnih efekata individualizovane razredne nastave književnosti ima teorijski, praktični i društveni značaj.

Teorijski značaj našeg istraživanja ogleda se u potpunijem teorijskom rasvjetljavanju analize književnog lika u modelima individualizovane nastave u okviru savremenih didaktičkih teorija i inovativnih metodoloških koncepcija.

Praktični značaj istraživanja proizilazi djelimično i iz teorijskog značaja, jer je teorijska razrada metodičkih pristupa u navedenim nastavnim modelima jedan od bitnih uslova njihove praktične primjene. Realizacija predviđenog istraživanja, koja podrazumijeva praktični rad u pripremi i realizaciji individualizovane nastave, može poslužiti praktičarima da uspješnije analiziraju književne likove u navedenim nastavnim modelima, uz izvjesna prilagođavanja u odnosu na određene obrazovne oblasti i određeni školski uzrast.

Pozitivni efekti istraživanja ukazuju na drugačija praktična rješenja u pripremanju, izvođenju i evaluaciji nastave. Elemente individualizovane nastave moguće je integrisati u: problemsku nastavu, mentorsku, inkluzivnu, kao i u druge nastavne sisteme.

Društveni značaj ovog istraživanja ispoljava se u mogućnostima da pojedinici, osposobljeni za samostalno učenje i rješavanje zadatka, takav model cjeloživotnog učenja mogu uspješno prenositi u svim sferama društvenog života. Učeći samostalno, učenici se osposobljavaju da vjeruju u sopstvene mogućnosti, da budu samostalni, kreativni, odgovorni, odlučni i djelotvorni građani savremenog društva.

Cilj i zadaci istraživanja

Na osnovu prethodno formulisanog predmeta istraživanja, kao i očekivanih efekata analize književnog lika u navedenim inovativnim modelima individualizovane nastave, postavili smo cilj i konkretne zadatke eksperimentalnog istraživanja.

Cilj našeg istraživanja bio je eksperimentalno utvrđivanje vaspitno-obrazovnih efekta analize književnog lika u individualizovanoj razrednoj nastavi književnosti primjenom nastavnih listića (NL), u nastavi različitih nivoa složenosti (NRNS) i u interaktivnoj nastavi različitih nivoa složenosti (INRNS) u odnosu na analizu književnog lika u tradicionalnoj (uobičajenoj) neindividualizovanoj razrednoj nastavi književnosti.

Navedeni cilj istraživanja konkretizovan je u sljedeće zadatke istraživanja:

1. Ispitati da li se u analizi književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) postižu u prosjeku statistički značajno bolji rezultati u *brzini čitanja u sebi* u odnosu na analizu književnog lika u tradicionalnoj (neindividualizovanoj) nastavi.

2. Ustanoviti da li se u analizi književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) postižu u prosjeku statistički značajno bolji rezultati učenika u *razumijevanju pročitanog teksta* nego u analizi književnog lika u neindividualizovanoj (tradicionalnoj) nastavi.

3. Provjeriti da li se u analizi književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) postiže u prosjeku statistički značajno veći uspjeh učenika u *pismenom izražavanju* nego u analizi književnog lika u neindividualizovanoj (uobičajenoj) razrednoj nastavi književnosti.

4. Utvrditi da li će se primjenom modela individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) postići u prosjeku statistički značajno bolji rezultati u *analizi književnog lika* u odnosu na uobičajenu (tradicionalnu) nastavu.

5. Ispitati da li se u analizi književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) postižu statistički značajno bolji rezultati u *verbalnoj kreativnosti* učenika u odnosu na analizu književnog lika u neindividualizovanoj (tradicionalnoj) nastavi.

6. Ustanoviti da li se analizom književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) postižu u prosjeku statistički značajno veći rezultati u *kritičkom čitanju* učenika nego u analizi književnog lika u uobičajenoj (neindividualizovanoj) nastavi.

7. Provjeriti da li se u analizi književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) postiže u prosjeku statistički značajno veći uspjeh u *kreativnom čitanju učenika* nego u analizi lika u tradicionalnoj razrednoj nastavi književnosti.

8. Utvrditi da li je i koliko analiza književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) uticala na *moralnu razvijenost učenika* i to:

- a) u razumijevanju značenja moralnih pojmoveva,
- b) u razvijanju i procjenjivanju svojih i tuđih moralnih postupaka u socijalnim situacijama,
- c) u određivanju karaktera ličnosti, u odnosu na analizu književnog lika u neindividualizovanoj (tradicionalnoj) nastavi,

9. ispitati da li će se u analizi književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) pospješiti *motivisanost učenika* u odnosu na analizu književnog lika u uobičajenoj (tradicionalnoj) nastavi,

10. provjeriti da li se u analizi književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) postiže veća *razvijenost čitalačkih interesovanja učenika* nego u analizi književnog lika u neindividualizovanoj (tradicionalnoj) nastavi.

Varijable u istraživanju

Varijablom u didaktičko-metodičkom eksperimentu (i u bilo kom pedagoškom istraživanju) postaje svaka karakteristika bilo koje pedagoške pojave kod koje ispitujemo kvantitativne i kvalitativne rezultate koji se u njoj javljaju. Po određivanju cilja i zadataka istraživanja definišemo i varijable istraživanja.

U našem eksperimentu nezavisna varijabla ili eksperimentalni faktor je analiza književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave književnosti (primjenom nastavnih listića – NL, nastave različitih nivoa složenosti – NRNS i interaktivne nastave različitih nivoa složenosti – INRNS). Zavisnu varijablu predstavljaju sljedeći obrazovno-vaspitni efekti individualizovane nastave:

- brzina čitanja u sebi,
- razumijevanje pročitanog teksta,
- pismeno izražavanje učenika,
- analiza književnog lika,
- kritičko čitanje,
- kreativno čitanje,
- verbalna kreativnost učenika,
- moralna razvijenost učenika,
- motivacija učenika u nastavi književnosti i
- razvijanje čitalačkih interesovanja.

Hipoteze istraživanja

Na osnovu cilja i zadataka istraživanja formulisali smo glavnu hipotezu i deset podhipoteza.

Glavna hipoteza: Prepostavljamo da se u analizi književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave književnosti (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića – NL, nastava različitih nivoa složenosti – NRNS i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti – INRNS) postižu u prosjeku statistički značajno veći vaspitno-obrazovni efekti nego u analizi književnog lika u neindividualizovanoj (tradicionalnoj) nastavi.

Podhipoteze istraživanja

1. Vjerujemo da će učenici eksperimentalnih grupa u analizi književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave (E1 – nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, E2 – nastava različitih nivoa složenosti i E3 – interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) postići u prosjeku statistički značajno bolje rezultate u *brzini čitanja u sebi* u odnosu na učenike kontrolnih grupa u kojim je realizovana analiza književnog lika u uobičajenoj (tradicionalnoj) nastavi.

2. Očekujemo da će učenici eksperimentalnih grupa u analizi književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) u prosjeku postići veći uspjeh u *razumijevanju pročitanog teksta* nego u analizi književnog lika u neindividualizovanoj (tradicionalnoj) nastavi.

3. Prepostavljamo da će se u analizi književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) postići u prosjeku statistički značajno veći uspjeh u *pismenom izražavanju* učenika nego u analizi književnog lika u uobičajenoj (neindividualizovanoj) razrednoj nastavi književnosti.

4. Vjerujemo da će primjena modela individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) doprinijeti statistički značajnom povećanju prosječnog uspjeha učenika u *analizi književnog lika* nego u neindividualizovanoj (uobičajenoj) nastavi koja je realizovana u kontrolnim grupama učenika.

5. Očekujemo da će se u analizi književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) postići u prosjeku statistički značajno veći rezultati u *verbalnoj kreativnosti učenika* nego u analizi književnog lika u neindividualizovanoj (tradicionalnoj) razrednoj nastavi književnosti.

6. Prepostavljamo da će se u analizi književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) u prosjeku postići statistički značajno veći rezultati u *kritičkom čitanju* u odnosu na analizu književnog lika u tradicionalnoj nastavi koja je realizovana u kontrolnim grupama učenika.

7. Očekujemo da će učenici eksperimentalnih grupa u analizi književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) ostvariti u prosjeku statistički značajno veće rezultate u *kreativnom čitanju* nego učenici kontrolnih grupa u analizi književnog lika u tradicionalnoj nastavi.

8. Vjerujemo da će u analizi književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) učenici eksperimentalnih grupa ostvariti u prosjeku statistički značajno veći uspjeh u:

- a) *određivanju karaktera ličnosti,*
- b) *razumijevanju značenja moralnih pojmova i*
- c) *u procjenjivanju svojih i tuđih moralnih postupaka u socijalnim situacijama,*

u odnosu na učenike kontrolnih grupa koje su analizirale književni lik u neindividualizovanoj (tradicionalnoj) razrednoj nastavi književnosti.

9. Očekujemo da će se u eksperimentalnim grupama učenika u kojima je analiziran književni lik u modelima individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) postići u prosjeku statistički značajno veća *motivisanost učenika* nego u analizi književnog lika u neindividualizovanoj (tradicionalnoj) nastavi.

10. Prepostavljamo da se u analizi književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) postiže u prosjeku statistički

značajno veća razvijenost *čitalačkih interesovanja* učenika nego u analizi književnog lika u tradicionalnoj (neindividualizovanoj) razrednoj nastavi.

Metode, tehnike i instrumenti istraživanja

S obzirom na prirodu složenosti našeg istraživanja, njegov problem, cilj i zadatke, koristili smo sljedeće metode:

1. Metoda teorijske analize i sinteze,
2. Eksperimentalna metoda – eksperiment sa paralelnim grupama i
3. Servej istraživački metod.

Svako istraživanje, pa i naše, polazi od teorijskog saznanja i postavki stečenih ranijim istraživanjem. Da bi se našem problemu pristupilo, potrebno je bilo prethodno što bolje upoznati oblast istraživanja individualizovane razredne nastave, kao i metodičke specifičnosti analize književnog lika kroz proučavanje literature, razjašnjavanje glavnih pojmoveva, njihovo definisanje i šire razmatranje. Metodu teorijske analize smo upotrijebili, jer smatramo da sadržaj i problem ovog istraživanja zahtijeva dublje teorijsko osmišljavanje obrazovno-vaspitnih efekata individualizovane razredne nastave književnosti. Ovom metodom izradili smo projekat našeg istraživanja te ukazali na značaj i potrebu individualizovane razredne nastave književnosti.

Teorijskom metodom ne samo da smo vršili analizu postojećih saznanja već nam je poslužila i prilikom interpretacije rezultata istraživanja i u izvođenju zaključka „Metoda teorijske analize polazi od spoznaje važnih shvatanja, odnosa i rješenja, te logičko-misaonim putem uz odabране primjere i ilustracije dolazi do novih rješenja, pogleda i naučnih istina“ (Filipović, 1997, str. 113)

Naše istraživanje je podrazumijevalo eksperimentalno utvrđivanje vaspitnih i obrazovnih efekata modela individualizovane razredne nastave književnosti te je bilo neophodno korištenje eksperimentalne metode. Bitne karakteristike eksperimenta u didaktičkom istraživanju su eksperimentalni postupak i efekat tog postupka, odnosno zavisna i nezavisna varijabla. Cilj primjene eksperimentalne metode jeste utvrđivanje u kojoj je mjeri zavisna varijabla uslovljena nezavisnom varijablom. U našem radu primijenili smo jedan od osnovnih modela didaktičko-metodičkog (s obzirom na eksperimentalni faktor) i u širem smislu

(s obzirom na efekte) pedagoškog eksperimenta, eksperiment sa paralelnim grupama. Eksperiment sa paralelnim grupama realizovan je kroz sljedeće, logički povezane, etape:

1. inicijalno ispitivanje svih relevantnih varijabli,
2. ujednačavanje eksperimentalnih i kontrolnih grupa,
3. uvođenje eksperimentalnog faktora (E1, E2 i E3 grupa),
4. finalno ispitivanje.

Prije primjene eksperimentalnog programa i ujednačavanja grupa, utvrdili smo inicijalno stanje zavisnih varijabli pomoću testova: Test brzine čitanja u sebi A-forma, Test razumijevanja pročitanog A-forma, Test pismenog izražavanja A-forma, Test analize književnog lika A-forma, Test verbalne kreativnosti A-forma, Test kritičkog i kreativnog čitanja A-forma, Test moralne razvijenosti A-forma, Skala procjene o motivaciji učenika u nastavi književnosti i upitnik o razvijenosti čitalačkih interesovanja učenika. Nakon inicijalnog ispitivanja izvršili smo ujednačavanje učenika eksperimentalnih i kontrolnih grupa u pomenutim varijablama. Ujednačenost eksperimentalnih i kontrolnih grupa, koja je izvršena nakon inicijalnog mjerjenja, omogućuje da ostvarene statističke razlike u brzini čitanja u sebi, razumijevanju pročitanog teksta, pismenom izražavanju učenika, analizi književnog lika, kritičkom i kreativnom čitanju, verbalnoj kreativnosti, moralnoj razvijenosti, motivisanosti učenika u nastavi književnosti i razvijenosti čitalačkih interesovanja, objašnjavamo kao posljedice ili efekte djelovanja eksperimentalnog faktora.

Realizaciji eksperimentalnog faktora prethodilo je planiranje i pripremanje analize književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave. Na osnovu kreiranih vježbi u modelima individualizovane nastave, započela je realizacija eksperimentalnog faktora. U eksperimentalne grupe uveden je eksperimentalni faktor, analiza književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave književnosti (E1 – nastavni listići, E2 – nastava različitim nivoa složenosti i E3 – interaktivna nastava različitih nivoa složenosti), dok se u kontrolnim grupama K1, K2 i K3 analiza književnog lika izvodila na neindividualizovan, tradicionalni način. Eksperiment je primjenjivan jednu školsku godinu. Tokom eksperimenta pratili smo realizaciju eksperimentalnog faktora. Povremeno smo pratili i realizaciju nastave u kontrolnim grupama. Uočena su osnovna obilježja, pretežno neindividualizovanog (tradicionalnog) usvajanja istih programskih sadržaja, kao i u eksperimentalnim grupama. Poslije realizovanih vježbi, tj. djelovanja eksperimentalnog faktora u eksperimentalnim grupama, izvršili smo finalno ispitivanje u eksperimentalnim i kontrolnim grupama. Na kraju eksperimenta, primjenom t-testa, utvrdili smo razliku između aritmetičkih sredina eksperimentalnih i

kontrolnih grupa, tj. koja je grupa učenika na finalnom ispitivanju postigla u prosjeku statistički značajno bolje rezultate u odnosu na početno (inicijalno) ispitivanje.

Servej istraživački metod je empirijska neeksperimentalna metoda, često primjenjivana u pedagoškim istraživanjima. Ona je pogodna za naše istraživanje, jer se njome konstantuju činjenice onakvim kakve one jesu. Servej istraživački metod koristili smo za prikupljanje relevantnih činjenica za izjednačavanje grupa, kao i za ispitivanje efekata djelovanja eksperimentalnog faktora. Obradom tako dobijenih podataka utvrđujemo važne empirijske činjenice, njihovim uopštavanjem dolazimo do objektivnijih generalizacija. Ovaj metod u našem istraživanju u funkciji je eksperimenta, njegovog pravilnog postavljanja, ali i izvođenja odgovarajućih zaključaka i interpretacije rezultata istraživanja. Ovom metodom ispitali smo stavove učenika o motivaciji za nastavu književnosti, kao i njihovo mišljenje o čitalačkim interesovanjima.

Prikazujemo šematski prikaz toka eksperimentalnog istraživanja vaspitno-obrazovnih efekata analize književnog lika u modelima individualizovane nastave.

INICIJALNO STANJE

1. Inicijalno ispitivanje zavisnih varijabli.
2. Ujednačavanje eksperimentalnih i kontrolnih grupa učenika.
3. Planiranje i pripremanje analize književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave (nastave individualizovane primjenom nastavnih listića, NRNS i INRNS).

ANALIZA KNJIŽEVNOG LIKA U MODELIMA INDIVIDUALIZOVANE RAZREDNE NASTAVE

KNJIŽEVNOSTI

- E1 – NASTAVNI LISTIĆI
- E2 – NRNS
- E3 – INRNS

ANALIZA KNJIŽEVNOG LIKA U TRADICIONALANOJ RAZREDNOJ NASTAVI KNJIŽEVNOSTI

- K1
- K2
- K3

FINALNO STANJE

- Finalno ispitivanje zavisnih varijabli.
- Kvantitativna i kvalitativna evaluacija vaspitno-obrazovnih efekata individualizovane nastave.

Šematski prikaz 1. Tok eksperimentalnog istraživanja vaspitno-obrazovnih efekata analize književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave književnosti

U uvodnom dijelu časa nastavnik učenicima objašnjava novi način rada. Naredni časovi diferencirane nastave, zavisno od modela individualizacije, imaju sljedeću orijentacionu strukturu:

a) primjena nastavnih listića – (E1)

- zajedničke uvodne aktivnosti (motivacija za recepciju književnog teksta, izražajno čitanje, razgovor o neposrednom doživljaju teksta, tumačenje nepoznatih riječi),
- samostalan rad učenika na nastavnim listićima (analiza književnog lika),
- petominutna provjera i vrednovanje rada i
- završne aktivnosti.

b) nastava različitih nivoa složenosti (NRNS) – (E2)

- zajedničko upoznavanje ključnih, egzemplarnih nastavnih sadržaja (motivacija za recepciju književnog teksta, izražajno čitanje, razgovor o neposrednom doživljaju, tumačenje nepoznatih riječi),
- podjela vježbi odgovarajućeg nivoa složenosti svakom učeniku,
- samostalni rad učenika na vježbi u kojoj dominira analiza književnog lika, uz nužnu nastavnikovu pomoć,
- vrednovanje i samovrednovanje učenikovih odgovora i rješenja,
- osvrt na rezultate vježbanja i određivanje tipa naredne vježbe za svakog učenika i
- eventualno zadavanje diferenciranih domaćih zadataka.

c) interaktivna nastava različitih nivoa složenosti (INRNS) – (E3)

- zajedničke uvodne aktivnosti i podjela vježbi različitih nivoa složenosti,

- interaktivni (tandemski) rad na vježbama različitih nivoa složenosti u kojima je fokus na analizi književnog lika,
- kooperativno vrednovanje odgovora i rješenja i
- završne zajedničke aktivnosti i zadavanje domaće zadaće.

Ovakav pristup omogućava maksimalnu zainteresovanost i angažovanje učenika te se lakše dobija povratna informacija o rezultatima rada učenika u analizi književnog lika.

Etape obrade književnog teksta u neindividualizovanoj, tj. tradicionalnoj nastavi su sljedeće:

- emocionalno-intelektualna priprema (pripremni razgovor),
- najava nastavne jedinice,
- izražajno čitanje,
- razgovor o neposrednom doživljaju,
- lokalizacija teksta,
- glasno, tiho (usmjereni) i istraživačko čitanje,
- tumačenje nepoznatih riječi i izraza,
- analiza teksta (sadržinska analiza, idejna analiza, etička analiza i psihološka analiza),
- obrada likova,
- jezik i stil,
- sinteza, uopštavanje,
- samostalni i stvaralački rad učenika,
- domaći zadaci (Lekić, 1993, str. 93).

U okviru našeg eksperimenta realizovana je analiza književnih likova i u E i K grupama iz sljedećih književnih tekstova za peti razred osnovne škole:

1. Vojislav Ilić: „Prvi sneg“
2. Duško Radović: „Plavi zec“
3. Srpska narodna bajka: „Biberče“

4. Srpska narodna pripovijetka: „Krepao kotaо“
5. Srpska narodna lirska pjesma: „Jelenče“
6. Srpska narodna epska pjesma: „Jetrвica adamsko koljeno“
7. Mihajlo Ražnjatović: „U sunčanim brdima“
8. Miroslav Demak: „Violina“
9. Branko Ćopić: „Mjesec i njegova baka“
10. Branko Ćopić: „Bašta sljezove boje“
11. Alekса Šantić: „Neretva“
12. Sergej Jesenjin: „Bobilj i druškan“
13. Desanka Maksimović: „Vožnja“
14. Milovan Danojlić: „Trešnja u cvetu“
15. Desanka Maksimović: „Srebrne plesačice“
16. Branislav Crnčević: „Bosonogi i nebo“
17. Isidora Sekulić: „Pozno jesenje jutro“
18. Branislav Nušić: „Prva ljubav“
19. Svetlana Velmar Janković: „Zlatno jagnje“
20. Gradimir Stojković: „Nije na odmet biti magarac“
21. Gvido Tartalja: „Podela uloga“
22. Skender Kulenović: „Šarenka“
23. Srpska narodna bajka: „U cara Trojana kozije uši“
24. Branko V. Radičević: „Čarobni zlatnik“
25. Rajko P. Nogo: „S rodom sam raščistio“
26. Radovan Ždrala: „Teslin mačak“
27. Predrag Bjelošević: „Kovrdžava tačka“
28. Ivana B. Mažuranić: „Priče iz davnine“ (Savić, B., Milatović, V., Đaković, P., 2013).

Lektira:

29. Dušan Radović: „Kapetan Džon Piplfoks“
30. Rene Gijo: „Bela griva“
31. Luis Kerol: „Alisa u zemlji čuda“
32. Ivana B. Mažuranić: „Čudnovate zgode šegrtka Hlapića“
33. Srpske narodne bajke: „Nebeska rijeka“ i „Sedefina ruža“ (Nastavni plan i program za osnovno obrazovanje i vaspitanje, 2014, str. 203).

U obrađenim književnim tekstovima nailazimo na sadržaje koji oslikavaju sliku prošlosti, ocjenu sadašnjosti i projekciju budućnosti, a samim tim i likove koji su nosioci radnje.

Istraživačke tehnike

U skladu sa navedenim istraživačkim metodama, koristili smo sljedeće tehnike istraživanja:

1. analiza pedagoške dokumentacije,
2. testiranje,
3. tehniku procjenjivanja (skaliranje),
4. tehniku anketiranja.

Proučavanje pedagoške dokumentacije primijenili smo kada smo uvidom u odjeljenske dnevnike prikupljali relevantne podatke za ujednačavanje grupa učenika.

Tehnikom testiranja utvrdili smo objektivne pokazatelje postignuća učenika razredne nastave književnosti na inicijalnom i finalnom ispitivanju u: brzini čitanja u sebi, razumijevanju pročitanog teksta, pismenom izražavanju učenika, analizi književnog lika, verbalnoj kreativnosti učenika, kritičkom i kreativnom čitanju, moralnoj razvijenosti učenika (prepoznavanje karaktera književnog lika, poznавање značenja moralnih pojmoveva i suđenja u socijalnim situacijama) te ocjeni iz srpskog jezika na kraju četvrtog razreda.

Tehnika skaliranja, kao istraživački postupak i različite vrste i varijante skale sudova (skale procjene), primjenjuje se kao istraživački instrument kada se želi utvrditi stepen prisutnosti i ispoljenosti nekog svojstva (osobine, karakteristike). Skala sudova se u školi najčešće primjenjuje za ispitivanje stavova, mišljenja, ponašanja učenika. Ovu tehniku primijenili smo na inicijalnom i finalnom ispitivanju motivacije učenika u nastavi književnosti i učeničkih čitalačkih interesovanja.

U našem istraživanju primijenili smo i tehniku anketiranja, a koristili anketni upitnik. Tehniku anketiranja primijenili smo na inicijalnom i finalnom ispitivanju čitalačkih interesovanja učenika.

Instrumenti istraživanja

U istraživanju vaspitno-obrazovih efekata individualizovane razredne nastave književnosti u analizi književnog lika primijenili smo sljedeće, tematski i metodološki prikladne, istraživačke instrumente:

1. Test brzine čitanja u sebi – forma A i B,
2. Test razumijevanja pročitanog TRP – forma A i B,
3. Test pismenog izražavanja – forma A i B,
4. Test o analizi književnog lika – forma A i B,
5. Test verbalne kreativnosti – forma A i B,
6. Test kritičkog čitanja (TKČ) – forma A i B,
7. Test kreativnog čitanja (TKČ) – forma A i B,
8. Test moralne razvijenosti (poznavanje značenja moralnih pojmoveva, karakteri, suđenje u socijalnim situacijama i situacioni test) – forma A i B,

Napomena: test preuzet iz dostupne literature (Peašinović, 1976).

9. Skala procjene za ispitivanje stavova učenika o motivaciji učenika u nastavi književnosti,
10. Upitnik o razvijenosti čitalačkih interesovanja.

Test brzine čitanja u sebi (TBČuS), forma-A i forma-B, namijenjen je učenicima petog razreda osnovne škole. Samostalno smo izvršili konstrukciju i baždarenje ovog instrumenta. Test BČuS (forma-A) za peti razred osnovne škole sadrži tekst „Ponosna djevojčica“ Stanka Rakite, a test BČuS (forma-B) sadrži tekst „Perkina tajna“ Dejana Tadića. Test brzine čitanja u sebi, forma-A i forma-B, namijenjen je odjeljenjskom ispitivanju bruto i efektivne brzine čitanja u sebi po modelu 1+10 minuta. Prema uputstvu koje daje nastavnik, učenici čitaju tekst. Na znak nastavnika učenici počnu čitati tekst u sebi, brzo i pažljivo. Poslije jednog minuta čitanja nastavnik daje znak i svaki učenik zaokružuje svoje posljednje dvije pročitane riječi. Nakon toga, učenici su imali još 10 minuta da pročitaju preostali nepročitani tekst, a zatim individualno da odgovore u pisanoj formi na pitanja o razumijevanju pročitanog teksta u sebi koja se nalaze

ispod teksta. Dvije zadnje pročitane riječi su orijentir za određivanje bruto brzine čitanja u sebi, a tačni odgovori se koriste za pretvaranje bruto brzine u efektivnu brzinu čitanja u sebi.

$$\underline{EB\check{C}uS = BB\check{C}uS \times \% P}$$

100

Mjerne karakteristike testa BČuS, forma-A i forma-B, odredili smo na sljedeći način:

Validnost testa BČuS, forma-A i forma-B, procijenjena je na osnovu mišljenja eksperata, profesora univerziteta i komparativne analize sadržaja testa i Nastavnog plana i programa za osnovnu školu. Ustanovljeno je da se testovima BČuS (forma-A i forma-B) može mjeriti brzina čitanja u sebi u petom razredu osnovne škole.

Pouzdanost ovih instrumenata odredili smo izračunavanjem alfa Kronbah koeficijenta. Utvrđeni koeficijent testa BČuS forma-A iznosi $\alpha = 0,52$, a koeficijent testa BČuS forma-B iznosi $\alpha = 0,73$, što se može smatrati zadovoljavajućim nivoom pouzdanosti.

Diskriminativnost ovih instrumenata odredili smo na osnovu ajtem-total korelacije.

Objektivnost testa je obezbijeđena pravilnim bodovanjem svih pitanja. Test BČuS forma-A primijenjen je na inicijalnom ispitivanju s ciljem ujednačavanja eksperimentalnih i kontrolnih grupa u efektivnoj i bruto brzini čitanja.

Test BČuS forma-B primijenjen je na finalnom ispitivanju.

Test razumijevanja pročitanog teksta (RPT) – A i B forma je namijenjen učenicima petog razreda osnovne škole. Sastavljen je od 27 ajtema ($n = 27$). Test RPT forma-A sadrži tekst „Hrabar dječak“, Dagestanska bajka, a test RPT forma-B sadrži tekst „Baka“ Voje Carića. Test RPT ispituje različite nivoe i strukture znanja. Test RPT forma-A i RPT forma-B predstavlja modifikaciju testova, čiji je cilj bio ispitati nivoe zapamćenosti činjenica, nivo potpunog razumijevanja i shvatanja te mogućnost prerade informacija. Test RPT sadrži tri subtesta:

1. određivanje činjenica (OČ),
2. razumijevanje i shvatanje informacija (RSI),
3. prerada informacija (PI).

Prvi subtest (OČ) sadrži sljedeće zahtjeve:

- uočavanje mjesta i vremena radnje,
- određivanje likova,

- uočavanje eksterijera i enterijera,
- usvojenost osnovnih književno-teorijskih pojmove,
- uočavanje užih cjelina i najznačajnijih trenutaka događaja,
- određivanje redosljeda događaja.

Drugi subtest (RSI) sadrži sljedeće zahtjeve:

- uočavanje osnovne misaone strukture cijelog teksta i pojedinih dijelova teksta,
- određivanje naslova teksta i manjih cjelina,
- identificuje uzroke pojava i događaja,
- identifikovanje osobina, njihovih odnosa, uzroka i posljedica njihovog ponašanja,
- sposobljenost za doživljavanje teksta,
- uočavanje djelimično skrivenih značenja sadržaja teksta.

Treći subtest (PI) sadrži:

- otkrivanje novih značenja podataka, tj. uočavanje pjesničkih slika u lirskom tekstu,
- mijenjanje, redefinisanje znanja i nivoa interpretacija datih informacija, npr. istim riječima započeti tekst suprotnog sadržaja,
- otkrivanje implicitnih ideja u tekstu, odnosno pronalaženje skrivenog uzorka raspoloženja i ponašanja ličnosti,
- suština teksta izražena poslovicom,
- pronalaženje različitih i novih relacija između ideja, npr. povezivanje dvaju različitih tekstova najprikladnijim zajedničim naslovom, otkrivanje razlika između sličnih sadržaja tekstova i različitih ličnosti na osnovu povezivanja tekstova različitih sadržaja,
- dovitljivost u predviđanju novih ideja i relacija na osnovu pročitanog teksta i primjena otkrivenih ideja u novim situacijama, npr. predviđanje ponašanja ličnosti i toka događaja u novim situacijama.

Mjerne karakteristike testa RPT, forma-A i forma-B, odredili smo na sljedeći način:

Validnost testa RPT, forma-A i forma-B, procijenili su eksperti, profesori univerziteta. Konstantovano je da test može mjeriti nivo i strukture znanja učenika iz nastave književnosti u petom razredu.

Pouzdanost ovih instrumenata odredili smo izračunavanjem alfa Kronbah koeficijenta. Utvrđeni koeficijent RPT forma-A, prvi subtest OČ iznosi $\alpha = 0,64$, a koeficijent RPT forma-B kod prvog subtesta OČ iznosi $\alpha = 0,70$, što se može smatrati zadovoljavajućim nivoom pouzdanosti.

Pouzdanost kod drugog subtesta, RSI forma-A, takođe smo odredili izračunavanjem alfa Kronbah koeficijenta koji iznosi $\alpha = 0,50$, a kod subtesta RSI forma-B utvrđeni koeficijent je $\alpha = 0,56$, što se može smatrati zadovoljavajućim nivoom pouzdanosti.

Utvrđeni koeficijent kod trećeg subtesta PI forma-A iznosi $\alpha = 0,45$, a kod subtesta PI forma-B izračunati koeficijent iznosi $\alpha = 0,51$. Ukupno na testu RPT forma-A utvrđeni koeficijent iznosi $\alpha = 0,66$, a na RPT testu forma-B utvrđeni koeficijent iznosi $\alpha = 0,79$, što se može smatrati zadovoljavajućim nivoom pouzdanosti.

Diskriminativnost testa odredili smo na osnovu ajtema-total korelacije, te provjeravanjem i izračunavanjem Pirsonovog koeficijenta.

Objektivnost testa je obezbijeđena pravilnim bodovanjem svih pitanja.

Način bodovanja i forma odgovora usaglašena je sa profesorima univerziteta. Nakon utvrdjivanja metrijskih karakteristika testa forma-A, zadržali smo 20 ajtema. Od 14 ajtema prvog subtesta (OČ) zadržali smo 11 ajtema, od 12 ajtema drugog subtesta (RSI) zadržali smo 6 ajtema i od 7 ajtema trećeg subtesta (PI) zadržali smo 3 ajtema. Nakon što smo utvrdili metrijske karakteristike testa RPT forma-B, zadržali smo 24 ajtema. Od 14 ajtema prvog subtesta (OČ) forma-B zadržali smo 10 ajtema, od 12 ajtema drugog subtesta (RSI) forma-B, zadržali smo 9 ajtema i od 7 ajtema trećeg subtesta (PI) forma-B, zadržali smo 5 ajtema. Samostalno smo izvršili konstrukciju i baždarenje ovih instrumenata.

Napominjemo da su tekstovi ovih testova upotrebljenim rječnikom prilagođeni uzrastu učenika, ali i da se nalaze van programskog sadržaja razredne nastave književnost, kako bi ispitivanje brzine čitanja u sebi i razumijevanje pročitanog teksta bilo što objektivnije.

Za utvrdjivanje uspjeha u pismenom izražavanju učenika koristili smo esej – *Test pismenog izražavanja* forma-A, gdje su ispitanici na jednom školskom času (45 minuta) nakon pročitanog uputstva za rad pisali sastav na temu prepričavanje teksta „Kad ječam žuti“.

Test pismenog izražavanja forma-B je esej test gdje su ispitanici u trajanju od jednog školskog časa pisali sastav na temu „Pričanje doživljaja“. Ovaj oblik pismenog sastava je interesantan za djecu svih uzrasta, pa im ne predstavlja naročitu teškoću. Vrednovanje radova ispitanika iz oba testa pismenog izražavanja obavljeno je pomoću utvrđenih kriterija

vrednovanja pismenih radova (logičko-sadržajni elementi, formalno-kompozicijski, stil, gramatičko-pravopisna pravila, fluentnost riječi, urednost) učenika petog razreda, koje smo u izmijenjenom obliku, primjerili uzrastu ispitanika, preuzeli iz dostupne literature (Ilić, 2000, str. 241–242).

Validnost testova procijenili su profesori univerziteta. Konstantovano je da je data tema testa pismenog izražavanja, forma-A i forma-B, predviđena Nastavnim planom i programom za peti razred i kao takva pogodna za primjenu na inicijalnom (forma-A) i finalnom (forma-B) ispitivanju.

Objektivnost testa forma-A i forma-B obezbijeđena je pravilnim bodovanjem eseja koji su procjenjivani.

Uspjeh učenika utvrđen je procjenom pojedinih elemenata na osnovu određenih kriterija:

- a) logičko-sadržajni elementi;
- b) formalno-kompozicijske komponente;
- c) ljepota stila;
- d) gramatičko-pravopisna pravila i
- e) vanjski izgled pismenog rada (Ilić, 1998, str. 87).

Test analize književnog lika (TAKL), forma-A i forma-B, namijenjen je učenicima petog razreda osnovne škole. Konstrukciju i baždarenje ovog instrumenta izvršili smo samostalno. Test analize književnog lika forma-A sadrži književni tekst „Ileva majka“ Gligora Popovskog, a test analize književnog lika forma-B sadrži književni tekst „Berači šljiva“ Alekse Mikića. Test analize književnog lika forma-A primijenjen je na inicijalnom ispitivanju, prije djelovanja eksperimentalnog faktora, s ciljem ujednačavanja eksperimentalnih i kontrolnih grupa, a test forma-B primijenjen je na finalnom ispitivanju, nakon djelovanja eksperimentalnog faktora. Pitanja u testu za analizu književnog lika su u skladu sa očekivanim ishodima Nastavnog plana i programa za peti razred osnovne škole. Testovi analize književnog lika, forma-A i forma-B, sadrže pitanja koja se odnose na analizu, karakterizaciju književnog lika, koja obuhvata opis fizičkog izgleda lika, njegove misli, osjećanja, stavove.

Fizička analiza, karakterizacija lika sadrži pitanja koja se odnose na vanjski izgled likova (boja kose, očiju, građa tijela, kako je lik obučen).

Psihološka analiza lika obuhvata pitanja koja se odnose na njegova osjećanja, misli, raspoloženje, ponašanje lika, kakav je njegov svjetonazor, koji su njegovi unutrašnji problemi sa kojima se bori.

Moralna ili etička analiza lika sadrži pitanja pomoću kojih saznajemo o odnosu lika prema drugim likovima, da li je pošten ili nepošten, pravedan, hrabar, iskren ili neiskren, da li priča istinu, da li je skroman, kako se odnosi prema izvršavanju zadataka, svojih obaveza.

Društvena ili socijalna analiza lika sadrži pitanja koja se odnose na analizu lika s obzirom na društvo u kojem lik živi i da li su njegove osobine uslovljene s obzirom na njegov položaj u društvu, njegov društveni status, porijeklo, stavovi o životu i svijetu, njegov odnos sa zajednicom, uticaj sredine na njegovo ponašanje.

Mjerne karakteristike testa analize književnog lika (AKL), forma-A i forma-B, odredili smo na sljedeći način:

- Ispravnost i primjenljivost testa analize književnog lika, forma-A i forma-B, procijenili su profesori univerziteta. Konstatovano je da test može mjeriti postignuće učenika petog razreda u analizi književnog lika.
- Pouzdanost (relijabilnost) testa AKL, forma-A i forma-B, odredili smo izračunavanjem alfa Kronbah koeficijenta. Izračunati koeficijent TAKL forma-A iznosi $\alpha = 0,70$, što se može smatrati zadovoljavajućom pouzdanošću, a utvrđeni koeficijent TAKL forma-B iznosi $\alpha = 0,85$ i može se smatrati relativno dobrom pouzdanošću.
- Diskriminativnost testa smo odredili na osnovu ajtem-total korelacije i izračunavanjem Pirsonovog koeficijenta. Sva pitanja koja smo zadržali imaju koeficijent korigovane ajtem korelacijske veći od 0,20.
- Objektivnost testa je obezbijedena pravilnim bodovanjem svih ajtema. Način bodovanja i forma odgovora usaglašena je sa profesorima univerziteta. Nakon utvrđenih metrijskih karakteristika kod testa forma-A, od 42 ajtema zadržali smo 22, a kod testa forma-B, od 42 ajtema zadržali smo 25 ajtema, pitanja.

Književni tekstovi na testu AKL upotrijebljениm rječnikom prilagođeni su uzrastu učenika i nalaze se van programskih sadržaja razredne nastave književnosti, nisu predviđeni Nastavnim planom i programom za učenike petog razreda, kako bi ispitivanje analize književnog lika bilo što objektivnije.

Test verbalne kreativnosti (TVK) je konstruisao njemački psiholog Karl Joze Sope (Karl-Josef Schoppe). Isti instrument je primijenio i profesor Mile Ilić u svom

eksperimentalnom istraživanju „Učenje u nastavi različitih nivoa složenosti“ (Ilić, 1984, str. 42–44). Za potrebe našeg istraživanja navedeni test je primijenjen u korigovanom obliku. U navedenom testu je reprezentovano šest principa produkcije i to:

1. Izazivanje asocijacija prema datim sličnostima oblika riječi (morpholoških), subtestovi TVK: „Isti počeci riječi“ i „Isti krajevi riječi“.

2. Izazivanje asocijacija pri kojima se više riječi, koje su određene jednim dijelom svoje morfologije, moraju sintaksički (govorno-logički) kombinovati. To su subtestovi TVK: „Rečenice od četiri riječi“.

3. Izazivanje asocijacija istih ili srodnih semantičkih ili funkcionalnih značenja. To su subtestovi TVK: „Ista obilježja“ i „Sličnosti“.

4. Izazivanje ideja pri čemu je tendencija oslobođanje od neke uobičajene funkcionalne šeme. To je subtest TVK: „Neobičan način upotrebe“.

5. Izazivanje ideja kod kojih se traže logička ekstrapolacija iskustva u nove situacije. To je subtest TVK: „Utopijske situacije“.

6. Izazivanje ideja kod kojih se traže osobine i nove verbalne tvorevine umjesto komfornih naziva. To je subtest TVK: „Pronalaženje nadimaka“.

Kod izbora ajtema djelimično su prihvaćeni Gilfordovi prijedlozi, a neki su, analogno njemu, formulirani u novom obliku. Na osnovu faktorsko-analitičkih nalaza ovakvi testovi su sažeti u „kategoriju kreativnost“ TVK, koja pokazuje visoka zasićenja istim faktorom koji se može nazvati „faktor kreativnosti“ ili analogno Gilfordu „faktor divergentne produkcije“. U osam subtestova TVK uzeti su u obzir sljedeći Gilfordovi koncepti: fluentnost riječi, fluentnost ideja, asocijacija fluentnosti, ekspresivna fluentnost, spontana fluentnost, adaptivna fluentnost i originalnost.

Neke od ovih vrsta ajtema koristili su i Torrance, Wallach, Kogen i drugi. Samo za subtest „Pronalaženje nadimaka“ nismo otkrili testne prethodnike prije nego što ga je profesor Mile Ilić koristio u svom istraživanju (Ilić, 1984, str. 42–44).

Test verbalne kreativnosti TVK u novoj verziji urađen je za potrebe našeg istraživanja, baždaren je na uzorku 155 učenika petog razreda osnovne škole (78 učenika iz tri eksperimentalna odjeljenja i 77 učenika iz tri kontrolna odjeljenja). Prema uputstvu ispitivača učenici pristupaju realizaciji testa. U incijalnom ispitivanju primijenili smo A-formu testa, a na finalnom ispitivanju B-formu testa verbalne kreativnosti TVK, koji se sastoji od osam subtestova:

1. Test „Počeci riječi“,
2. Test „Krajevi riječi“,
3. Test „Rečenice od četiri riječi“,
4. Test „Ista obilježja“,
5. Test „Sličnosti“,
6. Test „Neobičan način upotrebe“,
7. Test „Posljedica“ (tj. nestvarne i nemoguće situacije) i
8. Test „Pronađi nadimak“.

Pouzdanost testa verbalne kreativnosti (TVK) A-forma je $\alpha = 0,74$, a izračunati koeficijent pouzdanosti kod B-forma testa verbalne kreativnosti (TVK) je $\alpha = 0,90$.

Principi vrednovanja odgovora u testu verbalne kreativnosti (TVK) su sljedeći:

Subtest I „Počeci riječi“

Zahtjev prvog subtesta „Počeci riječi“ je da se učenici dosjete što više riječi koje počinju ponuđenim početnim slovom (K...., E....). To mogu biti bilo koje riječi pisane velikim ili malim početnim slovom.

1. Ne priznaju se:
 - a) odgovori u kojima se koriste drugi počeci riječi,
 - b) odgovori u kojima se bilježi samo početak riječi, tj. koji ne produžavavaju taj početak u neku riječ ili koji početak koriste kao samostalnu riječ,
 - c) riječi koje su nastale samo uslijed krivog načina pisanja početka riječi,
 - č) sva gola ponavljanja i sve jednostavne varijacije riječi koje se dobijaju: singularom pridjevom, deminutivima, augmentativima, promjenom roda, itd.
2. Priznaju se:
 - a) varijacije nastale složenicama, npr. dobro, dobrobit, itd.,
 - b) pisanje iste riječi velikim i malim slovom u slučaju da riječi time dobijaju različita značenja, npr. dan, dnevni, itd.,
 - c) riječi iste porodice riječi, npr. nastava, nastavnik, nastavni, itd.,

č) riječi koje su dobro zamišljene, ali s pravopisnom pogreškom (npr. čaša umjesto čaša). Ovdje ne dolaze u obzir pogreške pod 1-c, 1-č i 2-č.

Predviđeno vrijeme za rad je tri minute. Svaka pravilno napisana riječ ili pojam boduje se sa 0,5 bodova.

Subtest 2 „Krajevi riječi“

Na drugom subtestu „Krajevi riječi“ ispitanici su trebali da napišu što više riječi koje se završavaju ponuđenim završetkom riječi (-ja, -ti).

1. Ne priznaju se:
 - a) odgovori koji koriste druge krajeve riječi,
 - b) odgovori koji se sastoje samo od krajeva riječi, npr. mi,
 - c) sva gola ponavljanja i sve jednostavne varijacije riječi,
 - č) odgovori koji krajnje riječi još produžavaju, ukoliko ova produženja nisu podesna za građenje riječi.
2. Priznaju se:
 - a) varijacije nastale složenicama,
 - b) riječi koje su dobro zamišljene, ali s pravopisnom pogreškom.

Ispitanici su i za ovaj subtest imali određeno vrijeme za rad od tri minute. Tačno napisana riječ ili pojam boduje se sa 0,5 bodova.

Subtest 3 „Rečenice od četiri riječi“

U trećem subtestu „Rečenice od četiri riječi“ ponuđena su četiri početna slova od kojih ispitanici treba da se dosjete i napišu neke riječi koje počinje tim slovom, a zatim da od te četiri riječi napišu jednu rečenicu. Pri pisanju smije koristiti samo te riječi u svakoj rečenici po jednom, a redoslijed početnih slova, odnosno riječi, može da se mijenja. Od njih se očekuje da napišu što više različitih rečenica.

1. Ne priznaju se:
 - a) produkcije gdje se koriste i drugi počeci riječi osim datih,

- b) produkcije koje jedan od početaka riječi koriste dvaput, a neko od zadatih slova potpuno ispuštaju,
- c) produkcije gdje su rečenice sastavljene s manje od četiri riječi ili više od četiri riječi (na primjer, dodavanjem dodatnih riječi),
- č) ponavljanje rečenica u kojima se pojavljuju više od dvije iste riječi neke već date rečenice, jednostavne varijacije date opet kao iste riječi.

2. Priznaje se:

- a) analogno kao kod podtesta „Počeci riječi“ u testu verbalne kreativnosti TVK.

Svaka priznata rečenica boduje se sa dva boda. Predviđeno vrijeme za rad na ovom subtestu je pet minuta.

Subtest 4 „Ista obilježja“

Na subtestu „Ista obilježja“ od ispitanika se traži da napišu što je moguće više sinonima ili stvari kod kojih je navedeno obilježje uobičajeno (četverougao, list).

1. Ne priznaje se:

- a) odgovori koji ajtemu principijelno protivrječe ili obično protivrječe dotle dok odgovor ostaje sasvim sumanitiran,
- b) opšti nadređeni pojam kod nekog niza imenica uz nadređeni pojam, ali bodove dobija jednostavno imenovanje imenice (npr. tabla = bod, a nakon toga zelena tabla, metalna tabla = 0 bodova).

2. Priznaju se:

- a) pravilna prenesena značenja, sinonimi,
- b) svi odgovori u smislu ajtema.

Za svaki navedeni sinonim za date riječi priznaje se po jedan bod. Vrijeme predviđeno za odgovor kod ovog subtesta je tri minute.

Subtest 5 „Sličnosti“

Na podtestu „ Sličnosti“ ispitanici su trebali da napišu druge riječi koje znače isto ili slično značenje, kao riječi *hodati i jesti*.

1. Ne priznaju se:

a) odgovori koji predstavljaju često vulgarne i dijalektne sinonime.

2. Priznaju se:

a) imenovanje stvari i doživljaja koji označavaju pojmovi *hodati* i *jesti*,

b) imenički uzvik (npr. Vrh!),

c) redanje prema školskim ocjenama (vrednuje se ukupno jednim bodom),

č) nizanje učinjeno prema principu suprotnosti.

Za svaki priznati pojam boduje se po jedan bod. Predviđeno vrijeme za rad je četiri minute.

Subtest 6 „Neobičan način upotrebe“

Na šestom subtestu „Neobičan način upotrebe“ zadatak ispitanika je da za jedan predmet svakodnevne upotrebe (kuća, olovka) napišu što više neobičnih načina upotrebe.

1. Ne priznaju se:

- a) odgovori koji su obični, na primjer, odgovori koji samo imenuju obične, opšte funkcionalne principe,
- b) odgovori koji predstavljaju samo neku već poznatu primjenu navedenih predmeta,
- c) primjene koje su s ovim predmetima u principu nemoguće, bizarni odgovori,
- č) goli nadređeni pojam pri daljoj konkretizaciji nekog principa primjene,
- ć) imenovanje sinonima ili skoro identičnih funkcija.

2. Priznaju se:

- a) odgovori koji predstavljaju novu primjenu navedenih predmeta,
- b) odgovori koji predstavljaju kreativnu upotrebu navedenih predmeta,
- c) primjena u neobičnoj funkciji kod neobičnih stvari ili situacija.

Za svaku novu priznatu primjenu predmeta priznaje se po jedan bod.

Subtest 7 „Utopijske situacije“

1. Ne priznaju se:

- a) sinonimi za situaciju i sinonimi za posljedice (kavga i svađa, lagati i obmanjivati, itd.)

b) jasno nelogične posljedice,
c) potpuno opšti odgovor (npr. Moglo bi se činiti šta se hoće. Činilo bi se mnogo toga ili ništa).

g) izbjegavajući odgovori (npr. To prevazilazi čovjekovu moć predočavanja).

2. Priznaju se:

- a) odgovori koji zahtijevaju argumentaciju ili ograničavanje, ali sadrže neku konkretnu posljedicu,
- b) odgovori koji međusobno vidljivo protivrječe, jer im nedostaju ograničavanja na neku konkretnu situaciju,
- c) nizanja povezana sa „i“ broje se pojedinačno u nekoj rečenici, ukoliko se ne radi o sinonimima ili drugim iznimkama.

Subtest 8 „Pronalaženje nadimaka“

1. Ne priznaju se:
- a) Sinonimi, čista dijalektska prevođenja, prevođenja na strane jezike, vulgarno imenovanje,
- b) rimovani odgovori na ajtem,
- c) čisto onomatopejski odgovori,
- č) definicije, formiranje rečenica, primjene,
- ć) čista suprotnost ajtemu,
- d) nabranjanje stvari iste kategorije.
2. Priznaju se:
- a) odgovori koji su kao nadimci u upotrebi, ovdje i sinonimi,
- b) odgovori koji dopuštaju pretpostavku nekog šaljivog odnosa.

Za utvrđivanje uspjeha u kritičkom čitanju namjenski smo konstruisali test za potrebe našeg istraživanja pod nazivom *Test kritičkog čitanja (TKČ)*. Test je namijenjen učenicima mlađeg školskog uzrasta, učenicima petog razreda osnovne škole. Da bi ispitivanje kritičkog čitanja bilo što objektivnije, vodili smo računa pri izboru književnih tekstova, tj. da književni tekst bude primijeren uzrastu učenika, da nije predviđen NPiP za obradu te da se ne nalazi u

školskom udžbeniku, Čitanci. *Test kritičkog čitanja (TKČ) A-forma* sadrži tekst „Violina“ Miroslava Demaka, a *Test kritičkog čitanja (TKČ) B-forma* sadrži tekst „Bijela i žuta djevojčica“ Perl Bak. Validnost testova kritičkog čitanja procijenili su eksperti, profesori univerziteta. Utvrđeno je da test može mjeriti kritičko čitanje učenika petog razreda osnovne škole. Izračunavanjem alfa Kronbah koeficijenta odredili smo pouzdanost primijenjenih testova. Izračunati koeficijent testa kritičkog čitanja forma-A iznosi $\alpha = 0,55$, što se može smatrati zadovoljavajućom pouzdanošću. Utvrđeni koeficijent testa kritičkog čitanja forma-B iznosi $\alpha = 0,71$. Diskriminativnost testa odredili smo na osnovu ajtem analize. Objektivnost testa je obezbijeđena pravilnim bodovanjem pitanja. Nakon utvrđivanja metrijskih karakteristika testa, od 24 ajtema zadržali smo 16 ajtema. Pitanja za test su podsticajnog karaktera, pripremljena su za učenike svih intelektualnih sposobnosti. Prema Sandersu (1969) različiti tipovi pitanja tvore piramidu; memorijska ili doslovna pitanja predstavljaju najniži oblik pitanja i mišljenja, a evaluacijska su na vrhu piramide i smatraju se najvišim nivoom pitanja i mišljenja.

Test kritičkog čitanja sadrži sljedeće zahtjeve:

- doslovna pitanja: uočavanje, prisjećanje, traženje činjenica;
- translacijska pitanja: da učenik zamisli situaciju, događaj iz teksta i da ga opiše;
- interpretacijska pitanja: da otkriju smislene veze između ideja, likova u tekstu;
- analitička pitanja: zahtijevaju od učenika da objasni šta ili ko je motivisao, doprinio da lik tako postupi, uzrok njegovog ponašanja;
- sintetička pitanja: zahtijevaju od učenika da predloži, iznese svoje ideje za rješenje problema situacije u tekstu;
- evaluacijska pitanja: zahtijevaju od učenika da daju, iznesu svoje mišljenje o dobrim/lošim postupcima književnog lika.

Za utvrđivanje uspjeha u kreativnom čitanju, namijenski smo konstruisali test za potrebe našeg istraživanja pod nazivom *Test kreativnog čitanja (TKČ)*. Test je namijenjen učenicima petog razreda osnovne škole. Književni tekst je primjeren uzrastu učenika i nije predviđen NPiP za obradu te se ne nalazi u školskom udžbeniku – Čitanka za peti razred osnovne škole. *Test kreativnog čitanja (TKČ) A-forma* sadrži tekst „Violina“ Miroslava Demaka, a test B-forma sadrži tekst „Bijela i žuta djevojčica“ Perl Bak. Validnost testova kreativnog čitanja procijenili su eksperti, profesori univerziteta. Utvrđeno je da test može mjeriti kreativno čitanje učenika petog razreda osnovne škole. Izračunavanjem alfa Kronbah koeficijenta odredili smo

pouzdanost primjenjenosti testa. Izračunati koeficijent testa kreativnog čitanja forma-A iznosi $\alpha = 0,73$, što se može smatrati zadovoljavajućom pouzdanošću, a izračunati koeficijent testa forma-B iznosi $\alpha = 0,89$.

Diskriminativnost testa odredili smo na osnovu ajtem analize. Objektivnost testa je obezbijeđena pravilnim bodovanjem pitanja. Nakon utvrđivanja metrijskih karakteristika testa kreativnog čitanja, od 22 ajtema zadržali smo 18 ajtema. Pitanja za test su podsticajnog karaktera, pripremljena su za učenike svih intelektualnih sposobnosti.

Test kreativnog čitanja zahtjeva od učenika:

- snalažljivost u pronalaženju novih ideja i veza u književnom tekstu,
- pronalaženje uzroka raspoloženja i ponašanja književnog lika,
- da zamisli i predvidi kako bi se lik ponašao u novim situacijama,
- otkrivanje sličnosti i razlika između likova u tekstu i
- predviđanje toka događaja u novim, zamišljenim situacijama, drugačiji kraj priče.

Učenici samostalno čitaju književni tekst, analiziraju i procjenjuju osobine i postupke likova, pronalaze ideje, formulišu osnovne probleme i formulišu svoje mišljenje o pročitanom književnom tekstu, situacijama i likovima. Svaki tačan odgovor u testu vrednuje se sa jednim bodom, a netačan odgovor sa nula bodova.

Za utvrđivanje moralne razvijenosti učenika (tj. moralnih pojmoveva, stavova i moralnog ponašanja) koristili smo *test poznavanja značenja moralnih osobina, test karaktera i test suđenja u socijalnim situacijama*. Navedeni testovi su preuzeti od Ranke Peašinović (1972). S obzirom da su testovi namijenjeni starijem uzrastu učenika, prilagodili smo sadržaj testova (tekst, situacije, moralne pojmove) uzrastu naših ispitanika, a test B-forma konstruisali smo po uzoru na test koji smo primijenili na inicijalnom mjerenu.

Upotrijebili smo isti instrument za utvrđivanje moralnih kvaliteta ličnosti učenika u eksperimentalnoj i kontrolnoj grupi na početku, A-forma, a na kraju eksperimenta, tj. nakon unošenja i izvođenja eksperimentalnog programa u eksperimentalnim odjeljenjima, u eksperimentalnim i kontrolnim odjeljenjima primijenili smo B-formu testa.

Da bismo utvrdili stepen poznavanja značenja pozitivnih moralnih pojmoveva, primijenili smo *test poznavanja značenja moralnih pojmoveva*. Test se sastoji iz uputstva i dvadeset i tri moralna pojma. Učenici su trebali da odgovore što kraće, po mogućnosti u jednoj ili dvije

rečenice, šta podrazumijeva pod svakim navedenim pojmom i da odrede pravo značenje pojma, koristeći stečeno znanje i sopstveno iskustvo.

Pojmovi u testu poredani su azbučnim redom. Sadržaj pojmova možemo grupisati u tri grupe: a) odnos prema samom sebi, b) odnos prema drugima i c) odnos prema radu.

Birali smo one pojmove koji se mogu lakše definisati i za koje smo smatrali da bi učenicima petog razreda osnovne škole trebali biti poznati kroz prethodno školovanje i lično iskustvo.

Odgovore smo klasifikovali u tri kategorije. Prvu kategoriju čine oni odgovori koji su potpuno tačni prema našem ključu davanja tačnih odgovora. Drugu kategoriju odgovora čine djelimično tačni odgovori, npr. opis pojma dat je u konkretnom primjeru, pri čemu nije razlikovano bitno od nebitnog i sl. Treću kategoriju odgovora čine potpuno netačni odgovori i pojmovi bez odgovora.

Da bismo mogli izvršiti komparaciju dobijenih kvalitativno obrađenih podataka između eksperimentalnih i kontrolnih grupa na početku i na kraju primjene eksperimenta, kvalitativne kategorije izrazili smo brojčano, u vrijednosti od 0 do 3 boda. Tri boda dobio je onaj ispitanik koji je dao potpuno tačan odgovor, 2 boda dobio je ispitanik koji je djelimično dao odgovor, 1 bod dobio je ispitanik koji je uz pojam naveo još istog značenja, a ispitanici, koji su netačno odgovorili i koji nisu dali odgovor, dobili su 0 bodova.

Maksimalan broj bodova koji se mogao postići na ovom testu bio je 66. Koeficijent pouzdanosti testa A-forme iznosi $\alpha = 0,83$, a koeficijent pouzdanosti B-forme testa poznavanja značenja moralnih pojmljiva je $\alpha = 0,79$. Test poznavanja značenja pojmljiva nalazi se u Prilogu, kao i ostali testovi.

Primjenom testa *karakteri* nastojali smo da utvrdimo spoznajnu stranu moralne razvijenosti učenika. Za razliku od testa *poznavanja značenja moralnih pojmljiva*, test *karakteri* je usmjeren na negativne osobine karaktera. Test *karakteri* je za potrebe svojih istraživanja konstruisala Lidija Vučić. Test sadrži deset opisa karaktera djelimično uzetih iz „Teofrastovih karaktera“ i prilagođen je uzrastu učenika. Karakteri opisuju ljudsko ponašanje koje se manifestuje u različitim situacijama u prošlosti i danas.

Test je višestrukog izbora. Poslije opisanog karaktera, navedeni su nazivi četiri tipa ljudi, npr. a) sumnjalo, b) nikad zadovoljan, c) lakom, č) grubijan. Ispitanik treba da zaokruži slovo ispred naziva koji opisom karakteru najbolje odgovara. Tačan odgovor boduje se jednim bodom, a netačan sa nula bodova. Maksimalan broj bodova koji se može postići na testu iznosi

deset bodova. Pošto ovaj test po broju zadataka pripada kraćim testovima, njegov koeficijent pouzdanosti izračunali smo zajedno sa testom *poznavanja značenja moralnih pojmoveva* i testom *suđenja u socijalnim situacijama*.

Test za *utvrđivanje stavova kroz rasuđivanje u različitim situacijama* je revidirani oblik testa, koji je za potrebe svojih istraživanja primijenila Lidija Vučić. Test *suđenja u socijalnim situacijama* sadrži trinaest ajtema i prilagođen je uzrastu učenka. U svakom zadatku opisana je jedna socijalna situacija i ponuđena su četiri moguća rješenja navedene situacije. Ispitanik treba da odabere i obilježi ono rješenje koje najbolje odgovara opisanoj situaciji. Tačan odgovor ocjenjuje se sa jednim bodom, a netačan sa nula bodova. Maksimalni broj bodova na ovom testu iznosi trinaest bodova.

Na testu *moralne razvijenosti* (sa njegova tri subtesta) : 1) poznavanja značenja moralnih pojmoveva, 2) karakteri i 3) suđenje u socijalnim situacijama moguće je postići 89 bodova.

Pouzdanost testa moralne razvijenosti u cjelini forma-A iznosi $\alpha = 0,82$, što je zadovoljavajuće za ovu vrstu testova. Od 23 ajtema prvog subtesta zadržali smo 22 ajtema, od 10 ajtema drugog subtesta zadržali smo 6 ajtema, a od trećeg subtesta 7 ajtema. Ukupno, na sva tri subtesta, zadržano je 35 ajtema. Maksimalan broj bodova na sva tri testa iznosi 79.

Utvrđeni koeficijent testa *moralne razvijenosti* u cjelini forma-B iznosi $\alpha = 0,81$, što se može smatrati zadovoljavajućim nivoom pouzdanosti. Od 23 ajtema prvog subtesta, poznavanje značenja moralnih pojmoveva, zadržali smo 22 ajtema. Od 10 ajtema drugog subtesta karakteri, zadržali smo 8 ajtema, a od 13 ajtema trećeg subtesta, suđenje u socijalnim situacijama, zadržali smo 6 ajtema. Maksimalan broj bodova na testu forma-B iznosi 80.

Za potrebe ovog istraživanja primijenili smo skalu procjene za ispitivanje stavova učenika o motivaciji učenik u nastavi književnosti. Instrument *skaler – Motivacija učenika u nastavi književnosti (MUNK)* se bazira na teorijskom konceptu unutrašnje motivacije iz kog su izvedena četiri konstrukta:

- nepodudarnost,
- doživljaj,
- eksploracija,
- kompetencija i samodeterminacija.

Na pitanja se odgovara skalom Likertovog (R. A. Likert) tipa. Učenici na tvrdnje odgovaraju, tj. izražavaju svoj stepen slaganja na peterostepenoj skali:

Nikako se ne slažem;

Ne slažem se;

Neodlučan sam;

Slažem se;

Potpuno se slažem.

Stepen 5 znači maksimalno slaganje, a stepen 1 maksimalno neslaganje. Skaler ima 25 tvrdnji (ajtema). Relijabilnost instrumenta iznosi $\alpha = 0,62$ i može se smatrati relativno dobrom pouzdanošću. U instrument, osim pozitivnih, imamo i tvrdnje (ajteme) negativnog smjera. Većina ajtema je izvedena samostalnim osmišljavanjem na osnovu teorijske informisanosti i stečenog iskustva u radu sa djecom od prvog do petog razreda osnovne škole. Ajtemi iz subtesta kompetencije i samoderterminacije konstruisani su po ugledu na MUPBS-TEST (Suzić, 2005, str. 883). Instrument je namijenjen ispitivanju stavova učenika petog razreda o motivaciji učenika u razrednoj nastavi književnosti. Konstatovano je da svi ispitanici mogu izraziti svoje stavove za date ajteme i da se na osnovu tih stavova može doći do potrebnih podataka.

Ovaj instrument smo primijenili na inicijalnom ispitivanju učenika eksperimentalne i kontrolne grupe radi ujednačavanja grupa, a zatim i na finalnom ispitivanju, kako bismo provjerili da li se pod uticajem eksperimentalnog faktora u individualizovanoj nastavi, nivo motivacije za učenje povećao kod učenika u eksperimentalnoj grupi u odnosu na njihove rezultate sa inicijalnog ispitivanja, kao i u odnosu na nivo motivacije učenika kontrolne grupe na finalnom ispitivanju. Skala – Motivacija učenika u nastavi književnosti (MUNK) u istoj formi primijenjena je u inicijalnom i finalnom ispitivanju. Nakon upoznavanja učenika sa načinom rješavanja skale procjene, učenici su čitali date tvrdnje i potom zaokruživali odgovarajući broj. Na konstruktu *Doživljaj* ajtemi pod rednim brojem 2 i 4 skoruju se obrtanjem skale. Na osnovu analize pouzdanosti testa dobili smo $\alpha = 0,62$ za cijeli instrument na inicijalnom ispitivanju i $\alpha = 0,70$ na finalnom ispitivanju.

U savremenom svijetu čitanje je vještina koja je potrebna za opstanak i kulturni razvoj čovjeka. Čitanje kao vještina pomaže nam u bogaćenju rječnika, usmenom i pismenom izražavanju, ličnom uspjehu, pozitivno djeluje na cjelovit razvoj ličnosti. Mile Ilić čitanje određuje kao „jednu od najvažnijih egzistencijalnih potreba savremenog čovjeka. To je najčešći način učenja, informisanja i kreativnog ispoljavanja, duhovnog izgrađivanja, emocionalno-

vrijednosnog obogaćivanja i humanističko-etičkog uzdizanja” (Ilić, 2007, str. 47). Da bi se motivisanost učenika za čitanje mogla razvijati, porebno je preciznije odrediti njihove čitalačke interese. Za utvrđivanje bitnih elemenata u kulturi i navikama čitanja, u našem istraživanju primjenili smo *upitnik o razvijenosti čitalačkih interesovanja učenika*. Relijabilnost je utvrđena na grupi od 155 učenika petog razreda iz šest odjeljenja osnovne škole, 78 učenika iz tri eksperimentalna odjeljenja i 77 učenika iz tri kontrolna odjeljenja. Podaci su služili za ujednačavanje eksperimentalnih i kontrolnih odjeljenja. Na osnovu odgovora izvedeni su osnovni zaključci, koji se odnose na provođenje slobodnog vremena ispred kompjutera i televizora, slušajući muziku, u društvu sa drugarima. Upitnik o razvijenosti čitalačkih interesovanja sadrži 22 ajtema. Za potrebe našeg istraživanja izdvojili smo četiri pitanja iz upitnika i to: 5, 6, 7. i 8. pitanje. Istu verziju instrumenta primjenili smo na inicijalnom i finalnom ispitivanju eksperimentalnih i kontrolnih odjeljenja.

Populacija i uzorak istraživanja

Istraživanje je realizovano u JU OŠ „Ivo Andrić“ i JU OŠ „G. Stojkov Rakovski“ iz Banje Luke. Navedene škole su odabrane radi približno jednakih nastavnih uslova i opremljenosti, stepena profesionalnog obrazovanja i geografske blizine, koja je neophodna za komunikaciju sa istraživačem. Uzorak našeg istraživanja su činili učenici šest odjeljenja petog razreda navedenih škola, školske 2014/2015 godine. Izabrali smo namjeran uzorak koga je činilo 155 učenika iz populacije učenika petog razreda na banjalučkoj regiji. Od šest odjeljenja petog razreda pomenutih škola, odabrana su tri eksperimentalna i tri kontrolna odjeljenja. Tri eksperimentalna i jedno kontrolno odjeljenje činili su učenici JU OŠ „Ivo Andrić“, a dva kontrolna odjeljenja učenici JU OŠ „G. Stojkov Rakovski“. U tri eksperimentalna odjeljenja bilo je ukupno 78 učenika (E1 – 25 učenika, E2 – 27 učenika i E3 – 26 učenika) a u tri kontrolna odjeljenja uzorak je činilo 77 učenika (K1 – 24 učenika, K2 – 26 učenika i K3 – 27 učenika). Sa učenicima eksperimentalnih odjeljenja realizovana je analiza književnog lika u modelima individualizovane nastave (nastavnim listićima, nastavom različitih nivoa složenosti i interaktivnom nastavom različitih nivoa složenosti), a sa učenicima kontrolnih odjeljenja analiza književnog lika je realizovana na tradicionalan, neindividualizovani način.

U narednim tabelama prikazana je struktura uzorka po grupama.

Tabela 1. Struktura uzorka eksperimentalnih grupa učenika

Osnovna škola	E – grupa	Odjeljenja	Broj učenika
„Ivo Andrić“, Banja Luka	E1	V3	25
„Ivo Andrić“, Banja Luka	E2	V1	27
„Ivo Andrić“, Banja Luka	E3	V4	26
Ukupno			78

Tabela 2. Struktura uzorka kontrolnih grupa učenika

Osnovna škola	K – grupa	Odjeljenje	Broj učenika
„Ivo Andrić“, Banja Luka	K1	V2	24
„G. Stojkov Rakovski“, Banja Luka	K2	V3	26
„G. Stojkov Rakovski“, Banja Luka	K3	V2	27
Ukupno			77

Ujednačavanje grupa učenika

S obzirom da je naše istraživanje realizovano u tri eksperimentalna i tri kontrolna odjeljenja, ujednačavanje grupa izvršeno je na osnovu srednjih vrijednosti, na testovima A-forma, koje smo primijenili na inicijalnom ispitivanju. Ujednačavanje grupa izvršeno je eliminacijom ispitanika koji narušavaju ravnotežu grupe (Bandur, Potkonjak, 1999, str. 142). Ujednačavanje eksperimentalnih i kontrolnih grupa proveli smo prema sljedećim relevantnim varijablama:

1. Brzini čitanja u sebi;
2. Razumijevanju pročitanog teksta;
3. Pismenom izražavanju učenika;
4. Analizi književnog lika;
5. Kritičkom i kreativnom čitanju;
6. Verbalnoj kreativnosti;
7. Moralnoj razvijenosti učenika;
8. Motivaciji učenika u nastavi književnosti;
9. Čitalačkim interesovanjima učenika.

Zbog obimnosti, rezultati ujednačavanja grupa po varijablama, koje su definisane kao obrazovno-vaspitni efekti, prikazani su u dijelu izvještaja koji pokazuje rezultate inicijalnog i finalnog ispitivanja pomenutih varijabli.

Organizacija i tok istraživanja

Za sprovođenje eksperimenta sa paralelnim grupama bilo je neophodno sljedeće:

1. Pregled i čitanje dostupne literature neophodne za teorijsko zasnivanje i metodološko utemeljenje empirijskog istraživanja;
2. Konstruisanje istraživačkih instrumenata, testova adekvatnih predmetu istraživanja;
3. Odabiranje uzorka iz populacije učenika i ujednačavanje eksperimentalnih i kontrolnih grupa;
4. Pisanje detaljnih pismenih priprema za časove realizacije analize književnog lika u razrednoj nastavi književnosti;
5. Realizacija eksperimentalnog programa;
6. Sređivanje, obrada i analiza podataka i izvođenje zaključaka.

U toku ljetnjeg raspusta školske 2013/2014. godine obavljeno je prikupljanje i korekcija istih instrumenata, kao i izrada novih mjernih instrumenata relevantnih za problem istraživanja. U istom periodu izradili smo i prve nastavne vježbe za analizu književnog lika u razrednoj nastavi književnosti, po modelu nastavnih listića, nastave različitih nivoa složenosti i interaktivne nastave različitih nivoa složenosti. Početkom školske 2014/2015. godine, u prvoj polovini mjeseca septembra, realizovali smo inicijalna ispitivanja radi ujednačavanja eksperimentalnih i kontrolnih grupa po varijablama koje su definisane kao obrazovno-vaspitni efekti individualizovane razredne nastave književnosti. Nakon sprovedenog inicijalnog ispitivanja, u drugoj polovini mjeseca septembra, počela je primjena eksperimentalnog programa u eksperimentalnim grupama. U okviru eksperimentalnog programa u razrednoj nastavi književnosti obrađeno je 28 književnih tekstova i 6 književnih tekstova u lektiri za peti razred. Analizu likova iz književnih tekstova obrađivali smo po modelu nastavnih listića, nastave različitih nivoa složenosti i interaktivne nastave različitih nivoa složenosti. U tri odjeljenja analizu književnog lika realizovali smo po modelima individualizovane nastave, a tri odjeljenja služila su nam kao kontrolna odjeljenja. Istraživanjem su obuhvaćena četiri odjeljenja iz JU OŠ „Ivo Andrić“ i dva odjeljenja iz JU OŠ „G. Stojkov Rakovski“ iz Banje

Luke. U JU OŠ „Ivo Andrić“ u trećem odjeljenju petog razreda realizovan je eksperimentalni program individualizovane nastave primjenom nastavnih listića, dok je drugo odjeljenje petog razreda iste škole služilo kao kontrolno odjeljenje. U prvom odjeljenju petog razreda JU OŠ „Ivo Andrić“ realizovan je program nastave različitih nivoa složenosti, dok je peto tri odjeljenje JU OŠ „G. Stojkov Rakovski“ služilo kao kontrolno odjeljenje. U JU OŠ „Ivo Andrić“ u petom četiri odjeljenju primijenjen je eksperimentalni program interaktivne nastave različitih nivoa složenosti, a kao kontrolno odjeljenje je služilo peto dva iz JU OŠ „G. Stojkov Rakovski“ iz Banje Luke.

Prvi časovi realizacije eksperimentalnog programa realizovani su pod rukovodstvom realizatora programa. Za realizaciju ostalih časova profesori razredne nastave odjeljenja, u kojima je primjenjivan eksperimentalni program individualizovane nastave analize književnog lika u razrednoj nastavi književnosti, dobijali su pripreme sa detaljnim uputstvima i objašnjajima za njihovu realizaciju na času. Primjenu eksperimentalnog programa u trećem odjeljenju petog razreda realizovao je rukovodilac eksperimentalnog istraživanja. S obzirom da rukovodilac eksperimentalnog istraživanja radi u osnovnoj školi u kojoj je realizovan eksperimentalni program, kad je god bilo moguće i izvodljivo, pristupio je realizaciji preostalih eksperimentalnih modela. Radi vrednovanja rezultata učenika i određivanja nivoa vježbe, profesori razredne nastave su dostavljali učeničke radove rukovodiocu eksperimenta. U toku drugog polugodišta učiteljice su same vrednovale učeničke radove i određivale nivo vježbe za svakog učenika prema predviđenim kriterijumima.

Na kraju nastavne godine, krajem mjeseca maja i početkom mjeseca juna, realizovali smo finalno ispitivanje vaspitno-obrazovnih efekata analize književnog lika u modelima individualizovane nastave (NL, NRNS i INRNS) u eksperimentalnim i analize književnog lika u tradicionalnoj (neindividualizovanoj) nastavi u kontrolnim odjeljenjima.

Nakon primjene finalnog ispitivanja urađena je statistička obrada podataka. Statističkom obradom podataka upoređeni su rezultati analize književnog lika u eksperimentalnim i kontrolnim grupama na početku i na kraju eksperimenta, kao i rezultati u okviru eksperimentalnih i kontrolnih grupa.

Po završetku obrade podataka pristupljeno je pisanju izvještaja eksperimentalnog istraživanja o vaspitno-obrazovnim efektima analize književnog lika u individualizovanoj razrednoj nastavi književnosti.

REZULTATI EKSPERIMENTALNOG ISTRAŽIVANJA

Uzimajući u obzir teorijske osnove modela individualizovane nastave, nastavnih listića (NL), nastave različitih nivoa složenosti (NRNS) i interaktivne nastave različitih nivoa složenosti (INRNS), kao i mogućnosti potpunijeg recipiranja književnog teksta u tim modelima, u našem istraživanju pošli smo od pretpostavke da je analiza književnog lika u navedenim nastavnim modelima superiornija u pogledu vaspitno-obrazovnih efekata u odnosu na analizu književnog lika u tradicionalnoj nastavi. Uporedili smo efekte analize književnog lika u modelima individualizovane nastave (NL, NRNS i INRNS) i tradicionalnog nastavnog rada u pogledu brzine čitanja u sebi, razumijevanja procitanog teksta, pismenog izražavanja učenika, analize književnog lika, kritičkog i kreativnog čitanja, verbalne kreativnosti, moralne razvijenosti učenika, motivacije i čitalačkih interesa učenika. Nakon realizovanog eksperimentalnog istraživanja i statističke obrade podataka, pristupili smo interpretaciji rezultata realizovanog eksperimentalnog programa. Komparativni pokazatelji vaspitno-obrazovnih efekata analize književnog lika u nastavnim modelima individualizovane razredne nastave književnosti (NL, NRNS i INRNS) u odnosu na tradicionalnu nastavu, prikazani su i interpretirani na narednim stranicama ovog rada.

Rezultati ispitivanja obrazovnih efekata analize književnog lika u modelima individualizovane nastave (NL, NRNS i INRNS)

U prvom dijelu izvještaja prezentovani su rezultati obrazovnih efekata analize književnog lika u primjenjenim eksperimentalnim modelima, a u drugom dijelu izvještaja prikazani su rezultati koji se odnose na vaspitne efekte primjene istog eksperimentalnog faktora (NL, NRNS i INRNS). Uzimajući u obzir da se obrazovni efekti ispituju u odnosu na prethodni nivo znanja, prije početka primjene analize književnih likova u eksperimentalnim modelima izvršeno je inicijalno ispitivanje eksperimentalnih i kontrolnih grupa, a nakon jednogodišnje primjene eksperimentalnog programa realizovano je finalno ispitivanje pomenutih grupa.

Uticaj analize književnog lika u modelima individualizovane nastave na postignuće učenika u brzini čitanja u sebi

U narednom tekstu prikazujemo rezultate istraživanja uticaja analize književnog lika u individualizovanoj razrednoj nastavi na brzinu čitanja učenika. Polazili smo od naše prve podhipoteze, da će učenici eksperimentalnih grupa u analizi književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) postići u prosjeku statistički značajno bolje rezultate u *brzini čitanja u sebi* u odnosu na učenike kontrolnih grupa u kojim je analiza književnog lika primjenjivana u uobičajenoj (tradicionalnoj) nastavi.

Provjeravajući ovu podhipotezu dobili smo sljedeće rezultate, koje smo prikazali tabelarno.

Tabela 3. Značajnost razlike u inicijalnom i finalnom mjerenuju između eksperimentalnih (E1, E2 i E3) i kontrolnih (K1, K2 i K3) grupa u brzini čitanja u sebi

Mjerenje	Grupa	N	M	SD	t-omjer	p-nivo značajnosti
Inicijalno	E1	23	2,33	1,77	-1,39	0,17
	K1	23	3,18	2,34		
Finalno	E1	23	51,83	10,93	5,18	0,01
	K1	23	37,48	7,56		
Inicijalno	E2	24	2,56	1,58	-1,18	0,24
	K2	24	3,08	1,47		
Finalno	E2	24	14,89	7,12	5,64	0,01
	E2	24	5,80	3,40		
Inicijalno	E3	26	4,41	3,22	0,98	0,33
	K3	26	3,68	202		
Finalno	E3	26	13,38	8,92	3,74	0,01
	K3	26	5,86	5,07		

Iz dobijenih rezultata jasno se vidi da razlika između srednjih vrijednosti eksperimentalne (E1) i kontrolne (K1) grupe na inicijalnom mjerenuju nije statistički značajna, što nam pokazuje da su grupe ujednačene. To potvrđuje i izračunati t-omjer ($t = -1,39$), koji nije značajan ni na jednom nivou značajnosti.

Međutim, pod djelovanjem eksperimentalnog faktora u eksperimentalnoj grupi (E1), rezultati na testu brzine čitanja u sebi su se značajno poboljšali. Na finalnom ispitivanju ispitanici eksperimentalne grupe su nakon jednogodišnje primjene analize književnog lika u nastavi individualizovanoj primjenom nastavnih listića postigli značajno bolje rezultate od ispitanika kontrolne grupe, što je vidljivo u Tabeli 3. Dobijeni rezultati jasno pokazuju da je

razlika između srednjih vrijednosti eksperimentalne (E1) i kontrolne (K1) grupe statistički značajna na nivou 0,01 i to u korist eksperimentalne (E1) grupe. Utvrđeni t-omjer iznosi $t = 5,18$.

Analizom dobijenih rezultata iz Tabele 3. može se konstatovati da ne postoji razlika između aritmetičkih sredina eksperimentalne (E2) i kontrolne (K2) grupe na inicijalnom mjerenu. Utvrđeni t-omjer ($t = -1,18$) nije statistički značajan ni na jednom nivou značajnosti.

Daljom analizom dobijenih rezultata učenika eksperimentalne (E2) i kontrolne (K2) grupe možemo konstatovati da su ispitanici eksperimentalne (E2) grupe na finalnom ispitivanju postigli statistički značajno veći prosječan rezultat od učenika kontrolne (K2) grupe. To nam potvrđuje i t-omjer, koji iznosi $t = 5,64$ i značajan je na nivou 0,01. Učenici eksperimentalne (E2) grupe ostvarili su u prosjeku ukupno 9,09 bodova više na testu brzine čitanja u sebi od ispitanika kontrolne grupe. U nastavi različih nivoa složenosti učenici su recipirali književni lik u zoni svog narednog razvoja.

Inicijalno ispitivanje nam je pokazalo da ne postoji statistički značajna razlika između eksperimentalne (E3) i kontrolne (K3) prema navedenim varijablama. Na osnovu toga smo zaključili da su eksperimentalna (E3) i kontrolna (K3) grupa približno ujednačene. To smo potvrdili i izračunavanjem t-omjera koji iznosi $t = 0,98$, koji nije statistički značajan. Finalnim ispitivanjem brzine čitanja u sebi ustanovili smo da postoji statistički značajna razlika između (E3) i (K3) grupe, tj. da je eksperimentalna (E3) grupa postigla značajno veće rezultate na finalnom ispitivanju nego kontrolna (K3) grupa. Statistički značajnu razliku potvrđuje t-omjer ($t = 3,74$), koji je veći od granične vrijednosti na oba nivoa značajnosti (0,05 i 0,01). U interaktivnoj nastavi različitih nivoa složenosti učenici su recipirali književne likove u zoni narednog razvoja uz pomoć svojih vršnjaka, u zoni narednog razvoja prethodno su bili u situaciji intenzivnog usmjerjenog čitanja književnog teksta. To je sveukupno imalo uticaj na brzinu čitanja u sebi.

Rezultati finalnog mjerjenja brzine čitanja u sebi u odnosu na inicijalno mjerjenje pokazali su obrazovnu efikasnost analize književnog lika u eksperimentalnim modelima u odnosu na uobičajeni zajednički rad nastavnika i učenika na književnom tekstu u tradicionalnoj razrednoj nastavi. Da bismo pouzdanoje govorili o efikasnosti analize književnog lika u eksperimentalnim modelima, uporedili smo rezultate inicijalnog i finalnog mjerjenja unutar eksperimentalnih (E1, E2 i E3) i kontrolnih (K1, K2 i K3) grupa. Ovi rezultati su prikazani u narednoj tabeli.

Tabela 4. Značajnost razlika u inicijalnom i finalnom mjerenuju unutar eksperimentalnih (E1, E2 i E3) i kontrolnih (K1, K2 i K3) grupa u brzini čitanja u sebi

Mjerenje	Grupa	N	M	SD	t-omjer	p-nivo značajnosti
Inicijalno	E1	23	2,33	1,77		
Finalno	E1	23	12,48	6,35	-8,42	0,01
Inicijalno	K1	23	3,18	2,34		
Finalno	K1	23	7,53	5,54	-3,87	0,01
Inicijalno	E2	24	2,56	1,58		
Finalno	E2	24	14,89	7,12	-9,77	0,01
Inicijalno	K2	24	3,08	1,47		
Finalno	K2	24	5,80	3,40	-4,05	0,01
Inicijalno	E3	26	4,41	3,22		
Finalno	E3	26	13,38	8,92	-6,91	0,01
Inicijalno	K3	26	3,68	2,02		
Finalno	K3	26	5,86	5,07	-2,76	0,01

Rezultati u prethodnoj tabeli pokazuju da su ispitanici eksperimentalnih grupa (E1, E2 i E3) na finalnom mjerenuju ostvarili bolji prosječni rezultat u odnosu na inicijalno mjerenu. Vrijednost aritmetičke sredine eksperimentalne (E1) grupe na finalnom ispitivanju veća je od aritmetičke sredine na inicijalnom ispitivanju za 10,15 bodova. Dobijena razlika je statistički značajna, što potvrđuje i t-omjer, $t = -8,42$. Kontrolna grupa (K1) ostvarila je veću aritmetičku sredinu na finalnom mjerenuju od aritmetičke sredine na inicijalnom mjerenu.

Tabela 4. pokazuje da se statistički značajno razlikuju srednje vrijednosti inicijalnog i finalnog ispitivanja eksperimentalne (E2) grupe u kojoj je realizovana analiza književnog lika u nastavi različitih nivoa složenosti i to u korist finalnog ispitivanja. Aritmetička sredina eksperimentalne (E2) grupe na finalnom ispitivanju veća je od aritmetičke sredine na inicijalnom ispitivanju za 12,39 bodova. Statistički značajnu razliku potvrđuje i izračunati t-omjer ($t = -9,77$). Takođe, kontrolna (K2) grupa je ostvarila veću aritmetičku sredinu na finalnom ispitivanju u odnosu na inicijalno ispitivanje.

Podaci prikazani u Tabeli 4. pokazuju da su učenici eksperimentalne (E3) grupe, analizirajući književni lik u modelu interaktivne nastave različitih nivoa složenosti (INRNS), na finalnom ispitivanju ostvarili veću aritmetičku sredinu za 8,97 bodova od aritmetičke sredine na inicijalnom ispitivanju, a vrijednost t-omjera iznosi $t = -6,91$ i statistički je značajna na nivou pouzdanosti 0,01. Poređenjem rezultata učenika kontrolne (K3) grupe na inicijalnom i finalnom ispitivanju, zapažamo da su oni ostvarili veću prosječnu vrijednost od 2,18 boda na finalnom ispitivanju od prosječne vrijednosti na inicijalnom ispitivanju. T-omjer iznosi -2,76.

U toku jednogodišnje primjene analize književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave je podsticano diferencirano i usmjereno čitanje na svim nivoima znanja učenika. Da bi uspješno riješili vježbe na svom nivou vježbanja, učenici su se često vraćali na čitanje književno-umjetničkog teksta. Učenici koji su rješavali vježbu prvog nivoa (nivo A), nakon čitanja teksta u cjelini, više puta su čitali određene dijelove kako bi ustanovali određene činjenice kao što su: imenovanje likova, glavni i sporedni likovi, uočavanje užih cjelina i najznačajnijih događaja, određivanje redoslijeda događaja i slično. Učenici koji su rješavali vježbe drugog nivoa (B nivo), identificovali su osobine likova, uzroke i posljedice njihovog ponašanja, uočavali djelimično skrivena značenja sadržaja teksta i slično, dok su oni učenici, koji su rješavali zahtjeve vježbe trećeg nivoa (C nivo), koje su usmjerene na kritičko, kreativno, istraživačko čitanje, tragali za pronalaženjem skrivenog uzroka raspoloženja i ponašanja likova, pronalazili su nove ideje u tekstu, te predviđali događaje na osnovu čitanog teksta.

Pretežno frontalnim načinom rada, učenici kontrolnih grupa odgovarali su na pitanja koja su se odnosila na sve učenike. Kod ovakvog načina rada povratna informacija o angažovanosti svakog pojedinaca nije adekvatna.

Utvrđeni rezultati finalnog ispitivanja učenika eksperimentalnih i kontrolnih grupa upućuju na zaključak:

1. da se primjenom nastavnih listića, nastave različitih nivoa složenosti i interaktivne nastave različitih nivoa složenosti u razrednoj nastavi književnosti, postiže veći uticaj na brzinu čitanja u sebi nego u tradicionalnoj nastavi,

2. učenici napreduju i u uobičajenoj, tradicionalnoj razrednoj nastavi književnosti, ali to napredovanje nije intenzivno kao u individualizovanoj razrednoj nastavi primjenom pomenutih modela.

Prethodno analiziranim rezultatima potvrđena je naša prva podhipoteza, da će učenici eksperimentalnih grupa primjenom analize književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) u prosjeku statistički značajno postići bolje rezultate u *brzini čitanja u sebi* u odnosu na učenike kontrolnih grupa u kojim je primjenjivana analiza književnog lika u uobičajenoj (tradicionalnoj) nastavi.

Uticaj analize književnog lika u modelima individualizovane nastave na postignuće učenika u razumijevanju pročitanog teksta

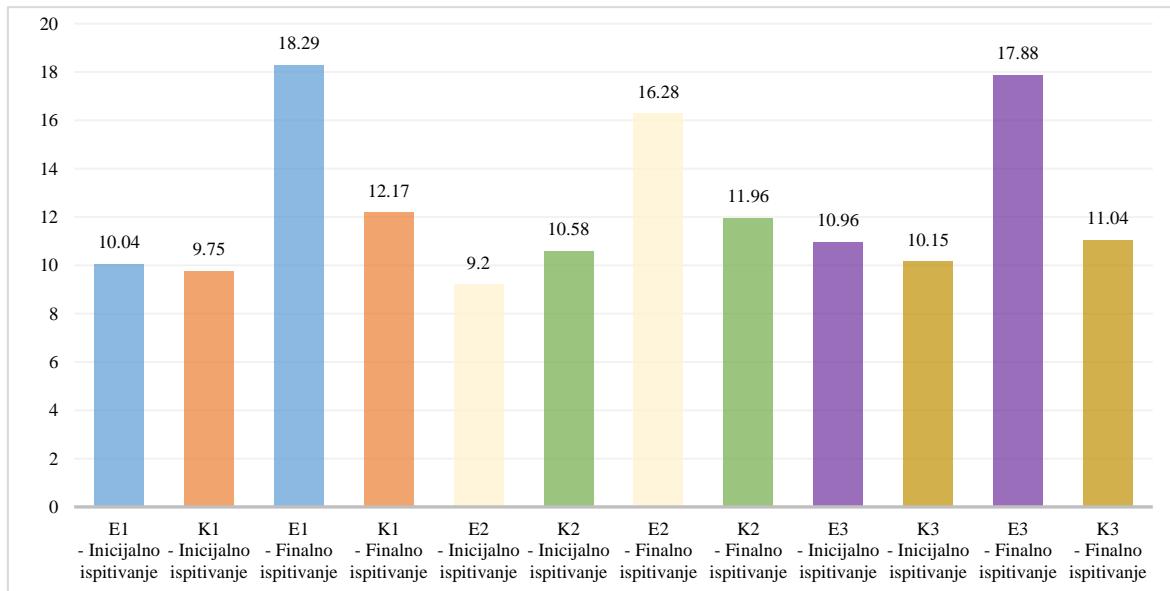
S obzirom da se obrazovni efekti na osnovu metodoloških prepostavki ispituju u odnosu na prethodni nivo znanja, prije početka primjene eksperimentalnog programa izvršeno je inicijalno ispitivanje grupa učenika koje su bile obuhvaćene eksperimentom. Na inicijalnom ispitivanju učenika primijenili smo test razumijevanja pročitanog forma-A. Nakon inicijalnog ispitivanja učenika u eksperimentalne grupe uveden je eksperimentalni faktor analiza književnog lika u modelima individualizovane nastave (E1 – nastavni listići, E2 – nastava različitih nivoa složenosti i E3 – interaktivna nastava različitih nivoa složenosti), dok su kontrolne grupe (K1, K2 i K3) radile na analizi književnog teksta na tradicionalan način. Prije eksperimentalnog provjeravanja efekata u individualizovanoj nastavi primjenom navedenih nastavnih modela izvršili smo finalno ispitivanje razumijevanja pročitanog teksta primjenom B-forme testa razumijevanja pročitanog. Da bismo dokazali našu drugu podhipotezu, da će učenici eksperimentalnih grupa analizom književnog teksta u modelima individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) u prosjeku postići veći uspjeh u *razumijevanju pročitanog teksta* nego radom na književnom tekstu u neindividualizovanoj (tradicionalnoj) nastavi.

U narednim tabelama i grafičkim prikazima predstavljeni su rezultati inicijalnog i finalnog ispitivanja eksperimentalnih i kontrolnih grupa na testu razumijevanja pročitanog teksta.

Tabela 5. Značajnost razlike u inicijalnom i finalnom mjerenu rezultata eksperimentalnih (E1, E2 i E3) i kontrolnih (K1, K2 i K3) grupa u razumijevanju pročitanog teksta

Mjerenje	Grupa	N	M	SD	t-omjer	p-nivo značajnosti
Inicijalno	E1	24	10,04	3,03	0,31	0,76
	K1	24	9,75	3,53		
Finalno	E1	24	18,29	2,58	7,64	0,01
	K1	24	12,17	3,10		
Inicijalno	E2	25	9,20	2,52	-1,63	0,11
	K2	24	10,58	3,36		
Finalno	E2	25	16,28	2,85	4,20	0,01
	K2	24	11,96	4,29		
Inicijalno	E3	26	10,96	3,38	0,86	0,39
	K3	27	10,15	3,48		
Finalno	E3	26	17,88	3,59	7,37	0,01
	K3	27	11,04	3,19		

Razlike u prosječnim vrijednostima eksperimentalnih (E1, E2 i E3) i kontrolnih (K1, K2 i K3) grupa na inicijalnom i finalnom ispitivanju razumijevanja pročitanog teksta mogu se uočiti i na sljedećem grafikonu.

Grafikon 1. Prosječne vrijednosti (M) eksperimentalnih (E1, E2 i E3) i kontrolnih (K1, K2 i K3) grupa na inicijalnom i finalnom ispitivanju razumijevanja pročitanog teksta

Rezultati inicijalnog ispitivanja razumijevanja pročitanog teksta učenika eksperimentalne (E1) i kontrolne (K1) grupe pokazuju da su učenici iz obje grupe ostvarili približno iste rezultate, što znači da su grupe približno ujednačene. T-omjer iznosi $t = 0,31$ i nije statistički značajan ni na jednom nivou pouzdanosti.

Na kraju završetka petog razreda, krajem mjeseca maja i početkom mjeseca juna, B-formom testa razumijevanja pročitanog realizovano je finalno ispitivanje sa ukupno 15 pitanja koja su bila struktuirana po prethodno navedenim nivoima znanja.

Rezultati finalnog ispitivanja eksperimentalnih i kontrolnih grupa u razumijevanju pročitanog teksta koji su predstavljeni u Tabeli 5, pokazuju da je eksperimentalna (E1) grupa u kojoj su analizirani književni likovi u individualizovanoj razrednoj nastavi književnosti primjenom nastavnih listića ostvarila veću aritmetičku sredinu za 6,12 bodova od aritmetičke sredine kontrolne (K1) grupe. T-omjer iznosi $t = 7,64$ i statistički je značajan u korist eksperimentalne (E1) grupe na nivou 0,01.

Tabela 5. pokazuje da se statistička značajnost srednje vrijednosti eksperimentalne (E2) i kontrolne (K2) grupe na inicijalnom ispitivanju statistički značajno ne razlikuje. Shodno tome,

možemo zaključiti da su učenici eksperimentalne (E2) i kontrolne (K2) grupe ostvarili približno iste rezultate, što nam pokazuje da su eksperimentalna (E2) i kontrolna (K2) grupa ujednačene. To potvrđuje i t-omjer koji iznosi $t = -1,63$ i nije statistički značajan.

Iz dobijenih rezultata u finalnom ispitivanju eksperimentalne (E2) i kontrolne (K2) grupe mogu se uočiti sljedeći pokazatelji. Eksperimentalna (E2) grupa, u kojoj je realizovana analiza književnog lika u nastavi različitih nivoa složenosti, postigla je veću aritmetičku sredinu za 4,32 boda u odnosu na kontrolnu (K2) grupu, u kojoj su književni likovi analizirani na uobičajen način, tj. na tradicionalan način. Izračunati t-omjer ($t = 4,20$) i nivo statističke sigurnosti 0,01 pokazuju da je razlika statistički značajna. Značajnost razlika srednjih vrijednosti između ispitanih grupa (E2 i K2) prikazana je u Tabeli 5.

Uvidom u Tabelu 5. možemo konstatovati da su učenici odjeljenja eksperimentalne (E3) i kontrolne (K3) grupe ujednačeni na testu razumijevanja pročitanog prije djelovanja eksperimentalnog programa. Dobijeni rezultati pokazuju da između srednjih vrijednosti grupa ne postoji statistički značajna razlika.

Rezultati u prethodnoj tabeli pokazuju da je eksperimentalna (E3) grupa, u kojoj je realizovana analiza književnih likova u interaktivnoj nastavi različitih nivoa složenosti u razrednoj nastavi književnosti, na finalnom ispitivanju razumijevanja pročitanog teksta ostvarila statistički značajno bolje rezultate u odnosu na kontrolnu (K3) grupu u kojoj je realizovana analiza književnih likova na tradicionalan način. To nam potvrđuje i izračunati t-omjer koji iznosi $t = 7,37$ i statistički je značajan na nivou pouzdanost 0,01.

Učenici u interaktivnoj nastavi različitih nivoa složenosti rješavaju zadatke koji zahtijevaju razumijevanje književnih likova u zoni narednog razvoja učenika uz eventualno, djelimično i minimalno poučavanje nastavnika, stvarajući time zone aktuelnog razvoja. Razumijevajući književne likove i doživljavajući u zoni narednog razvoja u interaktivnoj nastavi različitih nivoa složenosti, učenik je prvo subjekat kolektivne djelatnosti. Onda kada prevaziđe zonu narednog razvoja, postaje subjekt individualne djelatnosti, odnosno razumijevanje i doživljavanje književnog lika je sada zona njegovog aktuelnog razvoja. „Svaka viša psihička funkcija u razvoju djeteta“, pisao je Vigotski, „javlja se na sceni dva puta, najprije kao kolektivna socijalna djelatnost, a zatim kao individualna aktivnost, kao unutrašnji način mišljenja djeteta“ (Davidov, 1995, str. 14).

U kontrolnoj grupi učenika realizovana je analiza književnog lika u neindividualizovanoj (tradicionalnoj) nastavi, koja je prilagođena prosječnom učeniku.

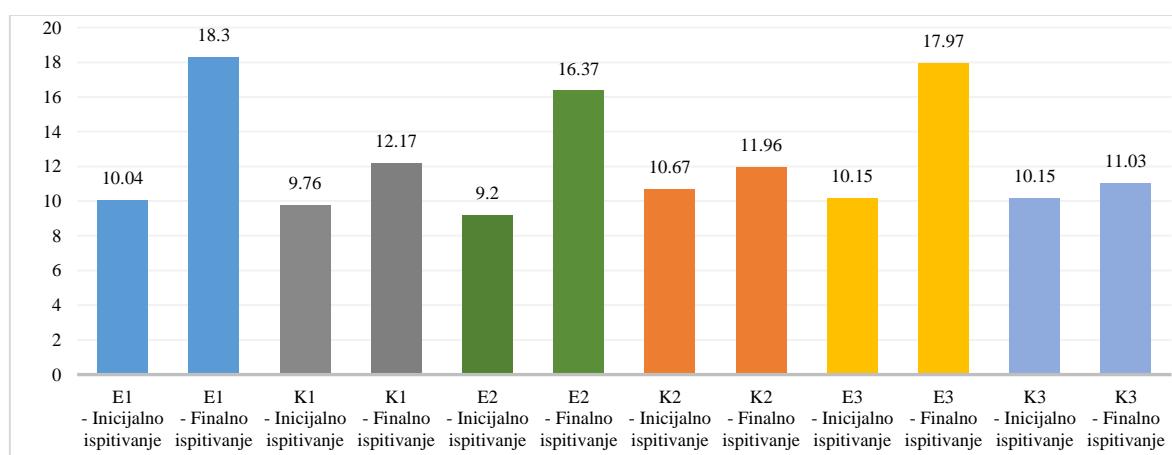
Nastavnik u takvoj nastavi nije siguran kojem učeniku su koji zahtjevi u zoni narednog razvoja, jer se analiza književnog teksta ne izvodi u razvijajućoj nastavi.

Iz navedenih rezultata možemo konstatovati da su učenici eksperimentalnih (E1, E2 i E3) grupa na finalnom ispitivanju na testu razumijevanja pročitanog postigli statistički značajno veće rezultate od učenika kontrolne (K1, K2 i K3) grupe, odnosno da je analiza književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave književnosti (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) efikasnija u razumijevanju književnog teksta, nego u uobičajenoj (neindividualizovanoj) nastavi.

Tabela 6. Značajnost razlika u inicijalnom i finalnom mjerenu razumijevanja pročitanog teksta unutar eksperimentalnih (E1, E2 i E3) i kontrolnih (K1, K2 i K3) grupa

Mjerenje	Grupa	N	M	SD	t-omjer	p-nivo značajnosti
Inicijalno	E1	24	10,04	3,03		
Finalno	E1	24	18,30	2,50	-14,68	0,01
Inicijalno	K1	24	9,76	3,53		
Finalno	K1	24	12,17	3,11	-3,83	0,01
Inicijalno	E2	25	9,20	2,52		
Finalno	E2	25	16,37	2,86	-10,57	0,01
Inicijalno	K2	24	10,67	3,45		
Finalno	K2	24	11,96	4,37	-1,65	0,13
Inicijalno	E3	26	10,15	3,47		
Finalno	E3	26	17,97	3,69	-9,78	0,01
Inicijalno	K3	27	10,15	3,57		
Finalno	K3	27	11,03	3,20	-1,41	0,17

Navedeni pokazatelji prikazani su i na sljedećem grafikonu.

Grafikon 2. Prosječne vrijednosti (M) u inicijalnom i finalnom mjerenu razumijevanja pročitanog teksta unutar eksperimentalnih (E1, E2 i E3) i kontrolnih (K1, K2 i K3) grupa

Na osnovu rezultata navedenih u Tabeli 6. i grafički ilustrovanog Grafikona 2, možemo uočiti promjene kvantitativnih pokazatelja koje su se pod uticajem eksperimentalnog faktora desile u eksperimentalnim grupama, te konstatovati da su učenici u eksperimentalnoj (E1, E2 i E3) grupi značajno napredovali u odnosu na svoje početne rezultate.

Prva eksperimentalna grupa ostvarila je razliku između srednjih vrijednosti dobijenih u početnom i završnom ispitivanju od 8,26 bodova. T-omjer iznosi -14,68 i statistički je značajan na nivou pouzdanosti 0,01.

Takođe se zapaža i napredovanje kontrolne (K1) grupe, jer je njena prosječna vrijednost na finalnom ispitivanju veća za 2,41 boda od prosječne vrijednosti na inicijalnom ispitivanju. To napredovanje znatno je manje nego u eksperimentalnoj (E1) grupi.

Prema pokazateljima u Tabeli 6, možemo konstatovati da su eksperimentalne (E2 i E3) grupe statistički značajno napredovale u odnosu na sopstvene početne rezultate u razumijevanju pročitanog teksta. Učenici druge eksperimentalne grupe ostvarili su razliku aritmetičkih sredina ostvarenih prije i poslije djelovanja eksperimenta od 7,17 bodova, izračunati t-omjer iznosi -10,57 i značajan je na nivou pouzdanosti 0,01. Razlika aritmetičkih sredina eksperimentalne (E3) grupe ostvarenih prije i poslije djelovanja eksperimentalnog faktora je 7,82 bodova. T-omjer iznosi -9,78 i statistički je značajan na nivou pouzdanosti 0,01.

Znatno manje napredovanje imala je kontrolna (K2) grupa, koja je ostvarila razliku između prosječnih vrijednosti od 1,29 boda. Najmanje napredovanje uočavamo kod (K3) grupe, čija je prosječna vrijednost na finalnom ispitivanju veća za 0,88 boda od prosječne vrijednosti na inicijalnom ispitivanju. T-omjer iznosi -1,41 i nije statistički značajan na nivou pouzdanosti 0,01.

Dobijeni rezultati upućuju na zaključak da uobičajena, tradicionalna nastava nedovoljno podstiče učenje razumijevanja pročitanog teksta za razliku od individualizovane razredne nastave književnosti u kojoj je nastava realizovana primjenom varijanti sistema individualizovane razredne nastave književnosti (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti), koja podstiče razvoj samostalnog učenja učenika. Svi navedeni podaci govore u prilog obrazovne efikasnosti i superiornosti individualizovane razredne nastave književnosti primjenom navedenih individualizovanih modela nastave u odnosu na uobičajenu, tj. tradicionalnu nastavu. U središtu nastavnog procesa je učenik i njegova komunikacija sa književnim tekstrom. Uvažavajući individualne mogućnosti i sposobnosti učenika, primjerenost, osmišljena pitanja, omogućuju svim učenicima aktivnu uključenost u čitanju književnog teksta.

Vježbe su zahtijevale kontinuirano čitanje književnog teksta sa zadacima i rješavanje zadataka prilagođenih sposobnostima učenika. Učenici, podstaknuti raznovrsnim pitanjima, slobodno izražavaju svoja mišljenja, stvaraju nove ideje, obogaćuju rječnik. Ovakav konstruktivistički pristup omogućuje lakše razumijevanje svog stava književnog lika i drugih elemenata književnosti.

Prezentovani rezultati potvrđuju našu drugu podhipotezu, da se analizom književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) u prosjeku postiže veći uspjeh u *razumijevanju pročitanog teksta* nego u radu na književnom tekstu u neindividualizovanoj (tradicionalnoj) nastavi.

Uticaj analize književnog lika u individualizovanoj nastavi na kulturu pismenog izražavanja učenika

Zanimalo nas je da li se analizom književnog lika u organizovanoj individualizovanoj razrednoj nastavi književnosti primjenom nastavnih listića, nastave različitih nivoa složenosti i interaktivne nastave različitih nivoa složenosti ostvaruje u prosjeku veći uspjeh u pismenom izražavanju učenika, nego u razrednoj nastavi književnosti koja nije realizovana pomenutim individualizovanim nastavnim modelima. U kulturi pismenog izražavanja iskazuje se usvojenost književno-teorijskih saznanja i funkcionalna pismenost učenika. Realizacija analize književnog lika u navedenim nastavnim modelima zahtijevala je kontinuirano pismo izražavanje učenika. Nivo zahtjeva zavisio je od nivoa učeničkih postignuća.

U Tabeli 7. uočavamo da na inicijalnom ispitivanju ne postoji statistički značajna razlika između eksperimentalnih i kontrolnih grupa u pismenom izražavanju učenika, te da su eksperimentane i kontrolne grupe ujednačene. Razlike između aritmetičkih sredina nisu statistički značajne.

Tabela 7. Značajnost razlike u inicijalnom i finalnom mjerenu pismenog izražavanja između eksperimentalnih (E1, E2 i E3) i kontrolnih (K1, K2 i K3) grupa

Mjerenje	Grupa	N	M	SD	t-omjer	p-nivo značajnosti
Inicijalno	E1	22	3,14	1,08	-0,32	0,75
	K1	21	3,24	1,00		
Finalno	E1	22	4,41	0,66	2,95	0,01
	K1	21	3,76	0,76		
Inicijalno	E2	27	3,33	1,24	0,45	0,65
	K2	26	3,35	1,45		
Finalno	E2	27	4,48	0,64	3,43	0,01
	K2	26	3,50	1,33		
Inicijalno	E3	24	3,50	1,18	0,31	0,75
	K3	25	3,40	1,04		
Finalno	E3	24	4,71	0,46	5,10	0,01
	K3	25	3,52	1,04		

Analizom rezultata na finalnom ispitivanju došli smo do saznanja da su učenici eksperimentalnih grupa ostvarili veću aritmetičku sredinu od kontrolnih grupa, odnosno da su uspešniji u pismenom izražavanju od učenika sa kojima se realizovala neindividualizovana (tradicionalna) nastava.

Aritmetička sredina prve eksperimentalne grupe na finalnom ispitivanju veća je od aritmetičke sredine prve kontrolne grupe. Statističku značajnost t-omjera pripisujemo djelovanju eksperimentalnog faktora.

Prema podacima u Tabeli 7, druga eksperimentalna grupa na finalnom ispitivanju ostvarila je veću aritmetičku sredinu od aritmetičke sredine druge kontrolne grupe.

Rezultati na finalnom ispitivanju pokazuju da su učenici treće eksperimentalne grupe ostvarili veću aritmetičku sredinu za 1,19 bod od aritmetičke sredine učenika treće kontrolne grupe, a t-omjer je statistički značajan.

Analizom lika u individualizovanoj razrednoj nastavi književnosti učenici su bili u konstantnim situacijama koje su zahtijevale pismeno izražavanje. Pomenuti rezultati su očekivani, jer su vježbe za analizu književnog lika u okviru navedenih nastavnih modela zahtijevale kontinuirano pismeno izražavanje uz prihvatljive individualne razlike na različitim nivoima složenosti. Od učenika se zahtijevalo da svoje misli, stavove, postupke lika, njegove osobine, pismeno iskažu. Realizacijom ovakvih zahtjeva učenici su poboljšavali svoju kulturu pismenog izražavanja, a i funkcionalnu pismenost.

Prema prethodnim analizama i interpretacijama rezultata istraživanja, možemo zaključiti da su eksperimentalne grupe, realizujući analizu književnog lika u razrednoj nastavi književnosti primjenom varijanti sistema individualizovane nastave (nastavnih listića, nastave različitih nivoa složenosti i interaktivne nastave različitih nivoa složenosti), u prosjeku statistički značajno superiornije u pismenom izražavanju u odnosu na kontrolne grupe u kojima je realizovana neindividualizovana (tradicionalna) nastava.

Tabela 8. Značajnost razlika u pismenom izražavanju u inicijalnom i finalnom mjerenu unutar eksperimentalnih (E1, E2 i E3) i kontrolnih (K1, K2 i K3) grupe

Mjerenje	Grupa	N	M	SD	t-omjer	p-nivo značajnosti
Inicijalno	E1	22	3,14	1,08		
Finalno	E1	22	4,41	0,66	-7,78	0,01
Inicijalno	K1	21	3,24	1,00		
Finalno	K1	21	3,76	0,76	-3,99	0,00
Inicijalno	E2	27	3,33	1,24		
Finalno	E2	27	4,48	0,64	-6,03	0,01
Inicijalno	K2	26	3,50	1,44		
Finalno	K2	26	3,50	1,33	0,00	1,00
Inicijalno	E3	24	3,50	1,18		
Finalno	E3	24	4,71	0,46	-5,57	0,01
Inicijalno	K3	25	3,40	1,04		
Finalno	K3	25	3,52	1,05	-0,91	0,38

Prema pokazateljima u Tabeli 8, učenici eksperimentalne E1 grupe su napredovali u području pismenog izražavanja u odnosu na svoje inicijalno ispitivanje. Učenici kontrolne (K2) grupe na finalnom mjerenu ostvarili su u prosjeku isti rezultat kao i na inicijalnom ispitivanju.

Učenici eksperimentalne (E2) grupe su ostvarili statistički značajno bolje rezultate na finalnom ispitivanju u odnosu na svoje početno stanje, dok su učenici druge kontrolne grupe na finalnom mjerenu ostvarili rezultate identične inicijalnom mjerenu.

Prema statističkim pokazateljima u prethodnoj tabeli možemo vidjeti da su učenici treće eksperimentalne grupe (E3) statistički značajno napredovali. U dominirajućoj tradicionalnoj nastavi treća kontrolna grupa (K3) nije ostvarila statistički značajan napredak u pismenom izražavanju učenika. U tradicionalnoj nastavi učenici su znatno manje u situacijama da se pismeno izražavaju. Najčešće se likovi analiziraju frontalno, gdje nastavnik heruistički vodi učenike do određenih saznanja. Pored toga, pitanja nisu primjerena različitim predznanjima učenika već prosječnom (imaginarnom) učeniku.

U kontrolnim grupama, u kojoj je nastava prilagođena prosječnom učeniku, a ne pojedincu u projektu, nije ostvaren statistički značajan napredak u području kulture izražavanja učenika, što je vidljivo u Tabeli 8. Nastavnim radom u kontrolnim grupama nisu respektovane individualne razlike učenika u nivoima znanja u području kulture izražavanja učenika. U kulturi pismenog izražavanja dominirao je frontalni oblik rada, prilagođen pretežno prosječnom učeniku. Individualizacija učenja i ostvarivanje očekivanih ishoda uglavnom nije ostvarena.

Za razliku od neindividualizovane nastave u individualizovanoj razrednoj nastavi književnosti u području kulture pismenog izražavanja učenika uvažavane su individualne razlike u nivoima znanja učenika, motivaciji, sposobnostima učenja i drugim potencijalima učenika. Dobijeni rezultati su očekivani, jer su se učenici eksperimentalnih grupa kontinuirano pismeno izražavali u okviru individualizovanih vježbi analize književnog lika u području književnosti. Učenik je nakon čitanja književnog teksta opisivao fizički izgled književnog lika, situaciju u kojoj se lik nalazi, odnose između likova i druge zahtjeve shodno nivou vježbe. Pismeno izražavanje učenika treba neprestano podsticati primjenom u okvirima individualizovanih modela nastave.

Nalazi ovog istraživanja potvrđuju našu treću podhipotezu, da se u analizi književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) postiže u projektu statistički značajno veći uspjeh u *pismenom izražavanju učenika* nego u analizi književnog lika u uobičajenoj (neindividualizovanoj) razrednoj nastavi književnosti.

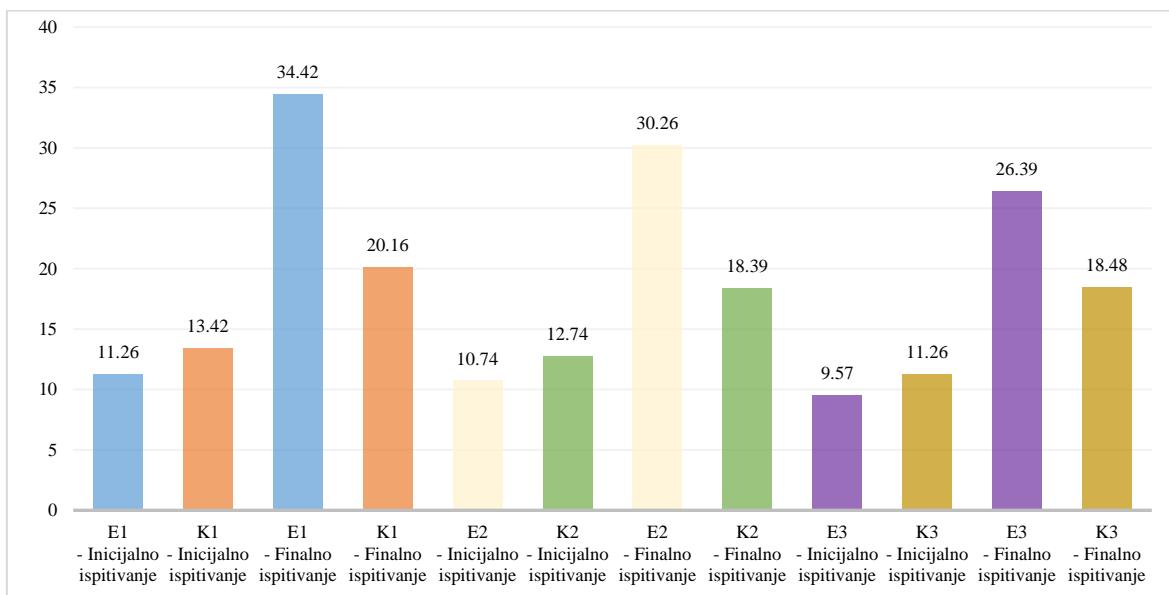
Dejstvo analize književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave književnosti

Dejstvo analize književnog teksta u modelima individualizovane nastave na analizu književnog lika u razrednoj nastavi književnosti, u odnosu na analizu književnog teksta u tradicionalnoj nastavi, utvrđivali smo pomoću testa analize književnog lika A i B forme. U individualizovanoj razrednoj nastavi književnosti učenici su bili kontinuirano u situacijama koje su zahtijevale analizu književnog lika. Nivo zahtjeva zavisio je od nivoa znanja i sposobnosti učenika.

Tabela 9. Značajnost razlike u inicijalnom i finalnom mjerenu analize književnog lika između eksperimentalnih (E1, E2 i E3) i kontrolnih (K1, K2 i K3) grupa

Mjerenje	Grupa	N	M	SD	t-omjer	p-nivo značajnosti
Inicijalno	E1	19	11,26	2,86	-1,72	0,09
	K1	19	13,42	4,65		
Finalno	E1	19	34,42	5,71	7,57	0,01
	K1	19	20,16	6,03		
Inicijalno	E2	23	10,74	3,08	-1,82	0,08
	K2	23	12,74	4,28		
Finalno	E2	23	30,26	6,46	6,67	0,01
	K2	23	18,39	5,57		
Inicijalno	E3	23	9,57	3,10	-1,66	0,11
	K3	23	11,26	3,80		
Finalno	E3	23	26,39	4,96	5,11	0,01
	K3	23	18,48	5,53		

Komparativni pregled navedenih pokazatelja prikidan je i na sljedećem grafikonu.

Grafikon 3. Prosječne vrijednosti (M) eksperimentalnih (E1, E2 i E3) i kontrolnih (K1, K2 i K3) grupa na inicijalnom i finalnom mjerenu analize književnog lika

Iz tabelarnog prikaza i ilustrovanog grafičkog prikaza vidimo da su eksperimentalna (E1) i kontrolna (K1) grupa na inicijalnom testu analize književnog lika ostvarili približno iste rezultate, pa, shodno tome, možemo konstatovati da su grupe ujednačene. T-omjer iznosi $t = -1,72$ i statistički nije značajan na nivou pouzdanosti 0,01.

Rezultati finalnog ispitivanja učenika na testu analize književnog lika, koji su prikazani u Tabeli 9, govore nam da je prva eksperimentalna grupa ostvarila znatno veći uspjeh od prve kontrolne grupe. Razlika srednjih vrijednosti je statistički značajna u korist prve eksperimentalne grupe. Eksperimentalna (E1) grupa ostvarila je veću aritmetičku sredinu za 14,42 bodova od kontrolne grupe (K1). Vrijednost t-omjera iznosi 7,57 i statistički je značajan na nivou 0,01.

Prethodna tabela i grafički prikaz pokazuju da su u drugoj eksperimentalnoj (E2) i drugoj kontrolnoj (K2) grupi na inicijalnom ispitivanju analize književnog lika učenici ostvarili približno iste rezultate. To nam potvrđuje i vrijednost t-omjera koji iznosi $t = -1,82$ i nije statistički značajan.

Podaci finalnog ispitivanja u Tabeli 9. ukazuju na statistički značajnu razliku između druge eksperimentalne (E2) i druge kontrolne (K2) grupe u analizi književnog lika. Eksperimentalna (E2) grupa je ostvarila veću prosječnu vrijednost od prosječne vrijednosti kontrolne grupe (K2) za 11,87 bodova. Postignuta razlika statistički je značajna na nivou pouzdanosti 0,01.

Upoređujući rezultate učenika eksperimentalne (E3) i kontrolne (K3) grupe na inicijalnom testu analize književnog lika, možemo zaključiti da su eksperimentalna (E3) i kontrolna (K3) grupa ujednačene. Razlika između aritmetičkih sredina nije statistički značajna.

Pokazatelji iz prethodne tabele pokazuju da je na finalnom testu analize književnog lika eksperimentalna (E3) grupa ostvarila statistički značajno bolje rezultate u odnosu na kontrolnu grupu (K3). Eksperimentalna (E3) grupa, gdje je organizovan rad na književnom tekstu u INRNS, postigla je veću aritmetičku sredinu za 7,91 bodova, od aritmetičke sredine kontrolne (K3) grupe. T-omjer iznosi $t = 5,11$ i značajan je na nivou 0,01.

U INRNS u analizi književnog lika učenikove zone narednog razvoja prelaze u zonu svjesnog aktuelnog razvoja. Takva kontinuirana smjena zona narednog i aktuelnog razvoja doprinosi stalnom napretku učenika u razumijevanju i doživljavanju književnog lika, što potvrđuju i vrijednosti t-omjera koji iznosi 5,11.

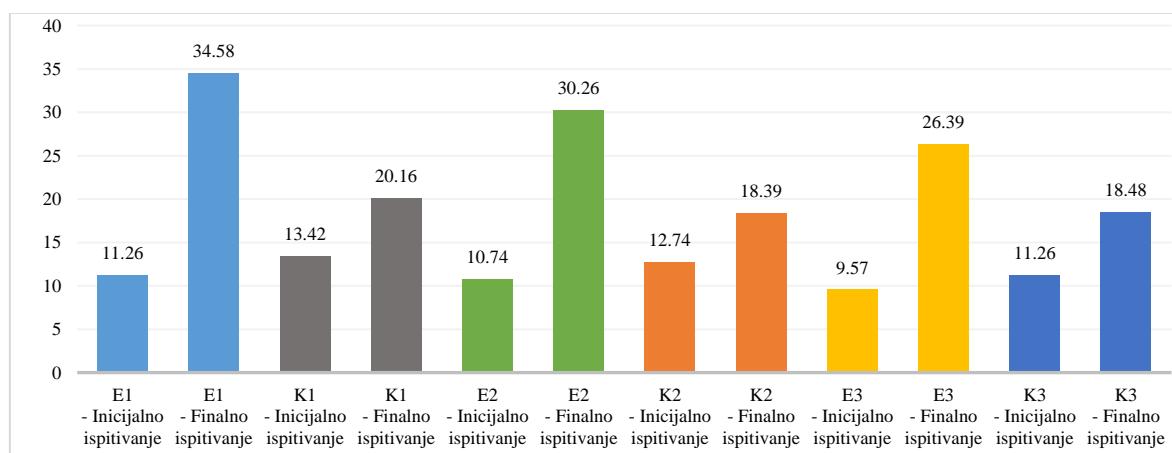
U kontrolnoj grupi (K3) učenika realizovan je rad na književnom tekstu u neindividualizovanoj (tradicionalnoj) nastavi, koja je prilagođena prosječnom učeniku. Nastavnik u takvoj nastavi nije siguran kojem učeniku su koji zahtjevi u zoni narednog razvoja, jer se takva nastava ne izvodi na temeljima teorije razvijajuće individualizovane nastave.

U individualizovanoj nastavi učenik je bio u situaciji intenzivnijeg unapređivanja analize književnog lika u okviru nastave književnosti. Čitajući različite vrste tekstova, učenik je dobijao zadatke koji odgovaraju njegovim standardima, odnosno nivoima znanja u nastavi književnosti. Pred njega su postavljeni različiti zahtjevi: uočavanje logičke strukture teksta, imenovanje glavnog i sporednih likova, ilustracija književnog lika, opisivanje i upoređivanje osobina i postupaka likova, analiziranje postupaka lika, iskazivanje vlastitih doživljaja o liku, opisivanje lika, otkrivanje poruke koju nam pisac šalje preko lika.

Tabela 10. Značajnost razlika u inicijalnom i finalnom mjerenu analize književnog lika unutar eksperimentalnih (E1, E2 i E3) i kontrolnih (K1, K2 i K3) grupa

Mjerenje	Grupa	N	M	SD	t-omjer	p-nivo značajnosti
Inicijalno	E1	19	11,26	2,86		
Finalno	E1	19	34,58	5,71	-17,87	0,01
Inicijalno	K1	19	13,42	4,65		
Finalno	K1	19	20,16	6,03	-6,86	0,01
Inicijalno	E2	23	10,74	3,08		
Finalno	E2	23	30,26	6,46	-16,70	0,01
Inicijalno	K2	23	12,74	4,28		
Finalno	K2	23	18,39	5,57	-6,33	0,01
Inicijalno	E3	23	9,57	3,10		
Finalno	E3	23	26,39	4,96	-16,12	0,01
Inicijalno	K3	23	11,26	3,80		
Finalno	K3	23	18,48	5,53	-6,66	0,01

Razlike na inicijalnom i finalnom mjerenu analize književnog lika unutar eksperimentalnih i kontrolnih grupa mogu se uočiti i na sljedećem grafikonu.

Grafikon 4. Prosječne vrijednosti (M) na inicijalnom i finalnom mjerenu analize književnog lika unutar eksperimentalnih (E1, E2 i E3) i kontrolnih (K1, K2 i K3) grupa

Na osnovu pokazatelja u Tabeli 10, kao i ilustrovanog grafičkog prikaza, možemo uočiti promjene u napredovanju postignuća učenika, koje su se pod uticajem eksperimentalnog faktora desile u eksperimentalnim (E1, E2 i E3) grupama te konstatovati sljedeće: da su učenici eksperimentalnih grupa (E1, E2 i E3) značajno napredovali u odnosu na svoje početne rezultate. Prva eksperimentalna grupa (E1) ostvarila je razliku između srednjih vrijednosti dobijenih na inicijalnom i finalnom ispitivanju od 23,32 boda. Vrijednost t-omjera iznosi $t = -17,87$ i statistički je značajan na nivou pouzdanosti 0,01. Ispitanici druge eksperimentalne grupe (E2) bili su znatno uspješniji na finalnom ispitivanju u odnosu na inicijalno ispitivanje. Razlika između aritmetičkih sredina inicijalnog i finalnog ispitivanja iznosi 19,52 bodova. Ostvarena razlika statistički je značajna, što nam potvrđuje i vrijednost t-omjera koji iznosi $t = -16,70$. Pokazatelji u Tabeli 10. pokazuju da između srednjih vrijednosti na inicijalnom i finalnom ispitivanju učenika treće eksperimentalne grupe (E3) postoji statistički značajna razlika. Treća eksperimentalna grupa (E3) je na finalnom ispitivanju ostvarila bolje rezultate u odnosu na inicijalno ispitivanje za 16,82 bodova. Vrijednost t-omjera je $t = 16,12$.

Navedeni rezultati su očekivani, jer su učenici eksperimentalnih grupa kontinuirano realizovali analizu književnog lika u okviru individualizovane razredne nastave književnosti. Od učenika se očekivalo da cijelovito analiziraju književni lik, shodno prema nivoima znanja: uočavanje likova, njegovih osobina, fizičkog izgleda, upoređivanje osobina i postupaka likova, motivisanje njegovih postupaka, pogleda na svijet i moralnih stavova. Zavisno od pozicije učenika na nivou vježbe, vježbe su zahtijevale različite nivoje misaonog, emotivnog, kritičkog i kreativnog angažovanja.

Takođe, zapaža se izvjesno napredovanje i kontrolnih grupa (K1, K2 i K3), jer su njihove prosječne vrijednosti na finalnom ispitivanju veće za 6,74 bodova kod prve kontrolne grupe (K1), 5,65 bodova kod druge kontrolne grupe (K2) i 7,22 bodova kod treće kontrolne grupe (K3). Učenici kontrolnih grupa su, s obzirom na nivo na kojem su bili na početku eksperimenta, takođe napredovali, iako su radili na književnom tekstu na uobičajen, tradicionalan način. Napredovanje kontrolnih grupa znatno je manje nego napredovanje u eksperimentalnim grupama. S obzirom da je naš eksperimentalni program trajao jednu nastavnu godinu, jedan od mogućih razloga napredovanja kontrolnih grupa možemo navesti kao period sazrijevanja učenika, kao i nastojanje nastavnika za ostvarivanjem očekivanih ishoda učenja, koji su prema NPiP predviđeni za srpski jezik u petom razredu osnovne škole. U prethodnim, mlađim razredima književni lik obradujemo kao etapu obrade književnog teksta, dok se u petom razredu nastoji da prilikom analize književni lik djeluje jedinstveno i cijelovito.

Ovim analizama rezultata potvrđena je naša četvrta podhipteza, da se radom na književnom tekstu u modelima individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) doprinijelo značajnom povećanju statističkog prosjeka uspjeha učenika u analizi književnog lika, nego radom na književnom tekstu u neindividualizovanoj (uobičajenoj) nastavi, koja je realizovana u kontrolnim grupama učenika.

Djelovanje analize književnog lika u individualizovanoj nastavi na verbalnu kreativnost učenika

Da bi nastavnik objasnio suštinu književnog djela učenicima, mora modernizovati i inovirati svoje pristupe kako bi udovoljio sve složenijim zahtjevima učenika. Ako kod nastavnika izostaje ta kreativnost, kod učenika izostaje interesovanje za ono što im nastavnik prezentuje, a analogno tome, izostaje njihova aktivnost, a samim tim i kreativnost.

Učenici eksperimentalnih odjeljenja u kojima je analiza književnog lika realizovana primjenom individualizovane nastave konstantno su dolazili u situacije kreativnog ispoljavanja. Rješavali su zadatke koji su angažovali njihove kognitivne i kreativne potencijale, prema njihovim sposobnostima.

Tabela 11. Značajnost razlike između eksperimentalnih (E1, E2 i E3) i kontrolnih (K1, K2 i K3) grupa u inicijalnom i finalnom mjerenuju verbalne kreativnosti

Mjerenje	Grupa	N	M	SD	t-omjer	p-nivo značajnosti
Inicijalno	E1	25	30,18	6,92	0,20	0,84
	K1	24	29,77	7,02		
Finalno	E1	25	73,96	17,52	5,29	0,01
	K1	24	50,00	13,88		
Inicijalno	E2	26	30,15	6,90	-1,60	0,12
	K2	25	34,20	10,83		
Finalno	E2	26	78,98	12,60	11,28	0,01
	K2	25	34,14	15,68		
Inicijalno	E3	26	28,79	8,05	0,55	0,59
	K3	27	30,07	9,01		
Finalno	E3	26	58,54	16,38	7,18	0,01
	K3	27	32,43	9,26		

Rezultati inicijalnog ispitivanja na testu verbalne kreativnosti učenika eksperimentalne (E1) i kontrolne (K1) grupe pokazuju da su učenici iz obje grupe ostvarili približno iste

rezultate, što nam potvrđuje i izračunati t-omjer koji iznosi $t = 0,20$ i nije statistički značajan na nivou pouzdanosti.

Rezultati finalnog ispitivanju na testu verbalne kreativnosti koji su prikazani u Tabeli 11. pokazuju da je eksperimentalna grupa (E1) u kojoj su primjenjivani nastavni listići prilikom analize književnog lika u razrednoj nastavi književnosti, ostvarila veću aritmetičku sredinu za 23,96 boda od aritmetičke sredine kontrolne grupe (K1), koja je nastavu realizovala na tradicionalni način. T-omjer iznosi 5,29 i statistički je značajan u korist eksperimentalne grupe.

Podaci prikazani u Tabeli 11. pokazuju da su učenici iz eksperimentalne (E2) i kontrolne (K2) grupe na inicijalnom ispitivanju verbalne kreativnosti ostvarili približno iste rezultate, što znači da su ujednačene. Vrijednost t-omjera ($t = -1,60$) pokazuje da razlika između aritmetičkih sredina nije statistički značajna na nivou pouzdanosti 0,01.

Uvidom u rezultate eksperimentalne (E2) i kontrolne (K2) grupe na finalnom ispitivanju verbalne kreativnosti učenika, koji su predstavljeni u Tabeli 11, možemo zaključiti da je eksperimentalna grupa ostvarila veću aritmetičku sredinu za 44,54 boda od aritmetičke sredine kontrolne (K2) grupe. T-omjer iznosi 11,28 i statistički je značajan na nivou 0,01 u korist eksperimentalne (E2) grupe.

Posmatrajući rezultate sa inicijalnog ispitvanja verbalne kreativnosti kod učenika eksperimentalne (E3) i kontrolne (K3) grupe prikazane u Tabeli 11, možemo zaključiti da su učenici iz obje grupe ostvarili približno iste rezultate, što znači da su grupe približno ujednačene. T-omjer iznosi 0,55. Razlika između aritmetičkih sredina nije statistički značajna.

Na osnovu navedenih podataka, naročito značajnosti t-omjera na finalnom ispitivanju učenika verbalne kreativnosti eksperimentalne (E3) i kontrolne (K3) grupe, možemo konstatovati da je eksperimentalna (E3) grupa ostvarila veću aritmetičku sredinu za 7,12 bodova. Izračunati t-omjer iznosi 7,18 i statistički je značajan u korist eksperimentalne (E3) grupe na nivou pouzdanosti 0,01.

Prema navedenim pokazateljima možemo zaključiti da primjena analize književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave književnosti pozitivno djeluje na razvoj verbalne kreativnosti učenika. Smatram da su povećanju aritmetičkih sredina u eksperimentalnim grupama u mnogome doprinijeli iznadprosječni učenici, kod kojih je verbalna kreativnost izraženija u odnosu na prosječne i ispodprosječne učenike te su češće u odnosu na druge učenike bili u situacijama stvaralačkog ispoljavanja.

U narednoj tabeli, Tabela 12, prikazani su rezultati aritmetičkih sredina inicijalnog i finalnog ispitivanja verbalne kreativnosti unutar eksperimentalnih (E1, E2 i E3) i kontrolnih (K1, K2 i K3) grupa.

Tabela 12. Značajnost razlika unutar eksperimentalnih (E1, E2 i E3) i kontrolnih (K1, K2 i K3) grupa u inicijalnom i finalnom mjerenu verbalne kreativnosti

Mjerenje	Grupa	N	M	SD	t-omjer	p-nivo značajnosti
Inicijalno	E1	25	30,18	6,92		
Finalno	E1	24	73,96	17,52	-14,16	0,01
Inicijalno	K1	25	29,77	7,02		
Finalno	K1	24	50,00	13,88	-8,35	0,01
Inicijalno	E2	26	30,15	6,90		
Finalno	E2	25	78,98	12,60	-19,89	0,01
Inicijalno	K2	26	34,20	10,83		
Finalno	K2	25	34,14	15,68	0,01	0,98
Inicijalno	E3	26	28,79	8,05		
Finalno	E3	27	58,54	16,38	-12,56	0,01
Inicijalno	K3	26	30,07	9,01		
Finalno	K3	27	32,43	9,26	-1,32	0,20

Rezultati u prethodnoj tabeli pokazuju da su eksperimentalne grupe (E1, E2 i E3) pod dejstvom eksperimentalnog faktora analize književnog lika u modelima individualizovane nastave nastavnim listićima, nastave različitih nivoa složenosti i interaktivne nastave različitih nivoa složenosti, na finalnom ispitivanju ostvarile bolje prosječne rezultate u verbalnoj kreativnosti učenika u odnosu na inicijalno mjerjenje. Dobijeni rezultati pokazuju da između srednjih vrijednosti postoji statistički značajna razlika u korist finalnog ispitivanja.

Eksperimentalna (E1) grupa je ostvarila razliku između aritmetičkih sredina dobijenih na inicijalnom i finalnom ispitivanju od 43,78 boda. Vrijednost t-omjera je $t = -14,16$ i statistički je značajan na nivou pouzdanosti 0,01. To nam pokazuje da su učenici iz eksperimentalne (E1) grupe, koji su analizu književnog lika obrađivali primjenom nastavnih listića, značajno napređovali na testu verbalne kreativnosti u odnosu na sopstvene rezultate sa inicijalnog ispitivanja. Takođe, statistički značajna razlika postoji između srednjih vrijednosti inicijalnog i finalnog ispitivanja učenika u korist finalnog ispitivanja u okviru druge eksperimentalne grupe, gdje su učenici putem vježbi nastave različitih nivoa složenosti analizirali književni lik. Dobijeni t-omjer iznosi $t = -19,89$ i statistički je značajan na nivou pouzdanosti 0,01. Rezultati učenika treće eksperimentalne grupe na finalnom ispitivanju pokazuju značajnu razliku aritmetičkih sredina od 29,75 bodova u odnosu na inicijalno ispitivanje.

Na finalnom mjerenu učenici kontrolnih grupa u kojima je realizovana analiza književnog lika u neindividualizovanoj, tradicionalnoj nastavi ostvarili su veće rezultate u odnosu na inicijalno mjerjenje, s tim što je razlika znatno manja od razlike napredovanja eksperimentalnih grupa. To znači da i uobičajenim, tradicionalnim radom nastavnika i učenika se realizuju vaspitno-obrazovni zadaci koji se odnose na kreativnost učenika. Suprotni rezultati od navedenih doveli bi u pitanje ukupan nastavni rad u većini škola u kojima se nastava realizuje uobičajenim načinom rada, tj. tradicionalnim radom.

Na osnovu utvrđenih rezultata možemo reći da analiza književnog lika u modelima individualizovane nastave podstiče razvoj verbalne kreativnosti učenika. Učenik je dobijao zadatke koji su odgovarali njegovim nivoima znanja. Prilagođeni zadaci podsticali su i ohrabrivali učenika, što doprinosi razvijanju kreativnih stavova kod učenika. Prema Kvaščevu, takvi stavovi usmjeravaju učenika da rješava zadatke na neuobičajen način te da se oslobođaju stereotipnog ponašanja (Kvaščev, 1976, str. 27).

Prema analizama statističkih pokazatelja možemo konstatovati da je naša peta podhipoteza potvrđena, tj. da se primjenom analize književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) postižu u prosjeku statistički značajno veći rezultati u *verbalnoj kreativnosti učenika*, nego u analizi književnog lika u neindividualizovanoj (tradicionalnoj) razrednoj nastavi književnosti.

Uticaj analize književnog lika u individualizovanoj nastavi na kritičko čitanje učenika

Primjenom testa kritičkog čitanja, forma-A i forma-B, imali smo za cilj da utvrdimo postignuće učenika u kritičkom čitanju u razrednoj nastavi književnosti. Primjenom ovog instrumenta došli smo i do podataka o efikasnosti primjene analize književnog lika u individualizovanoj razrednoj nastavi književnosti primjenom nastavnih listića (NL), nastave različitih nivoa složenosti (NRNS) i interaktivne nastave različitih nivoa složenostii (INRNS) u kritičkom čitanju.

Polazili smo od naše podhipoteze da se analizom književnog lika u individualizovanoj razrednoj nastavi književnosti primjenom nastavnih listića, nastave različitih nivoa složenosti i interaktivne nastave različitih nivoa složenosti, postižu statističko značajno veći prosječni rezultati učenika u kritičkom čitanju u odnosu na tradiconalnu nastavu.

Provjeravajući ovu podhipotezu, dobili smo sljedeće rezultate na inicijalnom i finalnom ispitivanju:

Tabela 13. Značajnost razlike između eksperimentalnih (E1, E2 i E3) i kontrolnih (K1, K2 i K3) grupa u inicijalnom i finalnom mjerenu kritičkog čitanja učenika

Mjerenj	Grupa	N	M	SD	t-omjer	p-nivo značajnosti
Inicijalno	E1	21	7,95	1,24	1,55	0,13
	K1	21	7,19	1,89		
Finalno	E1	21	16,19	2,58	6,17	0,01
	K1	21	11,76	2,05		
Inicijalno	E2	27	8,00	3,20	0,20	0,84
	K2	26	7,85	2,26		
Finalno	E2	27	15,96	1,97	8,69	0,01
	K2	26	10,54	2,55		
Inicijalno	E3	24	6,54	1,86	-1,61	0,12
	K3	24	7,46	2,08		
Finalno	E3	24	15,33	2,39	5,49	0,01
	K3	24	11,33	2,65		

Upoređujući rezultate učenika eksperimentalne (E1) i kontrolne (K1) grupe na inicijalnom ispitivanju, možemo zaključiti da su učenici iz obje grupe ostvarili približno iste rezultate, što znači da su grupe ujednačene. T-omjer iznosi $t = 1,55$ i nije statistički značajan na nivou pouzdanosti 0,01.

Rezultati na finalnom ispitivanju kritičkog čitanja eksperimentalne (E1) i kontrolne (K1) grupe, koji su predstavljeni u Tabeli 13, pokazuju da je eksperimentalna grupa (E1), u kojoj je analiza književnog lika u razrednoj nastavi književnosti realizovana primjenom nastavnih listića, ostvarila veću aritmetičku sredinu u kritičkom čitanju za 4,43 boda od aritmetičke sredine kontrolne (K1) grupe. Vrijednost t-omjera iznosi $t = 6,17$ i statistički je značajan u korist eksperimentalne (E1) grupe.

Poređenjem rezultata učenika eksperimentalne (E2) i kontrolne (K2) grupe na inicijalnom ispitivanju učenika u kritičkom čitanju koji su prikazani u Tabeli 13, pokazuju da ne postoji statistički značajna razlika između srednjih vrijednosti. Druga eksperimentalna i druga kontrolna grupa ostvarile su skoro iste rezultate, što znači da su grupe ujednačene. Izračunati t-omjer iznosi $t = 0,20$.

Na finalnom ispitivanju kritičkog čitanja učenici eksperimentalne (E2) grupe radeći vježbe različitih nivoa složenosti prilikom analize književnog lika u razrednoj nastavi književnosti, ostvarili su veću aritmetičku sredinu za 5,42 bodova od aritmetičke sredine

kontrolne (K2) grupe, a vrijednost t-omjera iznosi $t = 8,69$ i statistički je značajan u korist eksperimentalne (E2) grupe.

Na osnovu podataka u Tabeli 13. zaključujemo da između srednjih vrijednosti grupe (E3 i K3) na inicijalnom mjerenu nema statistički značajne razlike. To znači da su grupe prije početka primjene eksperimentalnog faktora u realizaciji analize književnog lika u interaktivnoj razrednoj nastavi književnosti različitih nivoa složenosti (INRNS) u E3 grupi i u analizi književnog lika u K3 grupi u tradicionalnoj nastavi, međusobno ujednačene u varijabli kritičkog čitanja učenika. T-omjer iznosi $t = -1,61$ i statistički nije značajan na nivou pouzdanosti 0,01.

Daljim uvidom u prethodnu tabelu možemo konstatovati da su učenici eksperimentalne (E3) grupe, koja je analizu književnog lika realizovala vježbama interaktivne nastave različitih nivoa složenosti na finalnom mjerenu, postigli više srednje vrijednosti u kritičkom čitanju za 4 boda u odnosu na učenike kontrolne grupe (K3). T-omjer iznosi $t = 5,49$ i statistički je značajan u korist treće eksperimentalne grupe.

Kritičko čitanje i mišljenje sastavni su dio vježbi analize književnog lika koje su realizovane u okviru pomenutih individualizovanih nastavnih modela. Sadržaj vježbi podsticao je učenike na razmišljanje i kritičko razumijevanje postupaka književenog lika, odnosa između likova, upoređivanja i predviđanja novih situacija u vezi sa književnim likom, pronalaženje i iznošenje vlastitih ideja i rješenja. To je posebno izraženo u trećem, ali i u izvjesnoj mjeri i na drugom nivou složenosti. Vjerujemo da je kritičko čitanje i mišljenje, koje je sastavni dio vježbi analize književnog lika, doprinijelo uspješnijem napredovanju učenika eksperimentalnih grupa, za razliku od učenika kontrolnih grupa, gdje je nastava realizovana na uobičajeni (tradicionalni) način.

Tabela 14. Značajnost razlika unutar eksperimentalnih (E1, E2 i E3) i kontrolnih (K1, K2 i K3) grupa u inicijalnom i finalnom mjerenu kritičkog čitanja učenika

Mjerenje	Grupa	N	M	SD	t-omjer	p-nivo značajnosti
Inicijalno	E1	21	7,96	1,24		
Finalno	E1	21	16,19	2,58	-15,83	0,01
Inicijalno	K1	21	7,19	1,89		
Finalno	K1	21	11,76	2,05	-7,62	0,01
Inicijalno	E2	27	8,00	3,20		
Finalno	E2	27	15,96	1,97	-16,84	0,01
Inicijalno	K2	26	7,85	2,26		
Finalno	K2	26	10,54	2,55	-4,74	0,01
Inicijalno	E3	24	6,54	1,86		
Finalno	E3	24	15,33	2,39	-17,85	0,01
Inicijalno	K3	24	7,46	2,08		
Finalno	K3	24	11,33	2,65	-5,27	0,01

Analizirajući rezultate učenika eksperimentalnih (E1, E2 i E3) i kontrolnih (K1, K2 i K3) grupa na inicijalnom i finalnom ispitivanju na testu kritičkog čitanja, što je vidljivo u Tabeli 14, možemo zaključiti sljedeće:

Eksperimentalna (E1) grupa je ostvarila razliku između aritmetičkih sredina dobijenih na inicijalnom i finalnom mjerenu od 8,24 bodova. T-omjer iznosi $t = -15,83$ i statistički je značajan na nivou pouzdanosti od 0,01.

Poređenjem rezultata učenika kontrolne (K1) grupe na inicijalnom i finalnom ispitivanju, zapažamo da su oni ostvarili veću prosječnu vrijednost od 4,57 boda na finalnom od prosječne vrijednosti na inicijalnom ispitivanju.

Na osnovu pokazatelja u prethodnoj tabeli, možemo uočiti da je druga eksperimentalna grupa ostvarila razliku između srednjih vrijednosti dobijenih u početnom, inicijalnom i završnom, finalnom ispitivanju od 7,96 bodova. T-omjer iznosi $t = -16,84$ boda i statistički je značajan na nivou pouzdanosti od 0,01.

Prezentovani statistički pokazatelji u Tabeli 14. govore nam da je druga kontrolna grupa (K2) napredovala, jer je njena prosječna vrijednost na finalnom ispitivanju veća za 2,69 boda od prosječne vrijednosti na inicijalnom ispitivanju.

Ispitanici treće eksperimentalne grupe (E3) su ostvarili razliku između aritmetičkih sredina dobijenih na inicijalnom i finalnom ispitivanju od 8,79 bodova. Vrijednost T-omjera je $t = -17,85$ i statistički je značajan na nivou pouzdanosti 0,01.

Ispitanici treće kontrolne grupe (K3) bili su uspješniji na finalnom ispitivanju. Zapažamo da su ostvarili veću prosječnu vrijednost za 3,87 boda u odnosu na inicijalno ispitivanje. Vrijednost t-omjera iznosi $t = -5,27$.

Uspjeh učenika kontrolnih odjeljenja na finalnom ispitivanju pripisujemo zrenju, (maturaciji) učenika, razvojnom procesu koji se odigrao u toku jednogodišnje primjene eksperimentalnog programa kod učenika (Krnetić, 2009, prema Krstić, 2001), kao i angažovanje učenika u pretežno frontalnom interpretativnom radu na istim književnim tekstovima, a jedan od elemenata takvog tradicionalnog interpretativnog rada učitelja i učenika takođe je i analiza književnih likova.

Nakon detaljne analize, odnosno statističkih pokazatelja i interpretacije rezultata eksperimentalnih i kontrolnih grupa, možemo zaključiti da su dobijeni rezultati u skladu sa početnim pretpostavkama, da je analiza književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave književnosti (primjenom nastavnih listića, nastave različitih nivoa složenosti i interaktivne nastave različitih nivoa složenosti), uticala u prosjeku na statistički značajno veće rezultate učenika u kritičkom čitanju u odnosu na tradicionalnu (neindividualizovanu) nastavu.

Prema prethodnim analizama rezultata možemo konstatovati da je potvrđena naša šesta podhipoteza, tj. da se primjenom analize književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) u prosjeku postižu statistički značajno veći rezultati u *kritičkom čitanju* u odnosu na analizu lika u tradicionalnoj nastavi koja je realizovana u kontrolnoj grupi učenika.

Uticaj analize književnog lika u individualizovanoj nastavi na kreativno čitanje učenika

Kritičari škole ukazuju da ona više koči i usporava nego što razvija kreativnost učenika. Filozofija škole je prvenstveno orijentisana na konvergentno mišljenje „samo jedan tačan odgovor“ (Bogner, 2011). Postojanje brojnih definicija kreativnosti govori nam da je to složen i kompleksan pojam. Huzjak razlikuje dva glavna elementa kreativnosti:

- 1) kreativan pojedinac uočava, vidi, doživjava, kombinuje stvari i pojave na drugaćiji, neuobičajeni način;
- 2) kreativan pojedinac proizvodi nove, drugačije, neobične ideje i djela (Huzjak, 2006).

Današnji način života zahtijeva nezavisnog, odgovornog i kreativnog pojedinaca te se od škole očekuje da kod učenika razvija kreativno i kritičko razmišljanje, koje se podstiče

raznim vrstama čitanja, a naročito kreativnim čitanjem. „Kreativno čitanje sadrži otkrivanje novih ideja i veza u tekstu, njihovu primjenu u novim situacijama, dovitljivost u predviđanju novih ideja i događaja, pronalaženje udaljenih i neobičnih principa i relacija između činjenica različitog značenja“ (Ilić, 2000, str. 55).

Kreativno čitanje uključuje „poigravanje“ s idejama i isprobavanje različitih novih ideja. Predviđanjem koja će ideja biti uspješna, a koja ne zahtijeva razmatranje i kritičko promišljanje, pa stoga kreativno razmišljanje uvijek uključuje i određeno kritičko mišljenje. Vježbama kreativnog čitanja u individualizovanoj nastavi pažnja učenika u potpunosti je usmjerena na doživljaj teksta, razumijevanje i zamišljanje teksta, što doprinosi da se kod učenika podstiče i razvija kreativno i stvaralačko mišljenje. U individualizovanoj nastavi kreativnog čitanja svi učenici odgovaraju na pitanja u zoni njihovog narednog razvoja, koji optimalno angažuju njihove kognitivne, konativne i kreativne potencijale. To se posebno odnosi na najuspješnije učenike, koji su, za razliku od drugih, češće bili u situacijama stvaralačkog i kreativnog ispoljavanja te procjenjivanja i predviđanja situacija u tekstu. Usmjereno čitanje, koje je dominantno u tradicionalnoj nastavi, uči učenike kako su svi problemi riješeni i kako samo treba naučiti tačne odgovore i usvojiti gotova rješenja. Nasuprot tome, kreativno čitanje hrabri učenike da uočavaju probleme i postavljaju neobična pitanja, pronalaze i upoređuju uzroke i posljedice, iznose svoje ideje o postupcima likova, smišljaju drugačiji kraj teksta, itd.

Tabela 15. Značajnost razlike između eksperimentalnih (E1, E2 i E3) i kontrolnih (K1, K2 i K3) grupa u inicijalnom i finalnom mjerenu kreativnog čitanja učenika

Mjerenje	Grupa	N	M	SD	t-omjer	p-nivo značajnosti
Inicijalno	E1	25	7,64	3,43	0,74	0,46
	K1	24	6,88	3,78		
Finalno	E1	25	28,84	7,53	9,11	0,01
	K1	24	12,46	4,66		
Inicijalno	E2	27	6,30	3,28	0,16	0,87
	K2	26	6,12	4,68		
Finalno	E2	27	24,70	6,00	6,04	0,01
	K2	26	13,96	6,93		
Inicijalno	E3	18	5,28	2,21	-1,45	0,16
	K3	18	6,39	2,38		
Finalno	E3	18	23,89	7,16	7,69	0,01
	K3	18	8,67	4,38		

Navedeni rezultati pokazuju da su eksperimentalne i kontrolne grupe na inicijalnom ispitivanju u okviru testa kreativnog čitanja međusobno ujednačene po srednjim vrijednostima. Podsjecamo da je u okviru dvije osnovne škole bilo obuhvaćeno šest odjeljenja i to: jedno u

kojem su časovi razredne nastave književnosti bili realizovani primjenom nastavnih listića (NL), jedno odjeljenje u kome su nastavni sadržaji književnosti realizovani primjenom nastave različitih nivoa složenosti (NRNS) i jedno odjeljenje u kojem su časovi nastave književnosti realizovani primjenom interaktivne nastave različitih nivoa složenosti (INRNS), dok su u tri kontrolna odjeljenja sadržaji književnosti realizovani uobičajenim zajedničkim, pretežno frontalnim radom nastavnika i učenika.

U okviru prve eksperimentalne i prve kontrolne grupe (E1 – K1) razlika srednjih vrijednosti nije statistički značajna. To nam potvrđuje i vrijednost t-omjera koji iznosi $t = 0,74$.

Vrijednosti iz prethodne tabele pokazuju da između ispitanika druge eksperimentalne (E2) i druge kontrolne grupe (K2) na inicijalnom ispitivanju u okviru testa kreativnog čitanja ne postoji statistički značajna razlika. Grupe su ostvarile približno iste rezultate. Razlika srednjih vrijednosti grupa nije statistički značajna, pa, shodno tome, možemo zaključiti da su grupe ujednačene.

Nakon primjene eksperimentalnog programa analize književnog lika, korištenjem nastavnih listića u toku nastavne godine u okviru razredne nastave književnosti u petom razredu, na kraju je sprovedeno i finalno ispitivanje na testu kreativnog čitanja, kao jednog od aspekata ukupnih obrazovnih efekata primjene navedenog eksperimentalnog programa. Rezultati finalnog mjerjenja prikazani su tabelarno u Tabeli 15, kao i u slučaju inicijalnog mjerjenja. Na osnovu reprezentativnih vrijednosti možemo konstatovati da je eksperimentalna (E1) grupa ostvarila statistički veću aritmetičku sredinu za 16,38 bodova od aritmetičke sredine kontrolne grupe (K1). T-omjer iznosi $t = 9,11$.

Na finalnom testu kreativnog čitanja druga eksperimentalna grupa (E2) ostvarila je statistički značajno viši rezultat od druge kontrolne grupe (K2). Aritmetička sredina druge eksperimentalne (E2) grupe veća je za 10,74 bodova od aritmetičke sredine druge kontrolne grupe. Vrijednost t-omjera je $t = 6,04$ i statistički je značajan na nivou pouzdanosti 0,01. To znači da je primjena eksperimentalnog programa, analizom književnog lika u nastavi različitih nivoa složenosti (NRNS) u razrednoj nastavi književnosti, uticala na značajno napredovanje učenika u eksperimentalnom odjeljenju u odnosu na učenike u kontrolnom odjeljenju.

Između srednjih vrijednosti odjeljenja treće eksperimentalne (E3) grupe, u kojoj je primjenjivana analiza književnog lika u interaktivnoj nastavi različitih nivoa složenosti, i treće kontrolne grupe rezultata kreativnog čitanja na inicijalnom ispitivanju, ne postoji statistički značajna razlika. To nam potvrđuje i vrijednost t-omjera koji iznosi $t = -1,45$.

Rezultati finalnog mjerenja na testu kreativnog čitanja treće eksperimentalne i treće kontrolne grupe pokazuju da je razlika srednjih vrijednosti statistički značajno veća u korist treće eksperimentalne grupe (E3). Naime, treća eksperimentalna grupa ostvarila je veću razliku za 15,22 bodova od treće kontrolne grupe (K3). Izračunati t-omjer je $t = 7,69$ i statistički je značajan na nivou pouzdanosti 0,01. To pokazuje da primjena analize književnog lika u interaktivnoj razrednoj nastavi različitih nivoa složenosti doprinosi većem uspjehu učenika u kreativnom čitanju.

U narednoj tabeli prikazani su rezultati inicijalnog i finalnog ispitivanja kreativnog čitanja učenika eksperimentalnih (E1,E2,E3) i kontrolnih (K1,K2,K3) grupa.

Tabela 16. Značajnost razlika unutar eksperimentalnih (E1, E2 i E3) i kontrolnih (K1, K2 i K3) grupe u inicijalnom i finalnom mjerenu kreativnog čitanja učenika

Mjerenje	Grupa	N	M	SD	t-omjer	p-nivo značajnosti
Inicijalno	E1	25	7,64	3,43	-	
Finalno	E1	25	28,84	7,53	-15,23	0,01
Inicijalno	K1	24	6,88	3,78	-	
Finalno	K1	24	12,46	4,66	-5,80	0,01
Inicijalno	E2	27	6,30	3,28	-	
Finalno	E2	27	24,70	5,60	-19,24	0,01
Inicijalno	K2	26	6,12	4,68	-	
Finalno	K2	26	13,96	6,93	-8,40	0,01
Inicijalno	E3	18	5,28	2,22	-	
Finalno	E3	18	23,89	7,16	-12,37	0,01
Inicijalno	K3	18	6,39	2,38	-	
Finalno	K3	18	8,67	4,38	-2,33	0,03

Uvidom u Tabelu 16. može se zaključiti da je u prvoj eksperimentalnoj grupi (E1) statistički značajna razlika finalnog i inicijalnog ispitivanja u korist finalnog ispitivanja. Razlika između aritmetičkih sredina veća je na finalnom ispitivanju za 21,2 bod. Znači da su učenici prve eksperimentalne grupe pod uticajem eksperimentalnog faktora, analize književnog lika primjenom nastavnih listića, ostvarili značajno napredovanje u kreativnom čitanju u odnosu na inicijalno ispitivanje, ali i u odnosu na kontrolnu grupu.

Prva kontrolna grupa koja je nastavu realizovala na uobičajen, tradicionalni način, postigla je statistički bolji rezultat na finalnom ispitivanju u odnosu na inicijalno. Razlika između aritmetičkih sredina veća je za 5,58 bodova u korist finalnog ispitivanja kreativnog čitanja.

Na finalnom testu kreativnog čitanja druga eksperimentalna grupa postigla je statistički značajno veće rezultate u odnosu na inicijalno ispitivanje. To znači da je primjena analize književnog lika u razrednoj nastavi književnosti različitih nivoa složenosti uticala na značajnije napredovanje učenika druge eksperimentalne grupe.

Učenici druge kontrolne grupe ostvarili su značajnu razliku između inicijalnog i finalnog ispitivanja u korist finalnog za 7,84 bodova. Napredovanje učenika druge kontrolne grupe znatno je manje od napredovanja učenika druge eksperimentalne grupe.

Rezultati istraživanja u Tabeli 16. pokazuju da u trećoj eksperimentalnoj grupi između srednjih vrijednosti na inicijalnom i finalnom ispitivanju postoji statistički značajna razlika. Naime, treća eksperimentalna grupa na finalnom ispitivanju ostvarila je bolje srednje vrijednosti za 18,61 bodova u odnosu na inicijalno ispitivanje.

Poređenjem rezultata učenika treće kontrolne grupe (K3) na inicijalnom i finalnom ispitivanju zapažamo da su i oni ostvarili veću prosječnu vrijednost od 2,28 boda na finalnom ispitivanju od prosječne vrijednosti na inicijalnom ispitivanju.

Na osnovu vrijednosti u prethodnim tabelama (Tabele 15. i 16), koje se odnose na rezultate testa kreativnog čitanja između eksperimentalnih i kontrolnih grupa, kao i unutar grupa, može se zaključiti da primjena eksperimentalnog programa, analize književnog lika u modelima individualizovane nastave primjenom nastavnih listića, nastave različitih nivoa složenosti i interaktivne nastave različitih nivoa složenosti, realizaciju nastavnih sadržaja razredne nastave književnosti čini obrazovno efikasnijom u pogledu kreativnog čitanja u odnosu na uobičajeni zajednički rad na književnom tekstu, učenika i nastavnika, tj. tradicionalni rad u kontrolnim grupama. Razlika u efikasnosti između eksperimentalnih i kontrolnih grupa izražena je i prisutna u svim eksperimentalnim grupama (E1, E2, E3). Eksperimentalna odjeljenja postigla su u projektu statistički značajno bolje prosječne rezultate u odnosu na kontrolna odjeljenja. Rad na vježbama, koje su prilagođene znanjima i mogućnostima učenika, u mnogome je pomoglo učenicima da se opuste, izgrade međusobno povjerenje, iznesu i iskažu svoje kreativne ideje i rješenja. Povratna informacija o urađenom zadatku doprinijela je razvoju strategija kod učenika u pronalaženju i iznošenju raznovrsnih novih vlastitih ideja i rješenja.

Radeći na uobičajeni način, učenici kontrolnih grupa rjeđe su dolazili u situaciju da mogu iznijeti svoje kreativne ideje, kritike, stavove, mišljenje i originalne odgovore, a to vodi suzbijanju divergentnog mišljenja, koje je osnov kritičkog i kreativnog mišljenja. Shodno tome, možemo da konstatujemo da realizacija razredne nastave književnosti navedenim nastavnim modelima podstiče razvoj kreativnog čitanja kod učenika.

Prethodno pomenuti rezultati istraživanja potvrđuju našu sedmu podhipotezu, da su učenici eksperimentalnih grupa primjenom varijanti sistema individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) u analizi književnog lika, ostvarili u prosjeku statistički značajno veće rezultate u *kreativnom čitanju*, nego učenici kontrolnih grupa u kojima se realizovala tradicionalana razredna nastava književnosti.

Vaspitni efekti analize književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave

Pored obrazovnih efekata analize književnog lika u modelima individualizovane nastave koje smo u prethodnim poglavljima kvantitativno i kvalitativno prikazali i opisali, u našem eksperimentu ispitivali smo i uticaj analize književnog lika u istim modelima nastave na moralnu razvijenost učenika, njihovu motivisanost i čitalačke interese koji su u metodološkom dijelu određeni kao vaspitni efekti realizacije analize književnog lika u eksperimentalnim modelima (primjena nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti). Vaspitni efekati, kao i obrazovni efekti, prikazani su u okviru rezultata inicijalnog, zatim finalnog ispitivanja u eksperimentalnim i kontrolnim grupama, te unutar eksperimentalnih i kontrolnih grupa. Najprije smo prikazali razlike između eksperimentalne i kontrolne grupe (E1 – K1, E2 – K2 i E3 – K3), a zatim rezultate unutar grupa.

Dejstvo analize književnog lika u modelima individualizovane nastave na moralnu razvijenost učenika

Nastojali smo ustanoviti da li će se u jednogodišnjem eksperimentalnom programu analize književnog lika u modelima individualizovane nastave ostvariti veći uspjeh u moralnoj razvijenosti učenika. Prije primjene eksperimentalnog programa nastojali smo da utvrdimo moralnu razvijenost učenika u početnom ispitivanju eksperimentalnih i kontrolnih grupa. Za ostvareni uspjeh učenika na testu u cjelini uzet je u obzir zbir postignutih bodova na tri podtesta (Poznavanje moralnih osobina ličnosti, Karakteri i Suđenje u socijalnim situacijama). Dobijene rezultate prikazali smo u Tabelama 17. i 18. Iz dobijenih rezultata vidi se da je razlika između srednjih vrijednosti eksperimentalnih i kontrolnih grupa neznatno veća u korist kontrolnih grupa. Razlika srednjih vrijednosti nije statistički značajna. To nam potvrđuje da su učenici eksperimentalnih i kontrolnih grupa na inicijalnom ispitivanju međusobno približno ujednačeni na testu moralne razvijenosti.

Tabela 17. Značajnost razlike između eksperimentalnih (E1, E2 i E3) i kontrolnih (K1, K2 i K3) grupa u inicijalnom i finalnom mjerenu moralne razvijenosti učenika

Mjerenje	Grupa	N	M	SD	t-omjer	p-nivo značajnosti
Inicijalno	E1	25	28,48	13,05	-1,12	0,27
	K1	24	32,29	10,48		
Finalno	E1	25	51,76	10,50	5,18	0,01
	K1	24	38,00	7,82		
Inicijalno	E2	22	24,00	7,48	-1,77	0,08
	K2	22	28,09	7,84		
Finalno	E2	22	46,36	9,08	5,59	0,01
	K2	22	30,55	9,66		
Inicijalno	E3	25	26,12	10,03	-1,52	0,14
	K3	25	29,68	6,11		
Finalno	E3	25	45,44	10,56	6,01	0,01
	K3	25	30,12	7,15		

Nakon skoro jednogodišnje primjene eksperimentalnog programa u razrednoj nastavi književnosti realizovano je finalno ispitivanje radi utvrđivanja njegovih vaspitnih efekata. Dobijeni rezultati jasno pokazuju da je prva eksperimentalna grupa pod uticajem eksperimentalnog faktora, analize književnog lika u individualizovanoj razrednoj nastavi književnosti primjenom nastavnih listića, statistički značajno napredovala u odnosu na prvu kontrolnu grupu. Ispitanici prve eksperimentalne grupe ostvarili su veću aritmetičku sredinu od ispitanika prve kontrolne grupe za 13,76 bodova. T-omjer iznosi $t = 5,18$ i statistički je značajan na nivou pouzdanosti 0,01.

Ispitanici druge eksperimentalne grupe, gdje je analiza književnog lika vršena u nastavi različitih nivoa složenosti, postigli su više srednje rezultate u odnosu na ispitanike druge kontrolne grupe, gdje je nastava realizovana na uobičajni, tradicionalni način. Aritmetička sredina eksperimentalne grupe veća je za 15,81 bodova od aritmetičke sredine kontrolne grupe, a vrijednost t-omjera je $t = 5,59$ i statistički je značajan u korist druge eksperimentalne grupe.

Treća eksperimentalna grupa ostvarila je aritmetičku sredinu veću za 15,32 bodova od aritmetičke sredine treće kontrolne grupe. Razlika je statistički značajna u korist treće eksperimentalne grupe. Vrijednost t-omjera iznosi $t = 6,01$. Ovi rezultati pokazuju da je primjena analize književnog lika u interaktivnoj razrednoj nastavi književnosti različitih nivoa složenosti efikasnija u moralnoj razvijenosti učenika nego u tradicionalnoj nastavi.

Dalje nas je interesovalo kakav je napredak unutar eksperimentalnih i kontrolnih grupa na finalnom ispitivanju u odnosu na inicijalno, s tom razlikom što je u eksperimentalnim

grupama bio primjenjivan eksperimentalni program (E1 – nastavni lističi, E2 – nastava različitih nivoa složenosti i E3 – interaktivna nastava različitih nivoa složenosti), primjenjujući iste testove i na završnom ispitivanju. Sljedeća tabela pokazuje rezultate u inicijalnom i finalnom mjerenu unutar eksperimentalnih i kontrolnih grupa na testu moralne razvijenosti učenika.

Tabela 18. Značajnost razlika unutar eksperimentalnih (E1, E2 i E3) i kontrolnih (K1, K2 i K3) grupa u inicijalnom i finalnom mjerenu moralne razvijenosti učenika

Mjerenje	Grupa	N	M	SD	t-omjer	p-nivo značajnosti
Inicijalno	E1	25	28,48	13,05		
Finalno	E1	25	51,76	10,50	-7,86	0,01
Inicijalno	K1	24	32,29	10,48		
Finalno	K1	24	38,00	7,82	-5,44	0,01
Inicijalno	E2	22	24,00	7,48		
Finalno	E2	22	46,39	9,08	-11,40	0,01
Inicijalno	K2	22	28,09	7,84		
Finalno	K2	22	30,55	9,66	-1,68	0,11
Inicijalno	E3	25	26,12	10,03		
Finalno	E3	25	45,44	10,56	-8,73	0,01
Inicijalno	K3	25	29,68	6,11		
Finalno	K3	25	30,12	7,15	-0,72	0,48

Iz prikazanih rezultata jasno se vidi da su ispitanici eksperimentalnih grupa značajno napredovali s obzirom na sopstveni start. Razlike između srednjih vrijednosti inicijalnih i finalnih ispitivanja u eksperimentalnim grupama statistički su značajne.

Upoređivanjem inicijalnih sa finalnim rezultatima u kontrolnim grupama na testu moralne razvijenosti, može se zapaziti da je prva kontrolna grupa značajno napredovala, dok u drugoj i trećoj kontrolnoj grupi nije bilo statistički značajnijeg napredovanja učenika.

Razlozi što su kontrolne grupe u toku jedne nastavne godine ostale skoro na istom nivou mogu biti raznovrsni. U tradicionalnoj razrednoj nastavi književnosti nije se sistemski individualizovalo niti interaktivno radilo sa učenicima kontrolnih grupa te su ostali na približno onom nivou na kojem su bili i prije primjene eksperimentalnog programa. Slabosti tradicionalne nastave su nedovoljna motivisanost učenika i zapostavljanje njihovih mogućnosti u toku nastavnog rada. To nam potvrđuju i pojedina eksperimentalna istraživanja, kao i objašnjenje motivacije u školskom učenju koje je obrazložio B. Rakić (Rakić, 1970, str. 74–84).

Ovi rezultati pokazuju da su učenici eksperimentalnih grupa u kojima je primjenjivana analiza književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave književnosti (nastavni lističi, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti),

ostvarili u prosjeku značajnije napredovanje na finalnom ispitivanju moralne razvijenosti u odnosu na učenike kontrolnih grupa. Prema prethodnim analizama i interpretacijama rezultata istraživanja, možemo zaključiti da je potvrđena naša osma podhipoteza, da su analizom književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) učenici ostvarili u prosjeku statistički značajno veći uspjeh u:

- a) *određivanju karaktera ličnosti,*
- b) *razumijevanju značenja moralnih pojmoveva i*
- c) *u procjenjivanju svojih i tuđih moralnih postupaka u socijalnim situacijama,*

u odnosu na neindividualizovanu (tradicionalnu) razrednu nastavu književnosti.

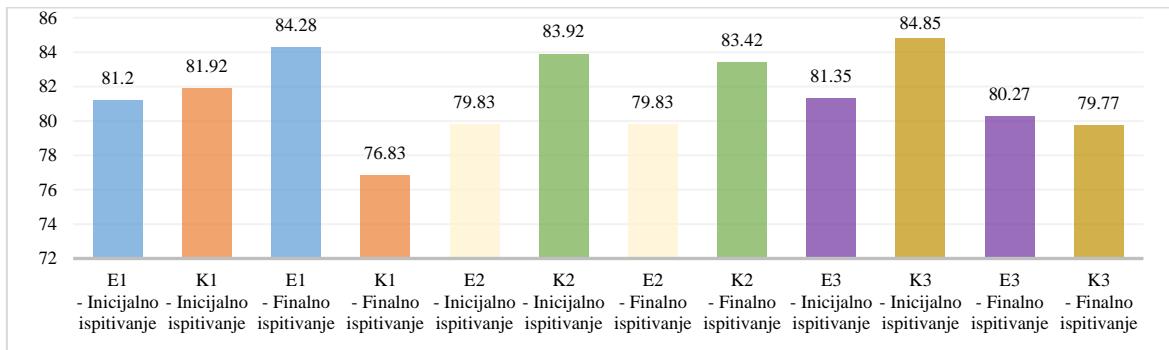
Uticaj analize književnog lika u individualizovanoj nastavi na motivisanost učenika

U istraživanju smo pošli od prepostavke da je motivisanost učenika u individualizovanoj razrednoj nastavi književnosti u prosjeku statistički značajno veća u odnosu na tradicionalnu nastavu. Da bismo provjerili ovu podhipotezu primijenili smo na inicijalnom i finalnom ispitivanju skalu procjene motivacije učenika u razrednoj nastavi književnosti. Podatke dobijene statističkom obradom prikazali smo u Tabelama 19. i 20.

Tabela 19. Značajnost razlike između eksperimentalnih (E1, E2 i E3) i kontrolnih (K1, K2 i K3) grupa u inicijalnom i finalnom mjerenu motivisanosti učenika u nastavi književnosti

Mjerenje	Grupa	N	M	SD	t-omjer	p-nivo značajnosti
Inicijalno	E1	25	81,20	8,53	-0,26	0,79
	K1	24	81,92	10,38		
Finalno	E1	25	84,28	8,81	2,62	0,01
	K1	24	76,83	10,99		
Inicijalno	E2	24	79,83	10,12	-1,62	0,11
	K2	24	83,92	7,07		
Finalno	E2	24	79,83	10,12	-1,17	0,25
	K2	24	83,42	10,01		
Inicijalno	E3	26	81,35	9,83	-1,41	0,16
	K3	26	84,85	7,92		
Finalno	E3	26	80,27	9,72	0,18	0,86
	K3	26	79,77	10,64		

Rezultate tabelarnog prikaza predstavili smo i grafički.

Grafikon 5. Prosječne vrijednosti (M) eksperimentalnih (E1, E2 i E3) i kontrolnih (K1, K2 i K3) grupa na inicijalnom i finalnom ispitivanju motivisanosti učenika u nastavi književnosti

Uvidom u Tabelu 19. možemo zaključiti da razlike između prosječnih dobijenih vrijednosti prve eksperimentalne i prve kontrolne grupe na inicijalnom ispitivanju nisu statistički značajne. To znači da su prva eksperimentalna i prva kontrolna grupa međusobno ujednačene u pogledu motivisanosti u nastavi književnosti prije početka realizacije eksperimentalnog programa.

Nakon primjene eksperimentalnih programa u razrednoj nastavi književnosti, izvršeno je finalno ispitivanje radi utvrđivanja jednog od vaspitnih efekata tog programa, tj. motivacije učenika u razrednoj nastavi književnosti.

Iz izvršene analize vrijednosti prikazanih u Tabeli 19, uočava se da na finalnom mjerenu između srednjih vrijednosti grupa postoji statistički značajna razlika. Značajna razlika ostvarena je kod grupe E1, koja je analizirala književni lik u individualizovanoj razrednoj nastavi književnosti primjenom nastavnih listića u odnosu na kontrolnu grupu, koja je radila na uobičajen, tradicionalni način.

Na osnovu vrijednosti u prethodnoj tabeli (Tabela 19), zaključujemo da između srednjih vrijednosti druge eksperimentalne i druge kontrolne grupe na inicijalnom ispitivanju motivacije učenika u razrednoj nastavi književnosti nema statistički značajne razlike. To znači da su grupe prije početka djelovanja eksperimentalnog programa analize književnog lika u razrednoj nastavi književnosti različitih nivoa složenosti međusobno ujednačene.

U Tabeli 19. date su srednje vrijednosti, kao i nivo značajnosti, koji ukazuju na značajnost razlika srednjih vrijednosti druge eksperimentalne i druge kontrolne grupe na

finalnom ispitivanju. Ostvareni srednji rezultat druge eksperimentalne grupe, koja je analizirala književni lik u nastavi različitih nivoa složenosti, nije statistički značajan u odnosu na drugu kontrolnu grupu. Grupe su i nakon primjene eksperimentalnog programa na finalnom ispitivanju ostvarile skoro isti, srednji rezultat kao i na inicijalnom ispitivanju.

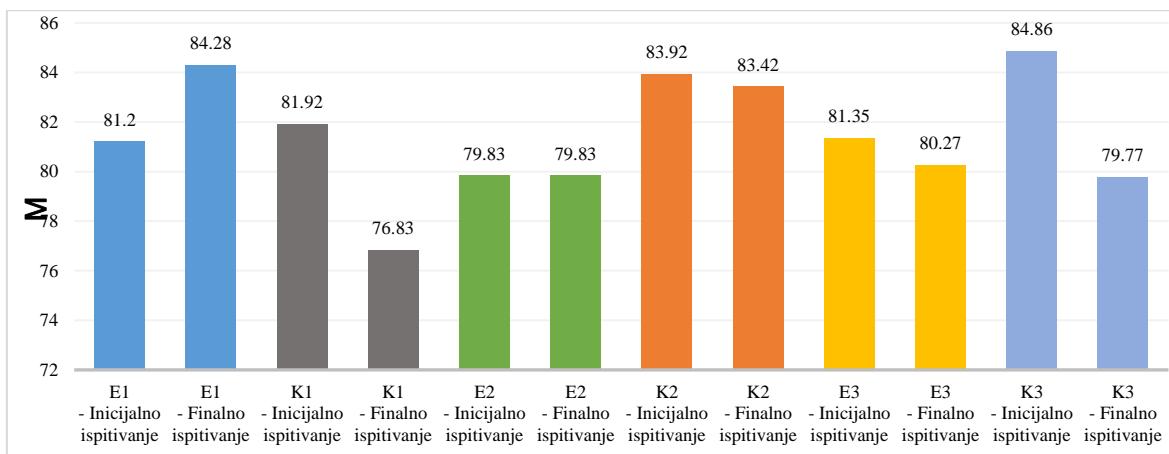
Tabela 19. pokazuje da su ispitivane treća eksperimentalna i treća kontrolna grupa na inicijalnom ispitivanju u okviru testa motivacije učenika u nastavi književnosti ostvarile približne srednje vrijednosti. Na osnovu ostvarenih pokazatelja, zaključujemo da između srednjih vrijednosti grupe nema statistički značajne razlike. To znači da su grupe prije početka primjene eksperimentalnog faktora analize književnog lika u interaktivnoj razrednoj nastavi književnosti različitih nivoa složenosti, međusobno približno ujednačene u motivisanosti učenika u razrednoj nastavi književnosti.

Posmatrajući rezultate inicijalnog i finalnog ispitivanja treće eksperimentalne i treće kontrolne grupe, može se uočiti da grupe na finalnom ispitivanju nisu ostvarile statistički značajne razlike, nisu napredovale, čak su neznatno nazadovale.

Tabela 20. Značajnost razlika unutar eksperimentalnih (E1, E2 i E3) i kontrolnih (K1, K2 i K3) grupa u inicijalnom i finalnom mjerenu motivisanosti učenika u nastavi književnosti

Mjerenj	Grupa	N	M	SD	t-omjer	p-nivo značajnosti
Inicijalno	E1	25	81,20	8,53	-1,61	0,12
Finalno	E1	25	84,28	8,81		
Inicijalno	K1	24	81,92	10,38	1,86	0,07
Finalno	K1	24	76,83	10,99		
Inicijalno	E2	24	79,83	10,12	0,00	1,00
Finalno	E2	24	79,83	10,12		
Inicijalno	K2	24	83,92	7,07	0,23	0,82
Finalno	K2	24	83,42	10,01		
Inicijalno	E3	26	81,35	9,83	0,54	0,60
Finalno	E3	26	80,27	9,72		
Inicijalno	K3	26	84,86	7,92	2,22	0,04
Finalno	K3	26	79,77	10,74		

Da bi ovi rezultati bili očigledniji, prikazali smo ih i grafički.

Grafikon 6. Prosječne vrijednosti (M) u inicijalnom i finalnom mjerenu motivisanosti učenika u nastavi književnosti unutar eksperimentalnih (E1, E2 i E3) i kontrolnih (K1, K2 i K3) grupa

U prethodnoj tabeli prikazani su rezultati unutar eksperimentalnih i kontrolnih grupa inicijalnog i finalnog ispitivanja motivisanosti učenika u nastavi književnosti. Rezultati koji su postignuti na finalnom ispitivanju unutar eksperimentalnih i kontrolnih grupa ukazuju da razlike aritmetičkih sredina ispitanih grupa na testu motivisanosti učenika nisu statistički značajne. Ostvareni rezultati prve eksperimentalne grupe (E1) na finalnom ispitivanju neznatno su bolji u odnosu na inicijalno ispitivanje, dok su druga i treća eksperimentalna grupa (E2 i E3) ostvarile gotovo identičan rezultat na inicijalnom ispitivanju. Dobijeni rezultati K2 grupe na finalnom ispitivanju identični su rezultatima inicijalnog ispitivanja, dok su prva i treća kontrolna grupa (K1 i K3) čak i nazadovale.

Rezultati su pokazali da motivisanost učenika u razrednoj nastavi književnosti slabi na kraju nastavne godine ili se zadržala na približno istom nivou na kojem je bila na inicijalnom ispitivanju. Ovakve rezultate možemo objasniti činjenicom da smo ispitivanje učenika izvršili nakon povratka učenika iz Škole u prirodi, u zadnjoj sedmici izvođenja nastave u drugom polugodištu. Osim toga, na ovom instrumentu ne postoji bodovanje odgovora, samim tim je umanjena želja učenika za dokazivanjem i napredovanjem, odnosno da se predstave boljim u odnosu na druge.

Ovakvi rezultati idu samo, u izvjesnoj mjeri, u pravcu prihvatanja devete podhipoteze našeg istraživanja, koja glasi da se u eksperimentalnim grupama učenika u kojima su književni likovi analizirani u modelima individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih

nivoa složenosti) postiže u prosjeku veću *motivisanost učenika* nego u neindividualizovanoj (tradicionalnoj) nastavi, ali ta razlika nije statistički značajna. Zato, postavljenu podhipotezu prihvatićemo djelimično, jer nisu utvrđene statistički značajne razlike na finalnom ispitivanju učenika u drugoj i trećoj eksperimentalnoj grupi, a ustanovljene su značajne razlike između prve eksperimentalne (E1) i prve kontrolne (K1) grupe, dok su K2 i K3 grupe pokazale u prosjeku slabije nivoe motivacije za učenje u razrednoj nastavi književnosti.

Uticaj analize književnog lika u individualizovanoj nastavi na čitalačka interesovanja učenika

Čitanje je najveća potreba savremenog čovjeka putem kojeg se čovjek informiše, uči, duhovno obogaćuje, profesionalno usavršava, izgrađuje i nadograđuje svoju ličnost. Alojz Kobola (1977) ističe čitanje kao proces u kome je osnovni cilj shvatanje smisla riječi. U Psihološkom rečniku Krstić (1988) definiše čitanje kao proces u kome se opažaju, razumijevaju i povezuju simboli ili sistemi simbola i na taj način se shvataju nove poruke. Civardi i saradnici (2015) smatraju da je čitanje put na kojem se dijete susreće sa raznolikim likovima, putem kojeg razvijaju koncentraciju i vizuelizaciju te nauče o osjećajima, svojim snagama i slabostima. Mnogi istraživači, pedagozi, psiholozi i metodičari utvrdili su da redovno čitanje poboljšava govorne sposobnosti učenika. Redovnim čitanjem razvijaju se čitalačke navike i interesovanje učenika za čitanje. Čitanjem se ne razvijaju samo čitalačke sposobnosti i vještine već čitanje i jezični razvoj razvijaju kognitivne potencijale djeteta (Grosman, 2010). O brojnim faktorima koji utiču na čitalačka interesovanja učenika pisali su mnogi: Čudina-Obradović, 2000; 2002; 2014; Visinko, 2014; Maleš i Stričević 2003; Zovko, 2013 i drugi.

Analiza književnog lika neizbjježno vodi preko čitanja. U našem eksperimentalnom programu nastojali smo istražiti da li se u analizi književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) čitalačka interesovanja učenika razlikuju od čitalačkih interesovanja učenika u tradicionalnoj (neindividualizovanoj) razrednoj nastavi.

Tabela 21. Razlike čitalačkih interesovanja eksperimentalne E1 i kontrolne K1 grupe na inicijalnom i finalnom mjerenu

Nivo mjerjenja	Grupa	U svoje slobodno vrijeme knjige čitam			Ukupno	
		Varijante odgovora				
		1	2	3		
Inicijalno mjerjenje*	E1	f %	6 27,3 %	12 54,5 %	4 18,2 %	22 100,0 %
	K1	f %	5 23,8 %	11 52,4 %	5 23,8 %	21 100,0 %
	E1	f %	12 54,5%	10 45,5%	0 0,0%	22 100,0%
	K1	f %	2 9,5%	13 61,9%	6 28,6%	21 100,0%

* $\chi^2 = 0,22$; df = 2; p = 0,90 (p > 0,05); ** $\chi^2 = 13,52$; df = 2; p = 0,00 (p < 0,01);

Legenda:

1 – redovno; 2 – povremeno; 3 – nikad.

Uvidom u tabelu možemo konstatovati da se najveći broj učenika u obje istraživačke grupe na inicijalnom mjerenu izjasnio da povremeno u svoje slobodno vrijeme čita knjige. Dobijeni Hi kvadrat na inicijalnom mjerenu iznosio je 0,22 uz 2 stepena slobode i nije statistički značajan na nivou značajnosti 0,05. Daljim uvidom u tabelu možemo uočiti da se broj učenika koji redovno čita knjige u svoje slobodno vrijeme u eksperimentalnoj grupi udvostručio te da se nijedan učenik nije izjasnio da nikad ne čita knjige, dok se broj učenika koji su se izjasnili da nikad u slobodno vrijeme ne čitaju u kontrolnoj grupi povećao za jedan. Hi kvadrat na finalnom mjerenu iznosio je 13,52 uz 2 stepena slobode i statistički je značajan na nivou značajnosti 0,01.

Tabela 22. Razlike čitalačkih interesovanja eksperimentalne E1 i kontrolne K1 grupe na inicijalnom i finalnom mjerenu

Nivo mjerjenja	Grupa	Knjige dobijam ili posuđujem			Ukupno	
		Varijante odgovora				
		1	2	3		
Inicijalno mjerjenje*	E1	f %	5 22,7 %	4 18,2 %	13 59,1 %	22 100,0 %
	K1	f %	5 23,8 %	5 23,8 %	11 52,4 %	21 100,0 %
	E1	f %	15 68,2%	5 22,7%	2 9,1%	22 100,0%
	K1	f %	5 23,8%	5 23,7%	11 52,4%	21 100,0%

* $\chi^2 = 0,26$; df = 2; p = 0,89 (p > 0,05);

** $\chi^2 = 11,21$; df = 2; p = 0,00 (p < 0,01);

Legenda:

1 – posudim iz biblioteke; 2 – posudim od prijatelja; 3 – dobijem na poklon.

U prethodnoj tabeli možemo uočiti da su učenici obje grupe na inicijalnom mjerenu na ponuđene varijante odgovora dali iste odgovore. Hi kvadrat iznosio je 0,26 uz 2 stepena slobode i nije statistički značajan ni na jednom nivou značajnosti.

Na finalnom mjerenu u eksperimentalnoj grupi vidimo da se povećao broj učenika koji knjige posuđuju iz biblioteke, što nam ukazuje na to da je njihovo interesovanje za čitanje u znatnom porastu. Izračunati Hi-kvadrat je 11,21 uz 2 stepena slobode i statistički je značajan na nivoima značajnosti.

Tabela 23. Razlike čitalačkih interesovanja eksperimentalne E1 i kontrolne K1 grupe na inicijalnom i finalnom mjerenu

Nivo mjerjenja	Grupa	U prosjeku koliko knjiga pročitaš			Ukupno	
		Varijante odgovora				
		1	2	3		
Inicijalno mjerjenje*	E1	f %	3 13,6 %	8 36,4%	11 50,0 %	22 100,0 %
	K1	f %	3 14,3 %	8 38,1 %	10 47,4 %	21 100,0 %
	E1	f %	9 40,9%	12 54,5%	1 4,5%	22 100,0%
	K1	f %	3 14,3%	11 52,4%	7 33,3%	21 100,0%

* $\chi^2 = 0,24$; df = 2; p = 0,99 (p > 0,05);

** $\chi^2 = 7,52$; df = 2; p = 0,00 (p < 0,05);

Legenda::

1 – jednu knjigu sedmično; 2 – jednu do dvije knjige mjesечно; 3 – jednu do dvije knjige za šest mjeseci.

Na inicijalnom mjerenu na postavljeno pitanje u prosjeku koliko knjiga pročitaju, učenici grupa podjednako su odgovorili. Po tri učenika eksperimentalne i kontrolne grupe odgovorili su da jednu knjigu sedmično pročitaju (14,0%), po osam učenika jednu do dvije knjige mjesечно (32,7%), a 11 učenika eksperimentalne i 10 učenika kontrolne grupe (48,8%) odgovorili su da pročitaju jednu do dvije knjige mjesечно. Hi-kvadrat iznosio je 0,24 uz 2 stepena slobode i nije statistički značajan. Na finalnom mjerenu intenzitet čitanja učenika eksperimentalne grupe znatno se povećao, dok je intenzitet učenika kontrolne grupe ostao nepromijenjen. Dobijeni Hi kvadrat iznosio je 7,52 i stastistički je značajan na nivou značajnosti 0,01.

Tabela 24. Razlike čitalačkih interesovanja eksperimentalne E1 i kontrolne K1 grupe na inicijalnom i finalnom mjerenu

		Više bi slobodnog vremena proveo-la u čitanju knjiga				Ukupno	
Nivo mjerjenja	Grupa	1	2	3	4		
Inicijalno mjerjenje*	E1	f %	3 13,6 %	4 18,2%	6 27,3%	9 40,9 %	22 100,0 %
	K1	f %	4 19,0 %	5 23,8 %	4 19,0%	8 38,1 %	21 100,0 %
	E1	f %	12 54,5%	3 13,6%	7 31,8%	0 0%	22 100,0%
	K1	f %	3 14,3%	5 23,8%	3 14,3%	10 47,6%	21 100,0%

* $\chi^2 = 0,69$; df = 3; p = 0,87(p > 0,05); ** $\chi^2 = 17,49$; df = 3; p = 0,00 (p < 0,01);

Legenda:

1 – kada bi mi bilo jasno kako mi čitanje može koristiti u budućnosti; 2 – kada bi moj trud pri čitanju bio nagrađen; 3 – kada bi mojim prijateljima čitanje bilo „in“, „kool“; 4 – kada bi bolje razumio pročitano.

Prema odgovorima učenika grupa na inicijalnom mjerenu možemo vidjeti da je približno isti broj učenika podjednako odgovorio na ponuđene odgovore. Izračunati Hi-kvadrat iznosio je 0,69 uz 2 stepena slobode i nije statistički značajan ni na jednom nivou značajnosti. U poređenju rezultata na finalnom mjerenu možemo konstatovati da se niti jedan učenik eksperimentalne grupe nije opredijelio za varijantu odgovora pod 4 („kad bi bolje razumio pročitano“), dok se u kontrolnoj grupi povećao broj učenika koji su ponudili varijantu odgovora pod 4. Dobijeni Hi-kvadrat iznosio je 17,49 i stastistički je značajan na nivoima značajnosti.

Uzimajući u obzir inicijalno i finalno mjerjenje između eksperimentalne E1 i kontrolne K1 grupe, rezultati pokazuju da se intenzitet čitalačkih interesovanja učenika eksperimentalne E1 grupe znatno povećao i statistički je značajan na nivoima značajnosti u odnosu na kontrolnu K1 grupu. Rezultati pokazuju da se intenzitet čitalačkih interesovanja učenika eksperimentalne grupe, koji su analizu književnog lika realizovali primjenom nastavnih listića, znatno povećao na finalnom mjerenu u odnosu na učenike kontrolne K1 grupe, koji su nastavu realizovali na neindividualizovani (tradicionalni) način.

Tabela 25. Razlike čitalačkih interesovanja eksperimentalne E2 i kontrolne K2 grupe na inicijalnom i finalnom mjerenu

Nivo mjerena	Grupa	U svoje slobodno vrijeme knjige čitam			Ukupno	
		Varijante odgovora				
		1	2	3		
Inicijalno mjerene*	E2	f	2	17	8	27
		%	7,4%	63,0%	29,6 %	100,0 %
	K2	f	2	17	7	26
		%	7,7 %	65,4 %	26,9%	100,0 %
Finalno mjerene**	E2	f	10	17	0	27
		%	37,0%	63,0%	0,0%	100,0%
	K2	f	2	21	3	26
		%	7,7%	80,8%	11,5%	100,0%

* $\chi^2 = 0,05$; df = 2; p = 0,98 (p > 0,05); ** $\chi^2 = 8,83$; df = 2; p = 0,01 (p < 0,05);

Legenda:

1 – redovno; 2 – povremeno; 3 – nikad.

Prema dobijenim rezultatima učenici eksperimentalne E2 i kontrolne K2 grupe povremeno čitaju knjige u slobodno vrijeme (17 odgovora ili 63,0% u eksperimentalnoj grupi i 17 odgovora ili 63,4% u kontrolnoj grupi). Izračunati Hi-kvadrat na inicijalnom mjerenu iznosi 0,05 uz 2 stepena slobode i nije statistički značajan ni na jednom nivou značajnosti.

Na finalnom mjerenu u eksperimentalnoj grupi niti jedan učenik nije odgovorio na ponuđenu treću varijantu odgovora, a samim tim znatno se povećao broj učenika koji redovno čitaju knjige, 37,0%. U kontrolnoj grupi povećao se broj učenika koji povremeno čitaju 21 ili 80,8%, a broj učenika koji nikad ne čitaju smanjio se i iznosi 3 ili 11,5% učenika, dok je 2 ili 7,7% učenika odgovorilo, kao i na finalnom mjerenu da redovno čitaju. Dobijeni Hi kvadrat je 8,83 uz 2 stepena slobode i statistički je značajan na nivou značajnosti od 0,05.

Tabela 26. Razlike čitalačkih interesovanja eksperimentalne E2 i kontrolne K2 grupe na inicijalnom i finalnom mjerenu

Nivo mjerena	Grupa	Knjige dobijam ili posuđujem			Ukupno	
		1	2	3		
Inicijalno mjerene*	E2	f %	6 22,2%	4 14,8 %	17 63,0%	27
	K2	f %	5 19,2 %	5 19,2 %	16 61,5 %	26
	E2	f %	18 66,7%	2 7,4%	7 25,9%	27
	K2	f %	3 11,5%	5 19,2%	18 69,2%	26
* $\chi^2 = 0,21$; df = 2; p = 0,90 (p > 0,05);		** $\chi^2 = 16,83$; df = 2; p = 0,00 (p < 0,01);				

Legenda:

1 – posudim iz biblioteke; 2 – posudim od prijatelja; 3 – dobijem na poklon.

Na postavljeno pitanje da li knjige dobijaju ili posuđuju, na inicijalnom mjerenu učenici eksperimentalne E2 i kontrolne K2 grupe približno isto su odgovorili na sve tri ponuđene varijante odgovora. Hi-kvadrat iznosio je 0,21 uz 2 stepena slobode i nije statistički značajan. Rezultatima koji su dobijeni na finalnom mjerenu utvrđeno je da većina učenika eksperimentalne grupe posudi knjige iz biblioteke 66,7%, dok je za istu varijantu odgovora kontrolne grupe odgovorilo 3 ili 11,5% učenika. U odnosu na inicijalno mjerene broj učenika smanjio se za 2. Dobijeni Hi-kvadrat iznosi 16,83 uz 2 stepena slobode i statistički je značajan na nivoima pouzdanosti.

Tabela 27. Razlike čitalačkih interesovanja eksperimentalne E2 i kontrolne K2 grupe na inicijalnom i finalnom mjerenu

Nivo mjerena	Grupa	U prosjeku koliko knjiga pročitaš			Ukupno	
		1	2	3		
Inicijalno mjerene*	E2	f %	3 11,1 %	11 40,7%	13 48,1%	27
	K2	f %	3 11,5 %	11 42,3 %	12 46,2 %	26
	E2	f %	10 37,0%	14 51,9%	3 11,1%	27
	K2	f %	2 7,7,3%	17 65,4%	7 26,9%	26
* $\chi^2 = 0,21$; df = 2; p = 0,99 (p > 0,05);		** $\chi^2 = 7,21$; df = 2; p = 0,03 (p < 0,05);				

Legenda:

1 – jednu knjigu sedmično; 2 – jednu do dvije knjige mjesečno; 3 – jednu do dvije knjige za šest mjeseci.

U Tabeli 27. prikazani su rezultati grupa na inicijalnom i finalnom mjerenu. U prosjeku koliko knjiga pročitaju, na inicijalnom mjerenu učenici grupa su odgovorili identično na ponuđene varijante odgovora. Izračunati Hi-kvadrat je 0,21 uz 2 stepena slobode i nije statistički značajan na nivou značajnosti 0,05. Činjenica je da se na finalnom mjerenu smanjio broj učenika eksperimentalne grupe koji su odgovorili da pročitaju do dvije knjige mjesečno (48,1% na inicijalnom, a 11,1% na finalnom mjerenu), a znatno se povećao broj učenika koji su odgovorili da pročitaju jednu knjigu sedmično 37,0% i 51,9% je onih učenika koji su odgovorili da pročitaju jednu do dvije knjige mjesečno, dok je kod kontrolne grupe napredak u čitanju znatno manji. Dobijeni Hi-kvadrat iznosi 7,21 uz dva stepena slobode i statistički je značajan na nivou značajnosti 0,05.

Tabela 28. Razlike čitalačkih interesovanja eksperimentalne E2 i kontrolne K2 grupe na inicijalnom i finalnom mjerenu

		Više bi slobodnog vremena proveo-la u čitanju knjiga					
Nivo mjerena	Grupa	Varijante odgovora				Ukupno	
		1	2	3	4		
Inicijalno mjerene*	E2	f	6	4	6	11	27
	E2	%	22,2%	14,8%	22,2%	40,7 %	100,0 %
	K2	f	8	6	2	10	26
	K2	%	30,8%	23,1 %	7,7%	38,5 %	100,0 %
Finalno mjerene**	E2	f	9	10	7	1	27
	E2	%	33,3%	37,0%	25,9%	3,7%	100,0%
	K2	f	7	5	5	9	26
	K2	%	26,9%	19,2%	19,2%	34,6%	100,0%

* $\chi^2 = 2,71$; df = 3; p = 0,44(p > 0,01);

** $\chi^2 = 8,63$; df = 3; p = 0,03 (p < 0,05);

Legenda:

1 – kada bi mi bilo jasno kako mi čitanje može koristiti u budućnosti; 2 – kada bi moj trud pri čitanju bio nagrađen; 3 – kada bi mojim prijateljima čitanje bilo „in“, „kool“; 4 – kada bi bolje razumio pročitano.

Rezultati inicijalnog istraživanja pokazuju da bi učenici više slobodnog vremena proveli u čitanju kada bi bolje razumjeli pročitano, 11 ili 40,7 % eksperimentalne i 10 ili 38,5% učenika kontrolne grupe. 6 ili 22,2% eksperimentalne i 8 ili 30,8% učenika kontrolne grupe odgovorilo je da bi čitali u slobodno vrijeme kada bi im bilo jasno kako im čitanje može koristiti u budućnosti. Na ponuđeni odgovor kada bi moj trud pri čitanju bio nagrađen odgovorilo je 4 ili 14,8 eksperimentalne i 6 ili 23,1% učenika kontrolne grupe, a 6 ili 22,2 % eksperimentalne i 2 ili 7,7 % učenika kontrolne grupe odgovorilo je da bi čitali kada bi njihovim prijateljima čitanje bilo „in“, „kool“. Izračunati Hi-kvadrat je 2,71 uz 2 stepena slobode i nije statistički značajan na nivou značajnosti 0,01.

Primjena vježbi različitog nivoa složenosti sa pretežno pitanjima otvorenog tipa, podstiču učenike na osmišljavanje i kreativnost odgovora u analizi književnog lika. Učenicima je veoma važno dati do znanja da se zanimate i očekujete odgovor u okviru njegovih mogućnosti. Očekivanja podsticajno djeluju na učenika, te mu daje osjećaj zanimanja za njegovo mišljenje i odgovor, osjećaj povjerenja u njegovo znanje i mogućnosti (Čudina–Obradović, 2000).

Tabela 29. Razlike čitalačkih interesovanja eksperimentalne E3 i kontrolne K3 grupe na inicijalnom i finalnom mjerenu

		U svoje slobodno vrijeme knjige čitam				Ukupno	
Nivo mjerjenja	Grupa	Varijante odgovora					
		1	2	3			
Inicijalno mjerjenje*	E3	f	2	13	11	26	
	E3	%	7,7%	50,0 %	42,3 %	100,0 %	
	K3	f	2	16	9	27	
	K3	%	7,4 %	59,3 %	33,3 %	100,0 %	
Finalno mjerjenje**	E3	f	9	17	0	26	
	E3	%	34,6%	65,4%	0,0%	100,0%	
	K3	f	2	15	10	27	
	K3	%	7,4%	61,9%	37,0%	100,0%	

* $\chi^2 = 0,49$; df = 2; p = 0,78 (p > 0,01);

** $\chi^2 = 14,57$; df = 2; p = 0,00 (p < 0,01);

Legenda

1 – redovno; 2 – povremeno; 3 – nikad.

Na inicijalnom mjerenu najviše ispitanika grupa odgovorilo je da povremeno čitaju knjige i to 13 ili 50,0% ispitanika eksperimentalne i 16 ili 59,3% ispitanika kontrolne grupe. Zatim 11 ili 42,3% ispitanika eksperimentalne i 9 ili 33,3% ispitanika kontrolne grupe odgovorili su da ne čitaju knjige, a po 2 ispitanika eksperimentalne i kontrolne grupe odgovorili

su da redovno čitaju knjige. Hi-kvadrat iznosi 0,49 uz 2 stepena slobode i nije statistički značajan.

Uvidom u rezultate u Tabeli 29, uočavamo da se intenzitet interesovanja čitanja učenika eksperimentalne grupe povećao na finalnom mjerenu u donosu na kontrolnu grupu. Nadalje, 9 ili 34,6% učenika eksperimentalne, a 2 ili 7,4 % učenika kontrolne grupe odgovorilo je da redovno čita knjige, a 17 ili 65,4% učenika eksperimentalne i 15 ili 61,9% učenika kontrolne grupe odgovorilo je da povremeno čita knjige. Za razliku od kontrolne grupe gdje je 10 ili 37,0% učenika kontrolne grupe odgovorilo da nikad ne čita knjige, u eksperimentalnoj grupi nijedan učenik nije odgovorio da nikad ne čita knjige. Izračunati Hi-kvadrat iznosi 14,57 uz 2 stepena slobode i statistički je značajan na nivou značajnosti 0,01.

Tabela 30. Razlike čitalačkih interesovanja eksperimentalne E3 i kontrolne K3 grupe na inicijalnom i finalnom mjerenu

Nivo mjerjenja	Grupa	Knjige dobijam ili posuđujem			Ukupno	
		Varijante odgovora				
		1	2	3		
Inicijalno mjerjenje*	E3	f	2	7	17	26
		%	7,7 %	26,9 %	65,4 %	100,0 %
	K3	f	2	6	19	27
		%	7,4 %	22,2 %	70,4 %	100,0 %
Finalno mjerjenje**	E3	f	15	5	6	26
		%	57,7%	19,2%	23,1%	100,0%
	K3	f	4	7	16	27
		%	14,8%	25,9%	59,3%	100,0%

* $\chi^2 = 0,17$; df = 2; p = 0,92 (p > 0,05);

** $\chi^2 = 11,23$; df = 2; p = 0,00 (p < 0,01);

Legenda:

1 – posudim iz biblioteke; 2 – posudim od prijatelja; 3 – dobijem na poklon.

Uvidom u Tabelu 30, uočavamo da su na inicijalnom ispitivanju učenici eksperimentalne E3 i kontrolne K3 grupe podjednako odgovorili na sve tri varijante odgovora. Dobijen Hi-kvadrat je 0,17 uz 2 stepena slobode i statistički nije značajan na nivou pouzdanosti 0,01.

Iz dobijenih podataka na finalnom mjerenu uočavamo da je 15 ili 57,7% učenika eksperimentalne grupe koji knjige posude iz biblioteke, 5 ili 19,2% učenika posudi knjigu od prijatelja, a 6 ili 23,1% učenika dobije knjigu na poklon. Za razliku od eksperimentalne grupe u kontrolnoj grupi intenzitet čitanja učenika ostao je gotovo nepromijenjen. Njih 4 ili 14,8% odgovorilo je da knjigu posudi iz biblioteke, 7 ili 25,9% posudi od prijatelja i 16 ili 59,3%

knjigu dobije na poklon. Izračunati Hi-kvadrat je 11,23% uz 2 stepena slobode i statistički je značajan na nivou značajnosti 0,01.

Tabela 31. Razlike čitalačkih interesovanja eksperimentalne E3 i kontrolne K3 grupe na inicijalnom i finalnom mjerenu

Nivo mjerjenja	Grupa	U prosjeku koliko knjiga pročitaš				Ukupno	
		Varijante odgovora					
		1	2	3			
Inicijalno mjerjenje*	E3	f	5	9	12	26	
		%	19,2 %	34,6%	46,2 %	100,0 %	
	K3	f	5	8	14	27	
		%	18,5%	29,6 %	51,9%	100,0 %	
Finalno mjerjenje**	E3	f	14	10	2	26	
		%	53,8%	38,5%	7,7%	100,0%	
	K3	f	3	13	11	27	
		%	11,1%	48,1%	40,7%	100,0%	

* $\chi^2 = 0,19$; df = 2; p = 0,91 (p > 0,05);

** $\chi^2 = 13,73$; df = 2; p = 0,00 (p < 0,01);

Legenda:

1 – jednu knjigu sedmično; 2 – jednu do dvije knjige mjesечно; 3 – jednu do dvije knjige za šest mjeseci.

Pitanjem *U prosjeku koliko knjiga pročitaš?* nastojali smo utvrditi odnos učenika prema čitanju. Uvidom u rezultate uočavamo da su učenici grupa na inicijalnom mjerenu odgovorili približno isto. Hi-kvadrat iznosi 0,19 uz 2 stepena slobode i statistički nije značajan. Na finalnom mjerenu najviše učenika eksperimentalne grupe odgovorilo je da pročita jednu knjigu sedmično, 14 ili 53,8%, a najviše učenika kontrolne grupe odgovorilo je da pročita jednu do dvije knjige za šest mjeseci, 11 ili 40,7%. Ovi pokazatelji jasno govore o povećanju intenziteta čitanja učenika eksperimentalne grupe. Učenici eksperimentalne grupe interaktivnim radom na vježbama različitih nivoa složenosti usmjerenum čitanjem lakše i kreativnije dostižu svoj maksimum. Usmjerenum čitanjem, s prethodno postavljenim zadacima, svjesno se vodi učenik, bez lutanja kroz tekst do bitnog dijela teksta, tj. do odgovora (Rosandić, 2005).

Tabela 32. Razlike čitalačkih interesovanja eksperimentalne E3 i kontrolne K3 grupe na inicijalnom i finalnom mjerenu

		Više bi slobodnog vremena proveo-la u čitanju knjiga				Ukupno	
Nivo mjerjenja	Grupa	1	2	3	4		
Inicijalno mjerjenje*	E3	f %	9 34,6%	6 23,1%	3 11,5%	8 30,8 %	26 100,0 %
	K3	f %	9 33,3%	9 33,3 %	3 11,1%	6 22,2 %	27 100,0 %
	E3	f %	8 30,8%	9 34,6%	9 34,6%	0 0,0%	26 100,0%
	K3	f %	3 11,1%	4 14,8%	15 55,6%	5 18,5%	27 100,0%

* $\chi^2 = 0,87$; df = 3; p = 0,83 (p > 0,01);

** $\chi^2 = 10,7$; df = 3; p = 0,01 (p < 0,05);

Legenda:

1 – kada bi mi bilo jasno kako mi čitanje može koristiti u budućnosti; 2 – kada bi moj trud pri čitanju bio nagrađen; 3 – kada bi mojim prijateljima čitanje bilo „in“, „kool“; 4 – kada bi bolje razumio pročitano.

Ovim pitanjem nastojali smo utvrditi odnos učenika prema čitanju, tačnije uticaj čitanja na njihove živote, na način da su učenici trebali označiti ponuđeni odgovor koji najbolje prikazuje njihov odnos prema čitanju. Na inicijalnom mjerenu između eksperimentalne E3 i kontrolne K3 grupe nije bilo statistički značajne razlike. Izračunati Hi-kvadrat je 0,87 i statistički nije značajan na nivou značajnosti. Dobijeni podaci na finalnom mjerenu ukazuju na trend pada zainteresovanosti učenika kontrolnih grupa za čitanje. Najviše je učenika kontrolne grupe među onima koji su odgovorili da bi čitali knjige kada bi njihovim prijateljima čitanje bilo „in“, „kool“, 15 ili 55,6%, 5 ili 18,5% učenika odgovorilo je da bi čitali kada bi bolje razumjeli pročitano. Za razliku od inicijalnog mjerjenja i odgovora učenika kontrolne grupe, u eksperimentalnoj grupi niti jedan učenik nije odgovorio na 4 varijantu – kada bi bolje razumio pročitano.

Smatramo da je analiza književnog lika u modelima individualizovane nastave (nastave individualizovane nastavnim listićima, nastave raličitih nivoa složenosti i interaktivne nastave različitih nivoa složenosti) uticala na povećanje čitalačkih interesa učenika za čitanje. To nam potvrđuju i rezultati koji se nalaze u prethodnim tabelama. Uvidom u rezultate u tabelama, jasno se vidi da su učenici eksperimentalnih i kontrolnih grupa na inicijalnom mjerenu ostvarili približno iste rezultate, a da su rezultati učenika eksperimentalnih grupa na finalnom mjerenu statistički značajno veći u odnosu na rezultate kontrolnih grupa.

Ostvareni rezultati potvrđuju našu desetu podhipotezu, da se u analizi književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) postiže u prosjeku statistički značajno veća razvijenost *čitalačkih interesovanja* učenika, nego u tradicionalnoj (neindividualizovanoj) razrednoj nastavi.

Prema prethodnim interpretacijama i verifikacijama podhipoteza, možemo zaključiti da je naša glavna hipoteza pretežno potvrđena, tj. da se u analizi književnog lika u modelima individualizovane nastave postižu u prosjeku statistički značajno bolji vaspitno-obrazovni efekti, nego u neindividualizovanoj (tradicionalnoj) nastavi.

ZAKLJUČCI

Proučavanjem pedagoško-psihološke i didaktičko-metodičke literature ustanovili smo da dosad nije dovoljno rasvjetljena analiza književnog lika u razrednoj nastavi književnosti. Analiza književnog lika nije istraživana u nastavi individualizovanoj nastavnim listićima, nastavom različitih nivoa složenosti i interaktivnom nastavom različitih nivoa složenosti. Književni lik je najznačajniji element u razumijevanju etičkih, estetskih, idejno-temetskih aspekata književnog djela. U praksi je zapaženo da učenike u tekstu više privlači fabula, a da su analiza likova i ostali kompozicijski elementi u drugom planu. Shodno tome, analizi književnog lika na mlađem školskom uzrastu učenika treba posvetiti više pažnje nego što je to uobičajeno.

Tradicionalna nastava počiva na prilagođavanju analize književnog lika imaginarnom, prosječnom učeniku. Kao takva, tradicionalna nastava ne može pružiti jednaku šansu svim učenicima da napreduju prema sopstvenim mogućnostima u analizi književnog lika i uopšte. U takvoj organizaciji vaspitno-obrazovnog rada učenici su pasivni posmatrači i slušaoci koje nastavnik poučava onome što on zna. Analizu lika učenici su pamtili i reprodukovali bez mogućnosti samostalnog iskustvenog učenja. Takav način rada preopterećen je tradicijom, okrenut je prošlosti, malo sadašnjosti, a najmanje budućnosti.

U savremenom obrazovno-vaspitnom procesu sve veći značaj se pridaje razvijanju i usavršavanju intelektualnih sposobnosti, kako bi se učenicima olakšalo učenje i primjena stečenog znanja u budućem školovanju i svakodnevnom životu i radu. Potiskuje se objektska pozicija učenika, jer sve češće postaje neprihvatljiva. Takvim načinom organizovanja nastave učenici su u nastavnom radu maksimalno angažovani, s tim da je analiza književnog lika u skladu sa njihovim interesovanjima, sposobnostima, mogućnostima, prethodnim znanjima i tempu rada.

Povezujući savremena pedagoško-psihološka shvatanja i rezultate didaktičko-metodičkih istraživanja u vezi sa potrebama individualizacije nastavnog rada i unošenja interakcije u razrednu nastavu, nastojali smo da ovim istraživanjem ispitamo vaspitno-obrazovne efekte analize književnog lika u individualizovanoj razrednoj nastavi književnosti u petom razredu osnovne škole.

Ovaj naučno-istraživački rad u cjelini obuhvata utvrđivanje vaspitno-obrazovnih efekta analize književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave književnosti u odnosu na analizu književnog lika u uobičajenom (neindividualizovanom) tradicionalnom nastavnom

radu. Ovakvom organizacijom nastavnog rada u metodološkom smislu, realizovan je eksperimentalni pristup tokovima i efektima primjene individualizovanih nastavnih modela: nastavnih listića (NL), nastave različitih nivoa složenosti (NRNS) i interaktivne nastave različitih nivoa složenosti (INRNS). Empirijsko-eksperimentalna valorizacija proizilazi iz značajnih, istaknutih, prije svega, pedagoških, socioloških, psiholoških i didaktičko-metodičkih stanovišta, koji u određenom predmetno-teorijskom kontekstu razmatraju i uglavnom afirmišu navedene nastavne modele.

Teorijsko razmatranje i zasnivanje empirijskog istraživanja zaokruženo je prikazom rijetkih tangentnih i tematski relevantnih istraživanja.

Teorijsko analiziranje individualizovane nastave, kao i prikaz relevantnih istraživanja, omogućilo je da se adekvatnije formulišu osnovne prepostavke koje su odredile osnovne pravce empirijskog istraživanja. Kao primarni u našem istraživanju su naglašeni vaspitni i obrazovni efekti primjene modela individualizovane nastave. Vaspitni efekti individualizovanih modela konkretizovani su preko moralne razvijenosti učenika, motivacije učenika u razrednoj nastavi književnosti te čitalačkih interesovanja učenika. Obrazovni efekti sagledavani su na osnovu utvrđivanja brzine čitanja u sebi, razumijevanja pročitanog teksta, pismenog izražavanja učenika, analize književnog lika, kritičkog i kreativnog čitanja, kao i verbalne kreativnosti učenika petog razreda osnovne škole. Prepostavke koje su se odnosile na vaspitno-obrazovne efekte, afirmativno su postavile analizu književnog lika u pomenutim modelima individualizovane nastave u odnosu na analizu književnog lika u (neindividualizovanoj) tradicionalnoj nastavi.

Nakon jednogodišnje primjene eksperimentalnog programa analize književnog lika u individualizovanoj razrednoj nastavi književnosti, učenici eksperimentalnih grupa su uglavnom postigli statistički značajno bolje rezultate u odnosu na inicijalno stanje i u odnosu na učenike kontrolnih grupa, koje su analizirale književni lik na uobičajen (tradicionalan) način. Razlike u korist učenika eksperimentalnih grupa evidentne su u sljedećim relevantnim varijablama:

1. Provjeravajući prvu podhipotezu ustanovili smo da rezultati istraživanja koji se odnose na obradu podataka za brzinu čitanja u sebi pokazuju da je efikasnija analiza književnog lika u individualizovanoj nastavi primjenom nastavnih listića, nastavi različitih nivoa složenosti i interaktivnoj nastavi različitih nivoa složenosti u odnosu na analizu književnog lika u tradicionalnoj nastavi. Razlika srednjih vrijednosti pomenutih eksperimentalnih (E1, E2 i E3) i kontrolnih grupa (K1, K2 i K3) na finalnom mjerenu je statistički značajna u korist eksperimentalnih grupa (E1 grupa: $M = 51,83$ $SD = 10,93$; K1 grupa: $M = 37,48$ $SD =$

7,56; $t = 5,18$); (E2 grupa: $M = 14,89$ $SD = 7,12$; K2 grupa: $M = 5,80$ $SD = 3,40$; $t = 5,64$); (E3 grupa: $M = 13,38$ $SD = 8,92$; K3 grupa: $M = 5,86$ $SD = 5,07$; $t = 3,74$; sva tri t-omjera značajna su na nivou 0,01). Treba naglasiti da su i učenici kontrolnih grupa (K1, K2 i K3) na finalnom ispitivanju postigli značajno bolje rezultate u odnosu na inicijalno ispitivanje, ali da je ta razlika znatno manja od razlike eksperimentalnih grupa. Napredovanje učenika kontrolnih grupa u brzini čitanja u sebi objašnjavamo sazrijevanjem učenika u periodu od inicijalnog do finalnog ispitivanja. Prva eksperimentalna grupa (E1), radeći po modelu primjene nastavnih listića, na finalnom ispitivanju ostvarila je statistički značajno bolje rezultate u odnosu na kontrolnu grupu (K1), kao i na sopstveno inicijalno stanje na testu brzine čitanja u sebi. To nam govori da postoje stvarni obrazovni efekti primjene nastavnih listića u brzini čitanja u sebi. Veću efikasnost individualizovane nastave primjenom nastavnih listića u odnosu na tradicionalnu nastavu objašnjavamo time da su učenici prve eksperimentalne grupe (E1) u toku realizacije nastavnih sadržaja pristupili isključivo individualizovano, radeći na nastavnim listićima sa diferenciranim zadacima u analizi književnog lika. Ovo naše objašnjenje potvrđuju i neka relevantna istraživanja, da većoj brzini čitanja u sebi doprinosi usmjereno čitanje pisanih izvora, primjena diferenciranog pristupa nastavnim sadržajima.

Rezultati druge eksperimentalne grupe, koja je analizirala književne likove u nastavi različitih nivoa složenosti (NRNS), na finalnom ispitivanju u prosjeku su statistički značajno bolji od postignuća učenika druge kontrolne grupe na testu brzine čitanja u sebi. To znači da postoje stvarni obrazovni efekti nastave različitih nivoa složenosti u odnosu na tradicionalnu nastavu. Međutim, učenici druge kontrolne grupe (K2) su na finalnom mjerenu, takođe, ostvarili statistički značajno bolje rezultate u odnosu na inicijalno ispitivanje na testu brzine čitanja u sebi, ali je to napredovanje znatno manje od napredovanja druge eksperimentalne grupe. To znači da analiza likova i u tradicionalnoj nastavi ima svoje obrazovne vrijednosti koje doprinose da učenici napreduju u nastavnom radu.

Na testu brzine čitanja u sebi E3 grupa u analizi književnih likova u interaktivnoj nastavi različitih nivoa složenosti (INRNS) je na finalnom ispitivanju ostvarila statistički značajno bolje rezultate u odnosu na sopstveno inicijalno stanje i učenike treće kontrolne grupe sa kojima je izvođena neindividualizovana (tradicionalana) nastava. Značajan dio napredovanja treće eksperimentalne grupe (E3) na finalnom ispitivanju odnosi se na tandemsku interakciju učenika na diferenciranim zadacima koji postavljaju jasne kriterije uspjeha. Učenici treće kontrolne grupe (K3) takođe su na finalnom ispitivanju ostvarili znatno bolje rezultate u odnosu na inicijalno stanje. Na osnovu dobijenih rezultata možemo zaključiti da primjena tradicionalne

nastave doprinosi većoj obrazovnoj efikasnosti, ali ne u toj mjeri kao i primjena interaktivne nastave različitih nivoa složenosti.

Dobijeni rezultati istraživanja pokazuju veću obrazovnu efikasnost analize književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave (nastave individualizovane primjenom nastavnih listića, nastave različitih nivoa složenosti i interaktivne nastave različitih nivoa složenosti) na testu brzine čitanja u sebi u odnosu na tradicionalnu, pretežno, frontalnu analizu književnog lika. Ovi rezultati istraživanja potvrdili su postavljenu prvu podhipotezu, da će učenici eksperimentalnih grupa u analizi književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) postići u prosjeku statistički značajno bolje rezultate u *brzini čitanja u sebi* u odnosu na učenike kontrolnih grupa u kojima je primjenjivana uobičajena neindividualizovana (tradicionalna) nastava.

2. Ostvareni rezultati eksperimentalnih i kontrolnih grupa koji se odnose na razumijevanje pročitanog teksta u skladu su sa formulacijom druge podhipoteze koja afirmiše analizu književnog lika u modelima individualizovane nastave u odnosu na neindividualizovanu (tradicionalnu) nastavu. Na testu razumijevanja pročitanog teksta analiza književnog lika u individualizovanoj nastavi daje statistički značajno veće rezultate. Razlika srednjih vrijednosti pomenutih grupa na finalnom ispitivanju je statistički značajna u korist eksperimentalnih grupa (E1 grupa: $M = 18,29$ $SD = 2,58$; K1 grupa: $M = 12,17$ $SD = 3,10$; $t = 7,64$); (E2 grupa: $M = 16,28$ $SD = 2,85$; K2 grupa: $M = 11,96$ $SD = 4,29$; $t = 4,20$); (E3 grupa: $M = 17,88$ $SD = 3,56$; K3 grupa: $M = 11,04$ $SD = 3,19$; $t = 7,37$; sva tri t-omjera značajna su na nivou 0,01). Veća obrazovna efikasnost analize književnog lika u pomenutim nastavnim modelima u odnosu na analizu književnog lika u tradicionalnoj nastavi objašnjena je primjenom diferenciranih zadataka po nivoima složenosti, tandemskoj interakciji u realizaciji nastavnih sadržaja razredne nastave književnosti i individualnom odgovornošću učenika. O validnosti našeg objašnjenja potvrđuju i brojna istraživanja koja su pokazala da primjena pomenutih nastavnih modela u realizaciji nastavnih sadržaja utiče na povećanje učeničkih postignuća, podstiču nemotivisane i manje uspješne učenike u istrajnosti u učenju, što doprinosi boljem razumijevanju pročitanog teksta. U okviru kontrolnih grupa razlika srednjih vrijednosti inicijalnog i finalnog ispitivanja nije statistički značajna. Učenici kontrolnih grupa (K1, K2 i K3) na finalnom ispitivanju nisu pokazali značajno napredovanje na testu razumijevanja pročitanog teksta. Shodno tome, dobijeni rezultati pokazuju da je analiza književnog lika u modelima individualizovane nastave (nastavni listići, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) efikasnija u razumijevanju

pročitanog teksta u odnosu na neindividualizovanu (tradicionalnu) nastavu u kojoj dominira frontalni rad nastavnika. Evidentno je da dobijeni rezultati potvrđuju našu drugu podhipotezu.

3. Pod uticajem analize književnog lika u individualizovanoj razrednoj nastavi književnosti (primjenom nastavnih listića, nastave različitih nivoa složenosti i interaktivne nastave različitih nivoa složenosti) eksperimentalne grupe (E1, E2 i E3) su statistički značajno napredovale u pismenom izražavanju u odnosu na učenike kontrolnih grupa na finalnom mjerenu (E1 grupa: $M = 4,41$ $SD = 0,66$; K1 grupa: $M = 3,76$ $SD = 0,76$; $t = 2,95$; nivo značajnost 0,01; E2 grupa: $M = 4,48$ $SD = 0,64$; K2 grupa: $M = 3,50$ $SD = 1,33$ $t = 3,43$; nivo značajnosti 0,01; E3 grupa: $M = 4,71$ $SD = 0,46$; K3 grupa: $M = 3,52$ $SD = 1,04$; $t = 5,10$; nivo značajnosti 0,01). Superiornost eksperimentalnih grupa moguće je tumačiti kao posljedicu isključive primjene individualizovane nastave u analizi književnog lika, gdje su učenici bili u konstantnim situacijama koje su zahtijevale pismo izražavanje učenika. Zadatak učenika je bio da pismo iskažu svoje misli, stavove, postupke lika, njegove osobine, što je doprinosilo kulturi pismenog izražavanja učenika.

4. Analizu književnog lika u razrednoj nastavi književnosti ispitivali smo primjenom testa analize književnog lika, forma-A i forma-B, koje smo sami konstruisali. Analizirani rezultati na finalnom ispitivanju ukazuju na veću obrazovnu efikasnost analize književnog lika u modelima individualizovane nastave u odnosu na neindividualizovanu (tradicionalnu) nastavu. Upoređujući rezultate inicijalnog i finalnog ispitivanja učenika u okviru prve eksperimentalne grupe, koja je analizu književnog lika u individualizovanoj razrednoj nastavi književnosti realizovala primjenom nastavnih listića, može se uočiti da je pod uticajem eksperimentalnog faktora (E1) grupa ostvarila značajan napredak na testu analize književnog lika u odnosu na kontrolnu (K1) grupu (E1 grupa: $M = 34,42$ $SD = 5,71$; K1 grupa: $M = 20,16$ $SD = 6,03$; $t = 7,57$; nivo značajnosti 0,01). Znatno napredovanje (E1) grupe može se objasniti primjenom i pozitivnim uticajem didaktičko-metodičkih specifičnosti primjene nastavnih listića u vaspitno-obrazovnom procesu na nivo znanja učenika.

Uvidom u rezultate druge eksperimentalne grupe uočava se statistički značajna razlika u aritmetičkim sredinama između inicijalnog i finalnog ispitivanja učenika. Evidentno je da je analiza književnog teksta u nastavi različitih nivoa složenosti značajno uticala na bolji napredak učenika druge eksperimentalne grupe na testu analize književnog lika na finalnom ispitivanju u odnosu na kontrolnu grupu, koja je analizu teksta realizovala na uobičajen (tradicionalni) način. (E2 grupa: $M = 30,6$ $SD = 6,46$; K2 grupa: $M = 18,39$ $SD = 5,57$; $t = 6,67$; nivo značajnosti 0,01). Stoga je neophodno analizu lika u razrednoj nastavi književnosti prilagoditi nivoima znanja i sposobnostima učenika.

Na testu analize književnog lika E3 grupa, koja je književne tekstove analizirala u interaktivnoj nastavi različitih nivoa složenosti, pokazala je veću efikasnost u odnosu na K3 grupu koja je iste tekstove analizirala u uobičajenoj (tradicionalnoj) nastavi. Na finalnom ispitivanju vidljiva je statistički značajna razlika u korist E3 grupe u odnosu na kontrolnu K3 grupu, koja je analizu lika realizovala na tradicionalni način (E3 grupa: $M = 26,39$ $SD = 4,96$; K3 grupa: $M = 18,48$ $SD = 5,53$; $t = 5,11$; nivo značajnosti 0,01). Upravo je interaktivna nastava različitih nivoa složenosti razlog za uspjeh većeg postignuća učenika (E3) grupe u analizi književnog lika.

Ostvareni rezultati eksperimentalnih grupa potvrđuju prepostavku koja je i afirmativno postavila interaktivnu nastavu različitih nivoa složenosti u odnosu na tradicionalnu, frontalnu nastavu. Ovim rezultatima je potvrđena naša četvrta podhipoteza, da se analizom književnog teksta u individualizovanoj razrednoj nastavi (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastave različitih nivoa složenosti i interaktivne nastave različitih nivoa složenosti) statistički značajno u prosjeku doprinosi povećanju uspjeha učenika u analizi književnog lika nego u neindividualizovanoj (uobičajenoj) nastavi, koja je realizovana u kontrolnim grupama.

5. Statistički pokazatelji upućuju na to da se u analizi književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave (nastavni listići, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) postižu bolji rezultati učenika na testu verbalne kreativnosti nego u tradicionalnoj, neindividualizovanoj nastavi. Nakon finalnog ispitivanja postignuća učenika na testu verbalne kreativnosti, došli smo do saznanja da je prva eksperimentalna (E1) grupa ostvarila značajno veću aritmetičku sredinu u odnosu na paralelnu prvu kontrolnu grupu (E1 grupa: $M = 73,96$ $SD = 17,52$; K1 grupa: $M = 50,00$ $SD = 13,88$; $t = 5,29$; nivo značajnosti 0,01). T-omjer je statistički značajan na nivou pouzdanosti 0,01. Prema tome, zaključili smo da je analiza književnog lika u nastavi individualizovanoj primjenom nastavnih listića zaslužna za statistički značajan uticaj na verbalnu kreativnost učenika. Učenici druge eksperimentalne (E2) grupe, koji su analizu književnog lika i druge nastavne sadržaje iz područja književnosti realizovali nastavom različitih nivoa složenosti na finalnom ispitivanju, ostvarili su značajno bolje rezultate na testu verbalne kreativnosti u odnosu na drugu kontrolnu (K2) grupu, koja je nastavne sadržaje iz književnosti realizovala na uobičajen, tradicionalni način (E2 grupa: $M = 78,98$ $SD = 12,60$; K2 grupa: $M = 34,14$ $SD = 15,68$; $t = 11,28$; nivo značajnosti 0,01). Razlika srednjih vrijednosti pomenutih grupa na finalnom mjerenu je statistički značajna. Uvidom u rezultate finalnog ispitivanja učenika treće eksperimentalne (E3) i treće kontrolne (K3) grupe na testu verbalne kreativnosti, evidentno je da je treća eksperimentalna grupa ostvarila značajno veću aritmetičku sredinu u odnosu na treću kontrolnu

grupu na testu verbalne kreativnosti (E3 grupa: $M = 58,54$ $SD = 16,38$; K3 grupa: $M = 32,43$ $SD = 9,26$; $t = 7,18$; nivo značajnosti 0,01). Primjena eksperimentalnog modela (INRNS) je superiornija u odnosu na tradicionalnu nastavu. Na testu verbalne kreativnosti sve eksperimentalne grupe (E1, E2, E3) i jedna kontrolna grupa (K3) postigle su značajno veće aritmetičke sredine na finalnom ispitivanju nego na inicijalnom.

To nas upućuje na postojanje stvarnih obrazovnih efekata analize književnog lika u eksperimentalnim modelima individualizovane nastave, što objašnjavamo poštovanjem individualnih razlika u znanjima učenika, primjenom diferenciranih zadataka u navedenim modelima individualizovane nastave književnosti, kao i čestom povratnom informacijom u radu učenika.

Dobijeni rezultati potvrdili su podhipotezu da se analizom književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) postižu u prosjeku statistički značajno veći prosječni rezultati u *verbalnoj kreativnosti učenika*, nego u neindividualizovanoj (tradicionalnoj) razrednoj nastavi književnosti.

6. Za razliku od rezultata inicijalnog ispitivanja, na završnom ispitivanju veći uspjeh na testu *kritičkog čitanja* pokazuju učenici eksperimentalnih odjeljenja od učenika kontrolnih odjeljenja. Eksperimentalno odjeljenje (E1 grupa), u kom je analiza književnog lika vršena u nastavi književnosti organizovanoj primjenom nastavnih listića na završnom ispitivanju, ostvarila je značajno bolje rezultate kritičkog čitanja, nego kontrolna (K1) grupa, koja je nastavne sadržaje iz književnosti učila na uobičajen, tradicionalni način (E1 grupa: $M = 16,19$ $SD = 2,58$; K1 grupa: $M = 11,76$ $SD = 2,05$; $t = 6,17$; nivo značajnosti 0,01). Kao aktivni učesnik, svaki učenik je, radeći na zadacima prema njegovim sposobnostima i nivoima znanja, samostalno istraživao, kritički razmišljao, procjenjivao i donosio odluke. Na osnovu rezultata završnog ispitivanja kritičkog čitanja, zaključujemo da su ispitanici druge eksperimentalne grupe ostvarili značajan napredak u odnosu na drugu kontrolnu grupu (E2 grupa: $M = 15,96$ $SD = 1,97$; K2 grupa: $M = 10,54$ $SD = 2,55$; $t = 8,69$). Razlika aritmetičkih sredina statistički je značajna na nivou pouzdanosti 0,01.

Na osnovu utvrđenih statističkih pokazatelja možemo konstatovati da su u analizi književnog lika u interaktivnoj nastavi različitih nivoa složenosti u kritičkom čitanju značajno napredovali ispitanici eksperimentalne grupe (E3) u odnosu na paralelnu kontrolnu grupu (K3), koja je radila na tradicionalni način (E3 grupa: $M = 15,33$ $SD = 2,39$; K3 grupa: $M = 11,33$ $SD = 2,65$; $t = 5,49$; nivo značajnosti 0,01).

Uspjeh eksperimentalne grupe pripisuje se uticaju primjene interaktivne nastave različitih nivoa složenosti koja stimuliše aktivno učenje i razvoj krtičkog mišljenja i promjene u procesu poučavanja.

Rezultati ukazuju na to da analiza književnog lika i drugih elemenata književnog teksta u razrednoj nastavi, individualizovanoj primjenom nastavnih listića, nastave različitih nivoa složenosti i interaktivnom nastavom različitih nivoa složenosti, ima statistički značajnog uticaja na kritičku refleksiju znanja, logičke sposobnosti procjenjivanja, razvoj mašte i novih ideja kod učenika. Ostvareni rezultati potvrđuju našu šestu podhipotezu, da se analizom književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) u prosjeku postižu statistički značajno veći rezultati u *kritičkom čitanju* u odnosu na tradicionalnu nastavu, koja je realizovana u kontrolnoj grupi učenika.

7. Za razliku od rezultata inicijalne provjere, u završnoj provjeri na testu *kreativnog čitanja* veću uspješnost ostvarili su učenici odjeljenja u kojima je analiza književnog lika realizovana u modelima individualizovane nastave (NL, NRNS i INRNS). Poređenjem rezultata učenika koji su analizu književnog lika realizovali individualizovanom nastavom, primjenom nastavnih listića sa učenicima koji su analizu lika realizovali neindividualizovanom nastavom, vidljivo je da su učenici koji su realizovali analizu lika primjenom nastavnih listića na završnoj provjeri postigli statistički značajno veće rezultate na testu kreativnog čitanja (E1 grupa: $M = 28,84$ $SD = 7,53$; K1 grupa: $M = 12,46$ $SD = 4,66$; $t = 9,11$; nivo značajnosti 0,01).

Na osnovu dobijenih rezultata jasno je da su učenici, koji su analizu književnog lika realizovali u nastavi različitih nivoa složenosti, postigli statistički značajno bolje rezultate u kreativnom čitanju, u poređenju sa učenicima koji su iste sadržaje realizovali na tradicionalni način (E2 grupa: $M = 24,70$ $SD = 6,00$; K2 grupa: $M = 13,96$ $SD = 6,93$; $t = 6,04$; nivo značajnosti 0,01). Komparacije rezultata eksperimentalne (E2) i kontrolne (K2) grupe na završnom ispitivanju pokazuju nam da nastava različitih nivoa složenosti vrši veći uticaj na povećanje uspjeha kreativnog čitanja u odnosu na uobičajenu (tradicionalnu) nastavu.

Rezultati dobijeni u završnom ispitivanju kreativnog čitanja pokazuju značajan napredak učenika koji su analizu književnog lika realizovali interaktivnom nastavom različitih nivoa složenosti u odnosu na učenike koji su radili na uobičajen, tradicionalni način (E3 grupa: $M = 23,89$ $SD = 7,16$; K3 grupa: $M = 8,67$ $SD = 4,38$; $t = 7,69$; nivo značajnosti 0,01).

Upoređivanjem rezultata inicijalne i završne provjere kreativnog čitanja, vidljivo je da su učenici kontrolnih odjeljenja na završnoj provjeri značajno napredovali u odnosu na početno stanje. Napredovanje učenika kontrolnih grupa u kreativnom čitanju objašnjavamo određenim stepenom kognitivne maturacije u intervalu između inicijalnog i finalnog ispitivanja, kao i činjenicom da su učenici tog uzrasta, po svojoj prirodi radoznali i uvijek spremni na kreativnost.

Rezultati eksperimentalnih i kontrolnih grupa, kao i njihova statistička obrada u skladu su sa našom sedmom podhipotezom, da učenici eksperimentalnih grupa u analizi književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) ostvaruju u prosjeku statistički značajno veće rezultate u *kreativnom čitanju*, nego učenici kontrolnih grupa u kojima se realizovala tradicionalna nastava.

8. Dobijeni rezultati istraživanja pokazuju veću *vaspitnu efikasnost* analize književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave (primjenom nastavnih listića, nastave različitih nivoa složenosti i interaktivne nastave različitih nivoa složenosti) u odnosu na tradicionalnu nastavu.

Na testu *moralne razvijenosti* u analizi književnog lika u individualizovanoj nastavi ostvarena je veća efikasnost u odnosu na tradicionalnu nastavu. Dobijeni rezultati eksperimentalne (E1) grupe i kontrolne (K1) grupe na testu moralne razvijenosti na finalnom ispitivanju pokazali su da je eksperimentalni faktor analize književnog lika (primjene nastavnih listića) djelovao u pozitivnom smislu i razlike su statistički značajne između srednjih vrijednosti E1 i K1 grupe u korist eksperimentalne grupe (E1 grupa: $M = 51,76$ $SD = 10,50$; K1 grupa: $M = 38,00$ $SD = 7,82$; $t = 5,18$; nivo značajnosti 0,01).

Pod uticajem djelovanja eksperimentalnog faktora, analize književnog lika u nastavi različitih nivoa složenosti, druga eksperimentalna grupa (E2) na finalnom mjerenu je ostvarila statistički značajno bolje rezultate u odnosu na kontrolnu grupu (K2) na testu moralne razvijenosti (E2 grupa: $M = 46,36$ $SD = 9,08$; K2 grupa: $M = 30,55$ $SD = 9,66$; $t = 5,59$; nivo značajnosti 0,01). Eksperimentalna (E3) grupa ostvarila je značajno bolje rezultate nego kontrolna (K3) u završnom ispitivanju na testu moralne razvijenosti učenika (E3 grupa: $M = 45,44$ $SD = 10,56$; K3 grupa: $M = 30,12$ $SD = 7,15$; $t = 6,01$; nivo značajnosti 0,01). Upravo je analiza književnog lika u interaktivnoj nastavi različitih nivoa složenosti razlog za bolji uspjeh učenika eksperimentalne (E3) grupe u odnosu na kontrolnu (K3) grupu.

Analiza književnog lika u eksperimentalnim modelima individualizovane nastave (NL, NRNS i INRNS) u odnosu na uobičajenu nastavu vrši veći uticaj na povećanje moralne

razvijenosti učenika. To pokazuje komparacija rezultata eksperimentalnih i kontrolnih grupa na finalnom i inicijalnom ispitivanju na testu moralne razvijenosti učenika. Eksperimentalni program pozitivno je djelovao na kognitivne aspekte moralnog razvoja učenika eksperimentalnih grupa (E1, E2 i E3), kao i na emocionalne i konativne komponente ličnosti ispitanika.

Rezultati istraživanja potvrđuju našu osmu podhipotezu, da u analizi književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) učenici eksperimentalnih grupa ostvaruju u prosjeku statistički značajno veći uspjeh u:

- a) određivanju karaktera ličnosti,
- b) razumijevanju značenja moralnih pojmove i
- c) procjenjivanju svojih i tuđih moralnih postupaka u socijalnim situacijama,

u odnosu na analizu književnog lika u neindividualizovanoj (tradicionalnoj) razrednoj nastavi književnosti.

9. Inicijalnom provjerom nije utvrđena statistički značajna razlika između učenika eksperimentalnih i kontrolnih odjeljenja u *motivaciji učenika* u razrednoj nastavi književnosti. Svi učenici pokazali su podjednake rezultate u ispitivanju motivisanosti te su, shodno tome, grupe ujednačene. Znatno je veće opadanje motivisanosti kod kontrolnih odjeljenja. Kontrolna odjeljenja ostavarila su niže rezultate na finalnom ispitivanju, čak su i nazadovala, dok odjeljenja koja su uključena u individualizovanu nastavu pokazuju bolje rezultate. Učenici prve eksperimentalne grupe su na finalnom ispitivanju ostvarili značajno bolje rezultate u odnosu na prvu kontrolnu grupu (E1 grupa: $M = 84,28$ $SD = 8,81$; K1 grupa: $M = 76,83$ $SD = 10,99$; $t = 2,62$; nivo značajnosti 0,01). Dobijeni rezultati potvrđuju da analiza književnog lika primjenom nastavnih listića ima svoje vaspitne vrijednosti na osnovu didaktičko-metodičkih specifičnosti, koji doprinose da učenici budu motivisani za postignuća u nastavi. Elementi motivacije učenika primijenjenog modela nastave mogu se pripisati radu na diferenciranim zadacima, kao i na uspjehu koji proizilazi iz diferenciranog pristupa. Međutim, u drugoj i trećoj eksperimentalnoj grupi na finalnom ispitivanju u odnosu na drugu i treću kontrolnu grupu stanje je ostalo gotovo neizmjenjeno (E2 grupa: $M = 79,83$ $SD = 11,16$; K2 grupa: $M = 83,42$ $SD = 10,01$; $t = -1,17$, $p = 0,25$; E3 grupa: $M = 80,27$ $SD = 9,72$; K3 grupa: $M = 79,77$ $SD = 10,64$; $t = 0,18$, $p = 0,86$). S obzirom na vrijeme finalnog ispitivanja, u kome je primijenjena skala procjene motivisanosti učenika u razrednoj nastavi književnosti, kraj nastavne godine, jasne ocjene na kraju drugog polugodišta, nebodovanje odgovora na

instrument, čime je i umanjena želja učenika za napredovanjem, kao i povratak učenika iz Škole u prirodi, neki su od razloga što E grupe nisu napredovale na finalnom ispitivanju.

Prethodni rezultati nisu u potpunosti potvrdili polaznu prepostavku da se u eksperimentalnim grupama učenika u kojima je analiziran književni lik u modelima individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) postiže u prosjeku statistički značajno veća *motivisanost učenika*, nego u neindividualizovanoj (tradicionalnoj) nastavi.

10. Na osnovu rezultata istraživanja na inicijalnom i finalnom mjerenu eksperimentalnih i kontrolnih grupa, možemo zaključiti da je analiza književnog lika u individualizovanoj razrednoj nastavi književnosti od velikog značaja i da je uticala na *razvoj čitalačkih interesovanja učenika*. Zaključak do kog smo došli putem istraživanja je da, i nasuprot savremene tehnologije, učenici u svoje slobodno vrijeme redovno čitaju knjige, posuđuju ih uglavnom iz biblioteke. Rezultati istraživanja potvrđuju našu poslednju podhipotezu, koja glasi da se u analizi književnog lika u modelima individualizovane razredne nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) postiže u prosjeku statistički značajno veća razvijenost *čitalačkih interesovanja* učenika, nego u tradicionalnoj (neindividualizovanoj) razrednoj nastavi.

Prema prethodnim interpretacijama i verifikacijama podhipoteza, možemo zaključiti da je naša glavna hipoteza pretežno potvrđena, tj. da se u analizi književnog lika u modelima individualizovane nastave postižu u prosjeku statističko značajno bolji vaspitno-obrazovni efekti u razrednoj nastavi književnosti nego u neindividualizovanoj (tradicionalnoj) nastavi.

Mogući izazovi nastavnika prilikom analize književnog lika u individualizovanoj nastavi su u:

- radu sa darovitim i talentovanim učenicima, gdje će njihov intelektualni kapaciteti biti maksimalno iskorišćeni, kao sa učenicima s poteškoćama u učenju i učešću u redovnim odjeljenjima,
- ocjenjivanju učenika u individualizovanoj nastavi književnosti.

Brojna eksperimentalna istraživanja, uključujući i naše, dokazuju da se učenjem i poučavanjem i drugih programskih sadržaja u provjeravanim modelima individualizacije razredne nastave postižu bolji obrazovno-vaspitni efekti rezultata i rada učenika.

Kompleksnost u planiranju i pripremanju, traganju i pronalaženju adekvatne literature, stečena iskustva, kako u tim fazama tako i u samoj realizaciji i evaluaciji eksperimentalnog programa u analizi književnog lika u modelima individualizovane nastave (nastava individualizovana primjenom nastavnih listića, nastava različitih nivoa složenosti i interaktivna nastava različitih nivoa složenosti) i identifikovani indikatori povećanih efekata navedenog, ukazuju na potrebe daljeg istraživanja obrazovno-vaspitnih aspekata ove teme, kako u osnovnim i srednjim školama tako i u inkluzivnom obrazovanju. Ovo nas upućuje na potrebe, mogućnosti i perspektive daljeg istraživanja analize književnog lika u drugim inovativnim nastavnim sistemima, kao što su: inkluzivna nastava, problemska nastava, otkrivajuća nastava, responsibilna nastava i drugi sistemi i varijante nastave.

LITERATURA

- Baković, M. (1982). *Misaona aktivizacija učenika u nastavi*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.
- Bart, R. (1970). Uvod u strukturalnu analizu priče. *Letopis Matice srpske* 407 (1), 56–84.
- Bognar, L. (2011). Kreativnost u nastavi. *Napredak*, 153 (1), 9–20.
- Банђур, В. и Поткоњак, Н. (1999). *Методологија педагозије*. Београд: Савез педагошких друштава Југославије.
- Branković, D. i Ilić, M. (2003). *Osnovi pedagogije*. Banja Luka: Comesgrafika.
- Civardi, A., Dunbar, J., Petty, K. i Somerville, L. (2015). *Čarobne svjetiljke: priče koje čitate svojem djetetu kako bi potaknuli mir, povjerenje i kreativnost*. Zagreb: Planetopija.
- Čudina-Obradović, M. (2000). *Kad kraljevna piše kraljeviću: psihološki temelji učenja, čitanja i pisanja*. Zagreb: Udruga roditelja Korak po korak.
- Čudina-Obradović, M. (2002). *Čitanje prije škole*. Priručnik za roditelje i odgojitelje. Zagreb: Školska knjiga.
- Čudina-Obradović, M. (2014). *Psihologija čitanja od motivacije do razumijevanja*. Zagreb: Školska knjiga.
- Давидов, В. (1995). О схватљима развијајуће наставе. У зборнику *Сазнање и настава*. Београд: Институт за предшколска истраживања.
- Delaš, M. i Dragun, D. (2007). Recepција Andersenovih bajki i metodička interpretacija bajke Ružno pače u nižim razredima osnovne škole. *Život i škola*, br. 18.
- Diklić, Z. (1978). *Književni lik u nastavi*. Zagreb: Školska knjiga.
- Diklić, Z. (2007). Interpretacijska studija Jože Skoka o Čudnovatim zgodama šegrta Hlapića i pričama iz davnine Ivane Brlić-Mažuranić. *Radovi zavoda za znanstveni rad, Varaždin*, br. 18, 167–181.
- Dotran, R. (1962). *Individualizovana nastava*. Sarajevo: „Veselin Masleša“.
- Duane, J. E. (1975). *Individually Prescribed Instruction*. Pittsburg, USA.
- Đorđević, M. (1972). Individualizacija nastave primjenom nastavnih listića u osnovnoj školi. *Nastava i vaspitanje*, br. 4.

- Đorđević, B. (1979). *Individualizacija vaspitanja darovitih*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja: Prosveta.
- Đorđević, J. (1979). Individualizovana nastava. *Nastava i vaspitanje*, br 2, Beograd.
- Đorđević, B. (1995). *Daroviti učenici i (ne)uspeh*. Beograd: Zajednica učiteljskih fakulteta.
- Đorđević, J. (1997). *Nastava i učenje u savremenoj školi*. Beograd: Učiteljski fakultet u Beogradu i Savez pedagoških društava Jugoslavije.
- Ђурић, Ђ. (1998). *Особине ученика и диференциране наставе – чиниоци ефикасности основног образовања 2*. Сомбор: Учитељски факултет.
- Ђукић, М. (2003). *Дидактичке иновације као изазов и избор*. Нови Сад: Савез педагошких друштава Војводине.
- Erceg, V. (1996). *Diferencijalna razredna nastava*. Beograd: Prosvjetni pregled.
- Filipović, N. (1988). *Didaktika (1. i 2. dio)*. Sarajevo: Svjetlost.
- Forster, E. M. (1965). *Vidovi romana*. Sarajevo: Izraz.
- Gage, N. L. i Berliner D. C. : *Pedagogische Psychologie* (1975). Weinheinn: Beltz (4 Urberarbeitete Auflage).
- Grosman, M. (2010). *U obranu čitanja. Čitatelj i književnost u 21. stoljeću*. Zagreb: Algoritam.
- Huzjak, M. (2006). Darovitost, talent i kreativnost u odgojnном процесу. *Odgoyne znanosti*, 8 (1), 289–300.
- Ilić, M. (1980). *Potreba i mogućnosti organizovanja nastave na različitim nivoima težine u obradi književnih tekstova u četvrtom razredu osnovne škole* (Magistarski rad). Sarajevo: Filozofski fakultet.
- Ilić, M. (1984). *Učenje i nastava različitih nivoa složenosti*. Sarajevo –Beograd: ZUNS.
- Ilić, M. i Čekrlija, B. (1988). Nastava matematike različitih nivoa složenosti. Beograd: *Inovacije u nastavi*, br. 2.
- Илић, М. (1998). *Настава различитих нивоа сложености*. Београд: Учитељски факултет.
- Ilić, M. (1999). Interaktivna nastava različitih nivoa složenosti. U:G. *Interaktivno učenje*. Banja Luka: Ministarstvo prosvjete Republike Srpske.
- Илић, М. (2000). *Методика наставе почетног читања и писања*. Бања Лука: Филозофски факултет.
- Илић, М. (2007). *Методика наставе почетног читања и писања*. Бања Лука: Филозофски факултет.

- Ilić, M. (2012). *Inkluzivna nastava*. Filozofski fakultet Univerzitet u Istočnom Sarajevu.
- Ilić, M. (2002). *Responsibilna nastava*. Banja Luka: Filozofski fakultet.
- Ilić, M. (2020). *Didaktika*. Banja Luka: Filozofski fakultet.
- Јерковић, Љ. (2018). *Дидактичке основе и образовно-васпитни ефекти индивидуално планиране наставе*. Необјављена докторска дисертација. Бања Лука: Филозофски факултет.
- Kobola, A. (1977). *Unapređivanje čitanja u osnovnoj školi*. Zagreb: Školska knjiga.
- Крнета, Д. (2001). *Квалитет читања*. Српско Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Крстић, Д. (1988). *Психолошки речник*. Београд: ИРО „ВУК КАРАЦИЋ“.
- Kvaščev, R. (1971). *Razvijanje stvaralačkih sposobnosti kod učenika*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Kvaščev, R. (1976). *Psihologija stvaralaštva*. Beograd: ICS.
- Квашчев, Р. (1977). *Развијање критичког мишљења код ученика*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Kvaščev, R. (1980a). *Podsticanje i sputavanje stvaralačkog ponašanja ličnosti* (II dopunjeno izdanje). Sarajevo: IGKRO „Svjetlost“, OOUR Zavod za udžbenike.
- Kvaščev, R. (1980b). *Sposobnost za učenje i ličnost*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Labaš, D. i Marinčić, P. (2017). *Mediji kao sredstvo zabave u očima djece*. MediAnal: Međunarodni znastveni časopis za pitanja medija, novinarstva, masovnog komuniciranja i odnosa s javnostima, vol 12 (15) <https://hrcak.srce.hr/195548>.
- Laketić, M. (2008). *Didaktičko-metodičke specifičnosti individualizovane razredne nastave književnosti*. Neobjavljeni magistarska teza. Banja Luka: Filozofski fakultet.
- Lekić, Đ. (1993). *Metodika razredne nastave*. Beograd: Nova prosveta.
- Лексикон образовних термина (2014). Београд: Учитељски факултет.
- Maleš, D. i Stričević, I. (2003). Roditeljsko poticanje čitalačkih vještina u djece predškolske dobi. *Napredak*, 144, 2 str. 168-179.
- Maksić, S. (1998). *Darovito dete u školi*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.

- Mandić, P. (1987). *Inovacije u nastavi i njihov pedagoški smisao* (IV dopunjeno izdanje). Sarajevo: Svjetlost i Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Мандић, П. (1995). *Индивидуална комплексност и образовање*. Београд: Научна књига.
- Markovac, J. (1970). *Nastava i individualne razlike učenika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Milatović, V. (1985). *Interpretacija književnog djela*. Beograd: Prosvetni pregled.
- Milatović, V. (2013). *Metodika nastave srpskog jezika i književnosti – u mlađim razredima osnovne škole*. Beograd: Učiteljski fakultet.
- Milijević, S. (2003). *Interaktivna nastava matematike*. Banja Luka: Društvo pedagoga RS.
- Миоч, Ј. (1996). *Настава почетног читања и писања по комплексном поступку*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Mišić, R.B. (2004). *Pismeno izražavanje i kreativnost učenika*. Srpsko Sarajevo: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Muminović, H. (2000). *Mogućnosti efikasnijeg učenja i nastavi*. Sarajevo: DES
- Мурадбеговић, М. (1968). *Комплексни и монографски поступак у почетном читању*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Mužić, V. (1964). Efikasnost nastavnih listića u dodatnom radu. *Pedagogija*, br. 3.
- Mužić, V. (1968). *Programirana nastava*. Zagreb: Školska knjiga.
- Наставни план и програм за основно образовање и васпитање*. (2014). Источно Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Pedagoški rečnik* (1967). Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Pedagoški rečnik 1*, (1967). Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Peašinović, R. (1972). *Pedagoška funkcija nastavnika u moralnoj razvijenosti učenika*. Beograd: Prosveta.
- Prodanović, Lj. (1996). Usmeno izražavanje učenika u osnovnoj školi. *Naša škola*, br. 3-4.
- Prop, V. J. (1982). *Morfologija bajke*. Beograd: Prosveta.
- Rakić, B. (1970). *Motivacija i školsko učenje*. Sarajevo: Zavod za izdavanje učenika.
- Rečnik književnih termina* (1992). Beograd: Nolit.
- Rosandić, D. (2005). *Metodika književnog odgoja: temelj metodičko-knjjiževne enciklopedije*. Zagreb. Školska knjiga.

- Савић, Б., Милатовић, В. и Ђаковић, П. (2013). *Читанка за пети разред основне школе*. Источно Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Sanders, N. M. (1969). *Classroom. What kids?* New York: Harpep & Row.
- Sanja, S. (2010). Istraživačko čitanje kao sredstvo motivacije za samostalno čitanje u razrednoj nastavi. *Hrvatski*, br.1.
- Станковић, З. (2005). *Примена наставе на више нивоа сложености мултимедијалним приступом*. Филозофски факултет у Нишу, ДИПГ „ПРОСВЕТА“ – НИШ.
- Suzić, N. (2005). *Pedagogija za XXI vijek*. Banja Luka: TT CENTAR.
- Сузић, Н. (1999). Интерактивно учење. Бања Лука: Министарство просвјете и УНИЦЕФ.
- Tomaševski, B. (1972). *Teorija književnosti*. Beograd: Srpska književna zadruga.
- Tomaševski, B. (1998). *Teorija književnosti*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Vasiljević, D. (2007). *Uticaj individualizovane nastave na kvalitet znanja o prirodi*. Užice: Учитељски факултет.
- Vilotijević, M., Đorđević, B., Đorđević, J., Đurić, Đ., Laketa, N., i Nedeljković, M. (2001). *Eksperimentalne (ogledne) škole*. Beograd: Учитељски факултет.
- Вилотијевић, М. и Вилотијевић, Н. (2016). *Модели развијајуће наставе I*. Београд: Учитељски факултет Универзитет у Београду.
- Visinko, K. (2014). *Čitanje-poučavanje i učenje*. Zagreb: Školska knjiga.
- Vučić, L. (1970). *Razvijanje stavova socijalnih odnosa kod učenika*. Beograd: Zavod za izdavanje udžbenika SRS.
- Vujaklija, M. (1996/97). *Leksikon stranih riječi i izraza*. Beograd: Prosveta.
- Zovko, M. Školska knjižnica u novom tisućljeću. [URL: http://hrčak.srce.hr/file/87280](http://hrčak.srce.hr/file/87280) (2013–06–12).
- Šindić, M. (1996). *Recepacija lirike Momčila Nastasijevića*. Beograd: Rad.
- Шпановић, С. (2013). *Дидактички аспекти примене рачунара у настави*. Нови Сад: Универзитет у Новом Саду. Сомбор: Педагошки факултет.

PRILOZI

Mjerni instrumenti

TEST BRZINE ČITANJA U SEBI – TBČUS (FORMA-A)

Osnovna škola: _____

Prezime i ime učenika: _____

Razred i odjeljenje: _____ Datum: _____

UPUTSTVO

Naučio si da čitaš u sebi. Kad dam znak, okreni list i čitaj tekst PONOSNA DJEVOJČICA. Čitaj ga u sebi brzo i vrlo pažljivo i nastoj da ga što bolje razumiješ.

Čitaj dok nastavnik ne kaže: "Prestanite čitati!" Tako će se vidjeti da li možeš u jednom trenutku svoju pažnju usmjeriti na nešto drugo i da li si zapamtilo i prepisao zadnje pročitane riječi.

Odmah poslije toga nastavi da čitaš.

Poslije čitanja datog teksta na zadnjem listu papira odgovorićeš na postavljena pitanja. Na svako pitanje napiši kratak odgovor od jedne ili nekoliko riječi. Na primjer, ako bi pitanje glasilo: Ko je napisao ovaj tekst trebalo bi odgovoriti: Stanko Rakita. Pored nekih pitanja navedeni su odgovori. Tada treba samo da izabereš i zaokružiš tačan odgovor. Na svako pitanje smije se utrošiti jedan minut. Ako nisi siguran nemoj davati bilo kakav odgovor, već pređi na slijedeći zadatak. Da bi mogao odgovoriti na što više pitanja, čitaj tekst što pažljivije sa što više razumijevanja.

Vrijeme za čitanje i odgovaranje na pitanja dosta je kratko i iznosi samo 10 minuta. Zato čitaj brzo i dobro pamti.

Čekaj na znak za okretanje lista i početak čitanja!

PONOSNA DJEVOJČICA

Pred školom su se igrali đaci. Zoran je bio nepažljiv i gurnuo je Tanjicu. Ona je pala i povrijedila ruku. Suze su joj zasvjetlucale u plavim očima, ali nisu potekle niz lice.

- Prijaviću te učitelju! - rekla je prijekorno djevojčica.

Školsko zvono oglasilo je početak časa. Đaci su sjedili u klupama i pripremali se za čas. Učitelj je ušao i toplo ih pozdravio:

- Zdravo, djeco! Kako ste ?

Zoran je bio tužan. Osjećao je krivicu što je nepažnjom povrijedio Tanjicu. Gledao je čas učitelja čas Tanju. Očekivao je da će djevojčica podići ruku. Srce mu je nemirno kucalo...

Tanja nije podigla ruku. Nije prijavila druga. Čas je prošao u ozbiljnog radu. Prošao je i drugi, treći čas. Zoran je sa divljenjem gledao Tanjicu i razmišljao: “ Baš je dobra! Prava velika djevojčica! Kako je ponosna!”

Kad su pošli kući, Zoran je prišao Tanji i rekao: Hvala!

Tanjica se osmjehnula i njene plave oči postale su još ljepše, još bistrije. Zoran se pred njima postidio i porumenio.

Stanko Rakita

PITANJA:

1. Radnja ove priče događa se:

- a) na školskom igralištu b) u školi c) u prodavnici

2. Zoran je:

- a) pažljiv b) drzak c) nepažljiv č) bahat

3. Nepažljivi Zoran je:

- a) gurnuo Tanjicu b) ošamario Tanjicu c) nije ništa uradio

4. Šta je Tanjica povrijedila?

5. Šta je Tanja rekla Zoranu?

6. Šta je školsko zvono oglasilo?

7. Kako je učitelj pozdravio učenike?

8. Zašto je Zoran bio tužan na času?

9. Da li je Zoran osjećao krivicu što je gurnuo Tanju?

- a) da b) ne

10. Šta je Zoran očekivao da će se desiti za vrijeme časa?

11. Da li je Tanja prijavila druga?

- a) da b) ne

12. Glavni lik u ovoj priči je:

- a) učitelj b) Zoran c) Tanja

13. Kada se Zoran zahvalio Tanji?

14. Kako je Tanja odgovorila Zoranu?

15. Nakon Tanjinog osmijeha Zoran je osjećao

16. Tanja je bila:

- a) oduševljena b) ponosna c) neraspoložena

TEST BRZINE ČITANJA U SEBI – TBČUS (FORMA-B)

Škola: _____

Prezime i ime učenika: _____

Razred i odjeljenje: _____ Datum: _____

Dragi/a učeniče/ce,

Pred tobom se nalazi tekst PERKINA TAJNA. Na moj znak počećeš čitati, brzo i pažljivo u sebi i nastoj da ga što bolje razumiješ.

Čitaj sve dok ne kažem: „Prestani čitati!“ Tada ćeš zaokružiti dvije zadnje pročitane riječi. Odmah poslije toga nastavi da čitaš dalje tekst. Kad pročitaš tekst, treba da pismeno odgovoriš na postavljena pitanja. Ako nisi siguran/na, na neke odgovore nemoj davati bilo kakav odgovor već pređi na sljedeće pitanje.

Želim ti uspješan rad!

PERKINA TAJNA

Dvorište baba-Miline kuće je najšarenije u čitavom Maliniku. Po njemu su se od prvog zraka zore pa do posljednjeg tračak večernjeg sunca gegala, šetala i šepurila jata zlatnožutih pataka, snježnobijelih gusaka, pirgavih čuraka i crvenkastih kokošaka. Gakanje, čurlikanje i kokodakanje odjekivali su po čitavom selu i okolini.

Kada bismo nas troje, naš drugar Mile Has, moja sestra Slavica i ja, dolazili u baba-Milinu kuću, a to je bilo svakodnevno, najviše smo voljeli da sjedimo pod hladovitim tremom i igramo se sa kikirezima. (To je bila mala vrsta kokoši, nešto veća od vrabaca, crno-bijelog perja, živahnih pokreta i očiju.) Među njima isticala se Perka, patuljasta kokica, koja bi odmah trčala bezglavce k nama. Šetala bi se potom iz ruke u ruku veselo mašući krilcima i rakoljeći se.

Perka je najviše voljela da se mota među nama za vrijeme objeda, odmjeravajući najslađi zalogaj za sebe. Jednom je baba-Tici otela komad štrudle sa makom dok ga je prinosila ustima. Dugo se Perka mučila sa njim vukući ga po zemljanom podu trema, pokušavajući da ga proguta, jer je bio gotovo veći od nje, dok smo se mi smijali do suza njenoj gramzivosti.

Pored tog bila je veoma ratoborna i ljubomorna kokica. Ako bi koja druga domaća životinja htjela da dođe kod nas, ona bi se ustremila k njoj, nakostriješenog perja, bjesomučno je tjerajući. Nije se plašila čak ni mačora Bukija ni psa Lole, iako su bili pravi džinovi spram nje.

A onda se neočekivano otkrila Perkina tajna. Sjedili smo za bogatim nedjeljnim ručkom, kakav umije da bude u banatskom selu, kada je odjednom Perka uzlepršala na naslon deda Nitine stolice i iz svega glasa-zakukurikala.

Svi smo bili preneraženi. Prva se od čuda pribrala baba Nevena i rekla:

„Perka, bog te neubio, pa ti si pjetao a ne kokoš!... Od danas ćeš se zvati Pera, kako ti i dolikuje!...“

Tako je i bilo. Ali to ni malo nije uticalo na našu veliku ljubav prema majušnom pijetlu Peri, najljepšem i najjunačnijem kikirezu u Maliniku.

Dejan Tadić

PITANJA:

1. Ovaj tekst je:

- a) pripovijetka
- b) basna
- c) bajka

2. Ko su glavni likovi u ovom tekstu? (Zaokruži slovo ispred tačnog odgovora!)

- a) pisac, Perka, patuljasta kokica, mačor Buki
- b) pisac, pas Lole, Perka, patuljasta kokica
- c) pisac, njegova sestra, drugar Mile Has i Perka, patuljasta kokica

3. U ovom tekstu prikazan je odnos između:

- a) pisca, njegove setre i druga Mile Hansa
- b) pisca, njegove sestre, druga Mile Hasa i Perke, patuljaste kokice
- c) pisaca i Perke, patuljaste kokice
- č) Pisca, prirode i domaćih životinja

4. Perka je: (Zaokruži slovo ispred tačnog odgovora!)

- a) patuljasta kokica, kikirez
- b) domaća kokoška
- c) patuljasti pijetao, kikirez

5. Zašto pisac kaže da je Perka patuljasta kokica ratoborna i ljubomorna?

(Zaokruži slovo ispred tačnog odgovora!)

- a) Zato što nije dozvoljavala drugim domaćim životinjama da se približi njima
- b) Zato što je baba-Tici otela komad štrudle sa makaom
- c) zato što se nije plašila mačora Bukija i psa Lole

6. Zašto su voljeli da budu u dvorištu baba-Miline kuće?

7. Radnja ovog teksta dešava se

8. Kad su pisac, njegova sestra i Mile Has dolazili u baba-Milinu kuću? (Zaokruži slovo ispred tačnog odgovora!)

- a) svaki drugi dan b) svakodnevno c) sedmično

9. Gdje su najviše voljeli da sjede?

10. Koju su od svih životinja najviše voljeli? (Zaokruži slovo ispred tačnog odgovora!)

- a) psa Lolu b) mačora Bukija c) patuljastu kokicu, Perku

11. Kad je Perka najviše voljela da se mota oko njih?

12. Zašto pisac to dvorište naziva šareno?

13. U čemu je bila Perkina tajna?

14. Kako je baba Nevena nazvala Perku kad je tajna otkrivena? (Zaokruži slovo ispred tačnog odgovora!)

- a) Pera b) Perko c) Petar

15. Zašto je pisac ovom tekstu dao naslov Perkina tajna?

16. Da nije naslov teksta, Perkina tajna, koji od navedenih bi bio najprikladniji? (Zaokruži slovo ispred tačnog odgovora!)

- a) Kikirez kokica b) U seoskom dvorištu c) Ljubav prema životinjama

TEST RAZUMJEVANJA PROČITANOOG - RPT (FORMA-A)

Škola: _____

Prezime i ime učenika: _____

Razred i odjeljenje: _____ Datum: _____

UPUTSTVO ZA UČENIKE

Naučio si da čitaš u sebi. Sada ćeš pročitati tekst HRABAR DJEČAK. Poslije teksta postavljen su tri grupe pitanja na koja treba da odgovoriš.

Najprije pažljivo pročitaj cijeli tekst, zatim razmisli i odgovori na postavljena pitanja. Gledaj u tekst kad god ti je potrebno, ali nemoj se dugo zadržavati.

Ako nisi siguran u odgovor, pređi na sljedeće zadatka.

USPJEŠAN RAD!

HRABAR DJEČAK

Živio jednom jedan hrabar dječak. Krenuo jednog dana u šumu, šetao je i zalistao. A dogodilo se to u visokim planinama. Tražio je dugo put, pa se umorio. Onda je odlomio jednu debelu granu i krenuo dalje. Dugo je opet išao, pa legao pod grm da se odmori.

Kad je legao, primjeti da po stablu puzi dugačka zmija, a na drvetu je bilo jedno gnijezdo i u njemu ptići.

Čim opaziše zmiju, ptići zagraktaše:

- Upomoć, upomoć!

A zmija sikće, isplazila jezik, penje se sve više, približava se ptićima sve bliže.

Hrabar dječak prvo se uplašio a zatim se sažalio na ptiće, uzeo svoju debelu granu, zamahnuo i udario zmiju. Ona se baci s drveta, pa se sklupča i skoči na dječaka.

Zmija je bila snažna, debela i dugačka i dječak se dugo borio s njom dok je nije pobjedio.

Onda baci mладuncima zmisko meso, ponovo leže pod grm i zaspala.

Odjednom dunu jak vjetar, noćne zvijeri se posakrivaše u rupe, a zvijezde se povukoše za oblake.

Uto, mašući širokim krilima, doletje svojim mладuncima čudo-ptica. Opazi ona dječaka i kriknu snažnim glasom:

Čččovijek, čččovijek! Rastrgnuću ga!

Mamice, mamice, nemoj! - zaplaču ptići - taj čovijek je ubio zmiju, spasao nas, nahranio!

Onda se čudo-ptica spusti na zemlju i prekrije dječaka svojim velikim krilom - da mu ne bi smetali vjetar i kiša dok spava.

- Ne boj se - reče čudo - ptica. - Ti si spasao moju djecu, učiniću za tebe sve što želiš.

- Onda me odnesi kući - zamoli je dječak.

- Popni mi se na leđa i zagrli me oko vrata.

I čudo-ptica podiže visoko dječaka, odnese ga daleko i spusti na krov njegove kuće. - Budi uvjek kakav si noćas bio – reče ona i odleti ka planini.

Dagestanska bajka

TEST – OČ

1. U šumi je zalutao:

- a) hrabar dječak b) odrastao čovjek

2. Gdje se to dogodilo?

3. Da li se dječak umorio?

4. Gdje je dječak legao da se odmori?

5. Ko je puzio po stablu?

6. Šta se nalazilo u gnijezdu na drvetu?

7. Ko je zagraktao kad je opazio zmiju?

8. Šta je dječak uradio sa zmijskim mesom?

9. Ko je dječaka spasio od čudo-ptice ?

10. Čime je čudo-ptica pokrila dječaka?

11. Zamolivši čudo-pticu dječak je rekao:

12. Kome se dječak popeo na leđa i zagrlio ga oko vrata?

13. Čudo-ptica je spustila dječaka na

14. Gdje je odletjela čudo-ptica?

TEST – RSI

1. Da li je dječak osjećao strah kad se izgubio u visokim planinama? Obrazloži odgovor.

DA

NE

2. Zašto je dječak odlomio debelu granu?

3. Kako su se ponašali ptici kad su primijetili da im se približava zmija?

4. Zašto se dječak sažalio na ptice?

5. Pronađi rečenice iz kojih saznajemo o hrabrosti dječaka i prepiši ih!

6. Kako je dječak spasio ptice?

7. Zašto je dječak bacio zmijsko meso pticima?

8. Zbog čega se uplašila čudo-ptica kad je ugledala dječaka?

9. Zbog čega su se uplašili ptici kada je doletjela čudo-ptica?

10. Kako se osjećala čudo-ptica kada je ugledala dječaka da leži ispod grma?

11. Zašto je čudo ptica ostavila ptiće same u gnijezdu?

12. Na koji način se čudo-ptica odužila dječaku?

TEST - PI

1. Šta mislite o dječakovom odlasku u visoke planine?

2. Prepostavite koje su mogle da budu posljedica dječakovog odlaska u šumu?

3. Zamisli, šta bi bilo sa pticima da dječak nije opazio zmiju na drvetu! Tada bi

4. Šta mislite, šta bi se desilo sa dječakom da ptice nisu upozorili majku da ga ne dira?

5. Odobravate li postupak dječaka?

- a) odobravam b) ne odobravam

Obrazloži odgovor:

6. Obrazložite rečenicu iz teksta „Budi uvijek kakav si noćas bio, reče ona i odletje ka planini.

7. Izmjenite kraj bajke!

TEST RAZUMJEVANJA PROČITANOG TEKSTA - TRP (FORMA-B)

Škola: _____

Prezime i ime učenika: _____

Razred i odjeljenje: _____ Datum: _____

BAKA

Hoću da pričam o svojoj baki. Ona mi često kaže:

-Hodi ovamo. Kod mene će te sve proći.

Ja idem baki. Ne боли me glava. Ne боли me ništa. Ali hoću da me baka požali. Hoću da se baka zabrine za mene. Kroz njenu brigu osjetim da je nekome stalo da meni bude bolje. Ona uvijek ima vremena za mene.

- Bako, mnogo sam veseo. Uspjelo mi je da uradim što sam htio-kažem i šapućem joj sve svoje prestupe.

Baka se zamisli, grdi me ili odobrava, ali ne prestaje da me gladi po glavi. Njene riječi su samo različite, ali nježnost je ista.

- Bako, pobjeći će od kuće. Osjećam da nešto treba vidjeti, a ono me neće čekati ako odmah ne dođem.

Baka se zamisli.

A šta te to neće čekati? Ne možeš ti sve vidjeti.

-Sve bih htio vidjeti.

-I ako odeš, ne možeš stići na svako mjesto. Opet nećeš sve vidjeti.

-Bako, ne odvraćaj me.

-A kuda bi htio?

-Najprije na istok. Onda na sjever. Do Kine bih htio da odem.

- Do Kine? Ako je tako, nije loše. A šta ćeš tamo?

-Rekao sam ti. Ne znam šta me čeka. Samo znam da moram da idem. I ići će.

- Dobro bi to bilo, što se mene tiče. Ali, neće nas pustiti.

-Zar bi i ti, bako, isla sa mnom.

-Pa naravno - rekla je moja baka.

Počeli smo pripreme. Sve noževe koje sam ranije dobio na poklon marljivo sam očistio. Kad čovjek putuje, on nikad nije kod kuće i zato treba da je spreman da se brani.

-Kada misliš da krenemo? -upita me baka. –Ujutro ili uveče?

-Uveče.

-Koji dan?

-Prekosutra.

Nisam znao zašto baš tada, ali baki sam mora reći određeno.

Bako, samo da nas ne primjete.

- To je moja briga.

Krenuli smo uveče neometani. Hrabro sam pošao u svijet. Lijevo od mene išla je baka sa povelikim zavežljajem, a ja sam stupao hrabro, ne žaleći ni za čim. Nisam znao ni za jedno mjesto u koje treba da stignem. Činilo mi se da je to nepotrebno. U mašti sam video samo dugi, bijeli put koji se pruža do Kine.

-Hoćemo li da se malo odmorimo?-upitala je baka.

-Ne, samo naprijed - rekao sam odlučno i zato što se nisam držao za baku, hrabrio sam se stiskajući nož u džepu.

- Ipak ćemo morati negdje da prespavamo - rekla je ona. –Nećemo izdržati cijelu noć. Prolazili smo kraj ciglane. Mjesec je jasno osvjetljavao krovove i zidove. Iz bare su se čuli horovi žaba. To mi je bilo zanimljivo. Rado bih zastao, ali moralо se naprijed. Daleko je Kina i ko zna kakva me čuda tek tamo čekaju.

-Jesi li umorna, bako? - Upitao sam je.

-Jesam malo. Nećemo daleko stići ako budemo tako žurili.

-Odmorićemo se kasnije - hrabrio sam je i prihvatio jednom rukom zavežljaj da joj pomognem. –Daleko je Kina i neću da mi se baka razboli, - pomislio sam. Išli smo. Išli. Prolazili smo kraj nepoznatih kuća. Radoznašao sam ih posmatrao. Sreli smo ponekog čovjeka i ja sam bio gord. –Eto i taj čovjek misli da smo obični prolaznici, a mi idemo daleko, daleko, - mislio sam.

-Kasno je - reče baka. –Vidiš da se već svjetla gase. Pribio sam se uz baku i ona me je ogrnula svojom velikom maramom, jer je počelo da zahladjava. Zagrijan ugodno pod tom maramom, osjećao sam da se ne bih uvrijedio i kad bi mi baka predložila da me ponese.

-Tebi se spava, mali moj - rekla je. -Kako ćemo da spavamo? Nikog ovdje ne poznajemo, a nemamo nijedno ćebe.

-Da, to smo zaboravili, bako. Mnogo smo žurili.

-Šta ćemo sad?

Nisam znao da odgovorim. Put je dalek i moraćemo da konačimo na mnogo mjesta. Bez bar jednog ćebeta ne vrijedi nam ni da idemo dalje.

-A da se vratimo kući po ćebe? - upitala je baka, kao da je znala šta mislim.

-Onda će nas uhvatiti. Sjeli smo na most. Baka me je dobro uvila u maramu. Ujutro sam se probudio kod kuće.

-Pst! Nikom ni rijeći. Nisu nas primjetili - šapnula mi je baka. Obećao sam da niko neće sazнати našu tajni, a kad se bolje spremimo, krenućemo opet.

Voja Carić

TEST - OČ

1. Ko uvijek ima vremena za dječaka iz priče?

2. Gdje je dječak želio da ode?

3. Koga je dječak pitao da podje sa njim?

4. Šta je dječak ponio za put?

5. U koje doba dana je dječak želio da krene na put?

6. Koje životinje su čuli dok su išli?

7. Šta je baka nosila sa sobom?

8. Pored čega su prošli?

9. Koga su na putu sreli?

10. Čime je baka ogrnula, pokrila dječaka?

11. Šta su baka i unuk zaboravili ponijeti?

12. Gdje su sjeli?

13. Gdje se dječak ujutro probudio?

14. Da li su baka i unuk stvarno otišli u Kinu?

TEST - RSI

1. Zašto je dječak želio da ide u Kinu?

2. Baka je pristala da ide sa unukom. Zašto?

3. Zašto je dječak odlučio da na put krene uveče?

4. Baka ima nježnost u glasu i kad grdi unuka. Zašto?

5. Zašto dječak ne da baki da se odmori?

6. Kako se baka ponašala prema unuku?

7. Zbog čega je baka odvela unuka kući?

8. Kako baka liječi unuka?

9. Zašto je dječak volio da se baka brine za njega?

10. Kako je baka vratila unuka u krevet?

11. Zašto je putovanje moralo ostati tajna?

12. Kakav je odnos između dječaka i njegovih roditelja?

TEST - PI

1. Šta misliš, kako se dječak osjećao nakon što se probudio u krevetu?

2. Šta misliš, zašto je dječak rekao da osjeća da ga nešto čeka na putu?

3. Šta misliš, zašto je unuk želio da se baka zabrine za njega?

4. Možeš li da prepostaviš, zašto je dječak na put ponio noževe? Obrazloži odgovor!

5. Šta misliš, šta je to što dječak toliko želi da vidi? Obrazloži odgovor!

6. Napiši pouku priče!

7. Napiši drugačiji kraj priče!

TEST PISMENOG IZRAŽAVANJA UČENIKA (TPI) FORMA-A

Škola: _____

Prezime i ime učenika: _____

Razred i odjeljenje: _____ Datum: _____

UPUTSTVO

Čitao-la si tekst „Kad ječam žuti“ koji je napisao Alekса Mikić. Sada ćete pismeno da prepričate tekst u trećem licu. Prije nego počnete pisati dobro razmislite o temi o kojoj treba da pišete. Zabilježi šta sve treba da pomeneš u svom sastavu. Tvoj sastav treba da ima početak, sredinu i kraj. Unesi osjećanja u svoj rad (tugu, radost, ljutnju, uzbuđenje, iznenađenje). Rečenice ne počinju na isti način (sjeti se riječi na isti način).

Pročitaj svoj rad i ispravi greške koje zapaziš. Svaki vaš rad će biti ocijenjen, a rezultate ču vam zajedno sa vašom učiteljicom saopštiti nakon pregleda radova. Za rad imate 45 min.

KAD JEČAM ŽUTI - prepričavanje sa promjenom gramatičkog lica

(pismena vježba)

TEST PISMENOG IZRAŽAVANJA UČENIKA (TPI) FORMA-B

Škola: _____

Prezime i ime učenika: _____

Razred i odjeljenje: _____ Datum: _____

UPUTSTVO

Danas je tvoj zadatak da na času pismene vježbe napišeš pismeni sastav na temu „Pričanje doživljaja.“ Sjeti se kako ste prepričavali književne tekstove. Pričali ste poznati sadržaj određenim redom. I sad ti je sadržaj pričanja poznat. Nije taj sadržaj neko napisao, nego si ti sam-a učestvovao-la u događajima o kojim ćeš pisati. Sam-a si doživio (doživjela) sve radosti, zgode i nezgode. Prije nego počnete pisati dobro razmislite o temi o kojoj treba da pišete. Zabilježi šta sve treba da pomeneš u svom sastavu. Tvoj sastav treba da ima početak, sredinu i kraj. Unesi osjećanja u svoj rad (tugu, radost, ljutnju, uzbudjenje, iznenađenje). Rečenice ne počinju na isti način (sjeti se riječi na isti način).

Pročitaj svoj rad i ispravi greške koje zapaziš. Svaki vaš rad će biti ocijenjen, a rezultate će vam zajedno sa vašom učiteljicom saopštiti nakon pregleda radova. Za rad imate 45 min.

Sretan rad!

Pričanje doživljaja

(pismena vježba)

TEST ANALIZE KNJIŽEVNOG LIKA (TAKL) FORMA-A

Škola: _____

Prezime i ime učenika: _____

Razred i odjeljenje: _____ Datum: _____

Uputstvo

Pred tobom je test koji se odnosi na analizu književnog lika. U ovom testu nalaze se zanimljivi tekst ILEVA MAJKA, koji je napisao Gligor Popovski. Tvoj zadatak je da tekst pažljivo pročitaš i nakon toga pokušaš da odgovoriš na postavljena pitanja. Ako na neko pitanje ne znaš odgovor ili nisi siguran, na linije stavi crticu. Želimo ti mnogo uspjeha.

ILEVA MAJKA

U celom razredu on je bio najčudnije, najmirnije i najtajanstvenije dete. Niko nije bio siguran da li je tužan, da li je plašljiv ili je nedruželjubiv. Nije razgovarao sa svojim drugovima osim kad je trebalo da nešto potraži, a retko je tražio, i glas mu se mogao čuti samo kad je bio primoran da govori.

Sedeo je u poslednjoj klupi, i izgleda da je bio zadovoljan tim mestom, jer je tamo, u uglu, mogao da bude sam sa sobom. Dok su druga deca vikala, prebacivala se preko klupe, gađala se kredom i sunđerom, on je sedeо zabijem u svoj ugao, odsutan, u mislima daleko od onoga što se dešavalo oko njega.

PITANJA:

1. Ko je glavni lik u priči?

2. O kojim se osobinama ličnosti govori?

3. Prepiši riječi iz teksta koje govore o Ileovim osobinama.

4. Šta je karakteristično za drugi odjeljak?

5. Šta iz drugog odjeljka saznajemo o dječaku?

6. Prepiši pojedinosti iz teksta za koje misliš da su bitne (važne) .

7. Ile je razgovarao sa dječacima:

- a) svakodnevno b) po potrebi c) nije razgovarao

8. Kako su se drugovi odnosili prema Iletu?

- a) drugarski b) neprijateljski c) ravnodušno

9. Da li je u ovom dijelu priče više izražen

- a) vanjski opis Ileta b) unutrašnji opis Ileta

10. Možemo li prema mjestu sjedenja odrediti karakter dječaka Ileta?

11. Šta iz ovog dijela teksta saznajemo o dječakovoj prošlosti?

A o čemu je razmišljao? Šta se dešavalo iza tog ravnodušnog, pomalo tužnog pogleda?

To нико nije znao. Ni učiteljica. Nastojala je ona iz početka da razgovara s njim da sazna zašto je tako povučen, ali nije mogla mnogo da sazna.

Mučila ga je pitanjima:

Da te ne kritikuju kod kuće, Ile?

Ne – glasno je odgovorio.

Imaš li nešto da mi kažeš?

Ne.

Želiš li da ti nešto pomognem?

Ne.

I uvek tako. Ile je odgovara samo sa „DA“ ili „NE“. A učiteljica nije znala kako da postupi s njim, kako da mu se približi.

Na časovima je bio uredan, uvek prisutan, i stalno sa onim pomalo umornim i tužnim izrazom na licu. Slušao je predavanja, pisao je, ali nikad nije dizao ruku da nešto pita ili da odgovara. I svi su mislili: ništa ga ne zanima, ništa ne zna. Ali, začudo, kad ga je učiteljica pitala nešto, odgovarao je, istina, tvrdo, kratko i najuprošćenije, ali uvek tačno. A na ostala pitanja, koja nisu bila u vezi sa učenjem, znao je samo jedan odgovor: „da“ ili „ne“. Češće se čulo ono „ne“ i zbog toga je tri nedelje posle početka školske godine Ile dobio nadimak „NE“.

Nestašna, brbljiva deca u početku su ga često zadirkivala, ali bezuspešno. On nije odgovorao na zadirkivanja. Sedeo je na svome mestu kao da je nem i gluv. Na kraju su deca uvidela da njhova peckanja nemaju uspeha, pa su mogla samo da mu s vremena na vreme dobace:

-Ej NE, da nisi progutao jezik?

-Ej NE, zaboravićeš da govorиш.

PITANJA:

12. Šta saznajemo iz prve rečenice o dječaku?

- a) da je pričljiv b) da je nesiguran c) odgovara najkraćim odgovorom

13. Koja se tu njegova osobina naslućuje?

14. Ko nam daje podatke o glavnom junaku priče?

15. Kako saznajemo o pjedinostima glavnog junaka?

16. U kakvom su odnosu učiteljica i Ile:

- a) u odnosu podnošljivosti b) u odnosu nepodnošljivosti

17. Prepiši rečenicu iz teksta u kojoj su učenici etiketirali dječaka Ileta.

18. Odnos dječaka prema Iletu govori o njima da su:

- a) dobri drugovi b) pristojni c) nepristojni

19. Šta je dječak Ile tada osjećao?

- a) radost b) tugu c) ravnodušnost

20. Prepiši riječi iz teksta kojima je iskazano ponašanje dječaka na času.

„Prema učenju se odnosi ozbiljno. Drugo kao da ga ne zanima“. I učiteljica je rešila da ga tim putem, putem učenja, natera da kaže nešto više o sebi.

Jednog dana zadala je svojim đacima domaći zadatak s temom: „Moj otac“. Mislila je da će Ile nešto opširnije napisati u tom zadatku. - Sutradan, kad je pregledala domaće zadatke, u njegovoј svesci pročitala je sledeće: „Nemam oca“. Ništa više.

- Ile, da li ti je umro otac? Zapitala ga je prijateljski.
- Da
- Kada?
- Odavno, ne pamtim ga...

Razred je slušao, Kod većine đaka to je izazvalo sažaljenje. Sad su znali da je Ile takav, možda, zbog toga što nema oca, zbog toga što je, možda, siromašan. Od toga dana bili su prijateljski naklonjeni prema njemu i prestali su da ga zovu NE.

PITANJA:

21. Koje osobine posjeduje učiteljica?

22. Koje osobine saznajem o Iletu od učiteljice?

23. Zašto je učiteljica zadala djeci navedenu temu?

- a) da sazna rade li domaći zadatak b) da sazna više o đacima

24. Šta je tim željela da postigne?

25. Zašto dječak Ile nije pisao sastav na temu „Moj otac“? Obrazloži odgovor.

26. Kad je Ile progovorio, njegove riječi zvučale su:

- a) uznemirujuće b) zabrinuto

27. Prepiši rečenicu iz teksta u kojoj se govori o promjeni ponašanja drugova prema dječaku Iletu.

28. Na koji način su đaci ispoljili svoje novo raspoloženje prema Iletu.

29. Odnos dječaka prema Iletu je:

- a) isti, nedrugarski b) suprotan, drugarski

Kasnije, posle dve nedelje, učiteljica je zadala nov domaći zadatak: „Moja majka“. Ovoga puta nije pregledala zadatke, nego je rekla:

- Hajde, Ile, ti prvi pročitaj zadatak!
Ceo razred se okrenuo na tu stranu. Ile se ispravio, držeći svesku u drhtavim rukama. Lice mu je postalo bleđe nego obično. Nekoliko puta je olizao jezikom suve usne i na kraju počeo:

Moja majka

„Moja majka mnogo radi. Muči se, a meni je žao. Uveče se vraća umorna. Ruke su joj modre i natečene od pranja i ribanja. Volim je više nego sve na svetu, ali nikad joj to nisam rekao. Ni ona meni nije rekla iako znam da bi sve dala za mene. Uvek kupuje za mene, a za sebe – ako ostane. . . Uvek je tužna. Plašim se da se ne razboli. . .“

Ovde je Ile zastao. Oborio je glavu. U očima su mu zablistale suze.

- Čitaj dalje, Ile – blago mu je rekla učiteljica.
Moja majka, moja majka. . . – počeo je Ile, ali nije mogao više. Glas mu se izgubio, suze su mu potekle. Ispustio je svesku i pokrio lice rukama. U zanemelom razredu čulo se samo njegovo grcanje.

-Sedi, Ile –rekla je učiteljica.

I dok je Ile sedeo u svom uglu, mnogi njegovi drugovi krišom su brisali suze. Sve su misli ovog trenutka bile usmerene na Ila i na njegovu majku. I svi su, iz onih desetak redova što ih je Ile pročitao o svojoj majci, osetili Ilevu majku kao svoju. I znali su da onih desetak redova u Ileovoj svesci govori o majci više nego sve ono što su oni napisali u svojim sveskama.

GLIGOR POPOVSKI

PITANJA:

30. Prepiši rečenicu u kojoj je istaknut odnos između dječaka Ileta i učiteljice!

31. Koj lik je strpljiv i domišljat? a) Ile b) učiteljica c) đaci d) majka

32. Prepiši pojedinosti koje ocrtavaju unutrašnje osobine dječaka Ileta.

33. Koja je osjećanja iskazao pisac sljedećim riječima:

- drhtave ruke
- lice postalo bleđe
- suve usne

34. Prepiši sve pojedinost koje se odnose na Iletovu majku.

35. Da li je u tekstu više istaknut vanjski ili unutrašnji opis majke?

36. Prepiši rečenicu u kojoj je opisan vanjski izgled majke.

37. U kakvim uslovima su živjeli dječak i njegova majka?

- a) skromnim b) bijednim c) raskošnim

38. Koje raspolaženje zrači iz Ilevog sastava?

- a) veselo b) tužno c) ravnodušno

39. Kakvo raspoloženje je njegov sastav prouzrokovao kod đaka u razredu?

- a) tužno b) veselo c) šaljivo

40. Šta vas više privlači u ovom književnom tekstu? Obrazloži odgovor.

- a) Iletovi postupci i osjećanja b) opis Ileta c) događaj/fabula č) opis predmeta, pojava
-
-
-
-

41. Šta vas više privlači kod opisa Ileta? Obrazloži odgovor:

- a) vanjski opis lika (opis njegovog izgleda i odjeće, tj. fizička karakterizacija)
b) unutrašnji opis (opis njegovog razmišljanja, osjećaja i njegove naravi)
c) vanjski i unutrašnji opis
-
-
-

42. Na osnovu teksta opiši dječaka Ileta.

TEST ANALIZE KNJIŽEVNOG LIKA – TAKL (FORMA-B)

Škola: _____

Prezime i ime učenika: _____

Razred i odjeljenje: _____ Datum: _____

UPUTSTVO

Pred tobom je test koji se odnosi na analizu književnog lika. U testu se nalazi tekst „Berači šljiva,“ koji j napisao Aleksa Mikić. Tvoj zadatak je da pažljivo pročitaš tekst i nakon toga da odgovoriš na postavljena pitanja. Ako na neko pitanje ne znaš odgovor ili nisi siguran/na, na liniji stavi crtu. Želim ti mnogo uspjeha!

BERAČI ŠLJIVA

Trgovac, kod kojeg sam i ja radio, kad je pobrao šljive u šljivicima u Posavini, odlučio je da najbolje berače prebaci u Semberiju. Mada sam bio najmanji među njima, odabrao je i mene da idem. Kada smo se ukrcali u deregliju, u nju je ušao i dječačić mršava i ispijena lica. On je tog cijelog dana čutao kao zaliven. Za vrijeme ručka kupio je od magacinera samo hljeb. A kad smo se uveče iskrcali u Semberiji i došli u baštu gdje ćemo brati šljivu, nas dvojicu odrediše da zajedno spavamo na tavanu jedne staje.

Ležali smo jedan pored drugog i čutali. S vremenom na vrijeme njemu se iz grudi otme dubok uzdah. Vidim: nešto muči moga druga. Nisam se usuđivao da ga pitam. Čutao sam i ja.

Mada je Pero bio neprestano zamišljen i čutljiv, ipak sam se sprijateljio s njim. Zajedno smo spavalici, zajedno preko dana brali šljivu. Bio je veoma vrijedan. Brže je brao od mene i svakog dana je nabrazao po nekoliko gajbi više. Više je i novca zarađivao. I čim bi bilo vrijeme doručka, ručka ili večere, on se odvajao u stranu i sam jeo. Nije, izgleda, volio da vidimo šta on jede. A on je jeo samo hljeb i šljive. Uvijek sam se pravio kao da to ne vidim. Nisam htio da povrijedim ponos moga druga.

Jednom, dok smo jeli, stari Risto, pekar šljiva, upita me pokazujući na Peru:

-Zašto onaj mali uvijek bježi u stranu za vrijeme jela?

Slegnuh ramenima. Nisam znao šta da mu kažem.

-Jede sam hljeb, pa neće da vidimo - dodade Marko, najbolji berač šljiva.

-Čuva pare, zato ne jede - dobaci neko od prisutnih.

-Ima li koga? - opet upita Risto.

-Ne znam - rekoh.

-Pa da i ima - nastavi Marko – ne treba tako da radi. Zar da danima jede samo suv hljeb? I da tako radi od jutra do mraka! Zar ne vidite kako je oslabio ovih dana?

Naveče stiže u baštu grupa novih berača. Jedan od njih bio je iz Perinog sela. Našao je Peru, nešto mu dao i vratio se svojoj grupi.

Malo kasnije primjetih Peru kako pognute glave, zagnjurene u šake, čući pored ograde. Čim priđoh, primjetih da moj drug jeca.

- Šta je Pero? –upitah ga.

Jecanje se pretvoriti u grčevit plač.

- Šta ti je bilo?

On ništa ne odgovori. Gušio se u suzama. Priđoh mu bliže. Na zemlji, pred njim, ležalo je pismo. Ja ga podigoh i počeh čitati: „Dragi Pero, tvoja mama je umrla. Nemoj se više mučiti da bi zaradio onu hiljadu dinara za njeno liječenje u bolnici. Juče smo je sahranili...“

- Majka ti je umrla – rekoh šapatom.

- Umrla – reče on, digavši suzne oči prema meni. – Nikoga nisam imao osim nje. Ona mi je bila sve... A samo je hiljadu dinara trebalo pa da se izliječi. Eto, nisam uspio da ih zaradim...

Tek tada mi sve puče pred očima. Sve shvatih. I onaj tužni osmijeh koji se ponekad javlja na usnama moga druga...

Aleksa Mikić

PITANJA:

1. O čemu se govori u ovoj priči?
-

2. Ko je glavni lik u ovoj priči?
-

3. Ko su još junaci ove priče?

4. Kako je izgledalo lice dječaka Pere?

- a) mršavo i ispijeno b) buckasto i rumeno c) kao kod većine dječaka njegovog uzrasta

5. Zašto je kod dječaka Pere lice tako izgledalo? Zaokruži slovo ispred tačnog odgovora!

- a) zato što je bolestan i nije mogao da jede b) zato što nije imao da jede raznovrsnu hranu, a radio je teške poslove c) zato što je imao hranu, ali je morao da radi

6. O kojim Perinim osobina saznajemo iz prvog odjeljka?

7. Prepiši riječi iz prvog odjeljka koje govore o Perinim osobinama!

8. Šta iz drugog odjeljka saznajemo o dječaku Peri?

9. Koje je osobine iskazao pisac sljedećim riječima?

-mršava i ispijena lica

-oslabio ovih dana

- a) zabrinutost i iscrpljenost b) bolest

10. Dječak Pero je bio:

- a) čutljiv i zabrinut b) raspoložen i veseo c) čutljiv i nasmijan

11. S kim se Pero sprijateljio?

12. Prepiši rečenicu iz koje možemo saznati da je dječak Pero vrijedan!

13. Zašto je Pero bio stalno zabrinut?

14. Zašto je Pero kupovao samo hljeb za ručak? Zaokruži slovo ispred tačnog odgovora!

- a) da bi uštedio pare za školske knjige b) da bi uštedio pare za mokino liječenje
c) da bi uštedio pare za igračke

15. Šta je time izraženo?

16. Koja se tu njegova osobina naslućuje? Zaokruži slovo ispred tačnog odgovora!

- a) hrabrost b) požrtvovanost c) odanost i poslušnost

17. Kakav je odnos između dječaka Pere i ostalih berača šljiva?

- a) prijateljski sa razgovorom po potrebi b) prijateljski sa svakodnevnim razgovorom

18. Zašto se dječak Pero izdvajao od drugih kad je jeo? Zaokruži slovo ispred tačnog odgovora!

- a) bio je stidljiv i povučen b) zato što je čuvao, študio novac c) zato što se plašio da će ga pitati, zašto jede suv hljeb č) nije želio da oni saznaju da mu je majka bolesna i da štedi za njeno liječenje

19. Kakvo mišljenje su tada berači šljiva imali o dječaku Peri? Zaokruži slovo ispred tačnog odgovora!

- a) da je škrt b) da je nedruželjubiv c) da je stidljiv č) da je sebičan

20. Zašto je Pero krio od drugih berača šljiva da mu je majka bolesna? Zaokruži slovo ispred tačnog odgovora!

- a) želio je da sam zaradi novac za njeno liječenje b) plašio se da će ga poslati kući da pazi bolesnu majku c) nije želio da priča o bolesti majke da se ne bi rastužio

21. Osmijeh na Perinim usnama je bio:

- a) tužan b) veseo c) i veseo i tužan

22. Kako se Pero osjećao kad je pročitao pismo? Zaokruži slovo ispred tačnog odgovora!

- a) ravnodušno b) tužno i uplakano c) iznenađeno č) usamljeno

23. Koje je osjećanje iskazao pisac sljedećim riječima:

- pogнуте glave, zagnjurene u šake
 - čući pored ograda
-
-
-

24. Zašto Pero nije odgovorio drugu na pitanje „Šta je Pero?“ Zaokruži slovo ispred tačnog odgovora!

- a) zato što nije htio b) zato što ga nije čuo c) zato što nije mogao od plača i tuge

25. Kad je Perin drug saznao da je on čuvao, štedio novac za liječenje njegove majke?
Zaokruži slovo ispred tačnog odgovora!

- a) za vrijeme ručka b) kad je pročitao pismo c) naveče kad su pošli na spavanje

26. Kako su zvučale riječi dječaka Pere kad je progovorio?

28. Čija je osobina došla do izražaja?

29. Ko je promijenio odnos prema Peri? (Zaokruži slovo ispred tačnog odgovora!)

- a) berači šljiva b) gazda kod kojeg je Pero brao šljive c) drug sa kojim je Pero spavao

30. Kakvi su ljudi ostali berači šljiva? Zaokruži slovo ispred tačnog odgovora!

- a) vrijedni b) vrijedni i nepošteni c) vrijedni i neiskvareni

31. Na osnovu čega se to može zaključiti?

32. Koji dio priče te je najviše uznemirio? Obrazloži odgovor!

33. Opiši Perinog druga!

34. U kakvim uslovima su živjeli dječak Pero i njegova majka? Zaokruži slovo ispred tačnog odgovora!

- a) raskošno b) bijedno, siromašno c) skromno

35. Da li je u priči više izražen

- a) vanjski opis dječaka Pere b) unutrašnji opis dječaka Pere
c) vanjski i unutrašnji opis dječaka Pere?

36. Šta iz teksta saznajemo o dječakovoј prošlosti?

37. Od koga saznajemo o glavnom junaku priče? Zaokruži slovo ispred tačnog odgovora!

- a) od pisca b) od prijatelja koji je stanovaо sa Perom c) od druga iz Perinog sela

38. Šta vas više privlači u ovom tekstu? Obrazloži odgovor!

- a) opis dječaka Pere b) događaji/fabula c) postupci i osjećanja dječaka Pere
g) opis prirode

39. Na osnovu teksta ukratko opiši dječaka Peru!

40. Šta vas više privlači kod opisa dječaka Pere? Obrazloži odgovor!

- a) vanjski i unutrašnji opis lika
b) unutrašnji opis (osjećanja, razmišljanje, narav)

c) vanjski opis, fizički izgled

TEST VERBALNE KREATIVNOSTI (TVK) FORMA-A

Škola: _____

Prezime i ime učenika: _____

Razred i odjeljenje: _____

Uspjeh iz srpskog jezika: _____

Opšti uspjeh učenika: _____

Datum: _____

P-1	P-2	P-3	P-4	P-5	P-6	P-7	P-8	TVK UKUPNO

1. Test „Počeci riječi“

Dati su vam počeci riječi. Dosjetite se što više riječi koje počinju sa datim počecima i napišite ih brzo na linijama pored početka riječi. Pište čitko. To mogu biti riječi bilo koje vrste pisane velikim ili malim početnim slovom.

PRIMJER: da je dat početak riječi sa početnim slovom A-, vi biste mogli napisati riječi kao što su: Afrika, Atina, auto, ako, aluminium, antena i mnoge druge riječi koje počinju slovom A.

O..... I.....

Vrijeme za rad zadatka je 3 minute (90 + 90 sekundi).

2. Test „Krajevi riječi“

Dati su vam krajevi riječi. Dosjetite se što više riječi koje se tako završavaju i napišite ih na linijama jednu ispod druge. To mogu biti riječi bilo koje vrste pisane velikim ili malim početnim slovom.

PRIMJER: da je dat završetak riječi sa - OR vi biste mogli napisati riječi kao što su: direktor, otvor, hor, prozor, traktor, inspektor i mnoge druge koje se završavaju na - OR.

.....ac

.....ar

Vrijeme za rad zadatka je 3 minute (90+90 sekundi).

3. Test „Rečenice od četiri riječi“

Data su vam četiri početna slova i za svako slovo od ta četiri početna slova treba da se dosjetite neke riječi koja počinje tim slovom, a zatim da od te četiri riječi napišete jednu rečenicu. Pri pisanju smiješ koristiti samo te riječi u svakoj rečenici po jednom, a redoslijed početnih slova, odnosno riječi možeš da mijenjaš. Od vas se očekuje da napišete što više različitih rečenica.

PRIMJER: data su sljedeća četiri slova A-N-O-V: od njih se mogu napisati sljedeće rečenice: Nenad vozi opasan auto. Vanja odavno voli Nikolu. Anica nosi ovu violinu. Olja ne zna voziti auto.

M

-

R

-

U

-

S

A – S – O – R

Vrijeme za rad je 5 minuta (150 + 150 sekundi).

4. Test „Ista obilježja“

Napisano je neko obilježje koje se može pripisati mnogim stvarima.

Vi treba da smislite i napišete što više stvari koje mogu imati to obilježje, a da ih prethodno ne mijenjamo. Na primjer, OKRUGAO: sat, novčić, točak, luster, tanjur i mnoge druge stvari, predmeti.

sitno

tvrdo

Vrijeme za rad je 3 minute (90 + 90 sekundi).

5. Test „Sličnosti“

U našem jeziku je moguće određene osobine opisati sa više različitih riječi kojima se podrazumijeva nešto slično. Vaš zadatak je da uz navedene osobine nađete što više riječi koje znače isto ili slično.

Na primjer: „RUŽNO“: odvratno, gadno, neukusno, fuj, neprijatno i slične riječi koje ukazuju na istu osobinu.

„polako“

„lijepo“

Vrijeme za rad je 4 minute (120+120 sekundi)

6. Test „Neobičan način upotrebe“

Za jedan od predmeta svakodnevne upotrebe, koji su navedeni, vi treba da se dosjetite što više neobičnih načina upotrebe i da ih napišete na linijama.

Na primjer: list papira - za pisanje, crtanje, za izradu aviona, brisanje ruku i tako dalje.

„OLOVKA“

„CIGLA“

Vrijeme za rad je 4 minute (120 + 120 sekundi).

7. Test „Posljedica“ (tj. nestvarne, nemoguće situacije)

Zamisli kako bi bilo kada bi neki naučnik pronašao lijek koji bi ljudima omogućio da ne moraju više da spavaju. Oni bi progutali lijek i niko više ne bi spavao, a svi bi ipak bili zdravi.

Kakve bi sve posljedice imalo ovakvo stanje? Navedi što više takvih posljedica:

Šta bi se desilo kada bi ljudi mogli letjeti?

Vrijeme za rad je 6 minuta (180+180 sekundi).

8. Test „Pronađi nadimak“

Svi poznajete običaj da se nekim stvarima ili osobama daje šaljivo ime ili nadimak. Uz ponuđene riječi smislite i napišite što više neobičnih nadimaka.

Na primjer: NOVAC - pare, cener, zrnje, salata...

MAČAK=_____

IGLA=_____

HLAČE=_____

TANJIR=_____

MLIJEKO=_____

PISAĆI STO=_____

KOŠULJA=_____

LIVADA=_____

KRASTAVAC=_____

RUPA=_____

Vrijeme za rad je 4 minuta.

TEST VERBALNE KREATIVNOSTI (TVK) FORMA-B

Škola: _____

Prezime i ime učenika: _____

Razred i odjeljenje: _____ Datum: _____

P-1	P-2	P-3	P-4	P-5	P-6	P-7	P-8	TVK UKUPN

1. Test „Počeci riječi“

Dati su vam počeci riječi. Dosjetite se što više riječi koje počinju datim počecima i napišite ih brzo na linijama pored početka riječi. Pišite čitko. To mogu biti riječi bilo koje vrste pisane velikim ili malim početnim slovom.

PRIMJER: da je dat početak riječi sa početnim slovom S, vi biste mogli napisati riječi kao što su: Srbija, Stana, sat, san, stolica, stanarina i mnoge druge riječi koje počinju slovom S.

K.....

E.....

Vrijeme za rad zadatka je 3 minute (90 + 90 sekundi).

2. Test „Krajevi riječi“

Dati su vam krajevi riječi. Dosjetite se što više riječi koje se tako završavaju i napišite ih na linijama jednu ispod druge. To mogu biti riječi bilo koje vrste pisane velikim ili malim početnim slovom.

PRIMJER: da je dat završetak riječi sa - OR vi bi mogli napisati riječi kao što su: motor, otpor, horor, doktor, majstor, kreator i mnoge druge koje se završavaju na - OR.

.....ja

.....ti

Vrijeme za rad je 180 sekundi (90+90 sekundi).

3. Test „Rečenice od četiri riječi“

Data su vam četiri početna slova i za svako slovo od ta četiri početna slova treba da se dosjetite neke riječi koja počinje tim slovom, a zatim da od te četiri riječi napišete jednu rečenicu. Prianjanju smijete koristiti samo te riječi u svakoj rečenici po jednom, a redoslijed početnih slova odnosno riječi možeš da mijenjaš. Od vas se očekuje da napišete što više različitih rečenica.

PRIMJER: data su sljedeća četiri slova A-N-O-V. Od njih se mogu napisati sljedeće rečenice: Nenad vozi opasan auto. Ana voli Nikolu. Anica nosi ovu violinu. Olja neće voziti auto.

E — T — O — R

A – Š – I – L

Vrijeme za rad je 5 minuta (150 + 150 sekundi).

4. Test „Ista obilježja“

Napisano je neko obilježje koje se može pripisati mnogim stvarima.

Vi treba da smislite i napišete što više stvari koje mogu imati to obilježje, a da ih prethodno ne mijenjate. Na primjer, OKRUGAO: sat, novčić, točak, luster, tanjur i mnoge druge stvari, predmeti.

četverougla

list

Vrijeme za rad je 3 minute (90 + 90 sekundi).

5. Test „Sličnosti“

U našem jeziku je moguće određene osobine opisati sa više različitih riječi kojima se podrazumijeva nešto slično. Vaš zadatak je da uz navedene osobine nađete što više riječi koje znače isto ili slično.

Na primjer, „RUŽNO“: odvratno, gadno, neukusno, fuj, neprijatno i slične riječi koje ukazuju na istu osobinu.

„hodati“

„jesti“

Vrijeme za rad je 4 minute (120+120sekundi)

6. Test „Neobičan način upotrebe“

Za jedan od predmeta svakodnevne upotrebe, koji su navedeni, vi treba da se dosjetite što više neobičnih načina upotrebe i da ih napišete na linijama.

Na primjer: list papira - za pisanje, crtanje, za izradu aviona, brisanje ruku i tako dalje.

„kuća“

„voda“

Vrijeme za rad je 4 minute (120 + 120 sekundi).

7. Test „Posljedica“ (tj. nestvarne, nemoguće situacije)

Zamisli kako bi bilo kada bi neki mađioničar svojom magijom učinio da svi ljudi budu nevidljivi.

Kakve bi sve posljedice imalo ovakvo stanje? Navedi što više takvih posljedica:

Šta bi se desilo kada ne bi bilo tamnog dijela dana, noći, samo svijetli dio dana, dan ? Kakve bi sve posljedice imalo ovakvo stanje?

Vrijeme za rad je 6 minuta (180+180 sekundi).

8. Test „Pronađi nadimak“

Svi poznajete običaj da se nekim stvarima ili osobama daje šaljivo ime ili nadimak. Uz ponuđene riječi smislite i napišite što više neobičnih nadimaka.

Na primjer: NOVAC - pare, cener, zrnje, salata...

PAS=_____

GUMICA=_____

HALJINA=_____

KAŠIKA=_____

JABUKA=_____

TELEVIZOR=_____

KAPA=_____

NJIVA=_____

KUPUS=_____

PUT=_____

Vrijeme za rad je 4 minuta.

TEST KRITIČKOG ČITANJA – TKČČ (A-forma)

Škola: _____

Prezime i ime učenika: _____

Razred i odjeljenje: _____ Datum: _____

UPUTSTVO

Pročitaj tekst „VIOLINA“, koju je napisao Miroslav Demak. Samostalno ćeš raditi vježbe na književnom tekstu. Pažljivo čitaj tekst, a zatim odgovori na postavljena pitanja. Pogledaj tekst kad god ti je potrebno.

VIOLINA

Stari violinista je umro.

Bio je to čudotvorni muzičar. Znao je sve pesme na svetu i znao je da ih zasvira bolje od bilo kog drugog. Kada je svirao, duga bela kosa vijorila mu je iznad čela kao da sama svira pesmu južnog vetra. Violinista je uvek dolazio neznano otkud, ali uvek u trenutku kada je ljudima bio najpotrebniji. Donosio im je radost i smeh. Dolazio je sa pesmom, darivao je njome ljudi i ponovo odlazio neznano kuda. Svi su govorili da ima čudotvornu violinu.

Sada je stari violinista umro. Iza sebe je ostavio najlepše pesme, zaveštavajući ih svim ljudima. Osim pesama, iza njega je ostala samo njegova violina. Nju nije dao nikome. Pre nego što je poslednji put sklopio oči, pozvao je sebi dva svoja najbolja druga - slikara i pesnika.

Ostavljam je onome ko može najviše - reče, dade im violinu i oprosti se sa njima.

Slikar i pesnik pogledaše jedan drugog i u istom trenutku pomisliše: "Ja ću dobiti violinu, jer ja mogu više nego ti!"

Bila su to dva sjajna umetnika. I oni su bili već u godinama, poznavali su svet, a iznad svega su bili majstori svog zanata.

- Moji stihovi mogu da zatalasaju more, skinu sa neba i najsjajniju zvezdu, da općine ljude i životinje-reče pesnik.

- Ispod moje kićice poteći će reka zamućena jesenjim kišama, od mojih boja u proleće procvetaju trešnje - odgovori slikar.

Dugo su se umetnici prepirali, sve dok ih sunce nije upozorilo da je već podne. Tada su se postiđeni oprostili od svog prijatelja violiniste.

- Pođimo u svet - predloži slikar - možda ćemo negde naći dokaz ko od nas dvojice može više. Pesnik je bio saglasan:

- Ali ako nađemo nekog ko može još više od nas, njemu ćemo dati violinu. Stari violinista je upravo to htio - da njegovu violinu dobije najbolji, pa ma ko to bio.

Krenu oni u svet da traže ko može najviše. Već prvog dana na putu nađoše se ispod neba čija je jedna površina bila prljava, a druga čista i plava. Pogledaše okolo i odjednom ugledaše na dugačkim merdevinama nekog dugajlju sa priborom za pranje prozora. Na merdevinama je bilo okačeno džinovsko bure sa vodom kojom je dugajlja prao nebeski svod.

– Lepog li posla!- rekoše umetnici, ali još nisu bili sigurni da li ovaj dugajlja svojim lepim poslom može više nego neko drugi.

Pozdraviše peraća nebeskog svoda i produžiše svojim putem.

Noć je postepeno padala, ali umesto da bude tamnije, nebo je počelo da svetli od nekog neobičnog vatrometa. Vatromet je čas bliže, čas dalje šikljaо prema nebu. Dva umetnika odlučiše da se tu odmore i sačekaju jutro. Ujutro ugledaše nekog garavog čoveka kako trčara sa velikom odžačarskom četkom. Tek tada shvatiše da je sinoćni vatromet bila vatra iz vulkana, a ovaj garavko je čistio začepljena grla vulkana.

– Sjajne li zabave, ali bez muzike. Možda bi trebalo ovom garavku dati violinu, pa da vatromet dopuni muzikom - pomisliše umetnici.

Ipak se nisu mogli odlučiti, pa pođoše dalje.

Idući dalje, sretoše starca koji je na nepreglednim livadama u maloj kući prekrivenoj slamom, mešao mirise za sve cveće sveta.

Taj starac je sam odbio violinu, jer on osim spravljenja mirisa ništa drugo nije znao. Zatim su dva umetnika srela farbara trava, frizera morskih talasa, mlinara najfinijeg peska nepreglednih plaža... i stotine drugih ljudi, od kojih je svako mogao biti dostojan starčeve violine.

Na svakom koraku nalazili su dokaze da je lepota ljudima i te kako potrebna, da je život bez nje prazan, ali nisu mogli da donesu odluku o tome ko može najviše.

Najzad pored puta ugledaše dečaka koji je od peska pravio zamak i pevao dečiju pesmu.

Slikar uze violinu i pruži je dečaku, govoreći:

- Tebi pripada violina, dete, jer ti možeš najviše. Od tebe može biti slikar poput mene, pesnik kao moj drug ili bilo šta drugo. Ti možeš sve nas prevazići i graditi neki sasvim nov, nama nepoznat svet. Ti stvarno možeš najviše.

Dečak je uzeo violinu, prislonio je uz lice i počeo da svira. On još nikada nije imao u rukama violinu, pa je njegova svirka podsećala na škripu vrata, ali dva umetnika su u njemu odmah raspoznala čudotvornu muziku svog starog prijatelja.

Miroslav Demak

1. Kako muzika starog violiniste djeluje na ljude?

2. Kako je živio stari violinista?

3. Šta čini violinistu posebnim?

4. U kom su odnosu bili violinista, slikar i pjesnik?

5. Zašto je violinista pozvao dva najbolja druga?

6. Prepiši rečenicu iz teksta iz koje saznajemo poruku koju je violinista ostavio prijateljima prije nego što se oprostio s njima!

7. Zašto je ostavio takvu poruku?

8. Kako su se osjećali pjesnik i slikar kad im je violinista dao violinu?

9. Šta su pjesnik i slikar očekivali kad im je violinista dao violinu?

10. Zbog čega pjesnik i slikar nisu zadržali violinu?

11. Zbog čega oni nisu dostojni violine?

12. Zašto pjesnik i slikar nisu dali violinu dugajliji?

13. Zašto pjesnik i slikar nisu mogli da se odluče da daju violinu garavom čovjeku?

14. Zašto starac nije uzeo violinu?

15. Koje osobine posjeduje starac?

16. Zašto su pjesnik i slikar poklonili violinu dječaku?

17. Zašto je dječak uzeo violinu?

18. Dijalog u priči je između (zaokruži tačan odgovor)

a) slikara i dugajlige	b) pjesnika i garavog čovjeka
c) slikara i pjesnika	č) slikara i starca

19. Koja osjećanja u tebi izaziva ova priča?

20. Šta ste saznali o pjesniku i slikaru dok ste čitali tekst?

21. Poruka ove priče je (zaokruži tačan odgovor):

- a) muzika je vječita ljepota
- b) poslušni prijatelji
- c) ljepota je potrebna ljudima
- č) na mlađima svijet ostaje

22. Kako se ova priča može povezati s muzikom?

TEST KRITIČKOG ČITANJA – TKČČ (FORMA B)

Škola: _____

Prezime i ime učenika: _____

Razred i odjeljenje: _____ Datum: _____

UPUTSTVO

Pažljivo pročitaj tekst „Bijela i žuta djevojčica“, koju je napisala Perl Bak. Samostalno ćeš odgovoriti na pitanja u testu kritičkog i kreativnog čitanja. Pažljivo čitaj, a zatim odgovori na postavljena pitanja. Pogledaj u tekst kad god ti je potrebno.

USPJEŠAN RAD!

BIJELA I ŽUTA DJEVOJČICA

Jednom, a to nije bilo tako davno, živjela je u zemlji Kini djevojčica Len Mej. Bila je jedina kćerka i imala je tri brata. Živjeli su u lijepoj, zelenoj dolini u blizini velike rijeke Jangce. Otac joj je bio seljak, kako su neka od njegovih polja dopirala čak do obale rijeke, bavio se i ribolovom.

- Len Mej - rekao je otac – zaboravio sam da pogledam ima li u mreži riba. Molim te, skokni do rijeke umjesto mene.

Rijeka je na tom mjestu bila veoma široka, a Len Mej je jedva mogla na drugoj obali primjetiti zelen pojas zemlje. Čula je da su ljudi preko ovih širokih voda drukčiji – zvali su ih strancima. Nikad nije vidjela stranca, ali je za njih čula od ljudi koji su ih vidjeli. Stranci preko vode – govorili su – imaju ružičastu kožu, a plave, zelene ili sive oči. A kosa im nije crna, nego crvena, pa i žućkasta, kao lavlja koža ili smeđe-žuta kao dlaka u psa. Njihov je govor vrlo čudan i niko ga ne može razumjeti.

Len Mej pogleda u nebo – bilo je tiho i plavo. Pogleda zatim u rijeku. Njene brze, žute vode tekle su mirno. Nekoliko divljih pataka spustilo se i plivalo po vodi.

Len Mej ustade i poče razgledati sve unaokolo. U tom trenutku spazi djevojčicu kako korača obalom i ide prema njoj. To je bila čudna djevojčica. Prvo je Len Mej primjetila njenu haljinu. Djevojčica je imala bluzicu s kratkim rukavima i suknjicu od modrog platna. Kosa joj je lepršala oko lica, a najčudnije je bilo to što joj je kosa bila žuta.

Iako se pre nikada nisu vidjele, nasmiješile su se jedna drugoj.

- Kako se zoveš? - upita žutokosa djevojčica.
- Len Mej.
- Ja se zovem Elis. Moja braća se zovu Tom i Džek.
- Ja imam tri brata. Zovu se Šeng, Cen i Jang, a meni su već strašno dodijali.
- Je li zaista? – uzviknu Elis. – I meni su Tom i Džek dodijali. Ja bih željela da imam sestru.

- I ti? – poviše Len Mej.“

Obadvije se djevojčice pogledaše i obuze ih ista misao:

Budimo sestre. Da, da! – rekoše, a onda udariše u smijeh.

Bilo je lijepo poslijepodne i one su bile potpuno srećne. Bilo je tako divno imati sestruru i razgovarati sa njom.

Govoriš nekako smiješno – reče Len Mej. – Zašto?

Zato što sam Amerikanka – odgovori Elis.

Sada se Len Mej iznenadila:

Pa kako te ja onda mogu razumjeti?

Zato što ja govorim kineski, ludice!

A znaš li ti govoriti i američki? – upita Len Mej.

Svakako da znam – reče Elis i brzo izgovori nešto što je zvučalo kao ss-sssss i kk-kkk.

Možemo li biti prave sestre iako si Amerikanka?

– Zašto da ne? Mi zapravo izgledamo jednako. Zar nije tako? Daj mi ruku, Len Mej.

I pružiše jedna drugoj ruku.

- Potpuno jednako, samo što je tvoja kosa tamnija od moje, a moja koža svjetlija od tvoje. Ali meni je svejedno što je tvoja kosa crna, Len Mej, samo ako tebi ne smeta što je moja žuta.

- Hvala ti, sestro - nasmiješi se Len Mej.

Šetale su zajedno celo to popodne. Mnogi su se okretali za njima, a neki su im se i smijali.

Pogledaj onog stranog đavolčića i onog našeg kineskog kako idu zajedno! – užviknuo je čovjek koji je na uglu prodavao kestene.

On se čudi, jer ne zna da smo sestre, zar nije tako? – reče Len Mej.

Perl Bak

PITANJA ZA TEST KRITIČKOG ČITANJA:

1. Šta djevojčica Len Mej zna o strancima? Zaokruži slovo ispred tačnog odgovora!
a) zna kako izgledaju b) zna o njima ono što je čula od drugih c) zna kako se ponašaju

2. Kakav je odnos djevojčice Len Mej prema strancima?
a) prijateljski naklonjen b) neprijateljski

3. Šta je uzrok takvog njenog odnosa prema strancima?
a) radoznalost b) nepovjerenje c) strah

4. Kako je Len Mej vidjela pristiglu devojčicu?

5. Da li se to poklapala sa predstavom koju je o strancima imala na osnovu priča drugih ljudi?

- a) da b) ne

6. Kakvo je ojsećanje na početku ovog susreta preovladivalo u Len Mej?

- a) srećno b) uplašeno c) iznenadeno

7. Kako je započeo razgovor ove dvije različite djevojčice?
a) prijatnim upoznavanjem b) neformalnim razgovorom c) svađom i galamom

8. Da li se u dijalogu između djevojčica može uočili strah ili neko slično osjećanje?

9. Koje osjećanje se može uočiti u razgovoru između ove dvije različite djevojčice?
-
-
10. Šta su tokom upoznavanja djevojčice otkrile?
a) različitost b) sličnosti c) interesovanja č) različitosti i sličnosti

11. Zbog čega su djevojčice rekle da bi željele da imaju sestruru?
a) zato što su im braća dosadna b) zato što bi se sa sestrom više slagale
c) zato što bi ih sestra morala slušati

12. Kako su njihove sličnosti uticale na dalji tok njihovog druženja?

13. Zašto je Len Mej Elis postavila pitanje, da li one mogu biti drugarice iako je Elis Amerikanka?

14. Kako su se djevojčice upoznale i postale prijateljice?
a) preko poznanstva svojih roditelja b) slučajno su se srele i upoznale

15. Kakva se prepreka pojavila među ovim djevojčicama?

16. Zbog čega je druženje ovih djevojčica neobično?

17. Zašto pisac djevojčice, Elis i Len Maj naziva sestrama?

- a) zato što su sestre b) zato što se svakodnevno druže c) zato što se ponašaju i vole kao rođene sestre

18. Koje su osobine kod djevojčica došle do izražaja? Zaokruži slovo ispred tačnog odgovora!

- a) prijateljstvo i tolerancija b) nepoštovanje i mržnja c) odgovornost i pravednost

19. Zašto Elis nazivaju đavolčićem?

20. Koja bi od navedenih narodnih poslovica mogla biti poruka ove priče?

- a) Kaži mi s kim si, da znam ko si.
b) Gora se s gorom ne sastaje, a čovjek sa čovjekom vazda.
c) Nema zime dok ne padne inje, ni proljeća dok sunce ne sine; ni radosti dok ne dijeliš s kim.

21. Kakvo je saznanje stekla djevojčica Len Mej o Elis, za razliku od mišljenja koje je na osnovu priča imala o strancima?

22. Koja osjećanja u tebi izaziva ova priča?

23. Kako su reagovali prolaznici na druženje djevojčica Len Mej i Elis?

- a) začuđeno b) oduševljeno c) nisu ih primjećivali

24. Zašto je prodavac kestena bio začuđen kad je ugledao Len Mej i Elis da šetaju zajedno?

- a) zato što su iz različitih zemalja b) zato što nisu iste boje kože c) zato što se do tada nisu družile

TEST KREATIVNOG ČITANJA - TKČ (A-FORMA)

Škola: _____

Prezime i ime učenika: _____

Razred i odjeljenje: _____ Datum: _____

UPUTSTVO

Pročitaj tekst „VIOLINA“, koji je napisao Miroslav Demak. Samostalno ćeš raditi vježbe na književnom tekstu. Pažljivo čitaj tekst, a zatim odgovori na postavljena pitanja. Pogledaj u tekst kad god ti je potrebno.

Sretan rad!

VIOLINA

Stari violinista je umro.

Bio je to čudotvorni muzičar. Znao je sve pesme na svetu i znao je da ih zasvira bolje od bilo kog drugog. Kada je svirao, duga bela kosa vijorila mu je iznad čela kao da sama svira pesmu južnog vetra. Violinista je uvek dolazio neznano otkud, ali uvek u trenutku kada je ljudima bio najpotrebniji. Donosio im je radost i smeh. Dolazio je sa pesmom, darivao je njome ljudi i ponovo odlazio neznano kuda. Svi su govorili da ima čudotvornu violinu.

Sada je stari violinista umro. Iza sebe je ostavio najlepše pesme, zaveštavajući ih svim ljudima. Osim pesama, iza njega je ostala samo njegova violina. Nju nije dao nikome. Pre nego što je poslednji put sklopio oči, pozvao je sebi dva svoja najbolja druga - slikara i pesnika.

Ostavljam je onome ko može najviše - reče, dade im violinu i oprosti se sa njima.

Slikar i pesnik pogledaše jedan drugog i u istom trenutku pomisliše: "Ja ću dobiti violinu, jer ja mogu više nego ti!"

Bila su to dva sjajna umetnika. I oni su bili već u godinama, poznavali su svet, a iznad svega su bili majstori svog zanata.

- Moji stihovi mogu da zatalasaju more, skinu sa neba i najsjajniju zvezdu, da općine ljude i životinje - reče pesnik.

- Ispod moje kičice poteći će reka zamućena jesenjim kišama, od mojih boja u proleće procvetaju trešnje - odgovori slikar.

Dugo su se umetnici prepirali, sve dok ih sunce nije upozorilo da je već podne. Tada su se postiđeni oprostili od svog prijatelja violiniste.

- Podimo u svet - predloži slikar - možda ćemo negde naći dokaz ko od nas dvojice može više. Pesnik je bio saglasan:

- Ali ako nađemo nekog ko može još više od nas, njemu ćemo dati violinu. Stari violinista je upravo to htio - da njegovu violinu dobije najbolji, pa ma ko to bio.

Krenu oni u svet da traže ko može najviše. Već prvog dana na putu nađoše se ispod neba čija je jedna površina bila prljava, a druga čista i plava. Pogledaše okolo i odjednom ugledaše na dugačkim merdevinama nekog dugajliju sa priborom za pranje prozora. Na merdevinama je bilo okačeno džinovsko bure sa vodom kojom je dugajlja prao nebeski svod.

- Lepog li posla! - rekoše umetnici, ali još nisu bili sigurni da li ovaj dugajlja svojim lepim poslom može više nego neko drugi.

Pozdraviše perača nebeskog svoda i produžiše svojim putem.

Noć je postepeno padala, ali umesto da bude tamnije, nebo je počelo da svetli od nekog neobičnog vatrometa. Vatromet je čas bliže, čas dalje šikljaо prema nebu. Dva umetnika odlučiše da se tu odmore i sačekaju jutro. Ujutro ugledaše nekog garavog čoveka kako trčkara sa velikom odžačarskom četkom. Tek tada shvatiše da je sinoćni vatromet bila vatra iz vulkana, a ovaj garavko je čistio začpljena grla vulkana.

- Sjajne li zabave, ali bez muzike. Možda bi trebalo ovom garavku dati violinu, pa da vatromet dopuni muzikom - pomisliše umetnici.

Ipak se nisu mogli odlučiti, pa pođoše dalje.

Idući dalje, sretoše starca koji je na nepreglednim livadama u maloj kući prekrivenoj slamom, mešao mirise za sve cveće sveta.

Taj starac je sam odbio violinu, jer on osim spravljanja mirisa ništa drugo nije znao. Zatim su dva umetnika srela farbara trava, frizera morskih talasa, mlinara najfinijeg peska nepreglednih plaža... i stotine drugih ljudi, od kojih je svako mogao biti dostojan starčeve violine.

Na svakom koraku nalazili su dokaze da je lepota ljudima i te kako potrebna, da je život bez nje prazan, ali nisu mogli da donešu odluku o tome ko može najviše.

Najzad pored puta ugledaše dečaka koji je od peska pravio zamak i pevao dečiju pesmu.

Slikar uze violinu i pruži je dečaku, govoreći:

- Tebi pripada violina, dete, jer ti možeš najviše. Od tebe može biti slikar poput mene, pesnik kao moj drug ili bilo šta drugo. Ti možeš sve nas prevazići i graditi neki sasvim nov, nama nepoznat svet. Ti stvarno možeš najviše.

Dečak je uzeo violinu, prislonio je uz lice i počeo da svira. On još nikada nije imao u rukama violinu, pa je njegova svirka podsećala na škripku vrata, ali dva umetnika su u njemu odmah raspoznala čudotvornu muziku svog starog prijatelja.

Miroslav Demak

PITANJA ZA TEST KREATIVNOG ČITANJA:

1. Napiši naslove: a) uvodnog, b) glavnog i c) završnog dijela teksta

- a) _____
b) _____
c) _____

2. Napiši drugačiji početak ove priče.

3. Opiši spoljašnji izgled violiniste!

4. Objasni kako je muzika violiniste djelovala na ljude dok su ga slušali!

5. Kakav je odnos ljudi prema violinisti? Obrazloži odgovor!

6. Šta mislite, zašto su ljudi govorili da violinista ima čudotvornu violinu!

7. Šta mislite kako se violinista osjećao dok je svirao violinu?

8. Zbog čega se tako osjećao?

9. Zamisli sasvim suprotno ponašanje ljudi prema violinisti.

Ukratko opiši taj susret.

10. Zašto je ljudima važna umjetnost? Obrazloži odgovor.

11. Kakvo raspoloženje je u tebi izazvala ova priča?

(Napiši nekoliko riječi o tome.)

12. Da li si mogao-la predvidjeti da će se muzičar i slikar prepirati kome će pripasti violina?

13. Objasni riječi pjesnika: „Moji stihovi mogu da zatalasaju more, skinu sa neba i najsjajniju zvezdu, da općine ljude i životinje.“

14. Objasni riječi slikara: „Ispod moje kičice poteći će reka zamućena jesenjim kišama, od mojih boja u proleće procvetaju trešnje.“

15. Zamisli da su pjesnik i slikar zadržali violinu, kako bi ona zvučala u njihovim rukama? Obrazloži odgovor.

16. U tekstu se navode mnoga neobična zanimanja kao što su farbar trava, frizer morskih talasa i sl.

Smisli sam-a još neke nazive neobičnih zanimanja i opiši ih.

17. Kako to da su u škripi dječakovog sviranja prijatelji violiniste prepoznali čudotvornu muziku svog prijatelja?

18. Na osnovu čega su umjetnici zaključili da dječak može najviše? Obrazloži odgovor.

19. Navedi sličnosti i razlike između violiniste i dječaka.

20. Napiši poruku priče.

21. Objasni izreku: Na mlađima svijet ostaje.

22. Napiši drugačiji kraj priče.

TEST KREATIVNOG ČITANJA – TKČ (FORMA-B)

Škola: _____

Prezime i ime učenika: _____

Razred i odjeljenje: _____ Datum: _____

UPUTSTVO

Pažljivo pročitaj tekst „Bijela i žuta djevojčica“, koju je napisala Perl Bak. Samostalno ćeš odgovoriti na pitanja u testu kritičkog i kreativnog čitanja. Pažljivo čitaj, a zatim odgovori na postavljena pitanja. Pogledaj u tekst kad god ti je potrebno.

USPJEŠAN RAD!

BIJELA I ŽUTA DJEVOJČICA

Jednom, a to nije bilo tako davno, živjela je u zemlji Kini djevojčica Len Mej. Bila je jedina kćerka i imala je tri brata. Živjeli su u lijepoj, zelenoj dolini u blizini velike rijeke Jangce. Otac joj je bio seljak, i kako su neka od njegovih polja dopirala čak do obale rijeke, bavio se i ribolovom.

- Len Mej - rekao je otac – zaboravio sam da pogledam ima li u mreži riba. Molim te, skokni do rijeke umjesto mene.

Rijeka je na tom mjestu bila veoma široka, a Len Mej je jedva mogla na drugoj obali primjetiti zelen pojas zemlje. Čula je da su ljudi preko ovih širokih voda drukčiji – zvali su ih strancima. Nikad nije vidjela stranca, ali je za njih čula od ljudi koji su ih vidjeli. Stranci preko vode – govorili su – imaju ružičastu kožu, a plave, zelene ili sive oči. A kosa im nije crna, nego crvena, pa i žućkasta, kao lavlja koža ili smeđe-žuta kao dlaka u psa. Njihov je govor vrlo čudan i niko ga ne može razumjeti.

Len Mej pogleda u nebo – bilo je tiho i plavo. Pogleda zatim u rijeku. Njene brze, žute vode tekle su mirno. Nekoliko divljih pataka spustilo se i plivalo po vodi.

Len Mej ustade i poče razgledati sve unaokolo. U tom trenutku spazi djevojčicu kako korača obalom i ide prema njoj. To je bila čudna djevojčica. Prvo je Len Mej primjetila njenu haljinu. Djevojčica je imala bluzicu s kratkim rukavima i suknjicu od modrog platna. Kosa joj je lepršala oko lica, a najčudnije je bilo to što joj je kosa bila žuta.

Iako se pre nikada nisu vidjele, nasmiješile su se jedna drugoj.

- Kako se zoveš? - upita žutokosa djevojčica.
- Len Mej.
- Ja se zovem Elis. Moja braća se zovu Tom i Džek.
- Ja imam tri brata. Zovu se Šeng, Cen i Jang, a meni su već strašno dodijali.
- Je li zaista? – uzviknu Elis. – I meni su Tom i Džek dodijali. Ja bih željela da imam sestru.

- I ti? – poviše Len Mej.

Obadvije se djevojčice pogledaše i obuze ih ista misao:

Budimo sestre. Da, da! – rekoše, a onda udariše u smijeh.

Bilo je lijepo poslijepodne i one su bile potpuno srećne. Bilo je tako divno imati sestruru i razgovarati sa njom.

Govoriš nekako smiješno – reče Len Mej. – Zašto?

Zato što sam Amerikanka – odgovori Elis.

Sada se Len Mej iznenadila:

Pa kako te ja onda mogu razumjeti?

Zato što ja govorim kineski, ludice!

A znaš li ti govoriti i američki? – upita Len Mej.

Svakako da znam – reče Elis i brzo izgovori nešto što je zvučalo kao ss-sssss i kk-kkk.

Možemo li biti prave sestre iako si Amerikanka?

– Zašto da ne? Mi zapravo izgledamo jednako. Zar nije tako? Daj mi ruku, Len Mej.

I pružiše jedna drugoj ruku.

- Potpuno jednako, samo što je tvoja kosa tamnija od moje, a moja koža svjetlija od tvoje. Ali meni je svejedno što je tvoja kosa crna, Len Mej, samo ako tebi ne smeta što je moja žuta.

- Hvala ti, sestro - nasmiješi se Len Mej.

Šetale su zajedno celo to popodne. Mnogi su se okretali za njima, a neki su im se i smijali.

Pogledaj onog stranog đavolčića i onog našeg kineskog kako idu zajedno! – uzviknuo je čovjek koji je na uglu prodavao kestene.

On se čudi, jer ne zna da smo sestre, zar nije tako? – reče Len Mej.

Perl Bak

TEST KREATIVNOG ČITANJA:

1. Napiši naslov: a) uvodnog, b) glavnog i c) završnog dijela teksta;

a) _____

b) _____

c) _____

2. Napiši drugačiji početak ove priče!

3. Opiši djevojčicu Len Mej!

4. Opiši djevojčicu Elis!

5. Kakavo je mišljenje Len Mej i njenih sugrađana prema strancima koji žive na drugoj strani rijeke Jang? Obrazloži odgovor!

6. Šta misliš, šta je bila prepreka njihovom druženju? Obrazloži odgovor!

7. Šta misliš, da li su sličnosti djevojčica uticale na dalji tok njihovog druženja? Obrazloži odgovor!

8. Šta misliš, da li će jezik i porijeklo spriječiti ove djevojčice da se druže? Obrazloži odgovor!

9. Koje osjećanje je u tebi probudila ova priča? Napiši nekoliko rečenica o tome!

10. Šta misliš, šta ne bi trebalo da bude prepreka da ljudi postanu i budu prijatelji, da se vole, poštuju, sarađuju i sl?

11. Šta misliš, šta je vrlo često prepreka da ljudi postanu dobri prijatelji? Obrazloži odgovor!

12. Da li se priča završila onako kako si očekivao/la? DA NE

Obrazloži odgovor!

13. Napiši sličnosti i razlike između bijele i žute djevojčice!

Sličnosti: _____

Razlike:

14. Šta otkriva priča o ovim djevojčicama? Obrazloži odgovor!

15. Objasni misao djevojčica: Budimo setre.

16. Zamisli sasvim suprotno ponašanje između djevojčica i ukratko opiši!

17. Objasni, čemu nas uči ova priča?

18. Zašto pisac koristi navedene boje za opis prirode?

19. Zašto naš narod kaže: Brat je mio koje vjere bio?

20. Objasni postupke i ponašenje djevojčica iz priče!

21. Napiši drugačiji kraj priče!

22. Napiši poruku priče!

TEST POZNAVANJA ZNAČENJA MORALNIH OSOBINA - TPZMO (A-FORMA)

Naziv škole: _____

Prezime i ime učenika: _____

Razred i odjeljenje: _____ Datum: _____

UPUTSTVO

Cilj ovog ispitanja je da se utvrdi poznavanje ZNAČENJA NEKIH OSNOVNIH MORALNIH POJMOVA KOJI SE ODNOSE NA POZITIVNE OSOBINE LIČNOSTI. Pojmove iz ove oblasti niste učili u okviru nekog posebnog nastavnog predmeta u školi, ali ste o njima imali priliku da čujete tokom vašeg školovanja. Takođe ove pojmove upotrebljavate u svakodnevnom životu, u odnosima prema svojim drugovima, nastavnicima, roditeljima itd. To su, na primjer, pojmovi: iskrenost, marljivost, nesebičnost, hrabrost, kao i neki drugi koji se nalaze u ovom testu.

Molimo Vas da odgovore dajete ŠTO KRAĆE, po mogućству u jednoj ili najviše dvije rečenice. Potrudite se da nađete odgovor za svaki pojam u ovom testu.

1. ČOVJEKOLJUBIV _____

2. DISCIPLINA _____

3. DOSLjEDAN _____

4. DRUŠTVEN _____

5. ISKREN _____

6. HRABAR _____

7. KRITIČAN _____

8. MARLJIV _____

9. MUDAR _____

10. NESEBIČAN _____

11. ODLUČAN _____

12. ODGOVORAN _____

13. POVJERLJIV _____

14. PRAVEDAN _____

15. RODOLJUBIV _____

16. SAMOKRITIČAN _____

17. SAVJESTAN _____

18. SKROMAN _____

19. TAČAN _____

20. TOLERANTAN _____

21. TRPELJIV _____

22. UČTIV _____

23. UPORAN _____

TEST POZNAVANJA ZNAČENJA MORALNIH OSOBINA – TPZMO (FORMA-B)

Naziv škole: _____

Prezime i ime učenika: _____

Razred i odjeljenje: _____ Datum: _____

UPUTSTVO

Cilj ovog ispitanja je da se utvrdi poznavanje ZNAČENJA NEKIH OSNOVNIH MORALNIH POJMOVA KOJI SE ODNOSE NA POZITIVNE OSOBINE LIČNOSTI. Pojmove iz ove oblasti niste učili u okviru nekog posebnog nastavnog predmeta u školi, ali ste o njima imali priliku da čujete tokom vašeg školovanja. Takođe ove pojmove upotrebljavate u svakodnevnom životu, u odnosima prema svojim drugovima, nastavnicima, roditeljima itd. To su, na primjer, pojmovi: pristojnost, brzopletost, upornost, kao i neki drugi koji se nalaze u ovom testu.

Molimo Vas da odgovore dajete ŠTO KRAĆE, po mogućству u jednoj ili najviše dvije rečenice. Potrudite se da nađete odgovor za svaki pojam u ovom testu.

1. BRZOPLATAN _____

2. ČESTIT _____

3. DRUŠTVEN _____

4. EKONOMIČAN _____

5. INICIJATIVNOST _____

6. ISTRAJAN _____

7. KARAKTERAN _____

8. ODLUČNOST _____

9. POVJERLJIV _____

10. POUZDAN _____

11. PRILAGODLJIV _____

12. PRIMJERENOST _____

13. PRINCIPIJELAN _____

14. PRISTOJAN _____

15. SAMOKRITIČAN _____

16. SEBIČAN _____

17. SMJELOST _____

18. SNALAŽLJIV _____

19. STRPLJIV _____

20. ŠTEDLJIV _____

21. ULJUDAN _____

22. UMJEREN _____

23. UPORNOST _____

TEST KARAKTERI - TK (FORMA-A)

Škola: _____

Prezime i ime učenika: _____

Razred i odjeljenje: _____ Datum: _____

UPUTSTVO:

U svakom od sljedećeg zadatka opisan je karakter jednog tipa čovjeka, a poslije zadatka data su četiri naziva različitih karaktera. Pažljivo pročitajte cijeli opis, a zatim okružite slovo ispred onog naziva koji opisanom karakteru najpričutnije odgovara.

Na primjer:

„Kad časti svoje goste, ne metne na sto dovoljno hleba. Novac pozajmljuje od čovjeka koji mu u kuću navrati. Ako prodaje vino i svome prijatelju ga prodaje razvodnjeno. Svome služi daje veći prtljag nego što ovaj može da nosi, a hrani ga veoma slabo. Ako mu služe nađu na putu novac, nije mu nezgodno da i on traži dio toga, govoreći da je nađeno dobro zajedničko dobro. Kad njegov prijatelj namjerava da nešto kupi po svojoj želji, on to nabavi ispod ruke i zatim mu proda s dobitkom. Kad se neko od njegovih prijatelja ženi ili udaje kćer, on neko vrijeme prije toga ode na put, samo da ne mora poslati dar za vjenčanje. Od poznanika pozajmljuje takve stvari koje čovjek neće natrag tražiti, niti odmah primiti kad mu se natrag daju.“

- a) Sumnjivo. b) Nikad zadovoljan. c) Lakom. č) Grubijan.

Pošto je ovdje opisan karakter lakomog čovjeka, zaokružite slovo c), jer se ono nalazi ispred naziva „lakom“. Isto tako radite i u ostalim zadacima u ovom testu.

1. Pristupivši k svojim neprijateljima, spreman je da s njima ljubazno govori i nikako ne pokazuje da ih mrzi. One pak koje je iza leđa ogovarao, hvali kad su prisutni i izjavljuje im saučešće ako su u nečem nastradali. Klevetnicima oprاشta i ne srdi se zbog onog što se protiv njega govori. Onome ko želi da s njime hitno govori, kaže da navrati drugom prilikom. Traži li neko od njega novac u zajam ili dobrovoljni prilog, izgovara se da nema otkud dati, a kad

ništa ne pazari kaže da mu trgovina dobro ide. Ako je nešto čuo, pravi se da nije čuo; ako je nešto vidio, kaže da nije video, a ako je nešto priznao - ne sjeća se više.

- a) Ulizica. b) Sumnjalo. c) Pritvoran. č) Zanovjetalo.

2. Kad prati svoga direktora, kaže mu: "Primjećuješ li kako ljudi u tebe oči upiru? A to se inače nikom ne događa u gradu." Ili: "Juče su te na trgu u zvijezde kovali, hvalili. Kad direktor govori, on opominje ostale da čute. Kad sluša, obasipa ga hvalama, a kad prestane povlađuje mu vičući: „Bravo.“ Kad se direktor našali nekom neslanom šalom, on prsne u smijeh ili stavi ruku na usta, kao da se tobože ne može uzdržaiti od smijeha. Djeci pokrovitelja kupuje jabuke i kruške i daje im svoje poklone pred njegovim očima, pa poljubivši ih, kaže: "Od oca dobra dječica.“ Kupuje li s njime obuću, primjeti da mu je nogu ljepša nego cipela.

- a) Ulizica. b) Hvalisavac. c) Suviše brižan. č) Pritvoran.

3. Sjedeći blizu nekoga koga i ne poznaje, prvo pohvali svoju ženu, zatim mu potanko ispriča kakav je san noćas sanjao, onda redom nabroji sve što je imao za ručak. Zatim, ako stvar po njegovoj želji napreduje, govori o tom kako je današnji naraštaj, omladina, mnogo gori od nekadašnjeg, kako je na pijaci pala cijena pšenici i kako je promet stranaca porastao. I zemlja bi donijela bolje plodove kad bi bilo više kiše. Uostalom, on će svoje polje dobro obraditi iduće godine. Da, i život je danas vrlo težak. I ko sve to može da podnese, toga više ne ostavlja.

- a) Zanovjetalo. b) Prostak. c) Hvalisavac. č) Klevetnik.

4. On će najprije doći k onome koga je opljačkao i tražiti od njega novaca u zajam. Kad kolje svinju, sve meso metne u zamrzivač, a sam podje na ručak drugome. Tu pozove k sebi i svog slугу, uzme sa stola pečenja i hljeba, da mu i kaže da svi čuju: „Počasti se“. Kad za svoje goste nabavi mjesta u pozorištu, sjedi ondje i sam s njima iako nije platio svoj dio. Ako neko kupi nešto jeftino, zahtijeva da od toga i njemu ustupi dio. I u tuđu kuću ode pa uzajmi od komšije danas ječam, sutra slamu i traži od njih da mu to i kući donesu.

- a) Grubijan. b) Bezobraznik. c) Pritvoran. č) Nikad zadovoljan.

5. Ako ruča s prijateljima, pažljivo broji koliko je ko čaša popio. Ne sačekavši kraj mjeseca otrčaće svome dužniku u kuću i tražiti kamatu. Kad za njega neko nešto kupi po nižoj cijeni i da mu račun, reći će da je ipak sve preskupo. Razbije li sluga tanjur odbije to od njegove plate. Kad mu žena izgubi metalni novčić, pomjeriće odmah namještaj, krevete i kofere i pretražiti sve pukotine na daskama. Nikome neće dopustiti ni da okusi smokve iz njegovog vrta, pa da prođe njegovim poljem, ni da podigne otpalu maslinu ili urmu. Produži li dužnik određeni rok, on će mu za dug uzeti stvari i zatražiti kamate od kamata. Kad časti svoje poznanike, isječe pečenje na sićušne komade i postavi im da jedu.

- a) Sumnjalo. b) Tvrđica. c) Nikad zadovoljan. č) Bezobraznik.

6. Kad mu mačka pretrči preko puta, neće ići dalje dok neko drugi tu ne pređe ili dok ne baci tri kama na njenog puta. Ako mu miš proglođe torbu za brašno, pođe k tumaču znamenja i zapita ga šta treba da radi, pa ako mu on odgovori da torbu zakrpi, on ne mari za to nego radi po svom. I svoju kuću često okadi, govoreći da su duhovi začarali. Zahuče li sova kad on putuje, prepadne se i poviče „Pomozi Bože“, pa tek tad dalje krene.

- a) Uvijek u nevrijeme. b) Sumnjalo. c) Praznovjeran. č) Kukavica.

7. Kad slugu pošalje na trg po hranu, šalje za njim drugoga da pita pošto je prvi kupio. Kad putuje sam, nosi kesu s novcima, ali opet poslije svakih stotinu koraka sjedne i nanovo broji pare. Kad već leži u krevetu, pita svoju ženu da li je zaključala sanduk s novcem, da li je zapečaćen orman za srebro, i da li su zaključana dvorišna vrata, kapija, pa ako ona sve to potvrди, on će opet sam go ustati iz postelje i sa svjetiljkom u ruci sve to bosonog obići i pogledati i tako jedva do sna doći. Ako neko dođe da od njega pozajmi neke stvari, najradije ne da, ali ako mu je to neki rođak ili dobar prijatelj, on će mu stvari pozajmiti, pošto ih prethodno dobro pregleda, tačno na vagi izmjeri, a i kamatu uzme.

- A) Tvrđica. B) Sumnjalo. V) Kukavica. G) Praznovjeran.

8. Ako neko želi da hitno govori sa njim, kaže mu da će ga naći poslije ručka u šetnji. Kad nekome učini uslugu, podsjeća ga da se uvijek toga sjeća. Svoje radnike kadar je pozvati da se nađu kod njega čim dan svane. Kad ide ulicom, ne govori ni s kim koga sretne, a oči upire k zemlji. Drugi put, pak, kad mu se svidi, visoko uzdiže glavu. Ako časti prijatelje, ne sjedi s njima za trpezom, nego naredi jednom od svojih ukućana da se brine za njih. Kad saopštava nešto pismeno, ne piše: „Učinićeš mi uslugu“ nego: „Hoću da bude tako i tako“, ili „Poslao sam čovjeka da dobijem to i to“, pa onda „Da nipošto ne bude drukčije“, i „Što brže!“

- a) Suviše brižan. b) Bezobraznik. c) Uvijek u nevrijeme. č) Ohol.

9. Kad mora da putuje, od svakog grebena mu izgleda da je gusarska lađa. Vidi li da kapetan daje brodu drugi smjer, stane ga ispitivati vozi li po dubokom moru i kakvo vrijeme predviđa, a zatim objašnjava svom susjedu da je uznemiren zbog nekog sna. Na kraju, siđe s broda prije nego što je namjeravao. Kad je u ratu, pa ako zapazi, gledajući iz šatora, da nose ranjenika, jednoga od njegovih prijatelja, potrči k njemu, ohrabri ga, uhvati ga pod ruku i ponese sa drugima. Zatim ga njeguje, inspira mu ranu, sjedi kraj njega i tjera mu muve s rane, ukratko: sve radije ččini nego da se bori s neprijateljem. A kad trubač zatrubi na juriš, poviče sjedeći još uvijek pod šatorom: „Idi dodavola! Trubeći neprestano ne daš jadnom čovjeku da se u san zanese“.

- a) Klevetnik. b) Kukavica. c) Hvalisavac. č) Pritvoran.

TEST KARAKTERI – TK (FORMA-B)

Škola: _____

Prezime i ime učenika: _____

Razred i odjeljenje: _____ Datum: _____

UPUTSTVO:

U svakom od sljedećeg zadatka opisan je karakter jednog tipa čovjeka, a poslije zadatka data su četiri naziva različitih karaktera. Pažljivo pročitajte cijeli opis, a zatim zaokružite slovo ispred onog naziva koji opisanom karakteru najpričinije odgovara.

Na primjer:

Kad sretne prijatelja, nasmiješi se i pita: „Otkud ti? - Šta ima novo? - Stvarno nisi čuo?“ Ne dopušta sagovorniku da odgovori, nego nastavlja: „Šta kažeš? Još ništa ne znaš? Mislim da će ti prijati moje novosti.“ Pominje neku osobu koja je njemu sve ispričala. Njegovi izvori su, naravno takvi da ih niko ne može provjeriti. Ako ga upitaš: „Jesi li siguran u to?“ on odgovara: Sto posto. Cijeli grad bruji, vijesti se šire, dileme nema. Sve što sam rekao nek ostane među nama!“ A već je obišao cijeli grad i svima ispričao.

- a) Sumnjalo. b) Nikad zadovoljan. c) Lakom. č) Mitoman.

Pošto je ovdje opisan karakter čovjeka mitomana, sklonog izmišljanju, zaokružite slovo č), jer se ono nalazi ispred naziva „mitoman“. Isto tako radite i u ostalim zadacima u ovom testu.

1. Tek što si zaspao, on ulazi i budi te da razgovara sa tobom. Kad dođete kod njega u posjetu, moli vas da sačekate da se prošeta. Kad ga pozovu u goste, on se hvali kako ima bazen napunjen morskom vodom, povrtnjak svježeg povrća, najboljeg kuhara, u kući mu je kao u poslastičarnici - uvijek puno svijeta, a prijatelji su kao rupa bez dna - što im više ugadaš, to ti više traže.

- a) Ulizica. b) Sumnjalo. c) Smarač. č) Zanovjetalo.

2. Kad ga pozovu na rođendan, on čini sve da sjedne pored slavljenika. Zahtijeva se da mu osoba koja posužuje, bude kao rob. Svake sedmice ide kod frizera na šišanje, brine se o

bjelini svojih zuba, presvlači neuprljanu majicu, maže se kremama i mirisnim uljima. Za strane goste kupuje i šalje skupocjene poklone i o tome priča po gradu. Obilazi grad i nudi ga muzičarima, sportistima, klovnovima za njihove javne nastupe. On na te nastupe stiže posljednji, da bi gledaoci mogli da kažu: „To je taj vlasnik!“

- a) Ulizica. b) Hvalisavac. c) Suviše brižan. č) Snob.

3. Ako nekom posudi nešto, ne čeka dogovoren rok za vraćanje nego ide kod njega i traži da mu duplo vrati. Ako kupiš nešto na sniženju i pokažeš mu račun, on kaže: „Ipak je skupo.“ Ako on nešto prodaje, cijena je takva da kupac nema nikakvog interesa. Zabranjuje ti da probaš voćku iz njegovog vrta, da mu prolaziš dvorištem. Svojim ukućanima zabranjuje da posuđuju sitnice (olovke, kolače, kafu, konac...), govoreći „Te sitnice me na kraju godine skupo koštaju!“

- a) Zanovjetalo. b) Tvrídica. c) Hvalisavac. č) Klevetnik.

4. U pozorištu zaspi, pa ostane sam kad svi odu. Uradi zadatak i utvrди tačnost, onda pita druge koliki je rezultat? Dobije nešto i to nešto sakrije, pa ga poslije traži i ne može da nađe. Svoju rođenu djecu primorava da trče i da se rvu dok ne padnu od umora.

- a) Grubijan. b) Bezobraznik. c) Glupan. č) Nikad zadovoljan.

5. Ako ga pitaš za nekog, on kaže: „Ma pusti me na miru!“ Kad mu kažeš „dobar dan“, ne odpozdravlja, čuti. Ako ga slučajno gurneš u prolazu ili mu staneš na nogu, on ne prima izvinjenje. Kad se saplete, padne na putu, on proklinje kamen za koji je zapeo. Neće ni da pjeva, ni da recituje, ni da pleše.

- a) Sumnjalo. b) Namćor. c) Grubijan. č) Bezobraznik.

6. Često čisti kuću tvrdeći da je začarana. Kad usni neki san, on ode kod tumača snova, proroka da mu protumači, objasni njegov san. Kad naiđe na sprovod, sahranu pere ruke i umiva

se osvećenom, osveštanom vodom. Ne ide na groblje, kaže: „Važno mi je da se ne uprljam!“ Kad prolazi pored vjerskog objekta, zastane pomoli se i tek onda produži dalje.

- a) Sujevjeran. b) Sumnjalo. c) Praznovjeran. č) Kukavica.

7. Svojim neprijateljima prilazi i voljan je da sa njima priča, ne pokazujući mržnju prema njima. One koje je iza leđa napao, hvali kad su prisutni i saučestvuje u njihovoј nevolji. Onima koji ga ogovaraju prašta i ne ljuti se zbog onog što o njemu pričaju, ljubazno razgovara sa ljudima koji su pretrpjeli nepravdu pa su zato zlovoljni. Neće da prizna da bilo šta radi, nego tvrdi da samo razmišlja o tome. Kad dobije odličnu ocjenu, on kaže da nije dobio, a ako ne ne dobije, on kaže da dobije. Ako je nešto čuo, pravi se da nije čuo, ako je vidio, kaže da nije vidio, a ako je priznao, toga se više ne sjeća. Govori: „Razmisliću. - Nemam pojma o tome. – To me baš čudi. – Isto to sam i ja pomislio.“

- a) Praznovjeran. b) Sumnjalo. c) Kukavica. č) Licemjer.

8. Kad primijeti poznanika, još izdaleka ga pozdravlja sa „Poštovani gospodine!“ Hvata ga obadvjema rukama za njegovu ruku i ne pušta upućujući mu komplimente. Kad ga pozovu na ručak, on moli da pozove svoju djecu. Dok ona ulaze, kaže: „Liče na oca!“ Privlači ih sebi i ljubi ih. Kaže im da sjednu pored njega, makar ga pritiskali i igra se sa njima.

- a) Suviše brižan. b) Bezobraznik. c) Ulizica. č) Ohol.

9. Kad čuje loš glas, djeluje ravnodušan, na spletkarenje uvijek spreman, sve potvrđuje zakletvom. Ako mu ponude bilo kakav posao, odmah prihvati, ne odbija. Često ga hapse zbog krađe, više vremena provede u zatvoru nego kod kuće. Na sudu se dobro snalazi i kao optužen i kao tužitelj. U nekim slučajevima se brani zakletvom, a u nekim se pojavljuje noseći pune fascikle sa dosjeima, dokazima.

- a) Ulizica. b) Kukavica . c) Hvalisavac. č) Šljam.

10. Kad s nekim razgovara, on najprije nahvali svoju porodicu, zatim ispriča san koji je usnio prethodne noći, a onda detaljno nabraja sve što voli da jede. Kad ga priča ponese, priča o tome kako su današnja djeca mnogo nestašnija od ranijih generacija, kako su prodavnice snadbjevene raznim artiklima, robom, kako je puno stranaca u gradu, polja bi bolje rodila ako bi padalo više kiše. „Juče sam bio pospan.“ „Koji je danas dan?“

- a) Brbljivac. b) Primitivac. c) Ulizica. č) Hvalisavac.

TEST SUĐENJE U SOCIJALNIM SITUACIJAMA - TSUSS (A-FORMA)

Škola: _____

Prezime i ime učenika: _____

Razred i odjeljenje: _____ Datum: _____

UPUTSTVO

Uz svako od sljedećih pitanja data su četiri odgovora, od kojih je tačan samo jedan. Izaberi tačan odgovor i zaokruži slovo koje se ispred njega nalazi (a, b, c ili č).

1. Bavite se sportom i dobili ste ponudu u jednom velikom sportskom klubu. Najbolji način da uspostavite dobre i prijateljske odnose sa drugima u klubu jeste:

- a) Da izbjegnete da spominjete i ispravljate greške koje oni čine,
- b) Da o njima uvijek dobro govoriš treneru,
- c) Da budete zainteresovani za svoj napredak i da hoćete da sarađujete sa drugima,
- č) Da tražite od drugova da vam dozvole da uradite sportske tehnike koje vi umijete da uradite bolje od njih.

2. Imate jednog učenika koji odlično uči, ali se uvijek žali i kritikuje što mora da uči. Primjetili ste da njegove žalbe rđavo, negativno utiču na ostale učenike. Najbolje bi bilo:

- a) Da tražite od ostalih učenika da se ne obaziru na njegove žalbe,
- b) Da pronađete zašto on ima takav stav i da pokušate da mu pomognete da se prilagodi,
- c) Da ga premjestite u drugo odjeljenje gdje će imati drugog učitelja,
- č) Da mu date da on sam uglavnom planira svoj tempo učenja.

3. Dječak od 10 godina trenira tenis šest godina i dobar je teniser za svoj uzrast, žali se da su mu treninzi naporni. Najbolje bi bilo:

- a) Da mu kažete da nastavi trenirati ili će biti ispisan sa tenisa,

- b) Da ga ispišete i da na njegovo mjesto dođe drugi dječak,
- c) Da mu ne naplaćujete članarinu, tako da on neće odbiti naporne i teške treninge ,
- č) Da mu olakšate treninge.

4. U posjeti ste kod bliske prijateljice koja je već neko vrijeme bolesna. Najbolje bi bilo:

- a) Da joj pričate kako prijatno provodite vremena,
- b) Da joj pričate šta rade neki zajednički prijatelji,
- c) Da razgovarate o njenoj bolesti,
- č) Da joj pokažete da vam je žao što je ona bolesna.

5. Dječak pozove simpatiju da ide s njim u kino. Kad su stigli do kina, on vidi da je zaboravio svoj novčanik kod kuće. Najbolje bi bilo:

- a) Da pokuša da dobije karte na veresiju ostavljajući svoj telefon kao zalog,
- b) Da pokuša da nađe nekog druga od koga može da pozajmi novac,
- c) Da zajedno sa simpatijom riješi šta da radi,
- č) Da nađe neko ubjedljivo rješenje i da ode kući i uzme svoj novac.

6. Dječak Janko od 10 godina, provodi veliki dio svog vremena vani, na ulici, igralištu i u sličnim zadovoljstvima. Njegovi prijatelji ga opominju da neće moći da uspješno završi školsku godinu ako i dalje nastavi da provodi vrijeme vani, a ne uči. On će se najvjerojatnije izmijeniti:

- a) Ako boravak vani počinje loše da utiče na njegov uspjeh u školi,
- b) Ako ga prijatelji ubijede kakvo zlo čini sam sebi,
- c) Ako za to saznaju njegovi roditelje i opomenu ga,
- č) Ako se zainteresuje za učenje.

7. Učenik koji je izabran za predsjednika savjeta učenika u školi vjerovatno će najbolje postići svoje ciljeve i pridobiti naklonost učenika time što će:

- a) Da pokuša da kod učenika stvori ideju šta znači biti odličan i svestran učenik,
- b) Da predloži da se nagrade, oni učenici za koje misli da to zaslužuju,
- c) Da u povjerenju pita učenike za savjet o potrebnim izmjenama,
- č) Da nastavi kao i njegov prethodnik, postepeno unoseći potrebne izmjene.

8. Zamislite da ste predsjednik odjeljenja. Tvoja dva druga u razredu već neko vrijeme ne slažu se i ne razgovaraju. Obojica su odlični učenici i omiljeni su u razredu.

Najbolje bi bilo:

- a) Da jednog od njih prijavite učiteljici,
- b) Da pokušate da ih izmirite i ubijedite da počnu da rade posao koji interesuje obojicu,
- c) Da pokušate da ih ubijedite u zlo koje oni, svađajući se, sami sebi čine,
- č) Da ne prijavite nijednog učiteljici.

9. Na ulici sretnete stariju ženu koju ne poznajete dobro i kojoj se po očima vidi da je plakala. Najbolje bi bilo:

- a) Da pitate zašto je tužna,
- b) Da je zagrlite tješeći je,
- c) Da se pravite da ne opažate njen neraspoloženje,
- č) Da se pravite da je uopšte ne vidite.

10. Neki poznanik razgovara s vama o svojoj najomiljenijoj zabavi. Razgovor vam je dosadan. Najbolje bi bilo:

- a) Da služate s pristojnom ali površnom pažnjom,
- b) Da se pretvarate da služate s interesom,
- c) Da mu iskreno kažete da vas to ne interesuje,

č) Da nestrpljivo pogledate na svoj telefon.

11. Zamislite da ste učitelj u petom razredu osnovne škole, i da kad po prvom snijegu idete u školu neki od vaših đaka počnu da vas grudvaju. Sa gledišta školske discipline treba:

- a) Da ih odmah kaznite zato što se prema vama ne odnose s dužnim poštovanjem,
- b) Da im kažete da će te ih kazniti ako to urade još jednom,
- c) Da ispričate to njihovim roditeljima,
- č) Da to shvatite kao šalu i da ništa ne kažete o tome.

12. Zamislite da ste na času. Učiteljica objašnjava novu lekciju. Dok je šetala između redova primjetila je da vi nešto tipkate po mobilnom telefonu, umjesto da pažljivo slušate i zapisujete. Najbolje što biste u takvoj situaciji mogli da uradite bilo bi:

- a) Da nastavite tipkanje po mobilnom telefonu ne zbumujući se,
- b) Da ostavite mobilni telefon i da se vratite nastavnim aktivnostima,
- c) Da se pravite da po mobilnom telefonu tražite primjere koji se odnose na današnju lekciju,
- č) Da pokušate da zainteresujete učiteljicu, čitajući glasno neku zanimljivost s interneta.

13. Vaš drug iz klupe je nemaran, lijen kad radite školske zadatke u paru, tako da moraš da radiš više od njega. Najbolji način da sačuvate dobre odnose s njim jeste:

- a) Da učiteljici objasnите situaciju,
- b) Da učtivo, na lijep način kažete svom drugu da on mora da radi svoj dio posla ili ćete to reći učiteljici,
- c) Da radite onoliki dio zadatka koliko možete i da ne kažete ništa o svom drugu,
- č) Da uradite svoj dio zadatka a ostalo da ostavite neurađeno.

TEST SUĐENJE U SOCIJALNIM SITUACIJAMA – TSUSS (FORMA-B)

Škola: _____

Prezime i ime učenika: _____

Razred i odjeljenje: _____ Datum: _____

UPUTSTVO

Uz svaku od sljedećih situacija data su četiri odgovora, od kojih je tačan samo jedan. Izaberi tačan odgovor i zaokruži slovo koje se ispred njega nalazi (A, B, C ili Č).

1. Drug iz odjeljenja, koji je odličan učenik, često se za vrijeme odmora sukobljava sa učenicima drugih razreda. Kako postupiti u navedenoj situaciji?

- a) Prijaviti drugara učiteljici.
- b) Pokušati ga ubijediti da to više ne radi.
- c) Ne prijaviti ga učiteljici.
- č) Zajedno sa njim i učenicima starijih razreda razgovarati s namjerom, da se više ne sukobljavaju.

2. Drug iz odjeljenja vam često pokloni slatkiše za vrijeme odmora, očekujući od vas da ga ne prijavite učiteljici za pogreške koje on napravi. Kako postupiti u navedenoj situaciji?

- a) Drugaru iskreno reći da to što radi nije vaša stvar i da ne želite imati ništa sa tim.
- b) Prijaviti ga učiteljici.
- c) Razgovarati sa njim i ostalim učenicima iz odjeljenja i predložiti mu da to više ne radi, jer neće imati vašu zaštititu.
- č) Nećete učinti ništa od navedenog.

3. Zamisli da si učitelj/ica petog razreda osnovne škole i sazno/la si da jedan od tvojih učenika bez pitanja, kradom uzima novac od ostalih učenika u odjeljenju. Kako postupiti u navedenoj situaciji?

- a) Odmah ga kazniti.

b) Dati mu do znanja da će te ga kazniti, ako to još jednom uradi.

c) Pozvati njegove roditelje i ispričate im šta se dešava.

č) Ništa ne učiniti.

4. Dok učitelj/ica objašnjava nepoznat nastavni sadržaj, drug/arica iz tvoje klupe ne pazi, tebi smeta i dekokcentriše te. Najbolji način za očuvanje dobrih odnosa sa njim/om jeste:

a) Na učitiv, lijep način kazati drugu/arici da treba da sluša dok učitelj/ica objašnjava nastavni sadržaj ili će te ga prijaviti.

b) Učitelju/ici objasniti situaciju.

c) Pratiti tok časa koliko možete i ne govoriti ništa za svog druga/ricu.

č) Potražiti savjet školskog pedagoga.

5. Zamisli da si učitelj/ica u petom razredu osnovne škole, u toku časa neki od vaših učenika pogodi vas nekim sitnim predmetom. Sa gledišta školske discipline treba:

a) Shvatiti to kao šalu.

b) Odmah kazniti učenika zato što se prema vama ne odnosi s dužnim poštovanjem.

c) Dati mu do znanja da će te ga kazniti ako to još jednom uradi.

č) Ispričati to njegovim roditeljima.

6. Zamislite da ste direktor plivačkog kluba, vaš drug/arica trenira plivanje i postiže vrhunske rezultate za svoj uzrast, ali se žali da su mu/joj treninzi naporni. Najbolje bi bilo:

a) Da mu/joj kažete da nastavi trenirati ili će biti ispisana iz kluba.

b) Da ga/je ispišete i da na njegovo mjesto dođe drugi član kluba.

c) Da mu/joj ne naplaćujete članarinu, tako da on/a neće odbiti naporne i teške treninge.

č) Da mu/joj olakšate treninge.

7. Zamislite da ste učitelj u petom razredu osnovne škole i da u vašem odjeljenju imate jednog učenika koji odlično uči, ali ne piše domaću zadaću i stalno se žali i kritikuje što mora da piše domaću zadaću. Primjetili ste da njegove žalbe podstiču ostale učenike na isto mišljenje i ponašanje. Kako postupiti u navedenoj situaciji?

- a) Tražiti od ostalih učenika da se ne obaziru na njegove žalbe.
- b) Pokušati da dođete do saznanja zašto on ima takav stav i pokušati mu pomoći.
- c) Premjestiti ga u drugo odjeljenje gdje će imati drugog učitelja.
- č) Pustiti ga da sam planira svoj tempo učenja i plan rada.

8. Učenik iz drugog odjeljenja razgovara sa vama o svojoj rođendanskoj zabavi. Razgovor vam je dosadan. Najbolje bi bilo:

- a) Pristojno ga saslušati.
- b) Pretvarati se da ga slušate sa zainteresovanostu.
- c) Iskreno mu dati do znanja da vas to ne interesuje.
- č) Gledati u svoj mobilni telefon i ne obraćati pažnju šta drugar govori.

9. U posjeti ste kod drugarice koja je u saobraćajnoj nesreći povrijeđena i mora neko vrijeme provesti u postelji. Najbolje bi bilo:

- a) Da joj pričate kako provodite slobodno vrijeme napolju.
- b) Da joj pričate šta rade vaši drugari u školi.
- c) Da razgovorate o njenoj bolesti.
- č) Da joj pokažete da vam je žao što je ona bolesna.

10. Tvoj drug, kad nije u školi sve vrijeme provodi vani, na igralištu. Ti i ostali drugari ga opominjete da neće moći uspješno završiti školsku godinu ako i dalje nastavi provoditi vrijeme vani i ne posvećivati pažnju učenju.

On će se najvjerojatnije promijeniti:

- a) Ako u školi počne dobijati negativne ocjene.

- b) Ako ga ubijedite kakvo zlo čini sam sebi.
- c) Ako to kažete njegovim roditeljima i oni ga opomenu.
- č) Ako se zainteresuje za učenje.

11. U gradskom prevozu nađete na stariju ženu koja nosi torbu punu namirnica. Šta trebate učiniti?

- a) Ustupiti joj vaše mjesto.
- b) Zatražiti da joj pridržite torbu sa namirnicama.
- c) Pretvarati se da je ne primjećujete.
- č) Ne razmišljati o njoj i ne obraćati pažnju.

12. Dječak pozove simpatiju da ide sa njim na sladoled. Kad su stigli do poslastičarnice on shvati da je zaboravio svoj novčanik kod kuće. Šta učiniti u dатој situaciji?

- a) Pokušati ubijediti poslastičara da dobiju sladoled na veresiju ostavljujući svoj telefon kao zalog.
- b) Pokušati nazvati mamu da mu donese novac.
- c) Zajedno sa simpatijom riješiti šta da radi.
- č) Naći neki ubjedljiv razlog i otici kući po novac.

13. Drug iz odjeljenja koji je izabran za predsjednika savjeta učenika u školi vjerovatno će najbolje ostvariti svoje ciljeve i pridobiti naklonost učenika time što će:

- a) Pokušati da kod učenika stvori ideju šta znači biti odličan i svestran učenik.
- b) Predložiti da se nagrade odjeljenja koja ostvare najbolje rezultate na školskim takmičenjima.
- c) U povjerenju pitati učenike za savjet o potrebnim izmjenama.
- č) Nastaviti kao i njegov prethodnik, postepeno unoseći potrebne izmjene.

SKALA PROCJENE ZA ISPITIVANJE STAVOVA UČENIKA O MOTIVACIJI UČENIKA U NASTAVI KNJIŽEVNOSTI

Škola: _____

Prezime i ime učenika: _____

Razred i odjeljenje: _____ Datum: _____

UPUTSTVO

Dragi učeniče, pažljivo pročitaj svaku tvrdnju te izrazi svoj stepen slaganja sa ponuđenim tvrdnjama koje se odnose na motivaciju učenika u nastavi književnosti.

Za svaku tvrdnju treba da odabereš jednu od četiri ponuđene mogućnosti za iskazivanje svog mišljenja i zaokruži, te zaokružiš odgovarajući broj.

1. nikako se ne slažem

2. ne slažem se

3. neodlučan sam

4. slažem se

5. potpuno se slažem

NEPODUDARNOST

1.	Na času srpskog jezika kad obrađujemo književne tekstove mi je dosadno	1	2	3	4	5
2.	Kad je književni tekst teži, teško odustajem od učenja ili učim	1	2	3	4	5
3.	Znanje iz književnosti ne služi izvan škole	1	2	3	4	5
4.	U toku čitanja književnih tekstova često otkrijem da ne znam o čemu se radi u tekstu	1	2	3	4	5
5.	Na času kad obrađujemo književni tekst ne slušam nastavnika već razmišljam o drugim stvarima	1	2	3	4	5
6.	Ono što radimo na času dok obrađujemo književni tekst i ne odgovara mom intresu	1	2	3	4	5

DOŽIVLJAJ

1.	Kada me nešto iz književnosti zanima, to učim nije važno koliko je teško	1	2	3	4	5
2.	Volim komplikovane knjižene tekstove	1	2	3	4	5
3.	Oni koji razumiju književnost bolje uspijevaju u životu	1	2	3	4	5
4.	Učitelj je kriv što ne volim književnost	1	2	3	4	5
5.	Ako je neki književni tekst interesantan, ne brine me koliko je težak	1	2	3	4	5

EKSPLORACIJA

1.	Književnost je interesantna	1	2	3	4	5
2.	Na časovima književnosti sam raspoložen-a	1	2	3	4	5
3.	Ako učitelj iz književnosti priča o nečemu interesantnom, ja ću više učiti o tome	1	2	3	4	5
4.	Radim zadatke iz književnosti da bih naučio-la više o tome	1	2	3	4	5
5.	Kada radim interesantan tekst izgubim osjećaj za vrijeme	1	2	3	4	5
6.	Uživam radeći zadatke iz književnosti	1	2	3	4	5

KOMPETENCIJA I SAMODETERMINACIJA

1.	Volim komplikovane zadatke i složene situacije	1	2	3	4	5
2.	Volim kad me nastavnik tjera da razmišljam	1	2	3	4	5
3.	Kada me nešto zanima, to učim nije važno koliko je teško	1	2	3	4	5
4.	Volim da završim test prije nego drugi učenici	1	2	3	4	5
5.	Volim biti jedini-a u razredu koji zna uraditi zadatak iz književnosti	1	2	3	4	5
6.	Volim biti nabolji-a	1	2	3	4	5
7.	Volim da završim svoje zadatke prije ostalih učenika	1	2	3	4	5
8.	Voljan-a sam da naporno učim kako bih bio-la bolji od ostalih	1	2	3	4	5

UPITNIK O RAZVIJENOSTI ČITALAČKIH INTERESOVANJA

Škola: _____

Prezime i ime učenika: _____

Razred i odjeljenje: _____ Datum: _____

Dragi učeniče,

ispred tebe se nalazi upitnik o razvijenosti čitalačkih interesovanja. Ovdje nema tačnih i netačnih odgovora, zanimaju nas vaša čitalačka interesovanja. Molimo vas da u svakom zadatku izaberete jedan od ponuđenih odgovora koji se odnosi na vaše čitalačko interesovanje.

Sretan rad!

1. Iz srpskog jezika imam:

- a) odličan uspjeh
- b) vrlodobar uspjeh
- c) dobar uspjeh
- č) dovoljan uspjeh
- ć) nedovaljan uspjeh

2. Kako provodiš slobodno vrijeme poslije nastave i vannastavnih aktivnosti?

- a) provodim vrijeme sa drugarima
- b) spavam izležavam se i ne radim ništa
- c) slušam muziku, gledam TV, filmove
- č) čitam knjige po svom izboru

3. Koliko prosječno gledaš televiziju?

- a) vrlo rijetko gledam televiziju
- b) gledam televiziju do sat vremene
- c) gledam televiziju do dva sata dnevno

4. Koliko često koristiš internet?

- a) vrlo rijetko
- b) oko sat vremena
- c) oko dva sta

5. U svoje slobodno vrijeme knjige čitam:

- a) redovno
- b) povremeno
- c) nikad

6. Knjige dobijem ili posuđujem:

- a) posudim iz biblioteke
- b) posudim od prijatelja
- c) dobijem na poklon

7. U prosjeku koliko knjiga pročitaš?

- a) jednu knjigu sedmično
- b) jednu do dvije knjige mjesečno
- c) jednu do dvije knjige za šest mjeseci

8. Više bih slobodnog vremena proveo-la u čitanju knjiga:

- a) kada bi mi bilo jasno kako mi čitanje može koristiti u budućnosti
- b) kada bi moj trud pri čitanju bio nagrađen
- c) kada bi mojim prijateljima čitanje bilo „in“, „cool“
- č) kada bi bolje razumio pročitano

9. Kakve knjige voliš čitati?

- a) naučno-fantastične
- b) romane
- c) krimiće
- č) popularno-znanstvene
- c) pustolovine
- d) ne volim čitati knjige

a) prozne tekstove

b) tekstove u stihu

10. Knjigu smatram dobrom ako:

- a) ako sam uživao u njenom čitanju
- b) saznao nešto novo
- c) potvrđuje ono što već znam
- č) govorи o zanimljivim događajima

14. Moji drugari knjige čitaju:

- a) jer vole da ih čitaju
- b) iz dosade

11. Vjerujem da čitanje knjiga:

- a) obogaćuje moj rječnik
- b) jača moje kulturno ponašanje

15. Pričam prijateljima o dobrim knjigama koje pročitam:

- a) radim to često
- b) ponekad
- c) gotovo nikad
- č) nikad to ne radim

16. Lektiru čitam:

- a) zato što moram
- b) zato što volim

12. Kada čitam samostalno, razumijem:

- a) gotovo sve što pročitam
- b) nešto od onoga što pročitam
- c) gotovo ništa od onoga što pročitam
- č) ništa od onog što pročitam

a) pišem sam/a

b) ponekad prepišem od drugih ili sa interneta

c) uvijek prepisujem

13. Koje tekstove voliš da čitaš?

18. Prilikom izrade panoa ili prezentacije služim se:

- a) enciklopedijama, priručnicima, knjigama
- b) uglavnom internetom

19. Koliko često čitaš časopise?

- a) nikad
- b) ponekad
- c) redovno

20. U časopisima najčešće čitam o

- a) školi
- b) porodici
- c) prijateljstvu
- č) modi
- ć) filmu i muzici

21. Ljudi koji puno čitaju su:

- a) vrlo zanimljivi
- b) zanimljivi
- c) nisu zanimljivi
- č) dosadni su

22. Mislim da su biblioteke:

- a) odlično mjesto za provođenje vremena
- b) zanimljivo mjesto za provođenje vremena
- č) dosadno mjesto za provođenje vremene

Inovativni modeli individualizovane razredne nastave književnosti

MODEL RAZREDNE NASTAVE KNJIŽEVNOSTI PRIMJENOM NASTAVNIH LISTIĆA

ŠKOLA: Osnovna škola „Ivo Andrić“ Banja Luka

RAZRED I ODJELJENJE: V

NASTAVNI PREDMET: Srpski jezik

NASTAVNO PODRUČJE: Književnost

NASTAVNA JEDINICA: „Podjela uloga“, Gvido Tartalja;

TIP ČASA: Obrada (dva časa)

SISTEM NASTAVNOG RADA: INDIVIDUALIZOVANA NASTAVA KNJIŽEVNOSTI PRIMJENOM NASTAVNIH LISTIĆA

MODEL MIKROPLANA NASTAVE U OBRNUTOM DIZAJNU

1. IDENTIFIKACIJA ŽELJENIH REZULTATA UČENIKA:

A) ISPODPROSJEČNIH UČENIKA

Mogućnost učenika da prepozna književne vrste dramskog teksta (komediju, tragedije i dramu u užem smislu), identificuje njihova ključna obilježja, da recipira doživi njihove umjetničke vrijednosti, imenuje likove, njihove osobine i postupke u dramskom tekstu.

B) PROSJEČNIH UČENIKA

Mogućnost učenika da razlikuje dramski tekst, kao i njegove književne vrste od drugih književnih vrsta i rodova te da razlikuje karakteristične osobine, osjećanja, postupke i odnose među likovima u dramskom tekstu.

C) IZNADPROSJEČNIH UČENIKA

Sposobnost učenika da procjenjuju sadržaj dramskog teksta, vrednuju i kritički prosuđuju postupke likova u tekstu te da otkriju uzroke njihovog ponašanja i izvuku pouku iz analize lika.

2. ODREĐIVANJE PRIHVATLJIVIH DOKAZA ZA ISHODE UČENJA:

A) ISPODPROSJEČNIH UČENIKA

Odgovori učenika na nastavnim listićima (prepoznavanje dramskog teksta, te identifikacija i prepoznavanje glavnih i sporednih likova, njihovih osobina i osjećanja)

B) PROSJEČNIH UČENIKA

Pismeni odgovori učenika na nastavnim listićima (razumijevanje dramskog teksta te objašnjenje osobina, postupka i odnosa među likovima)

C) IZNADPROSJEČNIH UČENIKA

Pismeni odgovori učenika na nastavnim listićima (procjenjivanje i kritičko prosuđivanje dramskog teksta, osobina, postupaka i odnosa među likovima, kao i uzroka i posljedica njihovog ponašanja)

2. OBEZBJEĐENJE MATERIJALNO-TEHNIČKIH OSNOVA NASTAVNOG RADA:

- Dramski tekst „Podjela uloga“
- Pripremljeni nastavni listići sa zadacima za ispodprosječne učenike, prosječne učenike i iznadprosječne učenike
- Pribor za pisanje
- Tabla i kreda

4. OBLICI NASTAVNOG RADA

Frontalni, individualni, grupni

5. NASTAVNE METODE

Metoda nastavnog razgovora, monološka, dijaloška, metoda rada na tekstu, metoda pisanih radova

PLANIRANJE ISKUSTVA UČENJA I POUČAVANJA

1. Zajedničke uvodne nastavne aktivnosti

Motivacija učenika putem rješavanja ukrštenice koja se nalazi na hameru. (1. Kako se zovu riječi koje bliže određuju imenicu? 2. Šta čini više stihova? 3. Koji pravopisni znak se stavlja na kraju obavještajne rečenice? 4. Kako se označavaju riječi koje označavaju bića, predmete i pojave? 5. Kako se zove priča sa nestvarnim bićima? Konačno rješenje: drama)

2. Najava nastavne jedinice:

Danas ćemo raditi dramski tekst „Podjela uloga“ Gvida Tartalje.

Zapis naslova teksta i autora na tabli, a učenici u sveske.

„Podjela uloga“

Gvido Tartalja

Ovo je dramski tekst. Drama (dramski tekst) – književno djelo u stihu ili prozi, pisano u dijalozima, a namijenjeno izvođenju u pozorištu, na filmu, radiju ili televiziji; zasniva se na sukobu likova.

Tekst napisan u zagradi (didaskalije) – služi glumcu da mu da dodatna uputstva o tome šta treba da radi na sceni dok izgovara tekst ili dok čuti i sluša druge.

Ukratko o piscu:

Gvido Tartalja je jedan od najpoznatijih dječijih pisaca. Inspiraciju za svoje pjesme i priče nalazi u svom djetinjstvu i u svojoj djeci i njihovim životima. Njegova najpoznatija djela su: „Srmena u gradu ptica“, „Carstvo male Srmene, „Od oblaka do maslačka“, pjesma „Djedin šešir i vjetar“.

3. Izražajno čitanje

Nastavnik izražajno čita tekst „Podjela uloga“, Gvida Tartalje, učenici pažljivo slušaju. Nakon izražajnog čitanja teksta slijedi psihološka pauza.

4. Razgovor o neposrednom doživljaju i utiscima

Šta vam se u tekstu najviše dopalo? Da li vas je nešto iznenadilo? Da li vam je nešto bilo smiješno?

5. Usmjereno – tiho čitanje

Učenici tiho u sebi čitaju tekst sa zadatkom da podvuku nepoznate riječi, kao i da obrate pažnju na likove i njihove postupke.

6. Objasnjenje nepoznatih riječi i izraza:

Komad – pozorišni dio, drama

Pajac – komični lik iz komedije; klovn, komedijaš; dječja smiješna lutka

Jasle – drvena naprava u obliku korita koja služi za stavljanje stočne hrane

Reditelj – određuje kako predstava treba da izgleda

7. Individualni rad učenika:

Nastavni listići nalaze se u kutijama na stolu kod nastavnika podijeljeni u tri serije, nastavni listić za ispodprosječne učenike, nastavni listić za prosječne učenike i nastavni listić za iznadprosječne učenike.

Učenici samostalno uzimaju nastavne listice prema njihovim mogućnostima i sposobnostima. U toku rada učenici mogu provjeriti tačnost svojih rješenja.

8. Izvještavanje učenika i zajedničke aktivnosti

- Provjeravanje tačnosti odgovora i vrednovanje istih.

- Čitanje po ulogama.

9. Zadavanje zadaće:

Podjela uloga i učenje napamet

PITANJA:

NASTAVNI LISTIĆ ZA ISPODPROSJEČNE UČENIKE

1. Ko se pojavljuje u ovoj predstavi?

2. Gdje se oni nalaze i o čemu oni razgovaraju?

3. Kad je nastao problem?

4. Koju ulogu niko nije htio da prihvati?

5. Koje osobine dječaka su došle do izražaja neprihvatanjem uloge?

6. Šta je djevojčica šapnula reditelju?

7. Da li je neko od dječaka na kraju prihvatio ulogu magarca?
8. Zašto su na kraju svi dječaci promijenili mišljenje?
9. Zašto je značajna uloga djevojčice?
10. Zašto su dječaci bili pokunjeni?

LISTIĆ ZA PROSJEČNE UČENIKE

1. Zašto su na kraju svi dječaci promijenili mišljenje?
2. Zašto je značajna uloga djevojčice?
3. Zašto su dječaci bili pokunjeni?
4. Zbog čega dječaci odbijaju ulogu?
5. Na koji način dječaci pravdaju odbijanje uloge?
6. Navedi osobine dječaka nakon saznanja da će umjesto sijena u jaslama biti štrudla sa makom.
7. Navedi osobine djevojčice.
8. Šta misliš zbog čega se uloga magarca u početku dječacima nije dopala?
9. Navedi dva tumačenja rediteljeve rečenice: „Toliki mi magarci nisu potrebni.“
10. Da li mislite da je reditelj bio u pravu? Obrazloži odgovor.

DA NE

LISTIĆ ZA IZNADPROSJEČNE UČENIKE

1. Šta misliš zbog čega se uloga magarca u početku dječacima nije dopala?
2. Navedi dva tumačenja rediteljeve rečenice: „Toliki mi magarci nisu potrebni“.
3. Da li misliš da je reditelj bio u pravu? Obrazloži odgovor.

DA NE

4. Opiši osobine reditelja.
5. Kako bi ti postupio/la da si bio na mjestu jednog od dječaka? Obrazloži odgovor.
6. Kako bi ti postupio/la da si na mjestu reditelja? Obrazloži odgovor.

7. Koji dio teksta ti se posebno dopao? Obrazloži odgovor.
8. Šta si zaključio iz ovog teksta? Obrazloži odgovor.
9. Promijeni kraj teksta.
10. Napiši kraći tekst o podjeli pribora za čišćenje školskog dvorišta.

MODEL RAZREDNE NASTAVE KNJIŽEVNOSTI PRIMJENOM NASTAVNIH LISTIĆA

ŠKOLA: Osnovna škola „Ivo Andrić“ Banja Luka

RAZRED I ODJELJENJE: V

NASTAVNI PREDMET: Srpski jezik

NASTAVNO PODRUČJE: Književnost

NASTAVNA JEDINICA: „Neretva“, A.Šantić;

TIP ČASA: Obrada

SISTEM NASTAVNOG RADA: INDIVIDUALIZOVANA NASTAVA KNJIŽEVNOSTI PRIMJENOM NASTAVNIH LISTIĆA

MODEL MIKROPLANA NASTAVE U OBRNUTO DIZAJNU

1. IDENTIFIKACIJA ŽELJENIH REZULTATA UČENIKA:

A) ISPODPROSJEČNIH UČENIKA

Mogućnost učenika da identificuje i prepozna glavne i sporedne likove u tekstu i njihove osobine te mogućnost učenika da odrede temu u tekstu.

B) PROSJEČNIH UČENIKA

Mogućnost učenika da identifikuju osobine, postupke i ulogu likova u tekstu, kao i sposobnost zapažanja detalja u tekstu različitim čulima.

C) IZNADPROSJEČNIH UČENIKA

Sposobnost učenika da ocjenjuju pozitivne ili negativne postupke likova u tekstu te da ustanove, utvrede njihove uzroke i izvuku pouku iz analize lika.

2. ODREĐIVANJE PRIHVATLJIVIH DOKAZA ZA ISHODE UČENJA:

A) ISPODPROSJEČNIH UČENIKA

Odgovori učenika na nastavnim listićima (identifikacija i prepoznavanje glavnih i sporednih likova, njihovih osobina i osjećanja te imenovanje teme teksta)

B) PROSJEČNIH UČENIKA

Pismeni odgovori učenika na nastavnim listićima (objasni postupke i odnose likova i njihove osobine)

C) IZNADPROSJEČNI UČENIKA

Pismeni odgovori učenika na nastavnim listićima (objašnjenje uzroka postupaka lika u tekstu, da napišu poruku)

3. MATERIJALNO-TEHNIČKA OSNOVA NASTAVE:

- Čitanka

- Tekst u stihu „Neretva“

- Pripremljeni nastavni listići sa zadacima

- Pribor za pisanje

- Tabla i kreda

4. OBLICI NASTAVNOG RADA

Frontalni, individualni, grupni

5. NASTAVNE METODE

Metoda nastavnog razgovora, metoda rada na tekstu, metoda pisanih radova

STRUKTURA I TOK RADA

1. Zajedničke uvodne aktivnosti

- Motivacija učenika kroz razgovor o rijeci Neretvi.

(Kroz koji grad protiče rijeka Neretva? Gdje se ulijeva rijeka Neretva?)

- Čitanje teksta u stihu: „Neretva“ (Nastavnik izražajno čita tekst.)

- Emocionalna pauza

- Tumačenje nepoznatih riječi
 - Objasnjanje učenicima načina rada
2. Čitanje u sebi i pismeno odgovaranje učenika na pitanja sa nastavnih listića o likovima (Učenici individualno čitaju tekst u sebi i odgovaraju na pitanja sa nastavnih listića)
 3. Završne aktivnosti
 - Vrednovanje učeničkih odgovora (Provjeravanje tačnosti odgovora i vrednovanje istih)
 - Zadavanje zadaće (Naučiti izražajno čitati tekst i po mogućnosti naučiti recitovati)
 - Iznošenje utisaka o času

LISTIĆ ZA ISPODPROSJEČNE UČENIKE

1. O čemu se govori u pjesmi?
2. Koja je tema pjesme?
3. Ko je glavni lik u pjesmi?
4. Ko su sporedni likovi u pjesmi?
5. Izdvoj likove koje doživljavaš čulom vida.
6. Napiši likove koje doživljavaš čulom sluha.
7. Kome pjesnik daje osobinu živog bića u pjesmi?
8. Koje osobine pjesnik daje riječi?
9. Čija osjećanja su istaknuta u pjesmi?
10. Koje osobine pjesnika su istaknute u pjesmi?

LISTIĆ ZA PROSJEČNE UČENIKE

1. Koje osobine pjesnik daje riječi?
2. Čija osjećanja su istaknuta u pjesmi?
3. Koje osobine pjesnika su istaknute u pjesmi?

4. Koliko ima pjesničkih slika?
5. Kakvo je raspoloženje djece iz pjesme?
6. Navedi osobine pralja.
7. Koja osjećanja pjesnika su izražena dok posmatra rijeku?
8. Koja osjećanja pjesnika su izražena dok posmatra ljude?
9. Navedi pjesničke slike kojima su istaknuta osjećanja pjesnika.
10. Šta pjesnik misli kad kaže „prepuna smaragda?“

LISTIĆ ZA IZNADPROSJEČNE UČENIKE

1. Koja osjećanja pjesnika su izražena dok posmatra ljude?
2. Navedi pjesničke slike kojima su istaknuta osjećanja pjesnika.
3. Prepiši stih koji ti se najviše dopada u opisu rijeke. Objasni zašto?
4. Napiši koje pojedinosti upućuju na ljudske osobine koje pjesnik daje rijeci.
5. Na osnovu postupka pralja opiši način života ljudi u tom kraju.
6. Opiši šta pjesnik vidi dok posmatra prirodu?
7. Šta misliš, šta pjesnik osjeća dok posmatra predjele koje voli?
8. Kad čovjek putuje kažemo da je radoznao, avanturista, slobodan... Možemo li iste osobine pripisati i rijeci? Obrazloži odgovor.
9. Opiši lik pjesnika.
10. Napiši poruku koju nam šalje pjesnik.

MODEL RAZREDNE NASTAVE KNJIŽEVNOSTI PRIMJENOM NASTAVNIH LISTIĆA

ŠKOLA: Osnovna škola „Ivo Andrić“ Banja Luka

RAZRED I ODJELJENJE: V

NASTAVNI PREDMET: Srpski jezik

NASTAVNO PODRUČJE: Književnost

NASTAVNA JEDINICA: „Luckasta pjesma“, Federiko Garsija Lorka;

TIP ČASA: Obrada, utvrđivanje (dva časa)

SISTEM NASTAVNOG RADA: INDIVIDUALIZOVANA NASTAVA KNJIŽEVNOSTI PRIMJENOM NASTAVNIH LISTIĆA

MODEL MIKROPLANA NASTAVE U OBRNUTOM DIZAJNU

1. IDENTIFIKACIJA ŽELJENIH REZULTATA UČENIKA:

A) ISPODPROSJEČNIH UČENIKA

Mogućnost učenika da prepoznae rimu, stih i strofu u lirskoj pjesmi, kao i razliku između lirske i epske pjesme te da odredi osnovno osjećanje izraženo u lirskoj pjesmi i da identifikuju likove i njihove karakterne osobine.

B) PROSJEČNIH UČENIKA

Mogućnost učenika da uoči razliku između lirskog i epskog djela, da razlikuje motive u lirskoj pjesmi kao i karakterne osobine, osjećanja, ponašanje, postupke i odnose među likovima

C) IZNADPROSJEČNIH UČENIKA

Sposobnost učenika da izrazi svoje mišljenje, stavove i kritike o osjećanjima i postupcima i odnosima likova u lirskoj pjesmi, kao i da objasne kako bi on postupio na mjestu glavnog lika.

2. ODREĐIVANJE PRIHVATLJIVIH DOKAZA ZA ISHODE UČENJA:

A) ISPODPROSJEČNIH UČENIKA

Odgovori učenika na nastavnim listićima (prepoznavanje lirskog teksta te identifikacija i prepoznavanje likova, njihovih osobina i osjećanja)

B) PROSJEČNIH UČENIKA

Pismeni odgovori učenika na nastavnim listićima (razumijevanje lirskog teksta, te objašnjenje osobina, postupka i odnosa među likovima)

C) IZNADPROSJEČNIH UČENIKA

Pismeni odgovori učenika na nastavnim listićima (procjenjivanje i kritičko prosuđivanje lirskog teksta, osobina, postupaka i odnosa među likovima te njihov postupak na mjestu glavnog lika)

2. OBEZBJEĐENJE MATERIJALNO-TEHNIČKIH OSNOVA NASTAVNOG RADA:

- Lirska pjesma „Luckasta pjesma“
- Pripremljeni nastavni listići sa zadacima za ispodprosječne učenike, prosječne učenike i iznadprosječne učenike
- Pribor za pisanje
- Tabla i kreda

4. OBLICI NASTAVNOG RADA

Frontalni, individualni, grupni

5. NASTAVNE METODE

Metoda nastavnog razgovora, monološka, dijaloška, metoda rada na tekstu, metoda pisanih radova

PLANIRANJE ISKUSTVA UČENJA I POUČAVANJA

1. Zajedničke uvodne nastavne aktivnosti

Motivacija učenika kroz razgovor o zagrljaju: 1. Šta je zagrljaj? 2. Ko se najčešće grli?
3. Kad se grle ljudi? 4. U čijem zagrljaju je najpriyatnije i toplije? 5. Sa kim volite da se grlite?

2. NJAVA NASTAVNE JEDINICE:

Danas ćemo učiti pjesmu „Luckasta pjesma“ Federika Garsije Lorke.

Zapis naslova pjesme i autora na tabli, a učenici u sveske.

„Luckasta pjesma“

Federiko Garsija Lorka

Ovo je lirska pjesma. Lirska pjesma - pjesma u kojoj se izražavaju osjećanja, raspoloženja i razmišljanja pjesnika; po tome koja se osjećanja u njima iskazuju, ove pjesme mogu biti ljubavne, rodoljubive, misaone, opisne, šaljive i dr.; dijele se na narodne (kojima autor nije poznat) i umjetničke (kojima je autor poznat).

Federiko Garsija Lorka je španski pjesnik i muzičar-gitarista. Želio je da njegov pjesme budu potpuno drugačije i sasvim nove. Zelenilo rodnog kraja, ljepotu neba, cvijeća i mirisa, utkao je u svoje pjesme, male nježne dragulje.

3. Izražajno čitanje

Nastavnik izražajno čita lirsku pjesmu „Luckasta pjesma“, Federika Garsije Lorke, učenici pažljivo slušaju. Nakon izražajnog čitanja teksta slijedi psihološka pauza.

4. Razgovor o neposrednom doživljaju i utiscima

Poslije pročitane pjesme i emocionalne pauze slijedi razgovor sa učenicima kako su oni doživjeli ovu pjesmu i kakvi su njihovi utisci, postavljajući im sljedeća pitanja: Da li vam se ova pjesma dopala? Zašto? Kakva osjećanja je u vama probudila?

5. Usmjereno-tiho čitanje

Učenici tiho u sebi čitaju tekst sa zadatkom da podvuku nepoznate riječi, kao i da obrate pažnju na likove i njihove postupke.

6. Objasnjenje nepoznatih riječi i izraza:

Luckasta (osoba) – često se smatraju čudnim, one govore i čine postupke koji se razlikuju od onog što se smatra normalnim ponašanjem

đerdan-lančić o vratu, ogrlica

7. Individualni rad učenika:

Nastavni listići nalaze se u kutijama na stolu kod nastavnika podijeljeni u tri serije, nastavni litić za ispodprosječne učenike, nastavni listić za prosječne učenike i nastavni listić za iznadprosječne učenike.

Učenici samostalno uzimaju nastavne lističe prema svojim mogućnostima i sposobnostima. U toku rada učenici mogu provjeriti tačnost svojih rješenja.

8. Izvještavanje učenika i zajedničke aktivnosti

- Provjeravanje tačnosti odgovora i vrednovanje istih.
- Tema: Luckaste želje jednog dječaka (beskrajna obostrana ljubav majke i djeteta)
- Likovi: majka i dijete (sin)
- Poruka (zaključak): Djeca su svojim roditeljima najveća dragocjenost i najljepši ukras.
- Izražajno čitanje pjesme.

9. Zadavanje zadaće:

Naučiti pjesmu napamet

PITANJA:

VJEŽBA PRVOG NIVOA „A“

1. Koliko stihova ima svaka strofa?
2. Napiši riječi iz pjesme koje se rimuju?
3. Ko su junaci pjesme?
4. O čemu oni razgovaraju?
5. Šta bi dječak želio da postane?
6. Šta se osjeća u majčinom glasu kad kaže „sine“?
7. Koju od dječakovih želja majka prihvata i kako je ispunjava?
8. Zbog čega dječak želi da bude majčin đerdan od zlata?
9. Zašto mu ne bi bilo toplo da je srebro ili voda?
10. Zašto ova pjesma nosi naziv Luckasta pjesma?

VJEŽBA DRUGOG NIVOA „B“

1. Zbog čega dječak želi da bude majčin đerdan od zlata?
2. Zašto mu ne bi bilo toplo da je srebro ili voda?
3. Zašto ova pjesma nosi naziv Luckasta pjesma?
4. Kako majka reaguje na dječakove želje?
5. Kako dječak može da postane đerdan od zlata?
6. Zašto majka često upotrebljava riječ hladno?
7. Zašto je dječak želio da postane voda?
8. Šta misliš zašto je dijete željelo da postane srebro?
9. Opiši, čega se majka bojala?
10. Smisli i napiši nekoliko luckastih želja.

VJEŽBA TREĆEG NIVOA „C“

1. Šta misliš zašto je dijete željelo da postane srebro?
2. Opiši čega se majka bojala?
3. Smisli i napiši nekoliko luckastih želja.
4. Objasni kako su se osjećanja razvijala na početku pjesme, a kako na kraju pjesme? Zašto?
5. Šta misliš, mogu li se želje ovog dječaka ispuniti?

Obrazloži odgovor.

6. Na koji način majka izražava svoje neslaganje sa sinom?
7. Objasni, šta majka želi da izrazi kada kaže djetetu „zlatu moje“.
8. Objasni, koja osjećanja povezuju majku i dijete?
9. Napiši ovu pjesmu kao prozni tekst!
10. Riješi rebuse!

LITERATURA:

1. Ilić, M. (2009). Inkluzivna nastava. Istočno Sarajevo: Filozofski fakultet, Univerzitet u Istočnom Sarajevu.
2. Lekić, Đ. (1993). Metodika razredne nastave. Beograd: Nova prosveta.
3. Branko, S., Vuk, M., Petar, Đ., (2009). Istočno Sarajevo: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

MODEL RAZREDNE NASTAVE KNJIŽEVNOSTI RAZLIČITIH NIVOA SLOŽENOSTI (RNK RNS)

NASTAVNI PREDMET: Srpski jezik;

NASTAVNO PODRUČJE: Književnost;

NASTAVNA JEDINICA: Književni tekst: „Jetrvica adamsko koljeno“,

Narodna pjesma;

RAZRED: Peti (5.);

TIP ČASA: Obrada (dva časa)

SISTEM NASTAVNOG RADA: INDIVIDUALIZOVANA NASTAVA KNJIŽEVNOSTI RAZLIČITIH NIVOA SLOŽENOSTI

OBLICI NASTAVNOG RADA: Frontalni rad, individualni rad, rad u paru.

NASTAVNE METODE: Metoda nastavnog razgovora, metoda rada na tekstu, metoda pisanih radova, metoda usmenog izlaganja.

OČEKIVANI ISHODI: da učenici određuju karakteristične osobine, osjećanja, izgled i postupke likova i odnose među likovima u književnoumjetničkom tekstu; da odrede temu teksta.

MIKROPLAN NASTAVE U OBRNUTOM DIZAJNU

1. IDENTIFIKACIJA ŽELJENIH REZULTATA:

A) za ispodprosječne učenike

Mogućnost učenika da razlikuju glavne likove od sporednih, uočavanje spoljašnjeg izgleda lika i njegovih osobina

B) za prosječne učenike

Mogućnost učenika da uočavaju karakteristične osobine, osjećanja i postupke likova i odnose među likovima u pjesmi.

C) za iznadprosječne učenike

Mogućnost učenika da vrednuje postupke likova u tekstu, objašnjava zašto je lik postupio na određeni način; te mogućnost učenika da iskažu svoj stav o likovima i njihovim postupcima

2. ODREĐIVANJE PRIHVATLJIVIH DOKAZA

A) za ispodprosječne učenike

da učenici tačno odgovore na postavljena pitanja (80%),

- glavni i sporedni lik

- osobine likova

B) za prosječne učenike

odgovori učenika na postavljena pitanja data na nastavnom listiću za individualni rad,

C) za iznadprosječne učenike

odgovori učenika na postavljena pitanja data na nastavnom listiću za individualni rad

3. PLANIRANJE ISKUSTAVA UČENJA I POUČAVANJA:

- motivacija učenika - emocionalno-intelektualna priprema (rješavanje asocijacije, razgovor o narodnoj književnosti)

- najava nastavne jedinice, (Narodna pjesma „Jetrvica adamsko koljeno“)

- izražajno čitanje (nastavnik izražajno čita pjesmu)

- psihološka pauza

- neposredni utisak (učenici iznose neposredni utisak o pjesmi. Zapis na tabli: Vrsta književnog djela: lirsko-epska pjesma. Lirsko-epske pjesme su pjesme koje pripovjedaju o dramatičnom događaju u porodici ili između zaljubljenih, ali su opširne i duge.)

- usmjereni čitanje - učenici tiho ili u sebi čitaju pjesmu i podvlače nepoznate riječi,

- objašnjenje nepoznatih riječi,

- samostalan rad učenika na nastavnim listićima u nivoima,

- izvještavanje učenika po nivoima,
- zajedničke završne aktivnosti,
- zadavanje zadaće.

4. MATERIJALNO – TEHNIČKA OSNOVA NASTAVE

- Dodatak uz udžbenik Čitanka
- Književni tekst: „Jetrvice adamsko koljeno“,
- pribor za pisanje,
- nastavni listići,
- tabla i kreda

VJEŽBA „A“

1. O čemu govori ova pjesma?
a) osjećanjima b) junaštvu
2. Koja osjećanje je u tebi probudila ova pjesma?
a) tužno b) radosno
3. Koji likovi se spominju u pjesmi?
4. Ko je glavni lik u pjesmi?
5. Ko su sporedni likovi?
6. Koja je tema pjesme?
7. Šta je cilj majki u pjesmi?
8. Prema kome Koviljka izražava svoje osjećanje?
9. Kakvo je djetinjstvo imala Koviljka?
10. O čemu brine majka Vinka dok je bolesna?

VJEŽBA „B“

1. Prema kome Koviljka izražava svoje osjećanje?
2. Kakvo je djetinjstvo imala Koviljka?
3. O čemu brine majka Vinka dok je bolesna?
4. Navedi osobine majke Vinke.
5. Navedi osobine koje posjeduje Koviljka.
6. Prepiši iz pjesme stihove u kojima se govori o tome kako narod blagosilja Koviljku za njenu mudrost.
7. Na koji način je Koviljka reagovala kada je čula da joj je sin poginuo?
8. Objasni zbog čega narod hvali Koviljku?
9. Prepiši iz pjesme stihove u kojima se opisuje Koviljkina osobina pravičnost.
10. Prepiši iz pjesme stihove koji govore o Mirkovoj plemenitosti.

VJEŽBA „C“

1. Objasni zbog čega narod hvali Koviljku?
2. Prepiši iz pjesme stihove u kojima se opisuje Koviljkina osobina pravičnost.
3. Prepiši iz pjesme stihove koji govore o Mirkovoj plemenitosti.
4. Prepiši stihove iz pjesme u kojima se opisuje iskrenost majke Koviljke.
5. Objasni zašto je Mirko poslije vojevanja (rata) bio u dilemi kuda da podje (da li strini, da li svetu belom).
6. Šta mislite zašto je Mirko odlučio da krene svojoj strini?
7. Objasnite šta je osjećala Koviljka kada je izgovarala riječi:

Čedo Mirko, odi bliže strini!

Ja ne imam da zgrlim sina,

a ti nemaš da t' zagrli majka,

odi, Mirko, da t' zagrli strina!

8. Opiši lik Koviljke.
9. Podvuci i objasni posloovicu koja najviše odgovara ovoj pjesmi.

Srećan je koga tuđa nesreća uči pameti.

Dobro se dobrim vraća.

Čega se mudar stidi, tim se lud ponosi.

10. Napiši poruku pjesme.

ODGOVORI:

VJEŽBA „A“

- 1.a)
2. slobodan odgovor
3. tri majke (Vinka, Koviljka i njihova svekrva), Vid, David, Mirko i Marinko.
4. Koviljka
5. Vinka, Mirko i Marinko
6. Tema je ono o čemu se u pjesmi govori (osjećanje, raspoloženje, događaj)

Odgovori učenika (npr. „Brižna, osjećajna strina Koviljka“)

7. Da zaštite svoje dijete, da im obezbijede osnovne uslove za život, bezbrižno djetinjstvo, da su sigurni.
8. Prema Mirku, Marinku ali i prema Vinki
9. teško, siromašno
10. O svom sinu Mirku

VJEŽBA „B“

4. brižna, osjećajna, dobromanjerna, nesebična, pravedna....
5. Pravedna, tolerantna, nesvakidašnja, nesebična, osjećajna, brižna...
6. „Oj Koviljka, koleno adamsko...pa ti znadeš šta je sirotinjstvo“

7. Odgovori učenika (iznenađeno, tužno...)
8. zbog njene dobrote, odgaja sina od jetrve kao svoje rođeno dijete, ništa mu ne fali.
9. „Kad no sveto vaskrsenje dođe...kao da su braćica rođena“
10. „Oj bogami moja mila majko“

VJEŽBA „C“

4. „Čedo Mirko, odi bliže strini....“
5. Mogući odgovor (da strina neće razumjeti dešavanja u ratu, da će joj biti još teže, jer će je on svojim prisustvom podsjećati na njenog rođenog sina)
6. Slobodan odgovor
7. kao da doziva rođenog sina u zagraljaj,
8. Slobodan odgovor
9. 10. Slobodan odgovor

**MODEL RAZREDNE NASTAVE KNJIŽEVNOSTI RAZLIČITIH NIVOA
SLOŽENOSTI (RNK RNS)**

NASTAVNI PREDMET: Srpski jezik;

NASTAVNO PODRUČJE: Književnost;

NASTAVNA JEDINICA: Književni tekst: „Prva ljubav“, B. Nušić

RAZRED: Peti (5.);

TIP ČASA: Obrada (dva časa)

**SISTEM NASTAVNOG RADA: INDIVIDUALIZOVANA NASTAVA KNJIŽEVNOSTI
RAZLIČITIH NIVOA SLOŽENOSTI**

OBLICI NASTAVNOG RADA: Frontalni rad, individualni rad, rad u paru.

NASTAVNE METODE: Metoda nastavnog razgovora, metoda rada na tekstu, metoda pisanih radova, metoda usmenog izlaganja.

OČEKIVANI ISHODI: mogućnost razlikovanja autobiografskog teksta od drugih proznih tekstova, da usvoje pojmove fabula-hronološki redoslijed događaja elementi fabule (uvod, zaplet, rasplet), da odrede temu i ideju teksta; da određuje karakteristične osobine, osjećanja, izgled, postupke i odnose među likovima.

MIKROPLAN NASTAVE U OBRNUTOM DIZAJNU

1. IDENTIFIKACIJA ŽELJENIH REZULTATA:

A) za ispodprosječne učenike

Mogućnost učenika da prepozna autobiografski tekst kao i da razlikuje elemente fabule u autobiografskom tekstu; te da uče karakteristične osobine, osjećanja, izgled i postupke likova.

B) za prosječne učenike

Mogućnost učenika da razlikuje događaje, postupke, osjećanja, karakteristične osobine, izgled, postupke i odnose među likovima u autobiografskom proznom tekstu.

C) za iznadprosječne učenike

Mogućnost učenika da tumače, kritički prosunjuju osobine, ponašanje i postupke likova; te da formulišu svoj stav o likovima, da vrednuju kraj teksta u odnosu na svoja predviđanja kao i da iznesu svoj stav o događaju iz autobiografskog teksta.

2. ODREĐIVANJE PRIHVATLJIVIH DOKAZA

A) za ispodprosječne učenike

- tačni odgovori učenika na pismeno postavljena pitanja u vježbi prvog nivoa složenosti „A“, određivanje činjenica.

B) za prosječne učenike

- pokazano razumijevanje i shvatanje sadržaja autobiografskog teksta u vježbi drugog nivoa složenosti „B“.

C) za iznadprosječne učenike

- tačni odgovori učenika na pismeno postavljena pitanja prerađe informacija autobiografskog teksta „Prva ljubav“ u vježbi trećeg nivoa složenosti „C“

OBEZBJEĐIVANJE MATERIJALNO – TEHNIČKE OSNOVE NASTAVNOG RADA

- Odlomak iz „Autobiografije“, „Prva ljubav“,
- Vježbe različitih nivoa složenosti („A“, „B“ i „C“)

- pribor za pisanje,
- tabla i kreda

3. PLANIRANJE ISKUSTAVA UČENJA I POUČAVANJA:

1. motivacija učenika: emocionalno-intelektualna priprema (asocijacija na ljubav, razgovor sa učenicima na pitanja: Šta je za vas ljubav? Kako se osjeća zaljubljena osoba?)
2. nJAVA nastavne jedinice (odlomak iz autobiografije „Prva ljubav“),
3. izražajno čitanje prozognog teksta (nastavnik izražajno čita tekst),
4. psihološka pauza,
5. razgovor o doživljajima i utiscima o pročitanom tekstu (učenici iznose neposredni utisak o pročitanom tekstu)
6. Usmjereno-tiho čitanje,
7. objašnjenje nepoznatih riječi,
8. individualni rad učenika na vježbama različitih nivoa složenosti,
9. izvještavanje učenika po nivoima,
10. zajedničke završne aktivnosti,
11. zadavanje zadaće.

OBEZBJEĐIVANJE MATERIJALNO-TEHNIČKE OSNOVE NASTAVNOG RADA

1. Motivacija učenika – emocionalno-intelektualna priprema

Učenicima dijelim nastavne lističe na kojima oni treba da napišu asocijacije na ljubav (npr. simpatija, drugarstvo, majka, topla...). Učenici čitaju napisane asocijacije. Razgovor sa učenicima: Kako se osjećaju voljene osobe? Koga vi volite? Kako biste opisali svoju ljubav? Kako se ponašaju zaljubljene osobe? Šta je za vas ljubav?)

2. Najava nastavne jedinice

Na današnjem času ćemo čitati odlomak iz „Autobiografije“, „Prva ljubav“, Branislava Nušića . Zapisujem naslov na tabli, a učenici u sveske.

„Prva ljubav“

Branislav Nušić

Ovo je odlomak iz „Autobiografije“, „Prva ljubav“, Branislava Nušića.

Autobiografija - vrsta prozognog teksta u kojem autor/pisac govori o sebi i svom životu. Uvijek je pisana u prvom licu.

Podaci o piscu: Branislav Nušić (1864-1938) je najveći srpski humoristički pisac. Humor - pojam koji označava ono što je smiješno (situaciju, lik, događaj). Humor, komika je smiješna strana književnog djela. Sam način pripovjedanja može biti smiješan, pripovjedač svojim komentarima može namjerno da zasmijava čitaoca ili ako pripovijeda u prvom licu, da se šali na svoj račun. „Smej se, to je jedino zadovoljstvo!“ kaže Nušić.

Branislav Nušić je napisao poznata dramska djela: Sumnjivo lice, Gospođa ministarka, Narodni poslanik i dr.

3. Izražajno čitanje bajke

Nastavnik izražajno čita tekst, dok učenici pažljivo slušaju.

4. Psihološka pauza

5. Razgovor o doživljajima i utiscima o pročitanom tekstu

Poslije pročitanog teksta i psihološke pauze nastavnik vodi razgovor sa učenicima kako su oni doživjeli ovaj tekst i kakvi su njihovi utisci, postavljajući im sljedeća pitanja: Da li vam se tekst dopao? Zašto?

6. Usmjereno – tiho čitanje

Učenici tiho ili u sebi čitaju tekst sa zadatkom da podvuku nepoznate riječi.

7. Objašnjenje nepoznatih riječi

Nakon učeničkog čitanja zajedno sa učenicima tumačimo nepoznate riječi, ako ih ima. Po mogućnosti, ako neko od učenika zna da objasni značenje tih riječi, objašnjava ih, a ako ne onda nastavnik objašnjava i zapisuje na tabli, a učenici u svesku.

legistar – lenjir

Računica – nastavni predmet, matematika

beleška – ocjena,

8. Individualni rad učenika

Učenici individualno rade na vježbama različitih nivoa složenosti.

- Vježbu prvog nivoa složenosti „A“ rade učenici u redu do prozora, ispodprosječni učenici. Tačni odgovori se mogu provjeriti nakon svaka dva pitanja. Odgovori se nalaze na poleđini nastavnog listića.

- Vježbu drugog nivoa složenosti „B“ rade učenici koji sjede u srednjem redu, prosječni učenici. Tačni odgovori se mogu provjeriti nakon svaka tri pitanja. Odgovori za prvih šest pitanja nalaze se na poleđini nastavnog listića, a odgovori za ostala pitanja se nalaze kod nastavnika.

- Vježbu trećeg nivoa složenosti „C“ rade učenici u redu do vrata, odlični i iznadprosječni učenici.

Za prvih pet pitanja učenici imaju povratnu informaciju na poleđini nastavnog listića, a tačnost ostalih pitanja provjeravaju kod učiteljice.

9. Izvještavanje učenika

Nastavnik čita tačne ogovore za svaki nivo vježbe složenosti, a učenici pored tačnog odgovora stavljaju znak plus a pored netačnog znak minus.

10. Zajedničke završne aktivnosti

- Nakon provjere tačnosti rješenja zajedno donosimo zaključak šta je tema i ideja ovog teksta.

Tema: Prva ljubav

Ideja: Ljubav je snažna i jaka bez obzira na izgled

- Prevođenje učenika iz nivoa u nivo.

Učenici koji su radili vježbu „A“ i tačno odgovorili na 80% pitanja, na sljedećem času radiće vježbu drugog nivoa složenosti „B“, a ako nisu odgovorili tačno na 80% pitanja radiće vježbe istog nivoa složenosti. Učenici koji su radili vježbu drugog nivoa složenosti i tačno odgovorili na 80% pitanja, sljedeći čas će raditi vježbu trećeg nivoa složenosti, a ako su tačno odgovorili na 50% pitanja sljedeći čas će raditi istu vježbu, a ako tačno odgovore na 40% i manje pitanja sljedeći čas će raditi vježbu prvog nivoa složenosti, vježbu „A“. Učenici koji su radili treću vježbu nivoa složenosti, ako su tačno odgovorili na 80% pitanja i više, sljedeći čas će raditi istu vježbu, a ako su tačno odgovorili na 50% i manje pitanja sljedeći čas će raditi vježbu drugog nivoa složenosti „C“.

11. Zadavanje zadaće

Za domaći zadatak učenici treba da pronađu i pročitaju još neke dijelove iz Nušićeve „Autobiografije“.

PITANJA:**VJEŽBA „A“**

1. Ko su glavni likovi u ovoj priči?
 2. Koje osjećaje dječak ispoljava pri susretu sa Persom? Zaokruži tačan odgovor.
a) tugu i bol b) radost i uzbudjenje
-

3. Kojim riječima pisac opisuje djevojčicu Persu?
 4. Kojim riječima pisac opisuje ljubav dječaka?
-

5. Koje osobine posjeduje dječak?
 6. Šta su sve činili dječak i Persa da dokažu svoju ljubav?
-
7. Koji dio teksta pokazuje odnos roditelja prema ljubavi Perse i dječaka?
 8. Kako mama rješava njihove ljubavne probleme?
 9. Navedi rečenice iz teksta u kojim su istaknuta dječakova djela dokaza ljubavi.
 10. Zašto je Persa zamrzila dječaka?

VJEŽBA „A“**ODGOVORI:**

1. Dječak i djevojčica Persa.
2. b)
3. Pjegava, nosili žute čarape, iskrivljene štikle na petama, čerka profesora.
4. Božanstveno lijepa, dovoljno je da je vidim, odmah se uzbudim, pohitam joj.
5. Nježnost, osjećajnost, nostalgičnost, zabrinutost...
6. Sastajali se poslije škole, dječak učio i noću i danju, jeli palidrvca.

Odgovori za preostala pitanja nalaze se kod nastavnika.

7. Završni dio teksta
8. Tako što je išibala Persu, batinama,
9. Zakleo sam se da će i noću i danju učiti računicu, samo da popravim belešku.
10. Zato što je dobila batine od mame, zbog nepromišljenog postupka.

VJEŽBA „B“

1. Kako mama rješava njihove ljubavne probleme?
2. Navedi rečenice iz teksta u kojim su istaknuta dječakova djela dokaza ljubavi.
3. Zašto je Persa zamrzila dječaka?
4. Kako se dječak prisjeća svoje prve ljubavi?
5. Kako Persa doživljava prvu ljubav?
6. Zbog čega se dječak zaljubio u svoju susjedku, komšinicu?
7. Zašto se kaže da „prva ljubav zaborava nema?“
8. Opiši kako je izgledala Persa.
9. Objasni, kako ti iskazuješ ljubav osobama koje voliš?
10. Opravdavaš li postupak, trovanje dječaka i djevojčice? Obrazloži odgovor.

VJEŽBA „B“

ODGOVORI:

1. Tako što je išibala Persu, batinama,
2. Zakleo sam se da će i noću i danju učiti računicu, samo da popravim belešku. I učio sam...
3. Zato što je dobila batine od mame, zbog nepromišljenog postupka.
4. Kad god prođe kraj kakvog bureta, prisjeti se mile uspomene.
5. Uzbuđeno, pocrvenila je, oborila oči i zubima polomila lenjir na tri dijela.
6. Zato što mu je bila najbliža, ljubav ne poznaje granice

Odgovori na preostala pitanja su kod nastavnika

7. Zato što su ta sjećanja nježna, bezazlena, nostalgična.
8. Persa je pjegava, nosi žute čarape i cipele sa iskrivljenim petama...
9. Osjećajima...
10. Ne opravdavam postupak zato što je moglo tragično da se okonča.

VJEŽBA „C“

1. Opiši kako je izgledala Persa.
2. Objasni, kako ti iskazuješ ljubav osobama koje voliš?
3. Opravdavaš li postupak, trovanje dječaka i djevojčice? Obrazloži odgovor.
4. Šta misliš o mjestu izjavljivanja ljubavi dječaka prema djevojčici? Obrazloži odgovor.
5. Šta je vaše mišljenje o ljubavi između dječaka i djevojčice?

6. Opiši izgled dječaka nakon što ga je Persa zamrzila.
7. Pokušaj da objasniš osnovni smisao ove priče.
8. Možeš li da zamisliš susret dječaka i Perse, recimo za dvadeset godina? Obrazloži odgovor.
9. Napiši poruku priče.
10. Izmjeni kraj priče.

VJEŽBA „C“

ODGOVORI:

1. Persa je pjegava, nosi žute čarape i cipele sa iskrivljenim petama...
2. Osjećajima...
3. Ne opravdavam postupak zato što je moglo tragično da se okonča.
4. Mislim da je mjesto iskazivanja ljubavi smiješno. Zato što mi to nije mjesto za iskazivanje ljubavi (odgovori učenika).

5. Slatka, vesela, normalna a istovremeno smiješna.

Odgovori na preostala pitanja su kod nastavnika

6. Dječak je izgledao tužno i tmurno, usamljeno i zabrinuto.

7. Smisao ove priče je da prva ljubav zaborava nema, da smo zbog ljubavi spremni na sve, ali da treba da razmislimo prije nego nešto nepromišljeno uradimo.

8. Susret bi bio prijatan, protekao bi u razgovoru i smijehu iz njihove prošlosti.

9. Prva ljubav zaborava nema.

10. Nakon batina Persa se sastaje sa dječakom i dogovaraju se da zajedno odu kod njenih roditelja da im saopšte da su se oni zaljubili jedno u drugo.

**MODEL RAZREDNE NASTAVE KNJIŽEVNOSTI RAZLIČITIH NIVOA
SLOŽENOSTI (RNK RNS)**

NASTAVNI PREDMET: Srpski jezik;

NASTAVNO PODRUČJE: Književnost;

NASTAVNA JEDINICA: Književni tekst: „U cara Trojana kozje uši“,

Srpska narodna bajka;

RAZRED: Peti (5.);

TIP ČASA: Obrada (dva časa)

SISTEM NASTAVNOG RADA: INDIVIDUALIZOVANA NASTAVA KNJIŽEVNOSTI RAZLIČITIH NIVOA SLOŽENOSTI

OBLICI NASTAVNOG RADA: Frontalni rad, individualni rad, rad u paru.

NASTAVNE METODE: Metoda nastavnog razgovora, metoda rada na tekstu, metoda pisanih radova, metoda usmenog izlaganja.

OČEKIVANI ISHODI: da samostalno analiziraju bajku, da razlikuje bajku od drugih književnih vrsta, određuju osnovne književne elemente bajke, da odrede temu i ideju teksta; te da određuje karakteristične osobine, osjećanja, izgled, postupke i odnose među likovima u bajci i da odrede poruku bajke;

MIKROPLAN NASTAVE U OBRNUTOM DIZAJNU

1. IDENTIFIKACIJA ŽELJENIH REZULTATA:

A) za ispodprosječne učenike

Mogućnost učenika da prepozna elemente koji čine bajku; da odredi glavni događaj i likove (koji su nosioci radnje) u bajci, da odredi vrijeme i mjesto dešavanja radnje te da uoče spljašnji izgled i razlike lika i njegovih osobina u bajci u odnosu na druge književne vrste.

B) za prosječne učenike

Mogućnost učenika da razlikuje i objašnjava događaje, postupke, osjećanja, karakteristične osobine, izgled, postupke i odnose među likovima u proznom tekstu, bajci u odnosu na druge književne vrste.

C) za iznadprosječne učenike

Mogućnost učenika da procjenjuje sadržaj bajke na osnovu kriterijuma: da vrednuje postupke likova u bajci, da procijeni zašto je lik postupio na određeni način; te da iskažu svoj stav o likovima, da vrednuju kraj bajke u odnosu na svoja predviđanja i da iznesu svoj stav o događaju iz bajke.

2. ODREĐIVANJE PRIHVATLJIVIH DOKAZA

A) za ispodprosječne učenike

- tačni odgovori učenika na pismeno postavljena pitanja u vježbi prvog nivoa složenosti „A“

B) za prosječne učenike

- tačni odgovori učenika na pismeno postavljena pitanja u vježbi drugog nivoa složenosti „B“

C) za iznadprosječne učenike

- tačni odgovori učenika na pismeno postavljena pitanja u vježbi trećeg nivoa složenosti „C“

3. PLANIRANJE ISKUSTAVA UČENJA I POUČAVANJA:

1. motivacija učenika – emocionalno-intelektualna priprema (rješavanje asocijacije, razgovor o književnoj vrsti, bajci),
2. najava nastavne jedinice (Bajka „U cara Trojana kozje uši“),
3. izražajno čitanje bajke (nastavnik izražajno čita bajku),
4. psihološka pauza,
5. neposredni utisak (učenici iznose neposredni utisak o bajci).
6. usmjereni – tiho čitanje,
7. objašnjenje nepoznatih riječi,
8. podjela učenika po nivoima znanja („A“, „B“ i „C“),
9. samostalan rad učenika na vježbama različitih nivoa složenosti,
10. izvještavanje učenika po nivoima,
11. zajedničke završne aktivnosti,
12. zadavanje zadaće.

ORGANIZACIJA, TOK I STRUKTURA NASTAVNOG RADA

1. Motivacija učenika – emocionalno-intelektualna priprema

Nakon rješenja asocijacije sa učenicima razgovaram o književnoj vrsti, bajci. (Koja je vaša omiljena bajka? Koje su osnovne karakteristike bajke? Kojoj književnoj vrsti priroda bajka? Koja je razlika između narodne i autorske bajke?)

2. Najava nastavne jedinice

Danas ćemo učiti jednu srpsku narodnu bajku koja se zove „U cara Trojana kozje uši“

Zapis na tabli:

„U cara Trojana kozje uši“

Srpska narodna bajka

Ovo je srpska narodna bajka. Njen autor nije poznat. Nastala je u narodu i prenosila se s koljena na koljeno usmenim putem, pričanjem. Autori nekih bajki su poznati pisci. Zbog toga ih zovemo autorskim bajkama.

3. Izražajno čitanje bajke

Nastavnik izražajno čita bajku, dok učenici pažljivo slušaju.

4. Psihološka pauza

5. Neposredni utisak o pročitanoj bajci

Učenici iznose neposredan utisak o pročitanoj bajci. (Kako ste se osjećali dok ste slušali bajku? Da li vam se svidjela bajka? Zbog čega vam se sviđa, a zbog čega ne? Koji dio bajke vam se najviše svidio. Zašto?)

6. Usmjereno – tiho čitanje

Napominjem da je bajka napisana narodnim jezikom te stoga treba da podvuku riječi u tekstu koje su im nepoznate. Učenici tiho ili u sebi čitaju bajku i podvlače nepoznate riječi i izraze.

7. Objasnjenje nepoznatih riječi

Nakon učeničkog čitanja zajedno sa učenicima tumačimo nepoznate riječi, ako ih ima. Po mogućnosti, ako neko od učenika zna da objasni značenje tih riječi, objasnjava ih, a ako ne onda nastavnik objasnjava i zapisuje na tabli a učenici u svesku.

Berberin – čovjek koji brije bradu ljudima

Duhovnik – (sveštenik, pop)

Otide – ode,

Svagda

8. Podjela učenika po nivoima znanja

U odnosu na rezultate prethodne vježbe izvršeno je prevođenje učenika iz nižeg u viši nivo i iz višeg u niži nivo složenosti.

9. Individualni rad učenika

Učenici individualno rade na vježbama različitih nivoa složenosti.

- Vježbu prvog nivoa složenosti „A“ rade učenici u redu do prozora, ispodprosječni učenici.

- Vježbu drugog nivoa složenosti „B“ rade učenici koji sjede u srednjem redu, prosječni učenici.

- Vježbu trećeg nivoa složenosti „C“ rade učenici u redu do vrata, odlični i iznadprosječni učenici.

Za prva tri pitanja učenici imaju povratnu informaciju, a tačnost ostalih pitanja provjeravaju kod učiteljice.

10. Izvještavanje učenika

Nastavnik čita tačne ogovore za svaki nivo vježbe složenosti, a učenici pored tačnog odgovora stavlju znak plus a pored netačnog znak minus.

11. Zajedničke završne aktivnosti

Nakon provjere tačnosti rješenja zajedno donosimo zaključak šta je tema ove bajke (Otkrivena dugo čuvana tajna carstva) i koja je poruka bajke. (Istina uvijek izđe na vidjelo. U laži su kratke noge).

- Prevođenje učenika iz nivoa u nivo.

Učenici koji su radili vježbu „A“ i tačno odgovorili na 80% pitanja, na sljedećem času radiće vježbu drugog nivoa složenosti „B“, a ako nisu odgovorili tačno na 80% pitanja radiće vježbu istog nivoa složenosti. Učenici koji su radili vježbu drugog nivoa složenosti i tačno odgovorili na 80% pitanja, sljedeći čas će raditi vježbu trećeg nivoa složenosti, a ako su tačno odgovorili na 50% pitanja sljedeći čas će raditi istu vježbu, a ako su tačno odgovore na 40% i manje pitanja sljedeći čas će raditi vježbu prvog nivoa složenosti, vježbu „A“. Učenici koji su

radili treću vježbu nivoa složenosti, ako su tačno odgovorili na 80% pitanja i više, sljedeći čas će raditi istu vježbu, a ako su tačno odgovorili na 50% i manje pitanja sljedeći čas će raditi vježbu drugog nivoa složenosti „B“.

12. Zadavanje zadaće

Za domaći zadatak učenici treba da nauče da izražajno čitaju bajku i da ukratko prepričaju bajku.

OBEZBJEĐIVANJE MATERIJALNO – TEHNIČKE OSNOVE NASTAVNOG RADA

- Čitanka
- Književni tekst: „U cara Trojana kozje uši“
- Vježbe različitih nivoa složenosti („A“, „B“ i „C“)
- pribor za pisanje,
- tabla i kreda

PITANJA:

VJEŽBA „A“

1. Ovaj tekst je :
a) priča b) bajka c) basna
2. Koji likovi se spominju u tekstu?
3. Ko je glavni lik u tekstu?
4. Ko su sporedni likovi u tekstu?
5. Car Trojan je: a) surov i bezobziran b) pravedan i plemenit
6. Osobine berbera su:....., a osobine mladog momka su:.....
7. Zašto je car Trojan postavljao isto pitanje berberima?
8. Kako car Trojan kažnjava iskrenost berbera?
9. Zašto mladi momak nije bio iskren prema caru?
10. Zašto se momak stao gubiti i venuti?

VJEŽBA „B“

1. Kako car Trojan kažnjava iskrenost berbera?
2. Zašto mladi momak nije bio iskren prema caru?
3. Zašto se momak stao gubiti i venuti?
4. Zašto je car Trojan poštovao mladog berberina i dozvolio mu da ga brije svaki dan?
5. Zašto je mladi momak svaki dan dolazio da brije cara Trojana?
6. Kako je reagovao car Trojan kad se pročulo da ima kozje uši?
7. Uporedi osobine mladog momka sa početka i kraja bajke. Šta zaključuješ?
8. Opravdavate li postupak majstora za savjet momku, kome da kaže tajnu? Obrazloži odgovor.
9. Da li su dukati usrećili mladog momka? Obrazloži odgovor.
10. Šta misliš, koje su posljedice postupka mladog momka?

VJEŽBA „C“

1. Opravdavaš li postupak majstora za savjet momku, kome da kaže tajnu? Obrazloži odgovor.
2. Da li su dukati usrećili mladog momka? Obrazloži odgovor.
3. Šta misliš, koje su posljedice postupka mladog momka?
4. Šta misliš, zašto majstor nije htio da ide kod cara Trojana?
5. Šta je vaše mišljenje o caru Trojanu na početku, a šta na kraju bajke? Obrazloži odgovor.
6. Šta misliš, zašto je momak izabralo da tajnu kaže zemlji? Obrazloži odgovor.
7. Šta misliš, da li je iskrenost mladog momka promijenila cara? Obrazloži odgovor.
8. Opravdavaš li postupke mladog momka? Obrazloži odgovor.
9. Pokušaj da objasniš osnovni smisao ove bajke.
10. Šta si ti naučio/la iz ove bajke. Obrazloži odgovor.

ODGOVORI:

VJEŽBA „A“

1. b)
2. car Trojan, berberi, mladi momak, majstor
3. car Trojan
4. berberi, mladi momak, majstor
5. a)
6. berbera: hrabri, vjerni, odlučni, iskreni, ishitreni..., a mladi momak: neiskusan, neiskren, neupućen, pohlepan, kukavica, lažov...
7. Da bi bio siguran da neće odati njegovu tajnu.
8. Iskrenost berbera car kažnjava tako što ih ubija.
9. Zato što se plašio da će i njega pogubiti.
10. Zato što ga je mučilo to što nikom ne smije reći tajna.

VJEŽBA „B“

4. Zato što je čuvaо njegovу tajnu.
5. Na početku bajke zato što se plašio, a kasnije što se svaki dan sve više i više bogatio.
6. Reagovao je burno, nepomišljeno, oholo...
7. Mogući odgovor (Od neiskrenosti, nepoštenja, pohlepnosti do iskrenosti, poštenja i kajanja. Istina izade na vidjelo kad tada.)
8. Odgovori učenika.
9. Dukati nisu usrećili mladog momka...
10. Otkrivanje istine o caru Trojanu...

VJEŽBA „C“

4. Plašio se za život, pročulo se da se nijedan berberin nije vratio od njega.
5. 6., 7., 8., 9., 10. (odgovori učenika)

LITERATURA:

1. Ilić, M. (2009). Inkluzivna nastava. Istočno Sarajevo: Filozofski fakultet, Univerzitet u Istočnom Sarajevu.
2. Lekić, Đ. (1993). Metodika razredne nastave. Beograd: Nova prosveta.
3. Dodatak čitanci za peti razred

**MODEL INTERAKTIVNE RAZREDNE NASTAVE KNJIŽEVNOSTI RAZLIČITIH
NIVOA SLOŽENOSTI (IRNK RNS)**

ŠKOLA: JU OŠ „Ivo Andrić“, Banja Luka

RAZRED I ODJELJENJE: V

NASTAVNI PREDMET: Srpski jezik

NASTAVNO PODRUČJE: Književnost

NASTAVNA JEDINICA: „Pozno jesenje jutro“, I. Sekulić;

TIP ČASA: obrada

**SISTEM NASTAVNOG RADA: INDIVIDUALIZOVANA INTERAKTIVNA
NASTAVA KNJIŽEVNOSTI RAZLIČITIH NIVOA SLOŽENOSTI**

OBLICI NASTAVNOG RADA: Frontalni, rad u paru, individualni

NASTAVNE METODE: Metoda, nastavnog razgovora, metad rada na tekstu, metod pisanih radova, metod usmenog izlaganja

STADIJ PLANA NASTAVNOG RADA U OBRNUTOM DIZAJNU

- 1) Identifikacija željenih rezultata
- 2) Određivanje prihvatljivih dokaza
- 3) Planirana iskustva učenja i poučavanja
- 4) Određivanje materijalno-tehničke osnove nastavnog rada

- 1) Identifikacija željenih rezultata

A) Ispodprosječnih učenika

Mogućnost učenika da identificuje likove, njihov izgled i osjećanja

B) Prosječnih učenika

Mogućnost učenika da uočavaju karakteristične dijelove teksta, rečenice i riječi kojima se izražava osnovna misao, stavovi i postupci likova kao i piščev stav o liku

C) Iznadprosječne učenike

Mogućnost učenika da objasne osjećanja i postupke likova, kao i da iskažu svoj stav o liku.

2. Određivanje prihvatljivih dokaza

A) Ispodprosječni učenici

Pismeni odgovori učenika na pitanja nastavnih listića. (Da uoči likove iz teksta, njihova osjećanja i izgled)

B) Prosječni učenici

Pismeni odgovori učenika na pitanja sa nastavnih listića (uočavanje stavova i postupaka likova kao i piščev stav o liku)

C) Iznadprosječni učenici

Objašnjenje osjećanja i postupaka likova, stav učenika o liku.

3. Planiranje iskustva učenja i poučavanja

1. Zajedničke uvodne aktivnosti

- intelektualno-emocionalna priprema (razgovor o jeseni-ranoj, poznoj i onoj koja prelazi u zimu)
- Razgovor o piscu
- Nastavnikovo izražajno čitanje teksta
- Psihološka pauza
- Razgovor o neposrednom doživljaju
- Čitanje teksta u sebi
- Razgovor o čulnim predstavama koje je učenik stvorio u svojoj mašti dok je čitao
- Utvrđivanje pjesničkog slikovitog i živopisnog jezika, pejzaš u prirodi, književnom i likovnom djelu.

Napomena: u odnosu na rezultate prethodne vježbe izvršeno je prevođenje učenika iz nižeg u viši nivo i iz višeg u niži nivo

- Uputstvo za rad

2. Individualno vježbanje

- Vježbu prvog nivoa složenosti „A“, rade ispodprosječni učenici;
- Vježbu drugog nivoa složenosti „B“, rade prosječni učenici
- Vježbu trećeg nivoa složenosti „C“, rade iznadprosječni učenici,
- Nastavnik prati rad učenika i usmjerava po potrebi

3. Kooperativno vrednovanje odgovora učenika i rješenja

- svaki učenik uz pomoć nastavnika utvrđuje tačnost svojih odgovora
- učenici saopštavaju rezultate u odgovarajućoj grupi nivoa

4. Završne zajedničke aktivnosti

- Prezentacija najboljih rezultata postignutih na svakom nivou
- Prevođenje učenika u viši ili niži nivo za narednu vježbu

5. Materijalno-tehnička osnova:

- Tekst iz udžbenika;
- Vježbe „A“, „B“ i „C“ nivoa složenosti
- Pribor za pisanje

VJEŽBA „A“

1. Šta je piscu važno u ovom tekstu?

- a) prikazivanje događaja b) prikazivanje likova i događaja c) opisivanj prirode, pejzaža

2. Radnja u tekstu djeluje:

- a) uzbudljivo b) smireno c) vedro

3. Koji likovi se spominju u tekstu?

4. Koje osobine posjeduje bik?

5. Kojim pojedinostima se prikazuje vrabac?
6. O kojim likovima iz teksta saznajemo na osnovu čula sluha?
7. Podvuci rečenice u kojima se neživoj prirodi daju ljudske osobine.
8. Prepiši iz teksta riječi i izraze kojima se opisuju:

seljaci_____

čkalj_____

pauk_____

šuma_____

9. Prepiši iz teksta riječi i izraze kojima se opisuju:

Trava_____

Barica_____

Zvijezde_____

Stabla_____

10. Prepiši iz teksta riječi i izraze kojima se opisuju:

Bik_____

Vrabac_____

Mjesečev zrak_____

VJEŽBA „B“

1. Prepiši iz teksta riječi i izraze kojima se opisuju:

seljaci_____

čkalj_____

pauk_____

šuma_____

2. Prepiši iz teksta riječi izraze kojima se opisuju:

Trava_____

Barica_____

Zvijezde_____

Stabla_____

3. Prepiši iz teksta riječi i izraze kojima se opisuju:

Bik_____

Vrabac_____

Mjesečev zrak_____

4. Kako je izgledao vrabac tog jutra?

5. Opiši fizički izgled bika.

6. Jesu li vrabac i bik u istom položaju, u čemu se razlikuju? Objasni.

7. Na koji način je prikazan lik bika?

8. Objasni osobine vrapca.

9. Opiši svoj doživljaj krupnog bika koji riče pozdrav Bogu Sunca?

10. Ova dva lika, lik bika i lik vrapca su međusobno: (Obrazloži odgovor)

- a) skladna b) suprotna

VJEŽBA „C“

1. Objasni osobine vrapca.

2. Opiši svoj doživljaj krupnog bika koji riče pozdrav Bogu Sunca?

3. Ova dva lika, lik bika i lik vrapca su međusobno: (Obrazloži odgovor)

- a) skladna b) suprotna

4. Opiši kakva osjećanja priroda budi u piscu dok je posmatra u poznu jesen.

5. Opiši kakva osjećanja u tebi budi ovaj tekst.

Objasni zašto?

6. Koja osjećanja pisac pokazuje prema biku? Objasni.
7. Prepiši rečenicu iz teksta u kojoj je istaknuta snaga bika.
8. Objasni koja ti se slika najviše dopada?
9. Na osnovu teksta pokušaj da opišeš pisca.
10. Napiši sastav i koristi sljedeće riječi koje ćeš opisati kako izgledaju u proljeće: drveće, vrabac, zvijezde, nebo, biljke, ljudi.

ODGOVORI

VJEŽBA „A“

1. v
2. b
3. bik,vrabac, seljaci, čkalj, zvijezde, šuma, pauk, trava, barica, stabla.
4. Snagu, moć, nepobjedivost, toplota, vještinu preživljavanja.
5. Preživljavanja, nemoći, slabost.
6. Biku, vrapcu (otkucaji srca),
7. Na dnu jendeka čuti barica..., Na nebu dve-tri rasplakane...U dnu polja stoje redovi...
8. Seljaci (spavaju), čkalj-razapeo svoje osušene..., pauk-mrtav, fini baštenski pauk, šuma-ukršteni suvarci, ne živi.
9. Trava-polegla, pomodrela, bolesna, vlažna, mlitava
Barica-čuti i strepi; zvijezde-rasplakane zvijezde; stabla-stoje, debela
10. Bik-krupan, nakostrešeni čuperci kovrdžave dlake, svetla vlaga sanjivih očiju, obara glavu, sluzave nozdrve, miriše travu, grdan i težak...

VJEŽBA „B“

4. Slobodan odgovor
5. Iscrpljeno i bolesno,
6. Po izgledu, veličini, snazi i moći, snalažljivosti,
7. Moći, snage, divljenja, ushićenja
8. Mogući odgovor: nemoć (uvući vrat, otkucaji srca...), usamljen, povučen....
9. Slobodan odgovor
10. b)

VJEŽBA „C“

4. Osjećanje tišine, mira, usamljenosti (sve miruje i spava, ne čuju se zvukovi...)
- 5., 6., 7., 8., 9. i 10. slobodni odgovori učenika

MODEL INTERAKTIVNE RAZREDNE NASTAVE KNJIŽEVNOSTI RAZLIČITIH NIVOA SLOŽENOSTI (IRNK RNS)

ŠKOLA: JU OŠ „Ivo Andrić“, B.Luka

RAZRED I ODJELJENJE: V

NASTAVNI PREDMET: Srpski jezik

NASTAVNO PODRUČJE: Književnost

NASTAVNA JEDINICA: „Mjesec i njegova baka“, Branko Ćopić

TIP ČASA: obrada, dva časa

SISTEM NASTAVNOG RADA: INDIVIDUALIZOVANA INTERAKTIVNA NASTAVA
KNJIŽEVNOSTI RAZLIČITIH NIVOA SLOŽENOSTI

OBLICI NASTAVNOG RADA: Frontalni, rad u paru, individualni

NASTAVNE METODE: Metoda nastavnog razgovora, metod rada na tekstu, metod pisanih radova, metod usmenog izlaganja

OČEKIVANI ISHODI: mogućnost učenika da razlikuje poemu od drugih književno-teorijskih pojmove, kao i pojmove personifikacija i poređenje, da identificuje temu; da iznose svoje stavove o likovima (Mjesecu, baki, svraki), odnosu među njima i njihovom ponašanju; da objašnjavaju kakav odnos oni imaju sa svojim bakama.

MIKROPLAN NASTAVE U OBRNUTOM DIZAJNU

1) Identifikacija željenih rezultata:

A) za ispodprosječne učenike

Mogućnost učenika da razlikuje epsko-lirski tekst, od drugih književnih tekstova, te izdvoji glavne i sporedne likove, imenuju osjećanja koja su karakteristična za određene životne situacije, kao i poželjnih i nepoželjnih osobina.

B) za prosječne učenike

Mogućnost učenika da u djelu otkrivaju karakteristike događaja, prirodih pojava i opisa, da zapažaju i analiziraju činioce koji u raznim situacijama djeluju na postupke glavnih junaka (spoljašnje i društvene okolnosti, unutrašnji podsticaj-osjećanja, namjere i želje).

C) za iznadaprosječne učenike

Mogućnost učenika da primjene sposobnost analiziranja, zamišljanja, asocijativnog povezivanja sa životnim situacijama koje su im iskustveno bliske.

2) Određivanje prihvatljivih dokaza

A) Za ispodprosječne učenike

Tačni pismeni odgovori učenika na pismeno postavljena pitanja u vježbi prvog nivoa složenosti „A“ (Da uoči likove iz teksta, njihova osjećanja, izgled, postupke i interesovanja, tj. određivanje činjenica)

B) Prosječni učenici

Tačni pismeni odgovori učenika na pismeno postavljena pitanja razvijanja i shvatanja informacija u vježbi drugog nivoa složenosti „B“ (analiziraju događaj, postupake osobine, interesovanja likova kao i okolnosti u kojima je lik djelovao.)

C) Iznadprosječni učenici

Tačni pismeni odgovori učenika na pismeno postavljena pitanja, prerađe informacija u vježbi trećeg nivoa složenosti „C“ (kritički odnos učenika o događajima, postupcima i odnosima među likovima).

3. Obezbjedenje materijalno-tehničke osnove:

- tekst „Mjesec i njegova baka“
- vježbe različitih nivoa složenosti
- vježbe prvog nivoa složenosti „A“ za ispodprosječne učenike,
- vježba drugog nivoa složenosti „B“ za prosječne učenike i vježba trećeg nivoa složenosti „C“ za iznadprosječne učenike.
- Pribor za pisanje

4. Planirana iskustva učenja i poučavanja

1. Motivacija učenika – intelektualno-emocionalna priprema (slušanje pjesme „Baka žvaka“)
2. Najava nastavne jedinice (epsko-lirska tekst, odlomak iz poeme „Mjesec i njegova baka“)
3. Izražajno čitanje
4. Razgovor o neposrednom doživljaju i utiscima
5. Istraživačko čitanje
6. Tumačenje nepoznatih riječi
7. Interaktivni, tandemski rad učenika na vježbama različitih nivoa složenosti.
8. Izvještavanje i kooperativno vrednovanje parova po nivoima složenosti
9. Zajedničke završne aktivnosti
10. Zadavanje zadaće

ORGANIZACIJA, TOK I STRUKTURA NASTAVNOG RADA

1. Motivacija učenika - intelektualno-emocionalna priprema (slušanje pjesme „Baka žvaka“)

Nakon slušanja pjesme slijedi razgovor:

U čemu se govori u ovoj pjesmi?

Koga bake najviše vole?

Zbog čega je baka pristala da žvaće žvaku?

Da li volite da provodite vrijeme sa vašim bakama?

Kako vama vaša baka pokazuje ljubav? Znate li da i mjesec ima svoju baku?

O tome nam je pisao Branko Ćopić u odlomku iz poeme „Mjesec i njegova baka“.

2. Najava nastavne jedinice

Učenicima se saopštava da će danas učiti odlomak iz poeme „Mjesec i njegova baka“ koju je napisao Branko Ćopić. Zapisujem naslov na tabli, a učenici u sveske.

„Mjesec i njegova baka“

Branko Ćopić

Poema je duža, obimnija lirska pjesma u kojoj pjesnik saopštava čitav jedan događaj oplemenjen sa mnogo ljubavi.

Biografski podaci o piscu - Branko Ćopić je pisac veoma blizak djeci. U svojim djelima je oživljavao svoje djetinjstvo. Mnogo je volio svog djeda i strica i oni su vrlo oživljeni u njegovim djelima koja su bila prožeta humorom. Napisao je preko trideset knjiga za djecu, a neke od njih su: „Ježeva kućica“, „Bašta sljezove boje“, „Magareće godine“, „Orlovi rano lete“.

3. Izražajno čitanje

Čitam učenicima izražajno odlomak iz poeme, a nakon toga slijedi psihološka pauza, kako bi učenici sredili utiske i tumačili odlomak.

4. Razgovor o neposrednom doživljaju i utiscima

Poslije pročitane pjesme i psihološko-emocionalne pauze slijedi razgovor sa učenicima kako su ono doživjeli ovu pjesmu i kakvi su njihovi utisci, postavljajući im sljedeća pitanja:

Šta vam se dopalo u ovom odlomku?

O kome ste razmišljali dok ste slušali ovaj odlomak?

Šta vam je bilo naročito smiješno?

5. Istraživačko čitanje

Govorim učenicima da pažljivo pročitaju odlomak u sebi, da podvuku nepoznate riječi i da pažljivo prate kako se ponaša Mjesec.

6. Tumačenje nepoznatih riječi

Koje su vam riječi nepoznate u ovoj poemi?

Ukoliko ima nepoznatih riječi pitam prvo ostale učenike da li znaju šta te riječi znače, ako ne znaju, objašnjavam ih.

oganj - vatra

sjena - sjenka

jezdi - jaše

lunjati - lutati, skitati

kunjati - biti pospan

broditi - ploviti

šunjati se - kretati se krišom

utvara - čudovište

upraviti se - usmjeriti se

obdan - preko dana

U toku čitanja učenici uočavaju personifikaciju u poemi.

Zapisujem na tabli, a učenici u sveske: personifikacija je izražajan način kazivanja kojim se predmetima i pojavnama pripisuju ljudske osobine.

Mjesec pučinom brodi, prikrada se, luta, krade se...

7. Interaktivni, tandemski rad učenika na vježbama različitih nivoa složenosti

Učenici u paru rade na vježbama različitih nivoa složenosti.

Napomena: u odnosu na rezultate prethodne vježbe izvršeno je prevodenje učenika iz nižeg u viši nivo i iz višeg u niži nivo.

Uputstvo za rad:

- Vježbu prvog nivoa složenosti, „A“, rade ispodprosječni učenici;
- Vježbu drugog nivoa složenosti, „B“, rade prosječni učenici
- Vježbu trećeg nivoa složenosti, „C“, rade iznadprosječni učenici,
- Nastavnik prati rad učenika i usmjerava po potrebi

8. Izvještavanje i kooperativno vrednovanje parova po nivoima složenosti:

- svaki par uz pomoć nastavnika utvrđuje tačnost svojih odgovora
- parovi saopštavaju rezultate u odgovarajućem nivou (A, B i C)

9. Zajedničke završne aktivnosti

-Prezentacija najboljih rezultata postignutih na svakom nivou (A, B i C)

-Prevođenje parova u viši ili niži nivo za narednu vježbu

Zajedno sa učenicima formulišemo i zapisujemo temu, likove, osobine i pouku.

Tema: Bakina ljubav prema unuku Mjesecu

Likovi:

Mjesec: znatiželjan, radoznao, neposlušan.

Baka: brižna, puna ljubavi, oprezna, ponosna na svog unuka.

Svraka: brbljiva, zlobna, bezosjećajna

Jedan od učenika čita prve tri strofe i posljednju strofu na osnovu čega treba da zaključe da li je baka ostvarila svoju namjeru.

Zapisuje na tabli dvije ponuđene poruke, učenici treba da izaberu najadekvatniju:

1. Kada volimo treba i da praštamo.
2. Lako je voljeti, ali teško je oprostiti.

Učenici treba da izaberu najadekvatniju poruku.

Poruka: Kada volimo, treba i da praštamo

10. Zadavanje zadaće

Pisanje sastava na temu „Moja baka“

Izgled table

„Mjesec i njegova baka“

Branko Ćopić

Tema: Bakina ljubav prema unuku Mjesecu.

Likovi:

Mjesec: znatiželjan, radoznao, neposlušan

Baka: brižna, puna ljubavi, oprezna, mudra i ponosna na unuka.

Svraka: brbljiva, zlobna, bezosjećajna

Poruka:

Kada volimo, treba i da praštamo.

PITANJA:**VJEŽBA „A“**

1. O čemu se govori u odlomku iz poeme „Mjesec i njegova baka?“
2. Na koga je baka ljuta?
3. Šta baka namjerava da uradi kada se unuk pojavi?
4. Šta je svraka pokušavala da nagovori baku?
5. Koga je baka okrivila što Mjesec luta?
6. Kakav je Mjesec?
7. Koje osobine posjeduje baka, a koje svraka?
8. Kako se baka osjećala i o čemu je razmišljala dok je unuk noću skitao po nebnu?
9. Kako se mjesec osjećao dok se prikradao domu?
10. Zašto je baka odlučila da ne kazni unuka?

VJEŽBA „B“

1. Kako se baka osjećala i o čemu je razmišljala dok je unuk noću skitao po nebnu?
2. Kako se mjesec osjećao dok se prikradao domu?
3. Zašto je baka odlučila da ne kazni unuka?
4. Na koga Mjesec liči? Čime je to potvrđeno?
5. Kada je baka čula svrakine riječi, zašto je odmah znala da je u pitanju njen unuk?
6. Navedi primjer iz kojeg se vidi bakina ljubav prema unuku.
7. Opiši kako je izgledao Mjesec.
8. Opiši šta je Mjesec zatekao kada se vratio kući.
9. Šta ti misliš, zašto je baka krivila sandale?
10. Obrazloži bakine osobine.

VJEŽBA „C“

1. Opiši šta je Mjesec zatekao kada se vratio kući.
2. Šta ti misliš, zašto je baka krivila sandale?
3. Obrazloži bakine osobine.
4. Zašto Mjesec u kosi nosi „zvjezdani prah?“ Obrazloži odgovor.
5. Šta misliš, zašto je njihova kuća obasjana tako jakom svjetlošću?
6. Možeš li da pretpostaviš od koga je Mjesec bježao? Obrazloži odgovor.
7. Objasni vezu između pisca i pjesme?
8. Čime je unuk zaslužio bakino povjerenje?“ Obrazloži odgovor.
9. Pronađite sličnosti između vaše bake i Mjesečeve bake.
10. Napiši kraću pjesmu o baki.

ODGOVORI:

VJEŽBA „A“

1. O unuku i njegovoј baki.
2. Na unuka.
3. Da išiba unuka.
4. Da baka bije, istuče unuka.
5. Njegove sandale.
6. Radoznao, neposlušan, znatiželjan...
7. Baka: brižna, puna ljubavi, oprezna, mudra, ponosna na unuka...
Svraka: brbljiva, zlobna, bezosjećajna...
8. Uznemireno, ne zna šta će od brige.
9. Uplašeno, plašio se bakine reakcije.
10. Zato što ga puno voli...

VJEŽBA „B“

4. Na dječaka, zato što je poprimio osobine dječaka. Njegovim osobinama, zato što voli da luta, skita.
5. Zato što je znala kakav je njen unuk, da on voli visine, nebo i zvijezde i da luta.
6. Prije ču za brk bauka vući, nego li svog unuka tući.
7. Žut kao dukat sa sjajem u kosi...
8. Zatekao je baku kako na pragu spava.
9. Zato što mnogo voli svog unuka i tražila je razlog da njega ne okrivi.
10. Brižna i nježna, a istovremeno ljuta na svog unuka što skita...

ODGOVORI „C“

1. Zatekao je baku kako na pragu spava.
2. Zato što mnogo voli svog unuka i tražila je razlog da njega ne okrivi.
3. Brižna i nježna, a istovremeno ljuta na svog unuka što skita....
4. Zato što simbolizuje visne nešto nedodirljivo, zrači svjetlošću.
5. Zat što u njoj živi njihov unuk....
6. On nije bježao ni od koga, volio je da posmatra nebo i zvijezde...
7. Pisac je u pjesmi oživljavao svoje djetinjstvo, prisjeća se tog vremene i na slikovit način nam dočarava doživljaje iz svog djetinjstva.
8. Svojim dobrim postupcima...
9. 10. Odgovori učenika

LITERATURA:

1. Ilić, M.(2009). Inkluzivna nastava. Istočno Sarajevo: Filozofski fakultet, Univerzitet u Istočnom Sarajevu.
2. Lekić, Đ.(1993). Metodika razredne nastave. Beograd: Nova prosveta.
3. Dodatak čitanci za peti razred

MODEL INTERAKTIVNE RAZREDNE NASTAVE KNJIŽEVNOSTI RAZLIČITIH NIVOA SLOŽENOSTI (IRNK RNS)

ŠKOLA: JU OŠ „Ivo Andrić“ Banja Luka

RAZRED I ODJELJENJE: V

NASTAVNI PREDMET: Srpski jezik

NASTAVNO PODRUČJE: Književnost

NASTAVNA JEDINICA: „Bosonogi i nebo“, B. Crnčević;

TIP ČASA: Obrada novog gradiva

OBLICI NASTAVNOG RADA: Frontalni, rad u paru, individualni

NASTAVNE METODE: Metoda, nastavnog razgovora, metad rada na tekstu, metod pisanih radova, metod usmenog izlaganja

CILJ ČASA: doživljavanje, razumijeanje i tumačenje književnog teksta, razvijanje kritičkog mišljenja; te podsticanje učenika na analizu književnog lika (osjećanja, izgled i postupci likova) i razvijanje sposobnosti učenika za otkrivanje piščevih ideja, poruka

ZADACI:

- a) obrazovni: podsticanje učenika da iskažu doživljaj o pročitanom tekstu i likovima koji se spominju u tekstu
- b) funkcionalni: analiza likova i njihovih postupaka
- c) vaspitni: kritičko prosuđivanje književnog teksta i postupaka likova

OBLICI NASTAVNOG RADA: frontalni, individualni, rad u paru,

NASTAVNE METODE: nastavni razgovor, usmeno izlaganje (objašnjavanje, usmena deskripcija), rad na tekstu, metoda pisanih radova

NASTAVNA SREDSTVA I MATERIJALI: nastavni listići za rad, Čitanka, pribor za pisanje

1. **KORAK – PRIPREMNE AKTIVNOSTI** (prije nastave)
 - utvrđivanje nivoa i strukture znanja i vježbanja za svakog učenika u odjeljenju prema visini ocjene iz srpskog jezika, i to:
 1. vježbe I nivoa složenosti (vježbe A), radiće učenici nedovoljnog i dovoljnog uspjeha, ispodprosječni učenici
 2. vježbe II nivoa složenosti (vježbe B), radiće učenici dobrog i vrlodobrog uspjeha, prosječni učenici
 3. vježbe III nivoa složenosti (vježbe C), radiće učenici odličnog uspjeha; iznadprosječni učenici
2. **KORAK – ZAJEDNIČKE UVODNE NASTAVNE AKTIVNOSTI (oko 5')**
 - najava cilja časa;
 - pročitati tekst „Bosonogi i nebo“, Brane Crnčević;
 - razgovarati kratko o raspoloženju koje u nama budi pročitani tekst;
 - pronalaženje i objašnjavanje nepoznatih riječi,
 - po mjestu sjedenja formirati parove u nivoima A, B i C;
 - podijeliti im vježbe po nivoima složenosti.
3. **KORAK – INTERAKTIVNO VJEŽBANJE (oko 25)**
 - učenici će individualno čitati tekst „Bosonogi i nebo“
 - za određena pitanja i zadatke učenicima dati potrebna uputstva i objašnjenja;
 - rad učenika u paru

VJEŽBA (A)

1. Kako se zove glavni lik u tekstu „Bosonogi i nebo?“
2. Po čemu je Bosonogi dobio ime?
3. Da li Bosonogom odgovara nadimak?
4. Ko je vjerovao Bosonogom?
5. U kom dijelu priče je opisan izgled Bosonogog?
6. Da li je Bosonogi lažov?
7. Koje osbine posjeduje Bosonogi?
8. Šta je Bosonogi značio djeci?
9. Šta je Bosonogi želio da postigne neobičnim pričama?
10. Kakv je bio odnos Bosonogog prema drugoj djeci?

ODGOVORI:

1. Glavni lik u tekstu Bosonogi i nebo je dječak zvani Bosonogi.
2. Bosonogi je dobio ime po tome što je hodao bos, bez obuće.
3. Bosonogom odgovara nadimak.
4. Bosonogom su vjerovala djeca.
5. Izgled Bosonog je opisan u prvom dijelu priče, uvodnom.
6. Za Bosonog možemo reći da je lagao i samim tim je lažov.
7. Osobine Bosonogog su: mudar, snalažljiv, maštovit, dosjetljiv, lažov, druželjubiv...
8. slobodan odgovor
9. Mogući odgovori: Bosonogi je želio da djeca razvijaju svoju maštu, da mu vjeruju, da ih učini srećnima.
10. Odnos Bosonogog prema djeci je bio prijateljski i drugarski.

VJEŽBA (B)

1. Šta je Bosonogi značio djeci?
2. Šta je Bosonogi želio da postigne neobičnim pričama?
3. Kakv je bio odnos Bosonogog prema drugoj djeci?
4. Kako su dječaci provjeravali istinitost onoga što je Bosonogi pričao?
5. Kojim svojim osobinama je dječak bio bliži nebu nego zemlji?
6. Zašto su djeca voljela Bosonogog?
7. Zašto Bosonogi nije bio drag roditeljima druge djece?
8. Navedi tri rečenice iz teksta u kojima se vidi da je Bosonogi iznenadio djecu.
9. Dokaži pomoću primjera iz teksta kako su se djeca osjećala kad su saznali da je Bosonogi otišao u nek drugi grad.
10. Šta misliš otkuda Bosonogom sposobnost da tako nadhnuto i zanimljivo priča?

ODGOVOR:

4. Istinitost Bosonogog dječaci su provjeravali analizirajući njegove priče, razgovarajući o njegovim pričama, tražeći dokaze za njegove priče.
5. Osobinama maštovitošću i sposobnošću izmišljanja.
6. Zbog toga što im je pričao zanimljive i interesantne priče za njihov uzrast.
7. Zbog toga što su oni smatrali da im kvari djecu.
8. Ne vredi, deco, da idete na more. Zapalio sam ga.

Drveće ustaje i šeta, a tek pred zoru svako drvo se vrati na svoje mjesto. Poljubio sam nebo....

9. Zbog svog skromnog života, Bosonogi je pričom želio da nadoknadi svoju neimaštinu.

VJEŽBA (C)

1. Dokaži pomoću primjera iz teksta kako su se djeca osjećala kad su saznali da je Bosonogi otišao u neki drugi grad.
2. Šta misliš otkuda Bosonogom sposobnost da tako nadahnuto i zanimljivo priča?
3. Odrasli su govorili da Bosonogi „kvari djecu“. Šta bi im ti na to odgovorio?
4. Kojim svojim osobinama je dječak bio bliži nebu nego zemlji?
5. Po čemu je Bosonogi neobičan i izuzetan dječak? Obrazloži odgovor.
6. Objasni poslovicu „Nevolja svačemu čovjeka nauči“.
7. Šta mislite kako bi se Bosonogi ponašao da je otišao sa dječacima na more.
8. Kako bi ti postupila/o da si na mjestu Bosonogog?
9. Napiši poruku priče.
10. Ukrartko opiši Bosonogog.

Metrijske karakteristike mjernih instrumenata

TEST BRZINE ČITANJA U SEBI (BČuS) A-FORMA

Sažetak o procesiranim podacima		Unutrašnja konzistentnost	
		Cronbach alfa	Broj stavki
Ispitanici	Validnih Isključenih	155 0	100,0 ,0
Ukupno		155	100,0

Statistici za stavke-ukupni skor

	M skale kada se stavka eliminiše	Varijansa skale kada se stavka eliminiše	Korigovana korelacija stavke i sumacionog skora	Cronbach alpha nakon eliminacije stavke
i_tbc4	2,34	2,343	,214	,501
i_tbc5	2,18	2,461	,167	,517
i_tbc7	2,70	2,600	,157	,515
i_tbc12	2,58	2,414	,217	,498
i_tbc13	2,73	2,524	,258	,487
i_tbc14	2,50	2,200	,341	,448
i_tbc15	2,64	2,193	,446	,415
i_tbc16	2,38	2,393	,180	,515

TEST BRZINE ČITANJA U SEBI (BČuS) B-FORMA

Unutrašnja konzistentnost

Cronbach alfa	Broj stavki
,730	10

Statistici za stavke-ukupni skor

	M skale kada se stavka eliminiše	Varijansa skale kada se stavka eliminiše	Korigovana korelacija stavke i sumacionog skora	Cronbach alpha nakon eliminacije stavke
f_tbc2	4,69	5,709	,221	,731
f_tbc4	4,85	5,335	,329	,718
f_tbc6	5,08	5,241	,363	,713
f_tbc7	4,88	5,090	,438	,700
f_tbc9	5,15	5,231	,391	,708
f_tbc10	4,57	5,870	,264	,725
f_tbc11	4,99	5,097	,421	,703
f_tbc12	5,00	5,013	,463	,696
f_tbc13	4,99	4,773	,584	,674
f_tbc15	5,15	5,231	,391	,708

TEST RAZUMIJEVANJA PROČITANOG TEKSTA (RPT) B-FORMA

Sažetak o procesiranim podacima

		N	%
Ispitanici	Validnih Isključenih	155 0	100,0 ,0
Ukupno		155	100,0

Unutrašnja konzistentnost

Cronbach alfa	Broj stavki
,793	24

Statistici za stavke-ukupni skor

	M skale kada se stavka eliminiše	Varijansa skale kada se stavka eliminiše	Korigovana korelacija stavke i sumacionog skora	Cronbach alpha nakon eliminacije stavke
f_troc3	13,62	18,939	,235	,791
f_troc4	13,84	17,915	,352	,785

f_troc5	13,84	18,162	,284	,788
f_troc6	13,74	17,959	,415	,782
f_troc7	14,14	17,538	,399	,782
f_troc8	13,76	18,170	,330	,786
f_troc10	13,68	18,713	,232	,790
f_troc11	13,68	18,454	,330	,787
f_troc12	13,83	17,807	,389	,783
f_troc13	14,06	17,346	,441	,779
f_trs1	14,39	18,213	,328	,786
f_trs2	13,83	18,379	,231	,791
f_trs4	13,83	18,288	,256	,790
f_trs5	14,00	18,065	,267	,790
f_trs6	14,08	17,682	,358	,784
f_trs8	14,05	17,732	,346	,785
f_trs9	14,00	17,831	,325	,786
f_trs11	13,94	18,159	,253	,790
f_trs12	14,10	18,023	,275	,789
f_tpi1	14,05	17,647	,367	,784
f_tpi2	14,21	17,801	,346	,785
f_tpi4	13,77	18,050	,361	,784
f_tpi5	14,36	18,063	,352	,785
f_tpi7	14,28	17,451	,473	,778
Cronbach alfa		Broj stavki		
,700		22		

Statistici za stavke-ukupni skor

	M skale kada se stavka eliminiše	Varijansa skale kada se stavka eliminiše	Korigovana korelacija stavke i sumacionog skora	Cronbach alpha nakon eliminacije stavke
i_takl2	11,10	22,002	,237	,692
i_takl4	10,51	17,888	,377	,685
i_takl6	11,40	22,722	,183	,697
i_takl8	10,84	21,993	,241	,692
i_takl17	11,01	22,337	,154	,698
i_takl19	11,03	21,421	,357	,683
i_takl21	11,30	22,304	,228	,693
i_takl24	10,93	21,118	,425	,678
i_takl25	10,71	22,285	,213	,694
i_takl27	11,03	22,239	,176	,697
i_takl28	11,30	22,275	,245	,693
i_takl30	11,05	21,459	,350	,684
i_takl31	10,98	21,318	,195	,699
i_takl33	11,15	20,404	,280	,690
i_takl34	10,88	20,779	,177	,708
i_takl35	11,15	21,820	,291	,689
i_takl36	11,08	22,558	,106	,702
i_takl38	10,66	21,564	,447	,681
i_takl39	10,66	21,694	,410	,683
i_takl40	10,43	20,377	,431	,673
i_takl41	10,45	20,820	,413	,677
i_takl42	11,36	22,674	,162	,697

TEST ANALIZE KNJIŽEVNOG LIKA (TAL) B-FORMA

Sažetak o procesiranim podacima

	N	%
Validnih Ispitanici	155	100,0
Isključenih	0	,0
Ukupno	155	100,0

Unutrašnja konzistentnost

Cronbach alfa	Broj stavki
,849	25

Statistici za stavke-ukupni skor

	M skale kada se stavka eliminiše	Varijansa skale kada se stavka eliminiše	Korigovana korelacija stavke i sumacionog skora	Cronbach alpha nakon eliminacije stavke
f_takl1	19,87	55,957	,288	,847
f_takl3	18,61	49,513	,510	,840
f_takl6	19,17	48,755	,697	,830
f_takl7	19,11	49,202	,508	,841
f_takl8	19,63	54,065	,315	,847
f_takl9	19,55	55,379	,285	,847
f_takl11	19,76	56,495	,203	,849
f_takl12	19,75	55,030	,402	,844
f_takl13	19,55	55,989	,296	,847
f_takl15	19,50	52,265	,506	,839
f_takl17	19,37	56,573	,306	,847
f_takl18	19,50	55,758	,351	,845
f_takl21	19,43	56,688	,243	,848
f_takl22	19,46	56,172	,310	,847
f_takl23	19,13	51,399	,494	,840
f_takl25	19,37	57,054	,212	,849
f_takl26	19,52	56,173	,282	,847
f_takl27	19,25	54,069	,368	,845
f_takl31	19,93	55,300	,258	,848
f_takl32	19,27	50,627	,654	,833
f_takl33	19,51	51,070	,665	,833
f_takl36	19,66	54,733	,239	,851
f_takl38	19,24	57,001	,283	,848
f_takl39	19,52	52,277	,601	,837
f_takl40	19,06	53,528	,541	,840

Sažetak o procesiranim podacima

	N	%
Ispitanici	Validnih	155 100,0
	Isključenih	0 ,0
	Ukupno	155 100,0

Unutrašnja konzistentnost

Cronbach alfa	Broj stavki
,735	8

Statistici za stavke-ukupni skor

	M skale kada se stavka eliminiše	Varijansa skale kada se stavka eliminiše	Korigovana korelacija stavke i sumacionog skora	Cronbach alpha nakon eliminacije stavke
i_tvk1	25,884	67,363	,503	,699
i_tvk2	27,790	64,750	,549	,689
i_tvk3	27,542	54,214	,522	,691
i_tvk4	25,426	64,899	,307	,739
i_tvk5	28,032	64,583	,470	,700
i_tvk6	25,935	68,700	,445	,708
i_tvk7	27,116	65,126	,405	,713
i_tvk8	26,294	69,824	,346	,723

TEST VERBALNE KREATIVNOSTI (TVK) B-FORMA

Sažetak o procesiranim podacima

	N	%
Ispitanici	Validnih	155 100,0
	Isključenih	0 ,0
	Ukupno	155 100,0

Unutrašnja konzistentnost

Cronbach alfa	Broj stavki
,899	8

Statistici za stavke-ukupni skor

	M skale kada se stavka eliminiše	Varijansa skale kada se stavka eliminiše	Korigovana korelacija stavke i sumacionog skora	Cronbach alpha nakon eliminacije stavke
f_tvk1	48,016	441,303	,746	,887
f_tvk2	49,558	460,091	,498	,901
f_tvk3	50,955	418,342	,591	,894
f_tvk4	45,445	363,612	,646	,899
f_tvk5	47,948	398,173	,799	,876
f_tvk6	45,974	381,149	,812	,873
f_tvk7	47,729	374,075	,785	,876
f_tvk8	47,839	410,552	,777	,879

TEST KRITIČKOG ČITANJA (TKČČ) A- FORMA**Unutrašnja konzistentnost**

Sažetak o procesiranim podacima		N	%
Validnih		155	100,0
Ispitanici	Isključenih	0	,0
Ukupno		155	100,0

Statistici za stavke-ukupni skor

	M skale kada se stavka eliminiše	Varijansa skale kada se stavka eliminiše	Korigovana korelacija stavke i sumacionog skora	Cronbach alpha nakon eliminacije stavke
i_tkc2	7,38	7,198	-,145	,600
i_tkc3	7,22	6,666	,141	,548
i_tkc4	7,61	6,500	,119	,555
i_tkc5	7,74	6,066	,327	,513
i_tkc6	7,61	6,200	,243	,530
i_tkc7	7,83	6,249	,287	,523
i_tkc9	7,49	6,031	,320	,514
i_tkc10	7,54	6,315	,194	,540
i_tkc13	7,87	6,386	,250	,531
i_tkc14	7,45	6,236	,238	,531
i_tkc15	7,45	6,391	,174	,544
i_tkc16	7,45	6,366	,183	,542
i_tkc18	7,80	6,356	,222	,534
i_tkc19	7,22	6,588	,185	,542
i_tkc22	7,92	6,669	,139	,548
i_tkc24	7,50	5,914	,305	,515

TEST KRITIČKOG ČITANJA (TKČČ) B-FORMA**Unutrašnja konzistentnost**

Cronbach alfa	Broj stavki
,723	19

Statistici za stavke-ukupni skor

	M skale kada se stavka eliminiše	Varijansa skale kada se stavka eliminiše	Korigovana korelacija stavke i sumacionog skora	Cronbach alpha nakon eliminacije stavke
f_tkc1	11,61	10,019	,272	,715
f_tkc2	11,45	10,483	,201	,719
f_tkc3	11,50	10,252	,253	,716
f_tkc4	11,99	10,052	,219	,720
f_tkc7	11,46	10,263	,308	,713
f_tkc9	11,74	9,751	,317	,710

f_tkc11	11,60	10,242	,192	,722
f_tkc12	11,75	9,433	,425	,699
f_tkc13	12,05	9,978	,261	,716
f_tkc15	11,86	9,668	,333	,709
f_tkc16	11,75	9,475	,412	,700
f_tkc17	11,45	10,496	,194	,720
f_tkc18	11,46	10,458	,206	,719
f_tkc19	12,15	9,841	,373	,706
f_tkc20	11,96	9,648	,351	,707
f_tkc21	11,83	9,504	,389	,703
f_tkc22	11,72	9,656	,355	,706
f_tkc23	11,43	10,494	,226	,718
f_tkc24	11,63	10,015	,264	,715

TEST KREATIVNOG ČITANJA (TKČ) A-FORMA

Sažetak o procesiranim podacima		Unutrašnja konzistentnost			
		N	%	Cronbach alfa	Broj stavki
Validnih Ispitanici	155	155	100,0	,732	18
Isključenih	0	0	,0		
Ukupno	155	155	100,0		

Statistici za stavke-ukupni skor

	M skale kada se stavka eliminiše	Varijansa skale kada se stavka eliminiše	Korigovana korelacija stavke i sumacionog skora	Cronbach alpha nakon eliminacije stavke
i_tkric1	4,86	10,378	,440	,721
i_tkric2	6,08	13,246	,298	,722
i_tkric4	6,04	12,973	,396	,713
i_tkric5	6,33	13,586	,312	,721
i_tkric6	6,34	13,668	,293	,723
i_tkric7	6,05	12,932	,408	,712
i_tkric8	6,22	13,081	,408	,713
i_tkric9	6,39	14,084	,181	,730
i_tkric11	6,38	14,068	,176	,730
i_tkric12	6,28	13,646	,261	,725
i_tkric15	6,45	14,119	,242	,727
i_tkric16	6,48	14,342	,187	,730
i_tkric17	6,26	13,391	,333	,719
i_tkric18	6,03	13,376	,280	,723
i_tkric19	6,08	11,955	,511	,698
i_tkric20	6,13	12,840	,448	,708
i_tkric21	6,22	13,861	,169	,732
i_tkric22	6,25	13,433	,309	,721

TEST KREATIVNOG ČITANJA (TKČ) B-FORMA

Unutrašnja konzistentnost	
Cronbach alfa	Broj stavki
,890	22

Statistici za stavke-ukupni skor

	M skale kada se stavka eliminiše	Varijansa skale kada se stavka eliminiše	Korigovana korelacija stavke i sumacionog skora	Cronbach alpha nakon eliminacije stavke
f_tkic1	16,64	80,830	,510	,887
f_tkic2	17,40	83,852	,514	,885
f_tkic3	17,45	84,768	,602	,883
f_tkic4	17,43	84,233	,620	,882
f_tkic5	17,52	84,316	,499	,885
f_tkic6	17,47	84,251	,516	,885
f_tkic7	17,38	85,614	,487	,886
f_tkic8	16,77	86,371	,585	,884
f_tkic9	17,57	85,077	,567	,884
f_tkic10	17,90	91,205	,222	,891

f_tkic11	17,68	87,257	,420	,887
f_tkic12	16,81	86,556	,546	,885
f_tkic13	17,36	83,518	,586	,883
f_tkic14	17,36	81,895	,657	,880
f_tkic15	17,91	87,810	,351	,889
f_tkic16	17,83	88,171	,531	,886
f_tkic17	17,10	83,119	,607	,882
f_tkic18	18,03	89,830	,254	,891
f_tkic19	17,95	86,940	,440	,887
f_tkic20	17,97	87,837	,447	,887
f_tkic21	17,81	85,378	,482	,886
f_tkic22	17,70	86,472	,402	,888

TEST MORALNE RAZVIJENOSTI (TMR) A-FORMA

Unutrašnja konzistentnost

Cronbach alfa	Broj stavki
,820	35

Statistici za stavke-ukupni skor

	M skale kada se stavka eliminira	Varijansa skale kada se stavka eliminira	Korigovana korelacija stavke i sumacionog skora	Cronbach alpha nakon eliminacije stavke
i_tpzmo1	27,81	102,547	,186	,819
i_tpzmo2	27,85	103,262	,117	,820
i_tpzmo3	27,96	103,453	,111	,820
i_tpzmo4	27,72	105,669	-,122	,825
i_tpzmo5	27,62	103,276	,115	,820
i_tpzmo6	27,83	103,231	,119	,820
i_tpzmo7	27,15	92,647	,564	,805
i_tpzmo8	28,13	102,347	,359	,817
i_tpzmo9	26,94	95,276	,520	,808
i_tpzmo10	26,59	94,465	,440	,810
i_tpzmo11	26,86	96,032	,339	,815
i_tpzmo12	27,59	98,932	,286	,816
i_tpzmo13	27,35	96,802	,402	,812
i_tpzmo14	27,21	96,373	,398	,812
i_tpzmo15	26,57	94,636	,438	,810
i_tpzmo16	27,33	97,794	,339	,814
i_tpzmo17	27,65	99,594	,253	,817
i_tpzmo18	26,83	94,703	,454	,809
i_tpzmo19	26,72	95,682	,341	,815
i_tpzmo20	27,89	100,605	,279	,816
i_tpzmo21	27,41	96,997	,394	,812
i_tpzmo22	27,36	95,349	,469	,809
i_tpzmo23	27,26	98,793	,350	,814
i_tpzmo24	27,50	98,784	,333	,814
i_tpzmo25	26,82	93,617	,466	,809
i_tpzmo26	27,98	101,058	,264	,817
i_tpzmo27	26,35	92,358	,536	,805
i_tpzmo28	27,80	99,291	,280	,816
i_tsuss1	27,54	102,978	,151	,819
i_tsuss2	27,60	102,397	,207	,818
i_tsuss3	27,49	103,342	,126	,820
i_tsuss4	27,77	102,465	,192	,818
i_tsuss5	27,68	102,726	,167	,819

TEST MORALNE RAZVIJENOSTI (TMR) B-FORMA

Unutrašnja konzistentnost	
Cronbach alfa	Broj stavki
,810	36

Statistici za stavke-ukupni skor

	M skale kada se stavka eliminiše	Varijansa skale kada se stavka eliminiše	Korigovana korelacija stavke i sumacionog skora	Cronbach alpha nakon eliminacije stavke
f_tpzmo1	38,84	132,513	,294	,807
f_tpzmo2	39,08	134,111	,285	,807
f_tpzmo3	38,53	129,407	,563	,795
f_tpzmo4	38,27	132,264	,397	,802
f_tpzmo5	37,92	134,688	,364	,803
f_tpzmo6	37,85	137,660	,274	,806
f_tpzmp7	38,17	132,534	,359	,803
f_tpzmo8	37,79	140,909	,127	,811
f_tpzmo9	39,80	134,174	,362	,803
f_tpzmo11	39,04	128,518	,408	,801
f_tpzmo12	39,32	131,399	,363	,803
f_tpzmo13	38,74	132,430	,333	,805
f_tpzmo14	38,48	129,355	,435	,800
f_tpzmo15	40,24	140,637	,296	,807
f_tpzmo16	40,25	141,043	,235	,808
f_tpzmo17	38,50	131,459	,345	,804
f_tpzmo18	39,06	125,146	,560	,793
f_tpzmo19	40,21	140,593	,203	,808
f_tpzmo20	37,89	136,579	,284	,806
f_tpzmo21	39,25	129,709	,453	,799
f_tpzmo22	38,92	131,423	,342	,805
f_tpzmo23	40,03	138,096	,263	,807
f_tk1	39,66	140,110	,351	,806
f_tk3	40,14	142,071	,171	,809
f_tk4	39,63	142,586	,122	,810
f_tk5	39,88	142,129	,137	,810
f_tk7	39,66	141,692	,199	,809
f_tk8	39,68	140,789	,278	,807
f_tk9	39,91	142,187	,132	,810
f_tk10	39,65	142,228	,151	,810
f_tsuss3	39,57	142,662	,129	,810
f_tsuss5	40,01	141,558	,193	,809
f_tsuss7	39,65	141,112	,258	,808
f_tsuss8	39,68	140,075	,344	,806
f_tsuss10	40,22	142,718	,129	,810
f_tsuss13	40,03	140,623	,277	,807

SKALA IN – UKUPNO

Ispitanici	Validnih	154	99.4
Isključenih		1	.6
Ukupno		155	100.0

Unutrašnja konzistentnost

Cronbach alfa	Broj stavki
.624	25

Statistici za stavke-ukupni skor

	M skale kada se stavka eliminiše	Varijansa skale kada se stavka eliminiše	Korigovana korelacija stavke i sumacionog skora	Cronbach alpha nakon eliminacije stavke
i_spn1	79,99	96,026	-.138	.646
i_spn2	79,63	95,673	-.123	.650
i_spn3	79,81	94,602	-.084	.647
i_spn4	79,62	92,994	-.022	.639
i_spn5	80,42	94,414	-.062	.637
i_spn6	80,01	96,569	-.161	.649
i_spd1	77,94	86,827	.309	.603
i_spd2	79,16	84,817	.296	.601
i_spd3	78,35	87,118	.227	.610
i_spd4	77,50	93,964	-.022	.630
i_spd5	77,91	85,443	.409	.594
i_spe1	78,21	86,754	.293	.604
i_spe2	78,46	89,191	.171	.616
i_spe3	77,97	85,764	.371	.597
i_spe4	77,98	89,248	.220	.612
i_spe5	78,27	88,301	.174	.616
i_spe6	78,57	87,358	.253	.608
i_spkis1	78,89	81,341	.435	.583
i_spkis2	79,26	85,749	.277	.604
i_spkis3	77,94	88,343	.219	.612
i_spkis4	79,27	82,004	.394	.588
i_spkis5	78,95	82,285	.370	.591
i_spkis6	78,64	85,394	.260	.606
i_spkis7	79,18	82,329	.385	.589
i_spkis8	78,73	82,906	.450	.586

SKALA FIN - UKUPNO

Sažetak o procesiranim podacima

	N	%
Validnih Ispitanici	155	100,0
Isključenih	0	,0
Ukupno	155	100,0

Unutrašnja konzistentnost

Cronbach alfa	Broj stavki
,702	25

Statistici za stavke-ukupni skor

	M skale kada se stavka eliminiše	Varijansa skale kada se stavka eliminiše	Korigovana korelacija stavke i sumacionog skora	Cronbach alpha nakon eliminacije stavke
f_spkis1	77,25	97,251	,507	,670
f_spkis2	77,66	101,525	,313	,688
f_spkis3	76,39	101,071	,490	,677
f_spkis4	77,90	100,400	,347	,684
f_spkis5	77,72	100,373	,330	,686
f_spkis6	77,39	99,825	,356	,683
f_spkis7	77,84	100,227	,362	,683
f_spkis8	77,66	98,175	,487	,672

f_spn1	78,61	118,734	,301	,736
f_spn2	78,12	114,913	,157	,729
f_spn3	78,97	113,921	,127	,720
f_spn4	78,73	110,446	,009	,712
f_spn5	79,14	114,443	,158	,718
f_spn6	78,67	117,872	,289	,731
f_spd1	76,45	102,547	,380	,684
f_spd2	77,72	98,412	,431	,676
f_spd3	76,86	100,585	,405	,680
f_spd4	76,01	111,604	,004	,708
f_spd5	76,35	101,878	,451	,680
f_spe1	76,66	102,536	,385	,684
f_spe2	76,85	99,443	,516	,673
f_spe3	76,48	101,693	,465	,679
f_spe4	76,55	102,482	,409	,682
f_spe5	76,59	105,308	,220	,696
f_spe6	77,23	100,592	,387	,681

Statistički pokazatelji rezultata inicijalnih i finalnih mjerena u eksperimentalnim i kontrolnim grupama

BRZINA ČITANJA U SEBI NA INICIJALNOM I FINALNOM MJERENJU E1 I K1 GRUPE

Deskriptivna statistika grupa

E_Kgrupa	N	M	SD	SE _M
eksperimentalna	23	2,3330	1,76703	,36845
kontrolna	23	3,1839	2,34261	,48847

Test za nezavisne uzorke

	Levenov test jednakosti varijasni		t-test jednakosti M
	F	p	
in_u_test brzine citanja	Prepostavljene jednake varijanse	,868	,356
	Prepostavljene različite varijanse		-1,391

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	df	p (dvosmerni test)	Razlika M
in_u_test brzine citanja	Prepostavljene jednake varijanse	,44	,171
	Prepostavljene različite varijanse	40,912	,172

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	
		Donji	Gornji
in_u_test brzine citanja	Prepostavljene jednake varijanse	,61185	-2,08397
	Prepostavljene različite varijanse	,61185	-2,08660

BRZINA ČITANJA U SEBI NA INICIJALNOM MJERENJU E2 I K2 GRUPE

Deskriptivna statistika grupa

E_Kgrupa	N	M	SD	SE _M
in_u_test brzine citanja eksperimentalna	24	2,5612	1,58282	,32309
kontrolna	24	3,0833	1,46944	,29995

Test za nezavisne uzorke

	Levenov test jednakosti varijasni			t-test jednakosti M
	F	p	t	
in_u_test brzine citanja	Prepostavljene jednake varijanse	,060	,807	-1,184
	Prepostavljene različite varijanse			-1,184

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M			
	df	p (dvosmjerni test)	Razlika M	
in_u_test brzine citanja	Prepostavljene jednake varijanse	46	,242	-,52208
	Prepostavljene različite varijanse	45,748	,242	-,52208

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M			
	SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika		
		Donji	Gornji	
in_u_test brzine citanja	Prepostavljene jednake varijanse	,44086	-1,40949	,36532
	Prepostavljene različite varijanse	,44086	-1,40962	,36545

BRZINA ČITANJA U SEBI NA FINALNOM MJERENJU E2 I K2 GRUPE

Deskriptivna statistika grupa

E_Kgrupa	N	M	SD	SE _M
fi_u_test brzine citanja eksperimentalna	24	14,8900	7,12340	1,45406
kontrolna	24	5,7975	3,40385	,69481

Test za nezavisne uzorke

	Levenov test jednakosti varijasni		t-test jednakosti M
	F	p	t
fi_u_test brzine citanja	Prepostavljene varijanse jednake	15,354	,000 5,642
	Prepostavljene varijanse različite		5,642

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	df	p (dvosmjerni test)	Razlika M
fi_u_test brzine citanja	Prepostavljene jednake varijanse	46	,000 9,09250
	Prepostavljene različite varijanse	32,983	,000 9,09250

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M			
	SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika		
		Donji	Gornji	
fi_u_test brzine citanja	Prepostavljene varijanse jednake	1,61153	5,84865	12,33635
	Prepostavljene varijanse različite	1,61153	5,81374	12,37126

BRZINA ČITANJA U SEBI NA INICIJALNOM MJERENJU E3 I K3 GRUPE

Deskriptivna statistika grupe

E_Kgrupa	N	M	SD	SE _M
eksperimentalna	26	4,4146	3,22492	,63246
kontrolna	26	3,6788	2,02254	,39665

Test za nezavisne uzorke

	Levenov test jednakosti varijasni		t-test jednakosti M
	F	p	t
in_u_test brzine citanja	Prepostavljene jednake varijanse	7,398	,009
	Prepostavljene različite varijanse		,986

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	df	p (dvosmjerni test)	Razlika M
	SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	
in_u_test brzine citanja	Prepostavljene jednake varijanse	50	,329
	Prepostavljene različite varijanse	42,032	,330

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M			
	SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika		
		Donji	Gornji	
in_u_test brzine citanja	Prepostavljene jednake varijanse	,74655	-,76372	2,23526
	Prepostavljene različite varijanse	,74655	-,77080	2,24233

BRZINA ČITANJA U SEBI NA FINALNOM MJERENJU E3 I K3 GRUPE

Deskriptivna statistika grupe

E_Kgrupa	N	M	SD	SE _M
fi_u_test brzine citanja	eksperimentalna kontrolna	26 26	13,3842 5,8562	8,92254 5,07285
				,1,74985 ,,99487

Test za nezavisne uzorke

	Pretpostavljene varijanse	jednake različite	Levenov test jednakosti varijasni		t-test jednakosti M
			F	p	t
fi_u_test brzine citanja	Pretpostavljene jednake varijanse	jednake	9,125	,004	3,740
	Pretpostavljene različite varijanse	različite			3,740

Test za nezavisne uzorke

	Pretpostavljene jednake varijanse	Pretpostavljene različite varijanse	t-test jednakosti M		
			df	p (dvosmjerni test)	Razlika M
fi_u_test brzine citanja	Pretpostavljene jednake varijanse	50	,000	7,52808	
	Pretpostavljene različite varijanse	39,633	,001	7,52808	

Test za nezavisne uzorke

	Pretpostavljene varijanse	jednake različite	t-test jednakosti M		
			SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	
				Donji	Gornji
fi_u_test brzine citanja	Pretpostavljene jednake varijanse	jednake	2,01290	3,48506	11,57110
	Pretpostavljene različite varijanse	različite	2,01290	3,45869	11,59746

RAZUMIJEVANJA PROČITANOG TEKSTA (RPT) E1 -K1-IN

Deskriptivna statistika grupa

E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
t_odredjivanja shvatanja informacija_in	24	10,0417	3,02855	,61820
i cinjenica, eksperimentalna prerade kontrolna	24	9,7500	3,52938	,72043

Test za nezavisne uzorke

	Levenov test jednakosti varijasni		t-test jednakosti M
	F	p	t
t_odredjivanja shvatanja informacija_in	,056	,815	,307 ,307
i cinjenica, varijanse prerade Prepostavljene varijanse	Prepostavljene varijanse	jednake	
	Prepostavljene varijanse	različite	

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	df	p (dvosmjerni test)	Razlika M
t_odredjivanja shvatanja informacija_in	46	,760	,29167
i cinjenica, varijanse prerade Prepostavljene varijanse	44,963	,760	,29167

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	
		Donji	Gornji
t_odredjivanja cinjenica, shvatanja i prerade informacija_in		,94931	-1,61920
	Prepostavljene jednake varijanse	,94931	-1,62039
	Prepostavljene različite varijanse		

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	95% Intervali povjerenja razlika	Gornji	
		Gornji	Gornji
t_odredjivanja cinjenica, shvatanja i prerade informacija_in	Prepostavljene jednake varijanse	2,20253	
	Equal variances not assumed		2,20372

RAZUMIJEVANJA PROČITANOG TEKSTA (RPT) E1 - K1 - FIN

Deskriptivna statistika grupa

E_Kgrupa	N	M	SD	SEM	
t-odredjivanja cinjenica,razumijevanja prerade informacija finalno	eksperimentalna i kontrolna	24 24	18,2917 12,0833	2,49311 3,10563	,50890 ,63393

Test za nezavisne uzorke

	Levenov test jednakosti varijasni			t-test jednakosti M
	F	p	t	
t-odredjivanja cinjenica,razumijevanja prerade informacija finalno	Prepostavljene varijanse jednake i Prepostavljene različite varijanse	2,353	,132	7,637 7,637

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M			
	df	p (dvosmjerni test)	Razlika M	
t-odredjivanja cinjenica,razumijevanja i prerade informacija finalno	Prepostavljene varijanse jednake Prepostavljene različite varijanse	46 43,946	,000 ,000	6,20833 6,20833

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	
	Donji		
t-odredjivanja cinjenica,razumijevanja i prerade informacija finalno	Prepostavljene jednake varijanse Prepostavljene različite varijanse	,81293 ,81293	4,57199 4,56992

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	95% Intervali povjerenja razlika		
	Gornji		
t-odredjivanja cinjenica,razumijevanja i prerade informacija finalno	Prepostavljene jednake varijanse Prepostavljene različite varijanse		7,84468 7,84674

RAZUMIJEVANJA PROČITANOG TEKSTA (RPT) E2 - K2 (IN)

Deskriptivna statistika grupa

	E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
t_odredjivanja shvatanja informacija_in	cinjenica, eksperimentalna i prerađe kontrolna	25	9,2000	2,51661	,50332
		24	10,5833	3,36112	,68608

Test za nezavisne uzorke

		Levenov test jednakosti varijasni		t-test jednakosti M
		F	p	t
t_odredjivanja shvatanja informacija_in	cinjenica, prerađe i Prepostavljene varijanse Prepostavljene varijanse	jednake različite	2,948	,093 -1,635 -1,626

Test za nezavisne uzorke

		t-test jednakosti M		
		df	p (dvosmjerni test)	Razlika M
t_odredjivanja shvatanja informacija_in	cinjenica, prerađe i Prepostavljene varijanse Prepostavljene varijanse	jednake različite	47 42,595	,109 ,111 -1,38333 -1,38333

Test za nezavisne uzorke

		t-test jednakosti M		
		SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	
		Donji		
t_odredjivanja shvatanja informacija_in	cinjenica, prerađe i Prepostavljene jednake varijanse Prepostavljene različite varijanse	,84593 ,85091	-3,08512 -3,09983	

Test za nezavisne uzorke

		t-test jednakosti M		
		95% Intervali povjerenja razlika		
		Gornji		
t_odredjivanja shvatanja informacija_in	cinjenica, prerađe i Prepostavljene jednake varijanse Prepostavljene različite varijanse	,31846 ,33316		

RAZUMIJEVANJA PROČITANOG TEKSTA (RPT) E2 - K2 (FIN)

Deskriptivna statistika grupa

	E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
t-odredjivanja cinjenica,razumijevanja prerade informacija finalno	i eksperimentalna kontrolna	25 24	16,2800 11,9583	2,85073 4,28830	,57015 ,87534

Test za nezavisne uzorke

	Prepostavljene varijanse	jednake	Levenov test jednakosti varijasni		t-test jednakosti M
			F	p	
t-odredjivanja cinjenica,razumijevanja prerade informacija finalno	i Prepostavljene varijanse Prepostavljene varijanse	jednake različite	2,504	,120	4,170 4,137

Test za nezavisne uzorke

	Prepostavljene varijanse	jednake	t-test jednakosti M		
			df	p (dvosmjerni test)	Razlika M
t-odredjivanja cinjenica,razumijevanja i prerade informacija finalno	Prepostavljene varijanse Prepostavljene varijanse	jednake različite	47 39,791	,000 ,000	4,32167 4,32167

Test za nezavisne uzorke

	Prepostavljene jednake varijanse Prepostavljene različite varijanse	t-test jednakosti M		
		SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	Donji
			Gornji	
t-odredjivanja cinjenica,razumijevanja i prerade informacija finalno	Prepostavljene jednake varijanse Prepostavljene različite varijanse	1,03626 1,04465	2,23699 2,21000	

Test za nezavisne uzorke

	Prepostavljene jednake varijanse Prepostavljene različite varijanse	t-test jednakosti M		
		95% Intervali povjerenja razlika	Gornji	Donji
			Gornji	
t-odredjivanja cinjenica,razumijevanja i prerade informacija finalno	Prepostavljene jednake varijanse Prepostavljene različite varijanse		6,40635 6,43333	

RAZUMIJEVANJA PROČITANOG TEKSTA (RPT) E3 - K3 (IN)

Deskriptivna statistika grupa

	E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
t_odredjivanja shvatanja informacija_in	cinjenica, eksperimentalna i prerađe kontrolna	26	10,9615	3,37616	,66212
		27	10,1481	3,48297	,67030

Test za nezavisne uzorke

		Levenov test jednakosti varijasni		t-test jednakosti M
		F	p	t
t_odredjivanja shvatanja informacija_in	cinjenica, prerađe i Prepostavljene varijanse informacija_in	jednake Prepostavljene različite varijanse	,000	,989 ,863

Test za nezavisne uzorke

		t-test jednakosti M		
		df	p (dvosmjerni test)	Razlika M
t_odredjivanja shvatanja informacija_in	cinjenica, prerađe i Prepostavljene varijanse informacija_in	jednake Prepostavljene različite varijanse	51 50,997	,392 ,392 ,81339 ,81339

Test za nezavisne uzorke

		t-test jednakosti M		
		SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	
		Donji		
t_odredjivanja shvatanja informacija_in	cinjenica, prerađe i Prepostavljene jednake varijanse informacija_in	,94274	-1,07925	
	Prepostavljene različite varijanse	,94218	-1,07811	

Test za nezavisne uzorke

		t-test jednakosti M		
		95% Intervali povjerenja razlika		
		Gornji		
t_odredjivanja shvatanja informacija_in	cinjenica, prerađe i Prepostavljene jednake varijanse informacija_in	2,70603		
	Prepostavljene različite varijanse	2,70490		

RAZUMIJEVANJA PROČITANOG TEKSTA (RPT) E3 - K3(FIN)

Deskriptivna statistika grupa

	E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
t-odredjivanja cinjenica,razumijevanja i prerade informacija finalno	eksperimentalna kontrolna	26 27	17,8846 11,0370	3,59251 3,19232	,70455 ,61436

Test za nezavisne uzorke

	Prepostavljene varijanse	jednake	Levenov test jednakosti varijasni		t-test jednakosti M
			F	p	t
t-odredjivanja cinjenica,razumijevanja i prerade informacija finalno	i Prepostavljene varijanse	jednake		,003	,956 7,342
	i Prepostavljene varijanse	različite			7,325

Test za nezavisne uzorke

	Prepostavljene varijanse	jednake	t-test jednakosti M		
			df	p (dvosmjerni test)	Razlika M
t-odredjivanja cinjenica,razumijevanja i prerade informacija finalno	i Prepostavljene varijanse	jednake	51	,000	6,84758
	i Prepostavljene varijanse	različite	49,792	,000	6,84758

Test za nezavisne uzorke

	Prepostavljene jednake varijanse	Prepostavljene različite varijanse	t-test jednakosti M		
			SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	Donji
t-odredjivanja cinjenica,razumijevanja i prerade informacija finalno	i Prepostavljene jednake varijanse		,93268		4,97515
	i Prepostavljene različite varijanse		,93479		4,96980

Test za nezavisne uzorke

	Prepostavljene jednake varijanse	Equal variances not assumed	t-test jednakosti M		
			95% Intervali povjerenja razlika	Gornji	
t-odredjivanja cinjenica,razumijevanja i prerade informacija finalno	i Prepostavljene jednake varijanse			8,72001	
	i Equal variances not assumed				8,72535

PISMENO IZRAŽAVANJE UČENIKA E1-K1 (FIN)

Deskriptivna statistika grupa					
	E_Kgrupa	N	M	SD	SE _M
f_tpi	eksperimentalna	22	4,41	,666	,142
	kontrolna	21	3,76	,768	,168

Test za nezavisne uzorke						
		Levenov test jednakosti varijasni		t-test jednakosti M		
		F	p	t	df	
f_tpi	Prepostavljene jednake varijanse		,011	,915	2,955	41
	Prepostavljene različite varijanse				2,945	39,585

Test za nezavisne uzorke						
		t-test jednakosti M				
		p (dvosmjerni test)	Razlika M	SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	
f_tpi	Prepostavljene jednake varijanse	,005	,647	,219	,205	
	Prepostavljene različite varijanse	,005	,647	,220	,203	

Test za nezavisne uzorke						
		t-test jednakosti M				
		95% Intervali povjerenja razlika				
		Gornji				
f_tpi	Prepostavljene jednake varijanse					
	Prepostavljene različite varijanse					

PISMENO IZRAŽAVANJE UČENIKA E2-K2 (IN)

Deskriptivna statistika grupa					
	E_Kgrupa	N	M	SD	SE _M
i_tpi	eksperimentalna	27	3.33	1.240	.239
	kontrolna	26	3.50	1.449	.284

		Levenov test jednakosti varijasni		t-test jednakosti M	
		F	p	t	df
i_tpi	Prepostavljene jednake varijanse		1.053	,310	-,450
					51

Prepostavljene varijanse	različite			-.449	49.181
-----------------------------	-----------	--	--	-------	--------

Test za nezavisne uzorke

i_tpi		t-test jednakosti M				
		p (dvosmjerni test)	Razlika M	SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	
		Donji				
i_tpi	Prepostavljene varijanse	jednake	.654	-.167	.370	-.910
i_tpi	Prepostavljene varijanse	različite	.655	-.167	.371	-.912

Test za nezavisne uzorke

i_tpi		t-test jednakosti M	
		95% Intervali povjerenja razlika	
		Gornji	
i_tpi	Prepostavljene jednake varijanse		.576
i_tpi	Prepostavljene različite varijanse		.579

PISMENO IZRAŽAVANJE UČENIKA E2-K2 (FIN)

Deskriptivna statistika grupa

E_Kgrupa	N	M	SD	SE _M
f_tpi eksperimentalna	27	4,48	,643	,124
kontrolna	26	3,50	1,334	,262

Test za nezavisne uzorke

		Levenov test jednakosti varijasni		t-test jednakosti M	
		F	p	t	df
f_tpi	Prepostavljene varijanse jednake	14,099	,000	3,432	51
	Prepostavljene varijanse različite			3,391	35,708

Test za nezavisne uzorke

		t-test jednakosti M			
		p (dvosmjerni test)	Razlika M	SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika
f_tpi	Prepostavljene varijanse jednake	,001	,981	,286	,407
	Prepostavljene varijanse različite	,002	,981	,289	,394

Test za nezavisne uzorke

		t-test jednakosti M	
		95% Intervali povjerenja razlika	
		Gornji	
f_tpi	Prepostavljene jednake varijanse		1,556
	Prepostavljene različite varijanse		1,569

PISMENO IZRAŽAVANJE E3-K3 (IN)

Deskriptivna statistika grupa

E_Kgrupa	N	M	SD	SE _M
i_tpi eksperimentalna	24	3,50	1,180	,241
i_tpi kontrolna	25	3,40	1,041	,208

Test za nezavisne uzorke

	Levenov test jednakosti varijasni		t-test jednakosti M	
	F	p	t	df
i_tpi	Prepostavljene varijanse jednake	,447	,507	,315
	Prepostavljene varijanse različite			,314 45,742

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M			
	p (dvosmjerni test)	Razlika M	SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika
		Donji		
i_tpi	Prepostavljene varijanse jednake	,754	,100	,317 -,539
	Prepostavljene varijanse različite	,755	,100	,318 -,541

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M	
	95% Intervali povjerenja razlika	
	Gornji	
i_tpi	Prepostavljene jednake varijanse	,739
	Prepostavljene različite varijanse	,741

PISMENO IZRAŽAVANJE E3-K3 (FIN)

Deskriptivna statistika grupa

E_Kgrupa	N	M	SD	SE _M
f_tpi eksperimentalna	24	4,71	,464	,095
kontrolna	25	3,52	1,046	,209

Test za nezavisne uzorke

		Levenov test jednakosti varijasni		t-test jednakosti M	
		F	p	t	df
f_tpi	Prepostavljene varijanse jednake	20,427	,000	5,104	47
	Prepostavljene varijanse različite			5,176	33,401

Test za nezavisne uzorke

		t-test jednakosti M			
		p (dvosmjerni test)	SE razlika M	SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika
f_tpi	Prepostavljene varijanse jednake	,000	1,188	,233	,720
	Prepostavljene varijanse različite	,000	1,188	,230	,721

Test za nezavisne uzorke

		t-test jednakosti M	
		95% Intervali povjerenja razlika	
		Gornji	
f_tpi	Prepostavljene jednake varijanse		1,657
	Prepostavljene različite varijanse		1,655

ANALIZA KNJIŽEVNOG LIKA E1 - K1 (IN)

Deskriptivna statistika grupa

	E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
t_analiza	knjizevnog lika eksperimentalna	19	11,2632	2,86438	,65713
inicijalno	kontrolna	19	13,4211	4,64657	1,06600

Test za nezavisne uzorke

	Levenov test jednakosti varijasni	t-test jednakosti M	
		F	p
t_analiza	knjizevnog lika varijanse	2,229	,144
inicijalno	Prepostavljene jednake različite varijanse		-1,723

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M	df		p (dvosmjerni test)		Razlika M
		df	p (dvosmjerni test)	Razlika M		
t_analiza	knjizevnog lika varijanse	36	,093		-2,15789	
inicijalno	Prepostavljene različite varijanse	29,954	,095		-2,15789	

Independent Samples Test

	Prepostavljene jednake varijanse	t-test jednakosti M		
		SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	Donji
			Donji	
t_analiza	knjizevnog lika inicijalno	1,25227		-4,69761
	Prepostavljene različite varijanse	1,25227		-4,71553

Test za nezavisne uzorke

	Prepostavljene jednake varijanse	t-test jednakosti M		
		95% Intervali povjerenja razlika	Gornji	Donji
			Gornji	
t_analiza	knjizevnog lika inicijalno			
	Prepostavljene različite varijanse			

ANALIZA KNJIŽEVNOG LIKA E1 - K1 (FIN)

Deskriptivna statistika grupa

	E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
t_analiza	knjizevnog lika eksperimentalna	19	34,5789	5,70882	1,30969
finalno	kontrolna	19	20,1579	6,03014	1,38341

Test za nezavisne uzorke

	Levenov test jednakosti varijasni	t-test jednakosti M	
		F	p
t_analiza	knjizevnog lika varijanse	,257	,615
finalno	Prepostavljene različite varijanse		7,570

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M	df		p (dvosmjerni test)		Razlika M
		df	p (dvosmjerni test)	Razlika M		
t_analiza	knjizevnog lika finalno	Prepostavljene varijanse	jednake	,36	,000	14,42105
		Prepostavljene varijanse	različite	35,893	,000	14,42105

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M	SE razlika M		95% Intervali povjerenja razlika	
		SE razlika M		95% Intervali povjerenja razlika	
		Donji		Gornji	
t_analiza	knjizevnog lika finalno	Prepostavljene jednake varijanse	1,90502	10,55748	
		Prepostavljene različite varijanse	1,90502	10,55708	

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M	95% Intervali povjerenja razlika	
		95% Intervali povjerenja razlika	
		Gornji	
t_analiza	knjizevnog lika finalno	Prepostavljene jednake varijanse	18,28462
		Prepostavljene različite varijanse	18,28502

ANALIZA KNJIŽEVNOG LIKA E2 - K2 (IN)

Deskriptivna statistika grupa

E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
t_analiza knjizevnog lika eksperimentalna inicijalno	23	10,7391	3,07804	,64181
kontrolna	23	12,7391	4,27697	,89181

Test za nezavisne uzorke

	Levenov test jednakosti varijasni		t-test jednakosti M
	F	p	t
t_analiza knjizevnog lika inicijalno	Prepostavljene jednake varijanse Prepostavljene različite varijanse	2,804	,101 -1,820 -1,820

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	df	p (dvosmjerni test)	Razlika M
t_analiza knjizevnog lika inicijalno	Prepostavljene jednake varijanse Prepostavljene različite varijanse	44 39,969	,076 ,076 -2,00000 -2,00000

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	Donji
t_analiza knjizevnog lika inicijalno	Prepostavljene jednake varijanse Prepostavljene različite varijanse	1,09875 1,09875	-4,21439 -4,22071

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	95% Intervali povjerenja razlika	Gornji	
t_analiza knjizevnog lika inicijalno	Prepostavljene jednake varijanse Prepostavljene različite varijanse		,21439 ,22071

ANALIZA KNJIŽEVNOG LIKA E2 - K2 (FIN)

Deskriptivna statistika grupa

E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
t_analiza knjizevnog lika eksperimentalna	23	30,2609	6,46119	1,34725
finalno kontrolna	23	18,3913	5,57380	1,16222

Test za nezavisne uzorke

	Levenov test jednakosti varijasni		t-test jednakosti M
	F	p	t
t_analiza knjizevnog lika finalno	,563	,457	6,671
Prepostavljene varijanse			6,671
Prepostavljene varijanse			
Prepostavljene varijanse			

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	df	p (dvosmjerni test)	Razlika M
t_analiza knjizevnog lika finalno	44	,000	11,86957
Prepostavljene varijanse	43,073	,000	11,86957
Prepostavljene varijanse			
Prepostavljene varijanse			

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	Donji
t_analiza knjizevnog lika finalno	1,77928		8,28366
Prepostavljene jednake varijanse	1,77928		8,28148
Prepostavljene različite varijanse			

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	95% Intervali povjerenja razlika	Gornji	Donji
t_analiza knjizevnog lika finalno	15,45547		
Prepostavljene jednake varijanse	15,45765		
Prepostavljene različite varijanse			

ANALIZA KNJIŽEVNOG LIKA E3 - K3 (IN)

Deskriptivna statistika grupa

	E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
t_analiza	knjizevnog lika eksperimentalna	23	9,5652	3,10170	,64675
inicijalno	kontrolna	23	11,2609	3,80451	,79330

Test za nezavisne uzorke

	Levenov test jednakosti varijasni	t-test jednakosti M	
		F	p
t_analiza	Prepostavljene jednake varijanse	,894	,350
inicijalno	Prepostavljene različite varijanse		-1,657

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M	df		p (dvosmjerni test)		Razlika M	
		df	p (dvosmjerni test)	Razlika M			
t_analiza	Prepostavljene jednake varijanse	44	,105	-1,69565			
inicijalno	Prepostavljene različite varijanse	42,284	,105	-1,69565			

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M	SE razlika M		95% Intervali povjerenja razlika	
		SE razlika M		95% Intervali povjerenja razlika	
		Donji		Gornji	
t_analiza	knjizevnog lika inicijalno	Prepostavljene jednake varijanse	1,02352	-3,75843	
		Prepostavljene različite varijanse	1,02352	-3,76080	

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M	95% Intervali povjerenja razlika	
		95% Intervali povjerenja razlika	
		Gornji	
t_analiza	knjizevnog lika inicijalno	Prepostavljene jednake varijanse	,36713
		Prepostavljene različite varijanse	,36949

ANALIZA KNJIŽEVNOG LIKA E3 - K3 (FIN)

Deskriptivna statistika grupa

	E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
t_analiza	knjizevnog lika eksperimentalna	23	26,3913	4,96111	1,03446
finalno	kontrolna	23	18,4783	5,52572	1,15219

Test za nezavisne uzorke

	Levenov test jednakosti varijasni	t-test jednakosti M	
		F	p
t_analiza	Prepostavljene jednake	,172	,680
finalno	liku varijanse Prepostavljene različite varijanse		5,110 5,110

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	df	p (dvosmjerni test)	Razlika M
t_analiza	Prepostavljene jednake	44	,000
knjizevnog lika finalno	Prepostavljene različite varijanse	43,499	,000

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	Donji
		Gornji	
t_analiza	Prepostavljene jednake varijanse	1,54844	4,79237
knjizevnog lika finalno	Prepostavljene različite varijanse	1,54844	4,79135

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	95% Intervali povjerenja razlika	Gornji	Donji
		Gornji	
t_analiza	Prepostavljene jednake varijanse	11,03372	
knjizevnog lika finalno	Prepostavljene različite varijanse	11,03473	

VERBALNA KREATIVNOST UČENIKA E1- K1 (IN)

Deskriptivna statistika grupa

	E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
t_verbalne kreativnosti_in	eksperimentalna	25	30,1800	6,92351	1,38470
	kontrolna	24	29,7708	7,02477	1,43392

Test za nezavisne uzorke

	Levenov test jednakosti varijasni			t-test jednakosti M
		F	p	t
t_verbalne kreativnosti_in	Prepostavljene jednake varijanse	,024	,878	,205
	Prepostavljene različite varijanse			,205

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M			
		df	p (dvosmjerni test)	Razlika M
t_verbalne kreativnosti_in	Prepostavljene jednake varijanse	47	,838	,40917
	Prepostavljene različite varijanse	46,852	,838	,40917

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
		SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika
		Donji	Gornji
t_verbalne kreativnosti_in	Prepostavljene jednake varijanse	1,99277	-3,59977
	Prepostavljene različite varijanse	1,99337	-3,60132

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
		95% Intervali povjerenja razlika	Gornji
		Donji	Gornji
t_verbalne kreativnosti_in	Prepostavljene jednake varijanse		4,41810
	Prepostavljene različite varijanse		4,41965

VERBALNA KREATIVNOST UČENIKA E1-K1 (FIN)

Deskriptivna statistika grupa

E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
t_verbalne kreativnosti finalno eksperimentalna	25	73,9600	17,52375	3,50475
kontrolna	24	50,0000	13,88383	2,83403

Test za nezavisne uzorke

	Levenov test jednakosti varijasni			t-test jednakosti M
	F	p	t	
t_verbalne kreativnosti finalno	Pretpostavljene varijanse jednake	,889	,351	5,291
	Pretpostavljene varijanse različite			5,316

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M			
	df	p (dvosmjerni test)	Razlika M	
t_verbalne kreativnosti finalno	Pretpostavljene varijanse jednake	47	,000	23,96000
	Pretpostavljene varijanse različite	45,395	,000	23,96000

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	
		Donji	
t_verbalne kreativnosti finalno	Pretpostavljene jednake varijanse	4,52875	14,84933
	Pretpostavljene različite varijanse	4,50721	14,88419

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	95% Intervali povjerenja razlika	Gornji	
		Donji	
t_verbalne kreativnosti finalno	Pretpostavljene jednake varijanse	33,07067	
	Pretpostavljene različite varijanse	33,03581	

VERBALNA KREATIVNOST UČENIKA E2-K2 (IN)

Deskriptivna statistika grupa

	E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
t_verbalne kreativnosti_in	eksperimentalna	26	30,1538	6,89749	1,35271
	kontrolna	25	34,2000	10,83109	2,16622

Test za nezavisne uzorke

	Levenov test jednakosti varijasni			t-test jednakosti M
		F	p	t
t_verbalne kreativnosti_in	Prepostavljene jednake varijanse	3,477	,068	-1,598
	Prepostavljene različite varijanse			-1,584

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
		df	p (dvosmjerni test)
t_verbalne kreativnosti_in	Prepostavljene jednake varijanse	49	,117
	Prepostavljene različite varijanse	40,461	,121

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
		SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika
		Donji	
t_verbalne kreativnosti_in	Prepostavljene jednake varijanse	2,53236	-9,13512
	Prepostavljene različite varijanse	2,55388	-9,20592

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
		95% Intervali povjerenja razlika	Gonji
		Gonji	
t_verbalne kreativnosti_in	Prepostavljene jednake varijanse		1,04281
	Prepostavljene različite varijanse		1,11361

VERBALNA KREATIVNOST UČENIKA E2-K2 (FIN)

Deskriptivna statistika grupa

E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
t_verbalne kreativnosti finalno eksperimentalna	26	78,9808	12,60197	2,47145
kontrolna	25	34,1400	15,68075	3,13615

Test za nezavisne uzorke

	Levenov test jednakosti varijasni			t-test jednakosti M
	F	p	t	
t_verbalne kreativnosti finalno	Prepostavljene varijanse jednake	1,624	,208	11,278
	Prepostavljene varijanse različite			11,230

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M			
	df	p (dvosmjerni test)	Razlika M	
t_verbalne kreativnosti finalno	Prepostavljene varijanse jednake	49	,000	44,84077
	Prepostavljene varijanse različite	46,025	,000	44,84077

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	Donji
		Gornji	
t_verbalne kreativnosti finalno	Prepostavljene jednake varijanse	3,97578	36,85115
	Prepostavljene različite varijanse	3,99293	36,80353

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	95% Intervali povjerenja razlika	Gornji	Donji
t_verbalne kreativnosti finalno	Prepostavljene jednake varijanse		52,83039
	Prepostavljene različite varijanse		52,87800

VERBALNA KREATIVNOST UČENIKA E3-K3 (IN)

Deskriptivna statistika grupa

	E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
t_verbalne kreativnosti_in	eksperimentalna	26	28,7885	8,04509	1,57777
	kontrolna	27	30,0741	9,00823	1,73363

Test za nezavisne uzorke

		Levenov test jednakosti varijasni		t-test jednakosti M
		F	p	t
t_verbalne kreativnosti_in	Prepostavljene jednake varijanse	,446	,507	-,547
	Prepostavljene različite varijanse			-,548

Test za nezavisne uzorke

		t-test jednakosti M		
		df	p (dvosmjerni test)	Razlika M
t_verbalne kreativnosti_in	Prepostavljene jednake varijanse	51	,587	-1,28561
	Prepostavljene različite varijanse	50,720	,586	-1,28561

Test za nezavisne uzorke

		t-test jednakosti M	
		SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika
		Donji	
t_verbalne kreativnosti_in	Prepostavljene jednake varijanse	2,34919	-6,00181
	Prepostavljene različite varijanse	2,34411	-5,99224

Test za nezavisne uzorke

		t-test jednakosti M	
		95% Intervali povjerenja razlika	Gornji
		Gornji	
t_verbalne kreativnosti_in	Prepostavljene jednake varijanse		3,43059
	Prepostavljene različite varijanse		3,42102

VERBALNA KREATIVNOST UČENIKA E3-K3 (FIN)

Deskriptivna statistika grupa

E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
t_verbalne kreativnosti finalno eksperimentalna	26	58,5385	16,37677	3,21175
kontrolna	27	32,4259	9,25671	1,78145

Test za nezavisne uzorke

	Levenov test jednakosti varijasni			t-test jednakosti M
	F	p	t	
t_verbalne kreativnosti finalno	Prepostavljene jednake varijanse	5,646	,021	7,181
	Prepostavljene različite varijanse			7,110

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M			
	df	p (dvosmjerni test)	Razlika M	
t_verbalne kreativnosti finalno	Prepostavljene jednake varijanse	51	,000	26,11254
	Prepostavljene različite varijanse	39,183	,000	26,11254

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	Donji
		Gornji	
t_verbalne kreativnosti finalno	Prepostavljene jednake varijanse	3,63646	18,81204
	Prepostavljene različite varijanse	3,67272	18,68486

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	95% Intervali povjerenja razlika	Gornji	Donji
t_verbalne kreativnosti finalno	Prepostavljene jednake varijanse		33,41303
	Prepostavljene različite varijanse		33,54021

KRITIČKO ČITANJE E1- K1 (IN)

Deskriptivna statistika grupa

E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
t_kritickog citanja inicijalno eksperimentalna	21	7,9524	1,24403	,27147
kontrolna	21	7,1905	1,88730	,41184

Test za nezavisne uzorke

	Levenov test jednakosti varijasni		t-test jednakosti M
	F	p	t
t_kritickog citanja inicijalno	Prepostavljene varijanse jednake	4,506	,040
	Prepostavljene varijanse različite		1,545
			1,545

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	df	p (dvosmjerni test)	Razlika M
t_kritickog citanja inicijalno	Prepostavljene varijanse jednake	40	,130
	Prepostavljene varijanse različite	34,620	,132
			,76190
			,76190

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	Donji
		Gornji	
t_kritickog citanja inicijalno	Prepostavljene jednake varijanse	,49327	-,23502
	Prepostavljene različite varijanse	,49327	-,23987

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	95% Intervali povjerenja razlika	Gornji	Donji
t_kritickog citanja inicijalno	Prepostavljene jednake varijanse	1,75883	
	Prepostavljene različite varijanse	1,76368	

KRITIČKO ČITANJE E1-K1 (FIN)

Deskriptivna statistika grupa

	E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
t_kritickog citanja finalno	eksperimentalna	21	16,1905	2,58107	,56323
	kontrolna	21	11,7619	2,04707	,44671

Test za nezavisne uzorke

	Pretpostavljene varijanse	Levenov test jednakosti varijasni		t-test jednakosti M
		F	p	t
t_kritickog citanja finalno	Pretpostavljene jednake		,026	,874
	Pretpostavljene različite			6,160 6,160

Test za nezavisne uzorke

	Pretpostavljene jednake varijanse	t-test jednakosti M		
		df	p (dvosmjerni test)	Razlika M
t_kritickog citanja finalno	Pretpostavljene jednake varijanse	40	,000	4,42857
	Pretpostavljene različite varijanse	38,028	,000	4,42857

Test za nezavisne uzorke

	Pretpostavljene jednake varijanse	t-test jednakosti M		
		SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	Donji
			Gornji	
t_kritickog citanja finalno	Pretpostavljene jednake varijanse		,71887	2,97567
	Pretpostavljene različite varijanse		,71887	2,97332

Test za nezavisne uzorke

	Pretpostavljene jednake varijanse	t-test jednakosti M		
		95% Intervali povjerenja razlika	Gornji	Donji
			Gornji	
t_kritickog citanja finalno	Pretpostavljene jednake varijanse		5,88147	
	Pretpostavljene različite varijanse		5,88382	

KRITIČKO ČITANJE E2-K2 (IN)

Deskriptivna statistika grupa

E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
t_kritickog citanja inicijalno eksperimentalna	27	8,0000	3,19856	,61556
kontrolna	26	7,8462	2,25730	,44269

Test za nezavisne uzorke

	Levenov test jednakosti varijasni		t-test jednakosti M
	F	p	t
t_kritickog citanja inicijalno	Prepostavljene varijanse jednake	1,167	,285
	Prepostavljene varijanse različite		,202 ,203

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	df	p (dvosmjerni test)	Razlika M
t_kritickog citanja inicijalno	Prepostavljene varijanse jednake	51	,841
	Prepostavljene varijanse različite	46,823	,840 ,15385 ,15385

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	Donji
t_kritickog citanja inicijalno	Prepostavljene jednake varijanse	,76312	-1,37818
	Prepostavljene različite varijanse	,75822	-1,37164

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	95% Intervali povjerenja razlika	Gornji	Donji
t_kritickog citanja inicijalno	Prepostavljene jednake varijanse		1,68587
	Prepostavljene različite varijanse		1,67933

KRITIČKO ČITANJE E2-K2 (FIN)

Deskriptivna statistika grupa

	E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
t_kritickog citanja finalno	eksperimentalna	27	15,9630	1,97058	,37924
	kontrolna	26	10,5385	2,54921	,49994

Test za nezavisne uzorke

	Prepostavljene jednake varijanse Prepostavljene različite varijanse	Levenov test jednakosti varijasni		t-test jednakosti M
		F	p	t
t_kritickog citanja finalno	Prepostavljene jednake varijanse Prepostavljene različite varijanse	2,339	,132	8,687 8,645

Test za nezavisne uzorke

	Prepostavljene jednake varijanse Prepostavljene različite varijanse	t-test jednakosti M		
		df	p (dvosmjerni test)	Razlika M
t_kritickog citanja finalno	Prepostavljene jednake varijanse Prepostavljene različite varijanse	51 47,065	,000 ,000	5,42450 5,42450

Test za nezavisne uzorke

	Prepostavljene jednake varijanse Prepostavljene različite varijanse	t-test jednakosti M		
		SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	
		Donji		
t_kritickog citanja finalno	Prepostavljene jednake varijanse Prepostavljene različite varijanse	,62447 ,62751		4,17082 4,16217

Test za nezavisne uzorke

	Prepostavljene jednake varijanse Prepostavljene različite varijanse	t-test jednakosti M		
		95% Intervali povjerenja razlika		
		Gornji		
t_kritickog citanja finalno	Prepostavljene jednake varijanse Prepostavljene različite varijanse		6,67818 6,68683	

KRITIČKO ČITANJE E3-K3 (IN)

Deskriptivna statistika grupa

E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
t_kritickog citanja inicijalno eksperimentalna	24	6,5417	1,86452	,38059
kontrolna	24	7,4583	2,08471	,42554

Test za nezavisne uzorke

	Levenov test jednakosti varijasni		t-test jednakosti M
	F	p	t
t_kritickog citanja inicijalno	Prepostavljene varijanse jednake	1,063	,308
	Prepostavljene varijanse različite		-1,606 -1,606

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	df	p (dvosmjerni test)	Razlika M
t_kritickog citanja inicijalno	Prepostavljene varijanse jednake	46	,115
	Prepostavljene varijanse različite	45,439	,115 -91667 -91667

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	Dpnji
t_kritickog citanja inicijalno	Prepostavljene jednake varijanse	,57091	-2,06584
	Prepostavljene različite varijanse	,57091	-2,06623

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	95% Intervali povjerenja razlika	Gornji	Dpnji
t_kritickog citanja inicijalno	Prepostavljene jednake varijanse		,23251
	Prepostavljene različite varijanse		,23289

KRITIČKO ČITANJE E3-K3 (FIN)

Deskriptivna statistika grupa

	E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
t_kritickog citanja finalno	eksperimentalna	24	15,3333	2,38959	,48777
	kontrolna	24	11,3333	2,64849	,54062

Test za nezavisne uzorke

		Levenov test jednakosti varijasni		t-test jednakosti M
		F	p	t
t_kritickog citanja finalno	Pretpostavljene jednake varijanse	,061	,805	5,493
	Pretpostavljene različite varijanse			5,493

Test za nezavisne uzorke

		t-test jednakosti M		
		df	p (dvosmjerni test)	Razlika M
t_kritickog citanja finalno	Pretpostavljene jednake varijanse	46	,000	4,00000
	Pretpostavljene različite varijanse	45,522	,000	4,00000

Test za nezavisne uzorke

		t-test jednakosti M	
		SE razlika M	95% Intervalli povjerenja razlika
		Donji	Gornji
t_kritickog citanja finalno	Pretpostavljene jednake varijanse	,72814	2,53432
	Pretpostavljene različite varijanse	,72814	2,53391

Test za nezavisne uzorke

		t-test jednakosti M	
		95% Intervalli povjerenja razlika	Gornji
		Donji	Gornji
t_kritickog citanja finalno	Pretpostavljene jednake varijanse		5,46568
	Pretpostavljene različite varijanse		5,46609

KREATIVNO ČITANJE E1- K1 (IN)

Deskriptivna statistika grupa

E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
t_kreativnog citanja inicijalno eksperimentalna	25	7,6400	3,42637	,68527
kontrolna	24	6,8750	3,77995	,77158

Test za nezavisne uzorke

	Levenov test jednakosti varijasni	t-test jednakosti M	
		F	p
t_kreativnog citanja inicijalno	Equal variances assumed Pretpostavljene različite varijanse	,510	,479 ,743 ,741

Test za nezavisne uzorke

	Prepostavljene varijanse	t-test jednakosti M		
		df	p (dvosmjerni test)	Razlika M
t_kreativnog citanja inicijalno	Prepostavljene jednake varijanse	47	,461	,76500
	Prepostavljene različite varijanse	46,104	,462	,76500

Test za nezavisne uzorke

	Prepostavljene jednake varijanse	t-test jednakosti M		
		SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	
			Donji	
t_kreativnog citanja inicijalno	Prepostavljene jednake varijanse	1,02985	-1,30680	
	Prepostavljene različite varijanse	1,03196	-1,31209	

Test za nezavisne uzorke

	Prepostavljene jednake varijanse	t-test jednakosti M		
		95% Intervali povjerenja razlika		
			Gornji	
t_kreativnog citanja inicijalno	Prepostavljene jednake varijanse		2,83680	
	Prepostavljene različite varijanse		2,84209	

KREATIVNO ČITANJE E1- K1 (FIN)

Deskriptivna statistika grupa

E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
t_kreativnog citanja finalno eksperimentalna	25	28,8400	7,52596	1,50519
kontrolna	24	12,4583	4,66233	,95169

Test za nezavisne uzorke

	Levenov test jednakosti varijasni		t-test jednakosti M
	F	p	t
t_kreativnog citanja finalno	Prepostavljene varijanse jednake	6,109	,017
	Prepostavljene varijanse različite		9,114 9,199

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	df	p (dvosmjerni test)	Razlika M
t_kreativnog citanja finalno	Prepostavljene varijanse jednake	47	,000
	Prepostavljene varijanse različite	40,303	,000

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	Donji
t_kreativnog citanja finalno	Prepostavljene jednake varijanse	1,79742	12,76572
	Prepostavljene različite varijanse	1,78082	12,78334

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	95% Intervali povjerenja razlika	Gornji	
t_kreativnog citanja finalno	Prepostavljene jednake varijanse	19,99762	
	Prepostavljene različite varijanse	19,98000	

KREATIVNO ČITANJE E2- K2 (IN)

Deskriptivna statistika grupa

E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
t_kreativnog citanja inicijalno eksperimentalna	27	6,2963	3,27948	,63114
kontrolna	26	6,1154	4,67613	,91706

Test za nezavisne uzorke

	Levenov test jednakosti varijasni		t-test jednakosti M
	F	p	t
t_kreativnog citanja inicijalno	Prepostavljene varijanse jednake	3,449	,069
	Prepostavljene varijanse različite		,164 ,163

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	df	p (dvosmjerni test)	Razlika M
t_kreativnog citanja inicijalno	Prepostavljene varijanse jednake	51	,871
	Prepostavljene varijanse različite	44,657	,872 ,18091 ,18091

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	Donji
		Gornji	
t_kreativnog citanja inicijalno	Prepostavljene jednake varijanse	1,10598	-2,03944
	Prepostavljene različite varijanse	1,11326	-2,06178

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	95% Intervali povjerenja razlika	Gornji	Donji
		Gornji	
t_kreativnog citanja inicijalno	Prepostavljene jednake varijanse	2,40127	
	Prepostavljene različite varijanse	2,42360	

KREATIVNO ČITANJE E2- K2 (FIN)

Deskriptivna statistika grupa

E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
t_kreativnog citanja finalno eksperimentalna	27	24,7037	5,99881	1,15447
kontrolna	26	13,9615	6,93098	1,35928

Test za nezavisne uzorke

	Levenov test jednakosti varijasni			t-test jednakosti M
	F	p	t	
t_kreativnog citanja finalno				
Prepostavljene varijanse	jednake	,082	,776	6,040
Prepostavljene varijanse	različite			6,023

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M			
	df	p (dvosmjerni test)	Razlika M	
t_kreativnog citanja finalno				
Prepostavljene varijanse	jednake	51	,000	10,74217
Prepostavljene varijanse	različite	49,373	,000	10,74217

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	
		Donji	
t_kreativnog citanja finalno			
Prepostavljene jednake varijanse	1,77846	7,17175	
Prepostavljene različite varijanse	1,78338	7,15902	

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	95% Intervali povjerenja razlika		
		Gornji	
t_kreativnog citanja finalno			
Prepostavljene jednake varijanse	14,31258		
Prepostavljene različite varijanse	14,32531		

KREATIVNO ČITANJE E3-K3 (IN)

Deskriptivna statistika grupa

E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
t_kreativnog citanja inicijalno eksperimentalna	18	5,2778	2,21772	,52272
kontrolna	18	6,3889	2,37979	,56092

Test za nezavisne uzorke

	Levenov test jednakosti varijasni	t-test jednakosti M	
		F	p
t_kreativnog citanja inicijalno	Prepostavljene jednake varijanse Prepostavljene različite varijanse	,005	,943 -1,449

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	df	p (dvosmjerni test)	Razlika M
t_kreativnog citanja inicijalno	Prepostavljene jednake varijanse Prepostavljene različite varijanse	34 33,832	,156 ,156 -1,11111 -1,11111

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	
		Donji	Gornji
t_kreativnog citanja inicijalno	Prepostavljene jednake varijanse Prepostavljene različite varijanse	,76673 ,76673	-2,66929 -2,66957

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	95% Intervali povjerenja razlika	Gornji	
		Gornji	Gornji
t_kreativnog citanja inicijalno	Prepostavljene jednake varijanse Prepostavljene različite varijanse	,44707 ,44735	

KREATIVNO ČITANJE E2-K2 (IN)

Deskriptivna statistika grupa

	E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
t_kreativnog citanja finalno	eksperimentalna	18	23,8889	7,16108	1,68788
	kontrolna	18	8,6667	4,37909	1,03216

Test za nezavisne uzorke

		Levenov test jednakosti varijasni		t-test jednakosti M
		F	p	t
t_kreativnog citanja finalno	Pretpostavljene varijanse	jednake	1,127	,296
	Pretpostavljene varijanse	različite		7,694 7,694

Test za nezavisne uzorke

		t-test jednakosti M		
		df	p (dvosmjerni test)	Razlika M
t_kreativnog citanja finalno	Pretpostavljene varijanse	jednake	34	,000
	Pretpostavljene varijanse	različite	28,154	,000

Test za nezavisne uzorke

		t-test jednakosti M	
		SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika
		Donji	Gornji
t_kreativnog citanja finalno	Pretpostavljene jednake varijanse	1,97846	11,20151
	Pretpostavljene različite varijanse	1,97846	11,17053

Test za nezavisne uzorke

		t-test jednakosti M	
		95% Intervali povjerenja razlika	Gornji
		Donji	Gornji
t_kreativnog citanja finalno	Pretpostavljene jednake varijanse		19,24294
	Pretpostavljene različite varijanse		19,27391

MORALNA RAZVIJENOST UČENIKA E1-K1 (IN)

Deskriptivna statistika grupa

	E_Kgrupa	N	M	SD	SEm
in_tmoralne razvijenosti	eksperimentalna	25	28,4800	13,04837	2,60967
	kontrolna	24	32,2917	10,48178	2,13958

Test za nezavisne uzorke

	Pretpostavljene varijanse	Levenov test jednakosti varijasni			t-test jednakosti M
		F	p	t	
in_tmoralne razvijenosti	Pretpostavljene jednake		2,484	,122	-1,124
	Pretpostavljene različite				-1,130

Test za nezavisne uzorke

	Pretpostavljene jednake varijanse	t-test jednakosti M		
		df	p (dvosmjerni test)	Razlika M
in_tmoralne razvijenosti	Pretpostavljene jednake varijanse	47	,267	-3,81167
	Pretpostavljene različite varijanse	45,606	,265	-3,81167

Test za nezavisne uzorke

	Pretpostavljene jednake varijanse	t-test jednakosti M		
		SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	
			Donji	Gornji
in_tmoralne razvijenosti	Pretpostavljene jednake varijanse	3,38984	-10,63115	3,00781
	Pretpostavljene različite varijanse	3,37464	-10,60606	2,98272

MORALNA RAZVIJENOST UČENIKA E1-K1 (FIN)

Deskriptivna statistika grupa

E_Kgrupa	N	M	SD	SE _M
fin_tmoralne razvijenosti	eksperimentalna	25	51,7600	10,50111
	kontrolna	24	38,0000	7,82415
				1,59710

Test za nezavisne uzorke

	Levenov test jednakosti varijasni			t-test jednakosti M
	F	p	t	
fin_tmoralne razvijenosti	Prepostavljene jednake varijanse	4,598	,037	5,184
	Prepostavljene različite varijanse			5,215

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M			
	df	p (dvosmjerni test)	Razlika M	
fin_tmoralne razvijenosti	Prepostavljene jednake varijanse	47	,000	13,76000
	Prepostavljene različite varijanse	44,318	,000	13,76000

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	
		Donji	
fin_tmoralne razvijenosti	Prepostavljene jednake varijanse	2,65427	8,42029
	Prepostavljene različite varijanse	2,63850	8,44354

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	95% Intervali povjerenja razlika		
		Gornji	
fin_tmoralne razvijenosti	Prepostavljene jednake varijanse	19,09971	
	Prepostavljene različite varijanse	19,07646	

MORALNA RAZVIJENOST UČENIKA E2-K2 (IN)

Deskriptivna statistika grupa

	E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
in_tmoralne razvijenosti	eksperimentalna	22	24,0000	7,47695	1,59409
	kontrolna	22	28,0909	7,84316	1,67217

Test za nezavisne uzorke

	in_tmoralne razvijenosti	Levenov test jednakosti varijasni			t-test jednakosti M
		F	p	t	
	Prepostavljene jednake varijanse	,165	,686	-1,771	
	Prepostavljene različite varijanse			-1,771	

Test za nezavisne uzorke

	in_tmoralne razvijenosti	t t-test jednakosti M		
		df	p (dvosmjerni test)	Razlika M
	Prepostavljene jednake varijanse	42	,084	-4,09091
	Prepostavljene različite varijanse	41,904	,084	-4,09091

Test za nezavisne uzorke

	in_tmoralne razvijenosti	t-test jednakosti M			
		SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika		
			Donji	Gornji	
	Prepostavljene jednake varijanse	2,31025	-8,75319	,57137	
	Prepostavljene različite varijanse	2,31025	-8,75350	,57169	

MORALNA RAZVIJENOST UČENIKA E2-K2 (FIN)

Deskriptivna statistika grupa

E_Kgrupa	N	M	SD	SEm
fin_tmoralne razvijenosti	eksperimentalna	22	46,3636	9,08450
	kontrolna	22	30,5455	9,66450

Test za nezavisne uzorke

		Levenov test jednakosti varijasni		t-test jednakosti M
		F	p	t
fin_tmoralne razvijenosti	Prepostavljene jednake varijanse	,117	,734	5,594
	Prepostavljene različite varijanse			5,594

Test za nezavisne uzorke

		t-test jednakosti M		
		df	p (dvosmjerni test)	Razlika M
fin_tmoralne razvijenosti	Prepostavljene jednake varijanse	42	,000	15,81818
	Prepostavljene različite varijanse	41,840	,000	15,81818

Test za nezavisne uzorke

		t-test jednakosti M		
		SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	Donji
fin_tmoralne razvijenosti	Prepostavljene jednake varijanse	2,82787	10,11131	
	Prepostavljene različite varijanse	2,82787	10,11066	

Test za nezavisne uzorke

		t-test jednakosti M		
		95% Intervali povjerenja razlika	Gornji	Donji
fin_tmoralne razvijenosti	Prepostavljene jednake varijanse	21,52506		
	Prepostavljene različite varijanse	21,52570		

MORALNA RAZVIJENOST UČENIKA E3-K3 (IN)

Deskriptivna statistika grupa

	E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
in_tmoralne razvijenosti	eksperimentalna	25	26,1200	10,03045	2,00609
	kontrolna	25	29,6800	6,10819	1,22164

Test za nezavisne uzorke

	in_tmoralne razvijenosti	Levenov test jednakosti varijasni			t-test jednakosti M
		F	p	t	
	Prepostavljene jednake varijanse	5,508	,023	-1,516	
	Prepostavljene različite varijanse			-1,516	

Test za nezavisne uzorke

	in_tmoralne razvijenosti	t-test jednakosti M		
		df	p (dvosmjerni test)	Razlika M
	Prepostavljene jednake varijanse	48	,136	-3,56000
	Prepostavljene različite varijanse	39,648	,138	-3,56000

Test za nezavisne uzorke

	in_tmoralne razvijenosti	t-test jednakosti M			
		SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika		
			Donji	Gornji	
	Prepostavljene jednake varijanse	2,34879	-8,28255	1,16255	
	Prepostavljene različite varijanse	2,34879	-8,30839	1,18839	

MORALNA RAZVIJENOST E3-K3 (FIN)

Deskriptivna statistika grupa

E_Kgrupa	N	M	SD	SE _M
fin_tmoralne razvijenosti	eksperimentalna	25	45,4400	10,55967
	kontrolna	25	30,1200	7,15495
				1,43099

Test za nezavisne uzorke

		Levenov test jednakosti varijasni		t-test jednakosti M
		F	p	t
fin_tmoralne razvijenosti	Prepostavljene jednake varijanse	2,291	,137	6,005
	Prepostavljene različite varijanse			6,005

Test za nezavisne uzorke

		t-test jednakosti M		
		df	p (dvosmjerni test)	Razlika M
fin_tmoralne razvijenosti	Prepostavljene jednake varijanse	48	,000	15,32000
	Prepostavljene različite varijanse	42,201	,000	15,32000

Test za nezavisne uzorke

		t-test jednakosti M		
		SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	Donji
fin_tmoralne razvijenosti	Prepostavljene jednake varijanse	2,55108	10,19071	10,17244
	Prepostavljene različite varijanse	2,55108		

Test za nezavisne uzorke

		t-test jednakosti M		
		95% Intervali povjerenja razlika	Gornji	
fin_tmoralne razvijenosti	Prepostavljene jednake varijanse	20,44929	20,46756	
	Prepostavljene različite varijanse			

SKALA-MOTIVISANOST UČENIKA UKUPNO E1-K1 (IN)

Deskriptivna statistika grupa

E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
eksperimentalna	25	81,2000	8,53424	1,70685
kontrolna	24	81,9167	10,38359	2,11954

Test za nezavisne uzorke

	Levenov test jednakosti varijasni			t-test jednakosti M
	F	p	t	
in_skala procjene ukupno				
Prepostavljene varijanse	jednake	,354	,555	-,264
Prepostavljene varijanse	različite			-,263

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M			
	df	p (dvosmjerni test)	Razlika M	
in_skala procjene ukupno				
Prepostavljene varijanse	jednake	47	,793	-,71667
Prepostavljene varijanse	različite	44,549	,793	-,71667

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	Donji
in_skala procjene ukupno			
Prepostavljene jednake varijanse	2,71039		-6,16928
Prepostavljene različite varijanse	2,72136		-6,19929

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	95% Intervali povjerenja razlika	Gornji	
in_skala procjene ukupno			
Prepostavljene jednake varijanse		4,73594	
Prepostavljene različite varijanse		4,76596	

SKALA - MOTIVISANOST UČENIKA UKUPNO E1-K1 (FIN)

Deskriptivna statistika grupa

E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
fin_skala procjene ukupno eksperimentalna	25	84,2800	8,81533	1,76307
kontrolna	24	76,8333	10,98880	2,24308

Test za nezavisne uzorke

	Levenov test jednakosti varijasni		t-test jednakosti M
	F	p	t
fin_skala procjene ukupno	Prepostavljene varijanse jednake Prepostavljene varijanse različite	,185 44,076	,669 2,610
			2,622

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	df	p (dvosmjerni test)	Razlika M
fin_skala procjene ukupno	Prepostavljene varijanse jednake Prepostavljene varijanse različite	47 44,076	,012 ,012
			7,44667 7,44667

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	Donji
		Gornji	
fin_skala procjene ukupno	Prepostavljene jednake varijanse Prepostavljene različite varijanse	2,84016 2,85303	1,73299 1,69703

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	95% Intervali povjerenja razlika	Gornji	Donji
		Gornji	
fin_skala procjene ukupno	Prepostavljene jednake varijanse Prepostavljene različite varijanse	13,16034 13,19630	

SKALA- MOTIVISANOST UČENIKA- UKUPNO E2-K2 (IN)

Deskriptivna statistika grupa

E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
eksperimentalna	24	79,8333	10,11957	2,06565
kontrolna	24	83,9167	7,07056	1,44327

Test za nezavisne uzorke

	Levenov test jednakosti varijasni		t-test jednakosti M
	F	p	t
in_skala procjene ukupno	Prepostavljene varijanse jednake	2,314	,135
	Prepostavljene varijanse različite		-1,620
			-1,620

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	df	p (dvosmjerni test)	Razlika M
in_skala procjene ukupno	Prepostavljene varijanse jednake	46	,112
	Prepostavljene varijanse različite	41,135	,113
			-4,08333
			-4,08333

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	Donji
		Gornji	
in_skala procjene ukupno	Prepostavljene jednake varijanse	2,51991	-9,15565
	Prepostavljene različite varijanse	2,51991	-9,17189

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	95% Intervali povjerenja razlika	Gornji	Donji
		Gornji	
in_skala procjene ukupno	Prepostavljene jednake varijanse		,98898
	Prepostavljene različite varijanse		1,00522

SKALA- MOTIVISANOST UČENIKA - UKUPNO E2-K2 (FIN)

Deskriptivna statistika grupa

E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
fin_skala procjene ukupno eksperimentalna	24	79,8333	11,15763	2,27754
kontrolna	24	83,4167	10,01701	2,04471

Test za nezavisne uzorke

	Levenov test jednakosti varijasni			t-test jednakosti M
	F	p	t	
fin_skala procjene ukupno				
Prepostavljene varijanse	jednake	,002	,964	-1,171
Prepostavljene varijanse	različite			-1,171

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M			
	df	p (dvosmjerni test)	Razlika M	
fin_skala procjene ukupno				
Prepostavljene varijanse	jednake	46	,248	-3,58333
Prepostavljene varijanse	različite	45,475	,248	-3,58333

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	
		Donji	
fin_skala procjene ukupno			
Prepostavljene jednake varijanse	3,06073	-9,74426	
Prepostavljene različite varijanse	3,06073	-9,74618	

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	95% Intervali povjerenja razlika	Gornji	
fin_skala procjene ukupno			
Prepostavljene jednake varijanse	2,57759		
Prepostavljene različite varijanse	2,57951		

SKALA - MOTIVISANOST UČENIKA - UKUPNO E3-K3 (IN)

Deskriptivna statistika grupa

E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
eksperimentalna	26	81,3462	9,83440	1,92868
kontrolna	26	84,8462	7,92309	1,55385

Test za nezavisne uzorke

	Levenov test jednakosti varijasni		t-test jednakosti M
	F	p	t
in_skala procjene ukupno	Pretpostavljene varijanse jednake	,480	,491
	Pretpostavljene varijanse različite		-1,413

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	df	p (dvosmjerni test)	Razlika M
in_skala procjene ukupno	Pretpostavljene varijanse jednake	50	,164
	Pretpostavljene varijanse različite	47,834	,164

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	Donji
		Gornji	
in_skala procjene ukupno	Pretpostavljene jednake varijanse	2,47674	-8,47469
	Pretpostavljene različite varijanse	2,47674	-8,48027

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	95% Intervali povjerenja razlika	Gornji	Donji
		Gornji	
in_skala procjene ukupno	Pretpostavljene jednake varijanse	1,47469	
	Pretpostavljene različite varijanse		1,48027

SKALA - MOTIVISANOST UČENIKA - UKUPNO E3-K3 (IN)

Deskriptivna statistika grupa

E_Kgrupa	N	M	SD	SEM
fin_skala procjene ukupno eksperimentalna	26	80,2692	9,72238	1,90672
kontrolna	26	79,7692	10,63695	2,08608

Test za nezavisne uzorke

	Levenov test jednakosti varijasni		t-test jednakosti M
	F	p	t
fin_skala procjene ukupno	Pretpostavljene varijanse jednake	1,064	,307 ,177
	Pretpostavljene varijanse različite		,177

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	df	p (dvosmjerni test)	Razlika M
fin_skala procjene ukupno	Pretpostavljene varijanse jednake	50	,860 ,50000
	Pretpostavljene varijanse različite	49,601	,860 ,50000

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	SE razlika M	95% Intervali povjerenja razlika	Donji
fin_skala procjene ukupno	Pretpostavljene jednake varijanse	2,82618	-5,17654
	Pretpostavljene različite varijanse	2,82618	-5,17768

Test za nezavisne uzorke

	t-test jednakosti M		
	95% Intervali povjerenja razlika	Gornji	Donji
fin_skala procjene ukupno	Pretpostavljene jednake varijanse		6,17654
	Pretpostavljene različite varijanse		6,17768

UPITNIK ČITALAČKA INTERESOVANJA (5.) E1-K1 (IN)

Sažetak o procesiranim podacima

	Ispitanici					
	Validnih		Nedostajući		Ukupno	
	N	%	N	%	N	%
E_Kgrupa * i_urci5	43	100,0%	0	0,0%	43	100,0%

E_Kgrupa * i_urci5 tabela kontingencije

		i_urci5			Ukupno
		1	2	3	
E_Kgrupa	eksperimentalna	n	6	12	4
		% unutar E_Kgrupa	27,3%	54,5%	18,2%
	kontrolna	n	5	11	5
		% unutar E_Kgrupa	23,8%	52,4%	23,8%
	Ukupno	n	11	23	9
		% unutar E_Kgrupa	25,6%	53,5%	20,9%

Hi-kvadrat test

	Vrijednost	df	p (dvosmjerni test)
Pearsonov Hi-kvadrat	,222 ^a	2	,895
Omjer vjerodostojnosti	,223	2	,895
Linearna povezanost	,187	1	,665
N Validnih Ispitanika	43		

Simetrične mjere

2 nominalne varijable	Koeficijent kontingencije	Vrijednost	p
N Validnih Ispitanika		,072 43	,895

UPITNIK ČITALAČKA INTERESOVANJA (5.) E1-K1 (FIN)

Sažetak o procesiranim podacima

	Ispitanici					
	Validnih		Nedostajući		Ukupno	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
E_Kgrupa * f_urci5	43	100,0%	0	0,0%	43	100,0%

E_Kgrupa * f_urci5 tabela kontingencije

		f_urci5			Ukupno
		1	2	3	
E_Kgrupa	eksperimentalna	n	12	10	0 22
		% unutar E_Kgrupa	54,5%	45,5%	0,0% 100,0%
	kontrolna	n	2	13	6 21
		% unutar E_Kgrupa	9,5%	61,9%	28,6% 100,0%
Ukupno		n		23	6 43
		% unutar E_Kgrupa		53,5%	14,0% 100,0%

Hi-kvadrat test

	Vrijednost	df	p (dvosmjerni test)
Pearsonov Hi-kvadrat	13,518 ^a	2	,001
Omjer vjerodostojnosti	16,612	2	,000
Linearna povezanost	13,202	1	,000
N Validnih Ispitanika	43		

Simetrične mjere

	Vrijednost	p
2 nominalne varijable		
Koeficijent kontingencije	,489	,001
N Validnih Ispitanici	43	

UPITNIK ČITALAČKA INTERESOVANJA (6.) E1-K1 (IN)

Sažetak o procesiranim podacima

	Ispitanici					
	Validnih		Nedostajući		Ukupno	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
E_Kgrupa * i_urci6	43	100,0%	0	0,0%	43	100,0%

E_Kgrupa * i_urci6 tabela kontingencije

		i_urci6			Ukupno	
		1	2	3		
E_Kgrupa	eksperimentalna	n % unutar E_Kgrupa	5 22,7%	4 18,2%	13 59,1%	22 100,0%
	kontrolna	n % unutar E_Kgrupa	5 23,8%	5 23,8%	11 52,4%	21 100,0%
	Ukupno	n % unutar E_Kgrupa	9 20,9%	24 55,8%	43 100,0%	43

Hi-kvadrat test

	Vrijednost	df	p (dvosmjerni test)
Pearsonov Hi-kvadrat	,255 ^a	2	,880
Omjer vjerodostojnosti	,255	2	,880
Linearna povezanost	,093	1	,760
N Validnih Ispitanika	43		

Simetrične mjere

	Koeficijent kontingencije	Vrijednost	p
2 nominalne varijable		,077	,880
N Validnih Ispitanici		43	

UPITNIK ČITALAČKA INTERESOVANJA (6.) E1-K1 (FIN)

Sažetak o procesiranim podacima

	Ispitanici					
	Validnih		Nedostajući		Ukupno	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
E_Kgrupa * f_urci6	43	100,0%	0	0,0%	43	100,0%

E_Kgrupa * f_urci6 tabela kontingencije

		f_urci6			Ukupno
		1	2	3	
E_Kgrupa	eksperimentalna	n	15	5	22
		% unutar E_Kgrupa	68,2%	22,7%	9,1%
	kontrolna	n	5	5	11
		% unutar E_Kgrupa	23,8%	23,8%	52,4%
Ukupno		n		10	13
		% unutar E_Kgrupa		23,3%	30,2%
					43
					100,0%

Hi-kvadrat test

	Vrijednost	df	p (dvosmjerni test)
Pearsonov Hi-kvadrat	11,214 ^a	2	,004
Omjer vjerodostojnosti	12,069	2	,002
Linearna povezanost	10,884	1	,001
N Validnih Ispitanika	43		

Simetrične mjere

	Vrijednost	p
2 nominalne varijable		
N Validnih Ispitanici	,455 43	,004

UPITNIK ČITALAČKA INTERESOVANJA (7.) E1-K1 (IN)

Sažetak o procesiranim podacima

	Ispitanici					
	Validnih		Nedostajući		Ukupno	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
E_Kgrupa * i_urci7	43	100,0%	0	0,0%	43	100,0%

E_Kgrupa * i_urci7 tabela kontingencije

		i_urci7			Ukupno
		1	2	3	
E_Kgrupa	eksperimentalna	n	3	8	11
		% unutar E_Kgrupa	13,6%	36,4%	50,0%
	kontrolna	n	3	8	10
		% unutar E_Kgrupa	14,3%	38,1%	47,6%
Ukupno		n		16	21
		% unutar E_Kgrupa		37,2%	48,8%
					43
					100,0%

Hi-kvadrat test

	Vrijednost	df	p (dvosmjerni test)
Pearsonov Hi-kvadrat	,024 ^a	2	,988
Omjer vjerodostojnosti	,024	2	,988
Linearna povezanost	,019	1	,890
N Validnih Ispitanika	43		

Simetrične mjere

	Vrijednost	p
2 nominalne varijable		
Koeficijent kontingencije	,024	,988
N Validnih Ispitanici	43	

UPITNIK ČITALAČKA INTERESOVANJA (7.) E1-K1 (FIN)

Sažetak o procesiranim podacima

	Ispitanici					
	Validnih		Nedostajući		Ukupno	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
E_Kgrupa * f_urci7	43	100,0%	0	0,0%	43	100,0%

E_Kgrupa * f_urci7 tabela kontingencije

		f_urci7			Ukupno
		1	2	3	
E_Kgrupa	eksperimentalna	n	9	12	1 22
		% unutar E_Kgrupa	40,9%	54,5%	4,5% 100,0%
	kontrolna	n	3	11	7 21
Ukupno		% unutar E_Kgrupa	14,3%	52,4%	33,3% 100,0%
		n		23	8 43
		% unutar E_Kgrupa		53,5%	18,6% 100,0%

Hi-kvadrat test

	Vrijednost	df	p (dvosmjerni test)
Pearsonov Hi-kvadrat	7,524 ^a	2	,023
Omjer vjerodostojnosti	8,222	2	,016
Linearna povezanost	7,059	1	,008
N Validnih Ispitanika	43		

Simetrične mjere

	Vrijednost	p
2 nominalne varijable		
Koeficijent kontingencije	,386	,023
N Validnih Ispitanici	43	

UPITNIK ČITALAČKA INTERESOVANJA (8.) E1-K1 (IN)

Sažetak o procesiranim podacima

	Ispitanici					
	Validnih		Nedostajući		Ukupno	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
E_Kgrupa * i_urci8	43	100,0%	0	0,0%	43	100,0%

E_Kgrupa * i_urci8 tabela kontingencije

		i_urci8			
		1	2	3	4
E_Kgrupa	eksperimentalna	n % unutar E_Kgrupa	3 13,6%	4 18,2%	6 27,3%
	kontrolna	n % unutar E_Kgrupa	4 19,0%	5 23,8%	4 19,0%
	Ukupno	n % unutar E_Kgrupa		9 20,9%	10 23,3%
					17 39,5%

E_Kgrupa * i_urci8 tabela kontingencije

		Ukupno
E_Kgrupa	eksperimentalna	n % unutar E_Kgrupa
	kontrolna	n % unutar E_Kgrupa
	Ukupno	n % unutar E_Kgrupa
		22 100,0%
		21 100,0%

Hi-kvadrat test

	Vrijednost	df	p (dvosmjerni test)
Pearsonov Hi-kvadrat	,690 ^a	3	,876
Omjer vjerodostojnosti	,693	3	,875
Linearna povezanost	,315	1	,575
N Validnih Ispitanika	43		

Simetrične mjere

	Vrijednost	p
2 nominalne varijable	Koeficijent kontingencije	,876
N Validnih Ispitanici		

UPITNIK ČITALAČKA INTERESOVANJA (8.) E1-K1(FIN)

Sažetak o procesiranim podacima

	Ispitanici					
	Validnih		Nedostajući		Ukupno	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
E_Kgrupa * f_urci8	43	100,0%	0	0,0%	43	100,0%

E_Kgrupa * f_urci8 tabela kontingencije

		f_urci8			
		1	2	3	4
E_Kgrupa	eksperimentalna	n	12	3	7
		% unutar E_Kgrupa	54,5%	13,6%	31,8%
	kontrolna	n	3	5	3
		% unutar E_Kgrupa	14,3%	23,8%	14,3%
Ukupno		n		8	10
		% unutar E_Kgrupa		18,6%	23,3%
					23,3%

E_Kgrupa * f_urci8 tabela kontingencije

		Ukupno
E_Kgrupa	eksperimentalna	n
		% unutar E_Kgrupa
E_Kgrupa	kontrolna	n
		% unutar E_Kgrupa
Ukupno		n
		% unutar E_Kgrupa

Hi-kvadrat test

	Vrijednost	df	p (dvosmjerni test)
Pearsonov Hi-kvadrat	17,486 ^a	3	,001
Omjer vjerodostojnosti	21,773	3	,000
Linearna povezanost	10,507	1	,001
N Validnih Ispitanika	43		

Simetrične mjere

	Vrijednost	p
2 nominalne varijable		
N Validnih Ispitanici	,538 43	,001

UPITNIK ČITALAČKA INTERESOVANJA (5.) E2-K2 (IN)

Sažetak o procesiranim podacima

	Ispitanici					
	Validnih		Nedostajući		Ukupno	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
E_Kgrupa * i_urci5	53	100,0%	0	0,0%	53	100,0%

E_Kgrupa * i_urci5 tabela kontingencije

		i_urci5			Ukupno
		1	2	3	
E_Kgrupa	eksperimentalna	n	2	17	8
		% unutar E_Kgrupa	7,4%	63,0%	29,6%
	kontrolna	n	2	17	7
		% unutar E_Kgrupa	7,7%	65,4%	26,9%
	Ukupno	n		34	15
		% unutar E_Kgrupa		64,2%	28,3%

Hi-kvadrat test

	Vrijednost	df	p (dvosmjerni test)
Pearsonov Hi-kvadrat	,048 ^a	2	,976
Omjer vjerodostojnosti	,048	2	,976
Linearna povezanost	,037	1	,848
N Validnih Ispitanika	53		

Simetrične mjere

	Koeficijent kontingencije	Vrijednost	p
2 nominalne varijable		,030	,976
N Validnih Ispitanici		53	

UPITNIK ČITALAČKA INTERESOVANJA (5.) E2-K2 (FIN)

Sažetak o procesiranim podacima

	Ispitanici					
	Validnih		Nedostajući		Ukupno	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
E_Kgrupa * f_urci5	53	100,0%	0	0,0%	53	100,0%

E_Kgrupa * f_urci5 tabela kontingencije

		f_urci5			Ukupno
		1	2	3	
E_Kgrupa	eksperimentalna	n	10	17	0 27
		% unutar E_Kgrupa	37,0%	63,0%	0,0% 100,0%
	kontrolna	n	4	19	3 26
		% unutar E_Kgrupa	15,4%	73,1%	11,5% 100,0%
	Ukupno	n		36	3 53
		% unutar E_Kgrupa		67,9%	5,7% 100,0%

Hi-kvadrat test

	Vrijednost	df	p (dvosmjerni test)
Pearsonov Hi-kvadrat	5,666 ^a	2	,059
Omjer vjerodostojnosti	6,908	2	,032
Linearna povezanost	5,156	1	,023
N Validnih Ispitanika	53		

Simetrične mjere

	Vrijednost	p
2 nominalne varijable		
Koeficijent kontingencije	,311	,059
N Validnih Ispitanici	53	

UPITNIK ČITALAČKA INTERESOVANJA (6.) E2-K2 (IN)

Sažetak o procesiranim podacima

	Ispitanici					
	Validnih		Nedostajući		Ukupno	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
E_Kgrupa * i_urci6	53	100,0%	0	0,0%	53	100,0%

E_Kgrupa * i_urci6 tabela kontingencije

		i_urci6			Ukupno
		1	2	3	
E_Kgrupa	eksperimentalna	n % unutar E_Kgrupa	6 22,2%	4 14,8%	17 63,0%
	kontrolna	n % unutar E_Kgrupa	5 19,2%	5 19,2%	16 61,5%
	Ukupno	n % unutar E_Kgrupa	9 17,0%	33 62,3%	53 100,0%

Hi-kvadrat test

	Vrijednost	df	p (dvosmjerni test)
Pearsonov Hi-kvadrat	,214 ^a	2	,899
Omjer vjerodostojnosti	,214	2	,899
Linearna povezanost	,005	1	,944
N Validnih Ispitanika	53		

Simetrične mjere

	Vrijednost	p
2 nominalne varijable		
Koeficijent kontingencije	,063	,899
N Validnih Ispitanici	53	

UPITNIK ČITALAČKA INTERESOVANJA (6.) E2-K2 (FIN)

Sažetak o procesiranim podacima

	Ispitanici					
	Validnih		Nedostajući		Ukupno	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
E_Kgrupa * f_urci6	53	100,0%	0	0,0%	53	100,0%

E_Kgrupa * f_urci6 tabela kontingencije

		f_urci6			Ukupno
		1	2	3	
E_Kgrupa	eksperimentalna	n	18	2	7
		% unutar E_Kgrupa	66,7%	7,4%	25,9%
	kontrolna	n	3	5	18
		% unutar E_Kgrupa	11,5%	19,2%	69,2%
	Ukupno	n		7	25
		% unutar E_Kgrupa		13,2%	47,2%
					53
					100,0%

Hi-kvadrat test

	Vrijednost	df	p (dvosmjerni test)
Pearsonov Hi-kvadrat	16,827 ^a	2	,000
Omjer vjerodostojnosti	18,206	2	,000
Linearna povezanost	14,603	1	,000
N Validnih Ispitanika	53		

Simetrične mjere

	Vrijednost	p
2 nominalne varijable		
Koeficijent kontingencije	,491	,000
N Validnih Ispitanici	53	

UPITNIK ČITALAČKA INTERESOVANJA (7.) E2-K2 (IN)

Sažetak o procesiranim podacima

	Ispitanici					
	Validnih		Nedostajući		Ukupno	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
E_Kgrupa * i_urci7	53	100,0%	0	0,0%	53	100,0%

E_Kgrupa * i_urci7 tabela kontingencije

		i_urci7			Ukupno
		1	2	3	
E_Kgrupa	eksperimentalna	n	3	11	13
		% unutar E_Kgrupa	11,1%	40,7%	48,1%
	kontrolna	n	3	11	12
		% unutar E_Kgrupa	11,5%	42,3%	46,2%
Ukupno		n		22	25
		% unutar E_Kgrupa		41,5%	47,2%
					53
					100,0%

Hi-kvadrat test

	v	df	p (dvosmjerni test)
Pearsonov Hi-kvadrat	,021 ^a	2	,989
Omjer vjerodostojnosti	,021	2	,989
Linearna povezanost	,017	1	,897
N Validnih Ispitanika	53		

Simetrične mjere

	Koeficijent kontingencije	Vrijednost	p
2 nominalne varijable		,020	,989
N Validnih Ispitanici		53	

UPITNIK ČITALAČKA INTERESOVANJA (7.) E2-K2 (FIN)

Sažetak o procesiranim podacima

	Ispitanici					
	Validnih		Nedostajući		Ukupno	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
E_Kgrupa * f_urci7	53	100,0%	0	0,0%	53	100,0%

E_Kgrupa * f_urci7 tabela kontingencije

		f_urci7			Ukupno
		1	2	3	
E_Kgrupa	eksperimentalna	n	10	14	3
		% unutar E_Kgrupa	37,0%	51,9%	11,1%
	kontrolna	n	2	17	7
		% unutar E_Kgrupa	7,7%	65,4%	26,9%
Ukupno		n		31	10
		% unutar E_Kgrupa		58,5%	18,9%
					53
					100,0%

Hi-kvadrat test

	Vrijednost	df	p (dvosmjerni test)
Pearsonov Hi-kvadrat	7,207 ^a	2	,027
Omjer vjerodostojnosti	7,740	2	,021
Linearna povezanost	6,406	1	,011
N Validnih Ispitanika	53		

Simetrične mjere

	Vrijednost	p
2 nominalne varijable		
Koeficijent kontingencije	,346	,027
N Validnih Ispitanici	53	

UPITNIK ČITALAČKA INTERESOVANJA (8.) E2-K2 (IN)

Sažetak o procesiranim podacima

	Ispitanici					
	Validnih		Nedostajući		Ukupno	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
E_Kgrupa * i_urci8	53	100,0%	0	0,0%	53	100,0%

E_Kgrupa * i_urci8 tabela kontingencije

		i_urci8				
		1	2	3	4	
E_Kgrupa	eksperimentalna	n % unutar E_Kgrupa	6 22,2%	4 14,8%	6 22,2%	11 40,7%
	kontrolna	n % unutar E_Kgrupa	8 30,8%	6 23,1%	2 7,7%	10 38,5%
	Ukupno	n % unutar E_Kgrupa		10 18,9%	8 15,1%	21 39,6%

E_Kgrupa * i_urci8 Crosstabulation

		Ukupno
E_Kgrupa	eksperimentalna	n % unutar E_Kgrupa
	kontrolna	n % unutar E_Kgrupa
Ukupno		n % unutar E_Kgrupa

Hi-kvadrat test

	Vrijednost	df	p (dvosmjerni test)
Pearsonov Hi-kvadrat	2,715 ^a	3	,438
Omjer vjerodostojnosti	2,811	3	,422
Linearna povezanost	,645	1	,422
N Validnih Ispitanika	53		

Simetrične mjere

	Vrijednost	p
2 nominalne varijable	Koeficijent kontingencije	
N Validnih Ispitanici	,221 53	,438

UPITNIK ČITALAČKA INTERESOVANJA (8.) E2-K2 (FIN)

Sažetak o procesiranim podacima

	Ispitanici					
	Validnih		Nedostajući		Ukupno	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
E_Kgrupa * f_urci8	53	100,0%	0	0,0%	53	100,0%

E_Kgrupa * f_urci8 tabela kontingencije

		f_urci8			
		1	2	3	4
E_Kgrupa	eksperimentalna	n % unutar E_Kgrupa	9 33,3%	10 37,0%	7 25,9%
	kontrolna	n % unutar E_Kgrupa	7 26,9%	5 19,2%	5 19,2%
		n % unutar E_Kgrupa		15 34,6%	12 10
	Ukupno			28,3%	22,6%

E_Kgrupa * f_urci8 tabela kontingencije

		Ukupno
E_Kgrupa	eksperimentalna	n % unutar E_Kgrupa
		27 100,0%
	kontrolna	n % unutar E_Kgrupa
		26 100,0%
Ukupno		n % unutar E_Kgrupa

Hi-kvadrat test

	Vrijednost	df	p (dvosmjerni test)
Pearsonov Hi-kvadrat	8,634 ^a	3	,035
Omjer vjerodostojnosti	9,627	3	,022
Linearna povezanost	4,129	1	,042
N Validnih Ispitanika	53		

Simetrične mjere

	Vrijednost	p
2 nominalne varijable N Validnih Ispitanici	Koeficijent kontingencije 53	,374 ,035

UPITNIK ČITALAČKA INTERESOVANJA (5.) E3-K3 (IN)

Sažetak o procesiranim podacima

	Ispitanici					
	Validnih		Nedostajući		Ukupno	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
E_Kgrupa * i_urci5	53	100,0%	0	0,0%	53	100,0%

E_Kgrupa * i_urci5 tabela kontingencije

		i_urci5			Ukupno	
		1	2	3		
E_Kgrupa	eksperimentalna	n	2	13	11	26
		% unutar E_Kgrupa	7,7%	50,0%	42,3%	100,0%
	kontrolna	n	2	16	9	27
Ukupno		% unutar E_Kgrupa	7,4%	59,3%	33,3%	100,0%
		n		29	20	53
		% unutar E_Kgrupa		54,7%	37,7%	100,0%

Hi-kvadrat test

	Vrijednost	df	p (dvosmjerni test)
Pearsonov Hi-kvadrat	,492 ^a	2	,782
Omjer vjerodostojnosti	,492	2	,782
Linearna povezanost	,271	1	,602
N Validnih Ispitanika	53		

Simetrične mjere

	Vrijednost	p
2 nominalne varijable		
Koeficijent kontingencije	,096	,782
N Validnih Ispitanici	53	

UPITNIK ČITALAČKA INTERESOVANJA (5.) E3-K3 (FIN)

Sažetak o procesiranim podacima

	Ispitanici					
	Validnih		Nedostajući		Ukupno	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
E_Kgrupa * f_urci5	53	100,0%	0	0,0%	53	100,0%

E_Kgrupa * f_urci5 tabela kontingencije

		f_urci5			Ukupno
		1	2	3	
E_Kgrupa	eksperimentalna	n	9	17	0 26
		% unutar E_Kgrupa	34,6%	65,4%	0,0% 100,0%
	kontrolna	n	2	15	10 27
Ukupno		% unutar E_Kgrupa	7,4%	55,6%	37,0% 100,0%
		n		32	10 53
		% unutar E_Kgrupa		60,4%	18,9% 100,0%

Hi-kvadrat test

	Vrijednost	df	p (dvosmjerni test)
Pearsonov Hi-kvadrat	14,566 ^a	2	,001
Omjer vjerodostojnosti	18,787	2	,000
Linearna povezanost	13,549	1	,000
N Validnih Ispitanika	53		

Simetrične mjere

	Vrijednost	p
2 nominalne varijable		
Koeficijent kontingencije	,464	,001
N Validnih Ispitanici	53	

UPITNIK ČITALAČKA INTERESOVANJA (6.) E3-K3 (IN)

Sažetak o procesiranim podacima

	Ispitanici					
	Validnih		Nedostajući		Ukupno	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
E_Kgrupa * i_urci6	53	100,0%	0	0,0%	53	100,0%

E_Kgrupa * i_urci6 tabela kontingencije

		i_urci6			Ukupno
		1	2	3	
E_Kgrupa	eksperimentalna	n	2	7	17
		% unutar E_Kgrupa	7,7%	26,9%	65,4%
	kontrolna	n	2	6	19
		% unutar E_Kgrupa	7,4%	22,2%	70,4%
Ukupno		n		13	36
		% unutar E_Kgrupa		24,5%	67,9%
					100,0%
					53

Hi-kvadrat test

	Vrijednost	df	p (dvosmjerni test)
Pearsonov Hi-kvadrat	,169 ^a	2	,919
Omjer vjerodostojnosti	,169	2	,919
Linearna povezanost	,093	1	,761
N Validnih Ispitanika	53		

Simetrične mjere

	Vrijednost	p
2 nominalne varijable		
N Validnih Ispitanici	,056 53	,919

UPITNIK ČITALAČKA INTERESOVANJA (6.) E3-K3 (FIN)

Sažetak o procesiranim podacima

	Ispitanici					
	Validnih		Nedostajući		Ukupno	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
E_Kgrupa * f_urci6	53	100,0%	0	0,0%	53	100,0%

E_Kgrupa * f_urci6 tabela kontingencije

		f_urci6			Ukupno
		1	2	3	
E_Kgrupa	eksperimentalna	n	15	5	26
		% unutar E_Kgrupa	57,7%	19,2%	23,1% 100,0%
		n	4	7	16 27
	kontrolna	% unutar E_Kgrupa	14,8%	25,9%	59,3% 100,0%
		n		12	22 53
		% unutar E_Kgrupa		22,6%	41,5% 100,0%
Ukupno					

Hi-kvadrat test

	Vrijednost	df	p (dvosmjerni test)
Pearsonov Hi-kvadrat	11,232 ^a	2	,004
Omjer vjerodostojnosti	11,815	2	,003
Linearna povezanost	10,544	1	,001
N Validnih Ispitanika	53		

Simetrične mjere

	Vrijednost	p
2 nominalne varijable		
Koeficijent kontingencije	,418	,004
N Validnih Ispitanici	53	

UPITNIK ČITALAČKA INTERESOVANJA (7.) E3-K3 (IN)

Sažetak o procesiranim podacima

	Ispitanici					
	Validnih		Nedostajući		Ukupno	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
E_Kgrupa * i_urci7	53	100,0%	0	0,0%	53	100,0%

E_Kgrupa * i_urci7 tabela kontingencije

		i_urci7			Ukupno
		1	2	3	
E_Kgrupa	eksperimentalna	n	5	9	12
		% unutar E_Kgrupa	19,2%	34,6%	46,2%
	kontrolna	n	5	8	14
		% unutar E_Kgrupa	18,5%	29,6%	51,9%
	Ukupno	n		17	26
		% unutar E_Kgrupa		32,1%	49,1%
					100,0%

Hi-kvadrat test

	Vrijednost	df	p (dvosmjerni test)
Pearsonov Hi-kvadrat	,194 ^a	2	,908
Omjer vjerodostojnosti	,194	2	,908
Linearna povezanost	,091	1	,763
N Validnih Ispitanika	53		

Simetrične mjere

	Vrijednost	p
2 nominalne varijable		
Koeficijent kontingencije	,060	,908
N of Validnih Ispitanici	53	

UPITNIK ČITALAČKA INTERESOVANJA (7.) E3-K3 (FIN)

Sažetak o procesiranim podacima

	Ispitanici					
	Validnih		Nedostajući		Ukupno	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
E_Kgrupa * f_urci7	53	100,0%	0	0,0%	53	100,0%

E_Kgrupa * f_urci7 tabela kontingencije

		f_urci7			Ukupno	
		1	2	3		
E_Kgrupa	eksperimentalna	n % unutar E_Kgrupa	14 53,8%	10 38,5%	2 7,7%	26 100,0%
	kontrolna	n % unutar E_Kgrupa	3 11,1%	13 48,1%	11 40,7%	27 100,0%
	Ukupno	n % unutar E_Kgrupa		23 43,4%	13 24,5%	53 100,0%

Hi-kvadrat test

	Vrijednost	df	p (dvosmjerni test)
Pearsonov Hi-kvadrat	13,726 ^a	2	,001
Omjer vjerodostojnosti	14,956	2	,001
Linearna povezanost	13,319	1	,000
N Validnih Ispitanika	53		

Simetrične mjere

	Vrijednost	p
2 nominalne varijable N of Validnih Ispitanici	Koeficijent kontingencije ,454 53	,001

UPITNIK ČITALAČKA INTERESOVANJA (8.) E3-K3 (IN)

Sažetak o procesiranim podacima

	Ispitanici					
	Validnih		Nedostajući		Ukupno	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
E_Kgrupa * i_urci8	53	100,0%	0	0,0%	53	100,0%

E_Kgrupa * i_urci8 tabela kontingencije

		i_urci8			
		1	2	3	4
E_Kgrupa	eksperimentalna	n % unutar E_Kgrupa	9 34,6%	6 23,1%	3 11,5%
	kontrolna	n % unutar E_Kgrupa	9 33,3%	9 33,3%	3 11,1%
		n % unutar E_Kgrupa		15 22,2%	6 22,2%
	Ukupno			28,3%	11,3%

E_Kgrupa * i_urci8 tabela kontingencije

		Ukupno
E_Kgrupa	eksperimentalna	n % unutar E_Kgrupa
	kontrolna	n % unutar E_Kgrupa
		n % unutar E_Kgrupa
	Ukupno	26 100,0%

Hi-kvadrat test

	Vrijednost	df	p (dvosmjerni test)
Pearsonov Hi-kvadrat	,867 ^a	3	,833
Omjer vjerodostojnosti	,872	3	,832
Linearna povezanost	,242	1	,623
N Validnih Ispitanika	53		

Simetrične mjere

	Vrijednost	p
2 nominalne varijable		
Koeficijent kontingencije	,127	,833
N of Validnih Ispitanici	53	

UPITNIK ČITALAČKA INTERESOVANJA (8.) E3-K3 (FIN)

Sažetak o procesiranim podacima

	Ispitanici					
	Validnih		Nedostajući		Ukupno	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
E_Kgrupa * f_urci8	53	100,0%	0	0,0%	53	100,0%

E_Kgrupa * f_urci8 tabela kontingencije

		f_urci8				
		1	2	3	4	
E_Kgrupa	eksperimentalna	n	8	9	9	0
		% unutar E_Kgrupa	30,8%	34,6%	34,6%	0,0%
	kontrolna	n	6	9	7	5
		% unutar E_Kgrupa	22,2%	33,3%	25,9%	18,5%
Ukupno		n		18	16	5
		% unutar E_Kgrupa		34,0%	30,2%	9,4%

E_Kgrupa * f_urci8 Crosstabulation

		Ukupno
E_Kgrupa	eksperimentalna	n
		% unutar E_Kgrupa
	kontrolna	n
		% unutar E_Kgrupa
Ukupno		n
		% unutar E_Kgrupa

Hi-kvadrat test

	Vrijednost	df	p (dvosmjerni test)
Pearsonov Hi-kvadrat	5,519 ^a	3	,138
Omjer vjerodostojnosti	7,450	3	,059
Linearna povezanost	1,983	1	,159
N Validnih Ispitanika	53		

Simetrične mjere

	Vrijednost	p
2 nominalne varijable	Koeficijent kontingencije	
N Validnih Ispitanici	,307	,138
	53	

BIOGRAFIJA

Mira Laketić (rođ. Miljić) rođena je 18.04.1972. godine u Vlatkovićima, SO Kneževo, RS, Bosna i Hercegovina. Osnovnu školu završila je u Imljanima (područje Kneževa), a srednju školu u Banjoj Luci. Studije za sticanje visokog obrazovanja završila je na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Banjoj Luci 09.06.2004. godine stekavši stručni naziv profesor razredne nastave. Na istom fakultetu završila je postdiplomske magistarske studije pedagogije odbranivši rad pod nazivom „Didaktičko-metodičke specifičnosti individualizovane razredne nastave književnost“ pod mentorstvom prof.dr. Mile Ilića, stekavši naučni stepen magistar pedagogije–Individualizacija i inkluzija u obrazovanju.

Od 2004. godine radi kao profesora razredne nastave u OŠ „Ivo Andrić“ u Banjoj Luci.

Bila je aktivni učesnik brojnih seminara i savjetovanja.

Iz područja prijavljene teme doktorske disertacije objavila je naučnoistraživake rade:

- 1) Laketić, M. (2006). Individualizacija nastavnog rada na književnom tekstu u razrednoj nastavi primjenom nastavnih listića; Zbornik radova Individualizacija i inkluzija u obrazovanju. Sarajevo: CES.
- 2) Laketić, M. (2008). Didaktičko-metodičke specifičnosti individualizovane razredne nastave književnosti. Zbornik radova Individualizacija i inkluzija u obrazovanju, Sarajevo: CES.
- 3) Laketić, M. (2013). Modeli individualizovane razredne nastave književnosti. Zenica: Didaktički putokazi
- 4) Laketić, M. (2019). Uticaj individualizovane nastve na kreativno čitanje učenika. Banja Luka: Naša škola

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ПОДАЦИ О АУТОРУ ОДБРАЊЕНЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Име и презиме аутора дисертације: Мира Лакетић

Датум, мјесто и држава рођења аутора: 18.04.1972. године, Кнежево, БиХ

Назив завршеног факултета/Академије аутора и година дипломирања:
Филозофски факултет Универзитета у Бањој Луци, 2004. године

Датум одбране мастер / магистарског рада аутора: 22.04.2008. године

Наслов мастер / магистарског рада аутора: Дидактичко-методичке специфичности индивидуализоване разредне наставе књижевности

Академска титула коју је аутор стекао одбраном мастер / магистарског рада:
Магистар педагогије (индивидуализација и инклузија у образовању)

Академска титула коју је аутор стекао одбраном докторске дисертације: Доктор педагогских наука

Назив факултета/Академије на коме је докторска дисертација одбранјена:
Филозофски факултет Универзитета у Бањој Луци

Назив докторске дисертације и датум одбране: Васпитно-образовни ефекти анализе књижевног лика у индивидуализованој разредној настави књижевности,
26.06.2020. године.

Научна област дисертације према CERIF шифрарнику: Научна област: Друштвене науке. Класификациони ознака S270 –Педагогија и дидактика

Имена ментора и чланова комисије за одбрану докторске дисертације:

1. Др Миле Илић, редовни професор за у же научне области Општа педагогија, Дидактика и Методика разредне наставе, Филозофски факултет Универзитета у Бањој Луци, предсједник,
2. Доц. др Јиљана Јерковић, доцент за у же научну област Дидактика, Филозофски факултет Универзитета у Бањој Луци, члан и
3. Др Вера Радовић, ванредни професор у научној области Дидактика, Учитељски факултет Универзитета у Београду, члан

У Бањој Луци, 15.05.2020. године

Проф. др Срђан Душанић

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ФАКУЛТЕТ: ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

РЕПУБЛИКА СРБСКА
 УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
 ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
 БАЊА ЛУЦА
 09/633
 4.05.2020.

ИЗВЈЕШТАЈ

о оцјени урађене докторске дисертације

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Наставно-научно Вијеће Филозофског факултета у Бањој Луци је на сједници одржаној 11.03.2020. године предложило Комисију (Одлука бр. 07/3.490-19/20), за оцјену докторске дисертације *Васпитно-образовни ефекти анализе књижевног лика у индивидуализованој разредној настави књижевности* кандидаткиње мр Мире Лакетић, у сљедећем саставу:

- a) Др Миле Илић, редовни професор за уже научне области Општа педагогија, Дидактика и Методика разредне наставе, Филозофски факултет Универзитета у Бањој Луци, предсједник,
- b) Доц. Др Љиљана Јерковић доцент за ужу научну област Дидактика Филозофски факултет Универзитета у Бањој Луци, члан и
- c) Др Вера Радовић, ванредни професор у научној области Дидактика, Учителјски факултет Универзитета у Београду, члан.

- 1) Навести датум и орган који је именовао комисију;
- 2) Навести састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, научно-наставног звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање и назива универзитета/факултета/института на којем је члан комисије запослен.

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1. Име (име једног родитеља) и презиме кандидата: Мира (Дане) Лакетић
2. Датум, општина и држава рођења: 18.04.1972. године, Кнежево, БиХ
3. Назив завршеног факултета, студијски програм и година дипломирања: Филозофски факултет Универзитета у Бањој Луци, Учитељски студиј, 2004.године

4. Назив универзитета и факултета и назив студијског програма академских студија II циклуса, односно послиједипломских магистарских студија и стечено стручно/научно звање: Магистарски студиј: Филозофски факултет Универзитета у Бањој Луци, Студијски програм Педагогије, магистар педагогије-Индивидуализација и инклузија у образовању

5. Факултет, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране магистарског рада: Филозофски факултет, Дидактичко-методичке специфичности индивидуализоване разредне наставе књижевности, Методика разредне наставе, 22.04.2008. године

6. Није било уписа на докторске студије, кандидаткиња је Магистар (стари програм) и пријавила је тему докторске дисертације на студијском програму педагогије: 2013. године

Кандидаткиња је из подручја пријављене теме докторске дисертације објавила научноистраживачке радове:

1) **Лакетић, М.** (2006). Индивидуализација наставног рада на књижевном тексту у разредној настави примјеном наставних листића; Зборник радова Индивидуализација и инклузија у образовању, Сарајево; ЦЕС.

2) **Лакетић, М.** (2008). Дидактичко-методичке специфичности индивидуализоване разредне наставе књижевности. Зборник радова Индивидуализација и инклузија у образовању, Сарајево; ЦЕС.

3) **Лакетић, М.** (2013). Модели индивидуализоване разредне наставе књижевности. Зеница: Дидактички путокази

4) **Лакетић, М.** (2019). Утицај индивидуализоване наставе на креативно читање ученика. Бања Лука: Наша школа

1) Име, име једног родитеља, презиме;

2) Датум рођења, општина, држава;

3) Назив универзитета и факултета и назив студијског програма академских студија II циклуса, односно послиједипломских магистарских студија и стечено стручно/научно звање;

4) Факултет, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране магистарског рада;

5) Научна област из које је стечено научно звање магистра наука/академско звање мастера;

6) Година уписа на докторске студије и назив студијског програма.

III УВОДНИ ДИО ОЦЈЕНЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација мр Мире Лакетић под насловом *Васпитно-образовни ефекти анализе књижевног лика у индивидуализованој разредној настави књижевности* одобрена је Одлуком Сената на сједници одржаној 16.01.2014. године (Одлука Сената бр. 02/04-3.4562-40/13). Докторска дисертација има укупно 410 страна. Структуру дисертације чине следећа кључна поглавља:

1. Увод (10–12),
2. Појмовна одређења и општа полазишта (13–23),
3. Методичка структура анализе књижевног лика у разредној настави (24–26),
4. Дидактичко-методичке основе анализе књижевног лика у варијантама система индивидуализоване наставе (27–44).
5. Осврт на претходна тангентна истраживања (45–50).
6. Методолошки концепт утврђивања васпитно-образовних ефеката анализе књижевног лика у разредној настави књижевност (51–86)
7. Резултати експерименталног истраживања (87–136),
8. Закључци (137–148),
9. Литература (149–153) и
10. Прилози (154–410).

Већи број поглавља садржи и по неколико потпоглавља.

У Уводу кандидаткиња је изнијела научне разлоге за настанак докторске дисертације и најавила експликацију модела индивидуализоване разредне наставе књижевности (примјеном наставних листића, наставе различитих нивоа сложености и интерактивне наставе различитих нивоа сложености) који могу бити стимулативан дидактичко-методички оквир за остваривање васпитно-образовних ефеката у анализи књижевног лика на млађем школском узрасту ученика.

Поглавље докторске дисертације *Појмовна одређења и општа полазишта* састоји се из следећих пет потпоглавља: Појмовна одређења индивидуализоване наставе, Историјски преглед настанка и развоја индивидуализоване наставе, Индивидуализована паредна настава књижевности, Васпитно-образовни ефекти и Књижевни лик.

У претходно наведеним поглављима, кандидаткиња је дала цјеловита одређења појмова: индивидуализована настава, књижевни лик, а критички је размотрila и

остале тангентне појмове. Сагледала је зачетак и развој индивидуализоване наставе.

Поглавље *Методичка структура анализе књижевног лика у разредној настави књижевности* односи се на планирање, припремања, реализацију, интерпретацију и рецепцију књижевног лика у индивидуализованој разредној настави књижевности, те на евалуацију токова и ефеката индивидуализоване разредне наставе.

У поглављу *Дидактичко-методичке основе анализе књижевног лика у варијантама система индивидуализоване наставе*, поред општих дидактичко-методичких основа ових модела, експлициране су дидактичко-методичке основе анализе књижевног лика у разредној настави књижевности индивидуализованој примјеном наставних листића, наставе различитих нивоа сложености и интерактивне наставе различитих нивоа сложености. У оквирима дидактичко-методичких основа анализе књижевног лика у наведеним моделима иднивидуализоване разредне наставе књижевности расвјетљаване су позиције и активности ученика, а свакако и нове функције и задаци учитеља у планирању, припремању, реализацији и вредновању активности ученика.

У поглављу *Осврт на претходна тангентна истраживања* дат је преглед и критички осврт на резултате репрезентативних истраживања тематски тангентних варијанти система индивидуализоване наставе.

У поглављу *Методолошки концепт утврђивања васпитно-образовних ефеката анализе књижевног лика у индивидуализованој разредној настави књижевности* приказана је специфична методологија теоријског проучавања индивидуализоване наставе и емпиријског истраживања њених васпитно-образовних ефеката. Поменуто поглавље садржи стандардне методолошке елементе сагледане у посебним поднасловима: Проблем и предмет истраживања, Значај истраживања, Циљ и задаци истраживања, Варијабле у истраживању, Хипотезе истраживања, Методе истраживања, Истраживачке технике, Инструменти истраживања, Популација и узорак истраживања, Организација и ток истраживања.

Резултати експерименталног истраживања анализирани су у оквиру три кључна поглавља у којима су детаљно и аргументовано приказани и са 32 табеле и шест графикона илустровани, те критички интерпретирани, резултати истраживања васпитно-образовних ефеката анализе књижевног лика у индивидуализованој разредној настави књижевности. Прво су приказани и анализирани образовни ефекти анализе књижевног лика у моделима индивидуализоване разредне наставе књижевности (наставе индивидуализованом примјеном наставних листићима, наставе

различитих нивоа сложености и интерактивне настави различитих нивоа сложености) у брзина читања, разумијевању прочитаног текста, писменом изражавању, анализи књижевног лика, вербалној креативности ученика, те критичком и кретивном читању ученика, а затим и васпитни ефекти анализе књижевног лика у истим моделима индивидуализоване наставе: морална развијеност ученика, мотивисаност ученика у настави књижевности и развијеност читалачких интересовања ученика.

У *Закључцима* кандидаткиња је извршила рекапитулацију налаза теоријског проучавања и експериментално-методичког истраживања васпитних-образовних ефеката анализе књижевног лика у моделима индивидуализоване разредне наставе књижевности. Идентификовани су могући изазови наставника у таквој настави. Експлициране су андрагошко-дидактичке импликације резултата истраживања и истакнути аспекти за даља научна истраживања.

Претпосљедње поглавље *Литература* садржи релевантну литературу која је кориштена при изради дисертације. У списку се налази око 100 цитираних референци.

Прилоги докторској дисертацији односе се на кориштене истраживачке инструменте, моделе писаних припрема за анализу књижевног лика у иновативним моделима индивидуализоване наставе (експериментални фактор), и статистичке показатеље преузете из статистичког програма SPSS.

- 1) Наслов докторске дисертације;
- 2) Вријеме и орган који је прихватио тему докторске дисертације
- 3) Садржај докторске дисертације са страничењем;
- 4) Истаки основне податке о докторској дисертацији: обим, број табела, слика, шема, графика, број цитиране литературе и навести поглавља.

IV УВОД И ПРЕГЛЕД ЛИТЕРАТУРЕ

У дидактичко-методичкој литератури до сад није довољно расвијетљена анализа књижевног лика у разредној настави књижевности, а није ни истражиавана у настави индивидуализованој наставним листићима у настави различитих нивоа сложености и интерактивној настави различитих нивоа сложености.

Проблем овог истраживања био је експериментално утврђивање васпитно-образовних ефеката анализе књижевног лика у индивидуализованој разредној настави књижевности.

Предмет експерименталног истраживања био је провјеравање могућности и васпитно-образовних ефеката анализе књижевног лика у моделима система индивидуализоване разредне наставе књижевности.

Циљ истраживања био је експериментално утврђивање васпитно-образовних

ефеката анализе књижевног лика у индивидуализованој разредној настави књижевности примјеном наставних листића (НЛ), у настави различитих нивоа сложености (НРНС) и у интерактивној настави различитих нивоа сложености (ИНРНС) у односу на анализу књижевног лика у традиционалној (убичајеној) неиндивидуализованој разредној настави књижевности.

Комплементарно циљу истраживања постављена је главна хипотеза :Претпостављамо да се у анализи књижевног лика у моделима индивидуализоване разредне наставе књижевности (наставе индивидуализоване примјеном наставних листића-НЛ, наставе различитих нивоа сложености-НРНС и интерактивне наставе различитих нивоа сложености-ИНРНС), постижу у просјеку статистички значајно већи васпитно-образовни ефекти, него у анализи књижевног лика у неиндивидуализованој (традиционалној) настави.

Аналогно задацима истраживања, главна хипотеза операционализована је у десет подхипотеза, које су гласиле:

1. Вјерујемо да ће ученици експерименталних група у анализи књижевног лика у моделима индивидуализоване разредне наставе (Е1-настава индивидуализована примјеном наставних листића, Е2-настава различитих нивоа сложености и Е3-интерактивна настава различитих нивоа сложености) постићи у просјеку статистички значајно боље резултате у брзини читања у себи у односу на ученике контролних група у којим је реализована анализа књижевног лика у убичајеној (традиционалној) настави.
2. Очекујемо да ће ученици експерименталних група у анализи књижевног лика у моделима индивидуализоване разредне наставе (настава индивидуализована примјеном наставних листића, настава различитих нивоа сложености и интерактивна настава различитих нивоа сложености) у просјеку постићи већи успех у разумијевању прочитаног текста, него у анализи књижевног лика у неиндивидуализованој (традиционалној) настави.
3. Претпостављамо да ће се у анализи књижевног лика у моделима индивидуализоване разредне наставе (настава индивидуализована примјеном наставних листића, настава различитих нивоа сложености и интерактивна настава различитих нивоа сложености) постићи у просјеку статистички значајно већи успех у писменом изражавању ученика него у анализи књижевног лика у убичајеној (неидивидуализованој) разредној настави књижевности.
4. Вјерујемо да ће примјена модела индивидуализоване разредне наставе (настава

индивидуализована примјеном наставних листића, настава различитих нивоа сложености и интерактивна настава различитих нивоа сложености) допринијети статистички значајном повећању просјечног успеха ученика у анализи књижевног лика него у неиндивидуализованој (убичајеној) настави која је реализована у контролним групама ученика.

5. Очекујемо да ће се у анализи књижевног лика у моделима индивидуализоване разредне наставе (настава индивидуализована примјеном наставних листића, настава различитих нивоа сложености и интерактивна настава различитих нивоа сложености) постићи у просјеку статистички значајно већи резултати у вербалној креативности ученика, него у анализи књижевног лика у неиндивидуализованој (традиционалној) разредној настави књижевности.

6. Претпостављамо да ће се у анализи књижевног лика у моделима индивидуализоване разредне наставе (настава индивидуализована примјеном наставних листића, настава различитих нивоа сложености и интерактивна настава различитих нивоа сложености) у просјеку постићи статистички значајно већи резултати у критичком читању у односу на анализу књижевног лика у традиционалној настави која је реализована у контролним групама ученика.

7. Очекујемо да ће ученици експерименталних група у анализи књижевног лика у моделима индивидуализоване разредне наставе (настава индивидуализована примјеном наставних листића, настава различитих нивоа сложености и интерактивна настава различитих нивоа сложености) остварити у просјеку статистички значајно веће резултате у креативном читању, него ученици контролних група у анализи књижевног лика у традиционалној настави.

8. Вјерујемо да ће у анализи књижевног лика у моделима индивидуализоване разредне наставе (настава индивидуализована примјеном наставних листића, настава различитих нивоа сложености и интерактивна настава различитих нивоа сложености) ученици експерименталних група остварити у просјеку статистички значајно већи успех у

- а) одређивању карактера личности,
 - б) разумијевању значења моралних појмова и
 - ц) у процењивању својих и туђих моралних поступака у социјалним ситуацијама,
- у односу на ученике контролних група које су анализирале књижевни лик у неиндивидуализованој (традиционалној) разредној настави књижевности.

9. Очекујемо да ће се у експерименталним групама ученика у којима је

анализиран књижевни лик у моделима индивидуализоване разредне наставе (настава индивидуализована примјеном наставних листића, настава различитих нивоа сложености и интерактивна настава различитих нивоа сложености) постићи у просјеку статистички значајно већа мотивисаност ученика, него у анализи књижевног лица у неиндивидуализованој (традиционалној) настави.

10. Претпостављамо да се у анализи књижевног лица у моделима индивидуализоване разредне наставе (настава индивидуализована примјеном наставних листића, настава различитих нивоа сложености и интерактивна настава различитих нивоа сложености) постиже у просјеку статистички значајно већа рзвијеност читалачких интересовања ученика, него у анализи књижевног лица у традиционалној (неиндивидуализованој) разредној настави.

Идеја о индивидуализацији наствног процеса датира још из доба Квинтилијана, који психолошке основе види у природним способностима дјетета, те да настава не може бити иста за сву дјецу. Потребе за индивидуализацијом наставе нарочито је истакнута у XIX вијеку као реакција на критику постојеће организације фронталне наставе. Варијанте индивидуализоване наставе, које подразумијевају дјелимичну индивидуализацију, на нашим просторима и у свијету проучаване су од тада у већој мјери.

Један од првих покушаја индивидуализације наставе у виду плана за прилагођавање наставе индивидуалним разликама ученика начинио је 1894. Серч (W. Search) у граду Гуебло, држава Колорадо (САД). Серч је пренио принцип индивидуализације са васпитног на подручје наставе. Тада систем наставе познат је као „Гуебло-план,, (Илић, 1998, стр. 7).

Други покушај индивидуализације наставе у САД начинио је Фредерик Барка (Ф. Бурк) који је свој систем индивидуализације наставе разрадио у државној Учитељској школи у Сан Франциску. Ученици Барка били су Хелен Паркхерст (Х. Паркхурст) у Далтону и др Царлетон Waschburne (Вошберн) у Виннетку, који су касније разрадили свој систем индивидуализоване наставе. Хелен Паркхерст је у неподјељеној школи у граду Далтону развила лабораторијски систем индивидуализације наставе познат под називом „Далтон план.“ Далтон – план представља почетак разраде система индивидуално планиране наставе. Допринос у ширењу идеје као и модификацији индивидуализоване наставе дали су : Ђуј, Колингз и Килпатрик-Пројект метод, Роберт Дотран, „Школа Франеа“ Салатина Френеа.

Веома је важно нагласити научно утемељивање и експерименталну

валоризацију варијанти система индивидуализоване наставе. 1. наставе различитих нивоа сложености (Илић, 1998) и 2. интерактивне наставе различитих нивоа сложености (Илић, 1999). Аутор је пошао од хипотезе да ће се под утицајем теоријски засноване наставе различитих нивоа сложености постизати статистички значајно бољи педагошки ефекти у раду на књижевном тексту у настави материјег језика него у традиционалној настави. Резултати овог истраживања показали су ефикасност диференцирања задатака по нивоима сложености и осталих компоненти наставног процеса, у односу на уобичајен наставни рад у настави књижевности.

Значајне образовне ефекте учења на три нивоа сложености показало је и истраживање Х. Муминовића (2000). У овом вијеку можемо издвојити научно заснивање и експерименталну верификацију инклузивне наставе (Пlić, 2012). Допринос развоју индивидуализоване наставе у новије вријеме на нашим просторима и у региону дали су слједећи аутори: Баковљев, 1982; Вилотијевић, М. и Вилотијевић, Н., 2016; Ђорђевић, Ј. 1997; Ђорђевић, Б. 1995; Ђукић, 2003; Ерцег, 1996; Јерковић, 2018; Квашчев (1971,1976, 1977, 1980a,1980б); Мандић, 1987; Миоч, 1996; Марковац, 1970; Мужић, 1968; Муратбеговић 1968; Шпановић, 2013; и други.

Имајући у виду наведена истраживања, кандидаткиња се одлучила (уз договор са ментором) да емпириски провјери васпитно-образовну ефикасност анализе књижевног лика у индивидуализованој разредној настави књижевности. Врло важно је било настојање кандидаткиње да се теоријски образложи и експериментално верификују васпитно-образовни ефекти анализе књижевног лика у индивидуализованим моделима разредне наставе књижевности примјеном натавних листића, наставе различитих ниво сложености и интерактивне наставе различитих нивоа сложености, у једном наставном амбијенту у којем се ученик прихвата као аутентични индивидуалитет (којем је омогућен развој свих његових потенцијала до личних максимума).

Добијени резултати анализе књижевног лика у примјењеним моделима индивидуализоване разредне наставе упућују на потребе чешће и масовније примјене и перспективе даљег истраживања анализе књижевног лика и у другим наставним системима.

- 1) Укратко истаћи разлог због којих су истраживања предузета и представити проблем, предмет, циљеве и хипотезе;
- 2) На основу прегледа литературе сажето приказати резултате претходних истраживања у вези проблема који је истраживан (водити рачуна да обухвата најновија и најзначајнија сазнања из те области код нас и у свијету);
- 3) Навести допринос тезе у рјешавању изучаваног предмета истраживања;
- 4) Навести очекиване научне и прагматичне доприносе дисертације.

В МАТЕРИЈАЛ И МЕТОД РАДА

Примјерено предмету истраживања у овом експерименталном истраживању примијењене су адекватне научноистраживачке методе, а то су: метода теоријске анализе и синтезе, експериментална метода - експеримент са паралелним групама и сервеј истраживачка метода. Сажето су приказане и образложене кориштене научноистраживачке методе.

a) Метода теоријске анализе и синтезе – кориштена је у упознавању, селекцији и синтези тематски релевантних елемената дидактичких основа индивидуализоване наставе, као и приликом заснивања методологије истраживања, интерпретације и анализе, те уопштавања резултата експерименталног истраживања.

б) Експеримент са паралелним групама – Овим типом експеримента настоје се превазићи недостаци експеримента с једном групом. Њиме се омогућава праћење дјеловања (утицаја) више различитих фактора на више група јединица испитивања.

Дидактичко-методички експеримент у овој дисертацији реализован је кроз следеће међусобно повезане етапе: 1. иницијално испитивање зависних варијабли, 2. уједначавање експерименталних (E1, E2 и E3) и контролних (K1, K2 и K3) група ученика, 3. планирање, припремање и реализација анализе књижевног лика у моделима индивидуализоване разредне наставе (наставе индивидуализоване примјеном наставних листића, НРНС и ИНРНС), 4. финално испитивање зависних варијабли и 5. Квантитативна и квалитативна евалуација васпитно – образовних ефеката индивидуализоване наставе.

У контролној групи ученика реализована је настава са обиљежјима претежно традиционалног (неиндивидуализованог) усвајања истих програмских садржаја, тј. истих књижевних текстова, као и у експерименталним одјељењима. Такво претежно недиференцирано учење стимулисано је комплементарним предавачко-приказивачким поучавањем.

Сервеј истраживачки метод је кориштен у иницијалном и финалном испитивању ефеката васпитно-образовног процеса индивидуализоване разредне наставе, Овај метод, као вид теренског истраживања, био је погодан да се уз помоћ одређених инструмената прикупе подаци о образовно-васпитним постигнућима ученика након реализације овог експеримента. Тиме је омогућена анализа истраживачких налаза. Аналогно врсти истраживања које је и квантитативно и квалитативно, као и методама истраживања, примијењене су следеће истраживачке технике: 1. Тестирање, 2. Скалирање и 3. Анкетирања.

У овом експерименталном истраживању кориштени су следећи истраживачки инструменти:

1. Тест брзине читања у себи (ТБЧуС) -форма А и Б
2. Тест разумјевања прочитаног (ТРП) -форма А и Б
3. Тест писменог изражавања (ПИ) -форма А и Б
4. Тест о анализи књижевног лика (ТАЛ) - форма А,Б
5. Тест вербалне креативности (ТВК)-форма А и Б
6. Тест критичког читања (ТКЧЧ) – фирма А и Б
7. Тест креативног читања (ТКЧ) -форма А и Б,
8. Тест моралне развијености (познавање значења моралних појмова, карактери, суђење у социјалним ситуацијама и ситуациони тест) - форма А и Б,
9. Скала процјене за испитивање ставова ученика о мотивацији ученика у настави књижевности
10. Упитник о развијености читалачких интересовања,

Неки од стандардизованих инструмената су преузети, а већину је кандидаткиња самостално креирала (или уз помоћ ментора) и баждарила. Наведене методе, технике и инструменти истраживања су адекватно тематски одабране и методолошки прикладно примијењиване у овом квантитативно-квалитативном емпиријески-експерименталном истраживању.

Узорак истраживања су чинили ученици шест одјељења петог разреда основне школе, школске 2014/2015. године. Изабран је намјеран узорак кога је чинило 155 ученика из популације ученика петог разреда на бањалучкој регији. Од шест одјељења петог разреда одабрана су три експериментална и три контролна одјељења. Три експериментална и једно контролно одјељења чинили су ученици ЈУОШ „, Иво Андрић“ у Бањој Луци, а два контролна одјељења ученици ЈУОШ „Г. Стојков Раковски“ такође у Бањој Луци. У три експериментална одјељења било је укупно 78 ученика (Е1-25 ученика, Е2-27 ученика и Е3- 26 ученика) а у три контролни одјељења узорак су чинила 77 ученика (К1-24 ученика, К2- 26 ученика и К3- 27 ученика).

У квантитативном дијелу истраживања примењени су статистички поступци и то: *једнофакторска анализа варијансе поновљених мјерења* (ANOVA) и *једнофакторска анализа коваријансе* (ANCOVA). Осим поменутих, у истраживању су кориштени и други статистички поступци и процедуре:

- а) рачунање мјера централне тенденције (аритметичка средина),
- б) рачунање мјера стандардног одступања (стандардна девијација),

- в) Хи-квадрат тест и тестирање значајности разлика аритметичких средина (t -омјер).

За потребе статистичке обраде и приказивање резултата истраживања кориштен је статистички програм SPSS 20.0 for Windows. Статистичка обрада података истраживања је научно-методолошки адекватна.

- 1) Објаснити материјал који је обрађиван, критеријуме који су узети у обзор за избор материјала;
- 2) Дати кратак увид у примијењени метод истраживања при чему је важно оцијенити сљедеће:
 1. Да ли су примијењене методе истраживања адекватне, довољно тачне и савремене, имајући у виду достигнућа на том пољу у свјетским нивоима;
 2. Да ли је дошло до промјене у односу на план истраживања који је дат приликом пријаве докторске тезе, ако јесте зашто;
 3. Да ли испитивани параметри дају довољно елемената или је требало испитивати још неке, за поуздано истраживање;
 4. Да ли је статистичка обрада података адекватна.

VI РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ИСТРАЖИВАЊА

Проучавањем савремене и тематски релевантне педагошко-психолошке и дидактичко-методичке литературе кандидаткиња је настојала цјеловитије теоријски расвјетлити и експериментално верификовати васпитно-образовне ефекте анализе књижевног лика у индивидуализованој разредној настави књижевности.

Након операционализације дидактичко-методичких основа индивидуализоване наставе експериментално су верификовани васпитно-образовни ефекти анализе књижевног лика у модела индивидуализоване разредне наставе (E1-настава индивидуализована примјеном наставних листића, E2-настава различитих нивоа сложености и E3-интерактивна настава различитих нивоа сложености). Послије једногодишње примјене експерименталног програма, ученици експерименталних (E1,E2 и E3) група су постигли претежно статистички значајно боље резултате у односу на сопствено иницијално стање и ученике са којима је извођена уобичајена (традиционална, неиндивидуализована) настава, чиме су потврђене скоро све пдхипотеза.

Према подацима анализе разлика просјечних вриједности брзине читања у себи утврђено је да су ученици експерименталних (E1,E2 и E3) групе остварили статистички значајну разлику, у односу на контролне (K1, K2 и K3) групе (E1 група: $M = 51,83$ $SD = 10,93$; K1 група: $M = 37,48$ $SD = 7,56$; $t = 5,18$); E2 група: $M = 14,89$ $SD = 7,12$; K2 група: $M = 5,80$ $SD = 3,40$; $t = 5,64$; E3 група: $M = 13,38$ $SD = 8,92$; K3 група: $M = 5,86$ $SD = 5,07$; $t = 3,74$); сва три t -омјера значајан су на нивоу 0,01. Према тим показатељима прва подхипотеза је потврђена у потпуности.

На основу показатеља анализе разлика просјечних вриједности постигнућа на

тесту разумијевању прочитаног текста анализа књижевног лика у индивидуализованој настави даје статистички значајно веће резултате. Разлика средњих вриједности поменутих група на финалном испитивању је статистички значајна у корист експерименталних група (Е1 група: $M = 18,29$ $SD = 2,58$; К1 група: $M = 12,17$ $SD = 3,10$; $t = 7,64$; Е2 група: $M = 16,28$ $SD = 2,85$; К2 група: $M = 11,96$ $SD = 4,29$; $t = 4,20$; Е3 група: $M = 17,88$ $SD = 3,56$; К3 група: $M = 11,04$ $SD = 3,19$; $t = 7,37$; Сва три t -омјера значајна су на нивоу 0,01) и тиме је у потпуности потврђена друга подхипотеза.

Под утицајем анализе књижевног лика у индивидуализованој разредној настави књижевности (примјеном наставних листића, наставе различитих нивоа сложености и интерактивне наставе различитих нивоа сложености) експерименталне групе (Е1, Е2 и Е3) су статистички значајно напредовале у писменом изражавању у односу на ученике контролних група на финалном мјерењу (Е1 група: $M = 4,41$ $SD = 0,66$; К1 група: $M = 3,76$ $SD = 0,76$ $t = 2,95$ ниво значајност 0,01; Е2 група: $M = 4,48$ $SD = 0,64$; К2 група: $M = 3,50$ $SD = 1,33$ $t = 3,43$ ниво значајности 0,01; Е3 група: $M = 4,71$ $SD = 0,46$; К3 група: $M = 3,52$ $SD = 1,04$ $t = 5,10$ ниво значајности 0,01), чиме је потврђена трећа подхипотеза.

Ученици експерименталне групе (Е1) и контролне групе (К1) на иницијалном мјерењу у оквиру анализе књижевног лика остварили у просјеку слична постигнућа и разлика између њих није била статистички значајна. Међутим, на финалном мјерењу под утицајем експерименталног фактора експериментална (Е1) група је остварила статистички значајну напредак на тесту анализе књижевног лика, у односу на контролну (К1) групу (Е1 група $M = 34,42$ $SD = 5,71$; К1 група $M = 20,16$ $SD = 6,03$; $t = 7,57$, $p = 0,01$). Ученици друге експерименталне групе (Е2) и друге контролне групе (К2) на иницијалном мјерењу у оквиру анализе књижевног лика такође су остварили у просјеку врло слична постигнућа и разлика није статистички значајна. На финалном испитивању, евидентно је да су ученици друге експерименталне групе под утицајем експерименталног фактора, настава различитих нивоа сложености остварили статистички заначајан напредак у односу на контролну групу која је анализу књижевног лика реализовала на уобичајен (традиционални) начин, (Е2 група $M = 30,6$ $SD = 6,46$; К2 група $M = 18,39$ $SD = 5,57$; $t = 6,67$, ниво значајности 0,01), што је потврдило четврту подхипотезу.

Статистички показатељи упућују на то да се у анализи књижевног лика у моделима индивидуализоване разредне наставе, (наставни листићи, настава различитих

нивоа сложености и интерактивна настава различитих нивоа сложености) постижу бољи резултати ученика на тесту вербалне креативности него у традиционалној, неиндивидуализованој настави. Након финалног испитивања постигнућа ученика на тесту вербалне креативности дошли смо до сазнања да су експерименталне (E1,E2 и E3) групе оствариле значајно већу аритметичку средину у односу на паралене контролне (K1,K2 и K3) групе (E1 група: $M = 73,96$ $SD = 17,52$; K1 група: $M = 50,00$ $SD = 13,88$; $t = 5,29$, $p = 0,01$; E2 група: $M = 78,98$ $SD = 12,60$; K2 група: $M = 34,14$ $SD = 15,68$; $t = 11,28$ $p = 0,01$; E3 група: $M = 58,54$ $SD = 16,38$; K3 група $M = 32,43$ $SD = 9,26$; $t = 7,18$ $p = 0,01$). Тако је потврђена пета подхипотеза.

На основу утврђених статистичких показатеља можемо констатовати да су у анализи књижевног лика у примјењеним моделима индивидуализоване разредне наставе књижевности испитаници експерименталних (E1, E2 и E3) група значајно напредовали у критичком читању у односу на паралелне контролне (K1, K2 и K3) групе (E1 група: $M = 16,19$ $SD = 2,58$; K1 група: $M = 11,76$ $SD = 2,05$; $t = 6,17$ $p = 0,01$; E2 група: $M = 15,96$ $SD = 1,97$; K2 група: $M = 10,54$ $SD = 2,55$; $t = 8,69$; $p = 0,01$; E3 група: $M = 15,33$ $SD = 2,39$; K3 група: $M = 11,33$ $SD = 2,65$; $t = 5,49$ $p = 0,01$), чиме је потврђена шеста подхипотеза.

На основу добијених резултата, јасно је да су ученици који су анализу књижевног лика реализовали поменутим моделим индивидуализоване разредне наставе књижевности постигли статистички значајно боље резултате у креативном читању, у поређењу са ученицима који су исте садржаје реализовали на традиционални начин (E1 група $M = 28,84$ $SD = 7,53$; K1 група $M = 12,46$ $SD = 4,66$; $t = 9,11$ $p = 0,01$; E2 група $M = 24,70$ $SD = 6,00$; K2 група: $M = 13,96$ $SD = 6,93$; $t = 6,04$; $p = 0,01$; E3 група: $M = 23,89$ $SD = 7,16$; K3 група: $M = 8,67$ $SD = 4,38$; $t = 7,69$, $p = 0,01$) и тако је потврђена седма подхипотеза.

У домену моралне развијености анализа разлика просјечних вриједности постигнућа на тестовима познавања значења моралних појмова, карактера и суђења у социјалним ситуацијама показала је да су ученици експерименталне групе (E1) остварили у просјеку статистички значајно боље резултате у овом подручју, у односу на контролну (K1) групу, (E1 група $M = 51,76$ $SD = 10,50$; K1 група $M = 38,00$ $SD = 7,82$; $t = 5,18$, ниво значајности 0,01).

Представљени подаци анализе разлика просјечних вриједности постигнућа на тестовима познавања значења моралних појмова, познавања карактера и суђења у социјалним ситуацијама приказали су да су ученици друге експерименталне групе (E2)

остварили у просјеку статистички значајно боље резултате (Е2 група: $M = 46,36$ $SD = 9,08$; К2 група: $M = 30,55$ $SD = 9,66$ $t = 5,59$, $p = 0,01$). , у односу на другу контролну (К2) групу. Експериментална (Е3) група остварила је значајно боље резултате него контролна (К3) у завршном испитивању на тесту моралне развијености ученика (Е3 група $M = 45,44$ $SD = 10,56$; К3 група $M = 30,12$ $SD = 7,15$; $t = 6,01$, ниво значајности 0,01). Тим показатељима потврђена је осма подхипотеза.

Анализа разлика просјечних вриједности мотивисаности ученика у разредној настави књижевности ученици прве експерименталне групе су на финалном испитивању остварили занчјано боље резултате у односу на прву контролну групу (Е1 група $M = 84,28$ $SD = 8,81$; К1 група $M = 76,83$ $SD = 10,99$; $t = 2,62$, ниво значајности 0,01). У другој и трећој експерименталној групи на финалном испитивању у односу на другу и трећу контролну групу стање је остало готово неизмјењено (Е2 група $M = 79,83$ $SD = 11,16$; К2 група $M = 83,42$ $SD = 10,01$; $t = -1,17$ $p = 0,25$; Е3 група: $M = 80,27$ $SD = 9,72$; К3 група; $M = 79,77$ $SD = 10,64$; $t = 0,18$ $p = 0,86$), те је само дјелимично потврђена девета подхипотеза.

10. Када је у питању развијеност читалачких интересовања, утврђено је да постоје статистички значајне разлике између ученика експерименталних и контролних група у начину провођења слободног времена, где је на финалном мјерењу знатно повећан проценат ученика који своје слободно вријеме проводе читајући књиге (Е1-К1 група: $\chi^2 = 13,52$; $df = 2$; $p = 0,00$; Е2-К2 група: $\chi^2 = 8,83$; $df = 2$; $p = 0,01$; Е3-К3 група: $\chi^2 = 14,57$; $df = 2$; $p = 0,00$). Утврђено је да постоје статистички значајне разлике између ученика експерименталних и контролних група и у бројности посуђених и добијених књига на финалном испитивању (Е1-К1 група: $\chi^2 = 11,21$; $df = 2$; $p = 0,00$; Е2-К2 група: $\chi^2 = 16,83$; $df = 2$; $p = 0,01$; ; Е3-К3 група: $\chi^2 = 11,23$; $df = 2$; $p = 0,00$), да постоји статистички значајна разлика између ученика експерименталних и контролних група у просјеку колико књига прочитају (Е1-К1 група: $\chi^2 = 7,52$; $df = 2$; $p = 0,00$; Е2-К2 група: $\chi^2 = 7,21$; $df = 2$; $p = 0,03$; ; Е3-К3 група: $\chi^2 = 13,73$; $df = 2$; $p = 0,00$), те да постоје статистички значајна разлика између ученика експерименталних и контролних група у слободном бремену више би провели читање књига када би (Е1-К1 група: $\chi^2 = 17,79$; $df = 3$; $p = 0,00$; Е2-К2 група: $\chi^2 = 8,63$; $df = 3$; $p = 0,03$; ; Е3-К3 група: $\chi^2 = 10,7$; $df = 3$; $p = 0,01$). На основу ових утврђених показатеља десета подхипотеза је у потпуности потврђена.

Према наведеним резултатима експерименталног истраживања и верификација подхипотеза, изведен је закључак да је главна хипотеза углавном потврђена тј. да се у

анализи књижевног лика у моделима индивидуализоване наставе постижу у просјеку статистичко бољи васпитно-образовни ефекти у разредној настави књижевности, него у неиндивидуализованој (традиционалној) настави. У цјелини гледано, резултати истраживања су систематично, јасно, вјеродостојно и методолошки објективно и прецизно изложени, аргументовано интерпретирани, те упоређени са резултатима других теоријских проучавања и претходних емпиријских истраживања. У излагању и тумачењу резултата кандидаткиња се руководила проблемом свог истраживања, те постављеним хипотезама истраживања.

Научно истраживачки резултати и стечена искуства у планирању, извођењу и евалуацији експерименталног програма, утврђени индикатори повећаних васпитно-образовних ефеката истог указују на могућности унапређивања наставе и на потребе даљег истраживања анализе књижевног лика у другим иновативним системима на различитим нивоима и врстама школа (основне, средње, специјалне), те индивидуализације наставе у различитим предметима.

- 1) Укратко навести резултате до којих је кандидат дошао;
- 2) Оцијенити да ли су добијени резултати јасно приказани, правилно, логично и јасно тумачени, упоређујући са резултатима других аутора и да ли је кандидат при томе испољавао довољно критичности;
- 3) Посебно је важно истаћи до којих нових сазнања се дошло у истраживању, који је њихов теоријски и практични допринос, као и који нови истраживачки задаци се на основу њих могу утврдiti или назирati.

VII ЗАКЉУЧАК И ПРИЈЕДЛОГ

Докторска дисертација mr Мире Лакетић под насловом **Васпитно-образовни ефекти анализе књижевног лика у индивидуализованој разредној настави књижевности** је оригинално научно дјело у којем су по први пут цјеловитије проучавани ефекти анализе књижевног лика у моделима индивидуализоване разредне наставе књижевности (наставе индивидуализоване примјеном наставних листића, наставе различитих нивоа сложености и интерактивне наставе различитих нивоа сложености).

Успешно је теорејски утемељен, научно-методолошки конципиран, дидактичко-методички операционализован, компетентно проведен и поуздано провјерен једногодишњи експеримент са паралелним групама испитаника (ученика петог разреда основне школе) у иновативним моделима индивидуализоване наставе.

Квантитативних показатељи и квалитативне интерпретације омогућиле су извођење научно поузданих генерализација о васпитно-образовно ефектима анализе

књижевног лика у разредној настави књижевности, чиме су отворене могућности за имплементацију ових резултата у актуелној наставној пракси, а дат је и значајан допринос продубљивању научних сазнања методике наставе (конкретно методике разредне наставе српског језика и књижевности) и савремене дидактике.

На основу свега изложеног у овом извјештају, Комисија са посебним задовољством предлаже Наставно-научном вијећу Филозофског факултета Универзитета у Бањој Луци да одобри јавну одбрану докторске дисертације мр Мире Лакетић **Васпито-образовни ефекти анализе књижевног лика у индивидуализованој разредној настави књижевности.**

- 1) Навести најзначајније чињенице што тези даје научну вриједност, ако исте постоје дати позитивну вриједност самој тези;
- 2) На основу укупне ојјене дисертације комисија предлаже:
 - да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана,
 - да се докторска дисертација враћа кандидату на дораду (да се допуни или измијени) или
 - да се докторска дисертација одбија.

У Бањој Луци и Београду,

29.04.2020. године.

**ПОТПИС ЧЛАНОВА
КОМИСИЈЕ**

1. Др Миле Илић, предсједник

2. Доц. Др Јелијана Јерковић, члан

3. Проф. др Вера Радовић, члан

ИЗДВОЛЕНО МИШЉЕЊЕ: Члан комисије који не жели да потпише извјештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извјештај образложение, односно разлог због којих не жели да потпише извјештај.

Изјава 1

ИЗЈАВА О АУТОРСТВУ

Изјављујем
да је докторска дисертација

Наслов рада - Васпитно-образовни ефекти анализе књижевног лика у индивидуализованој разредној настави књижевности

Наслов рада на енглеском језику - Educational effects of the analysis of the literary character in individualized primary classes literature

- резултат сопственог истраживачког рада,
- да докторска дисертација, у целини или у дијеловима, није била предложена за добијање било које дипломе према студијским програмима других високошколских установа,
- да су резултати коректно наведени и
- да нисам кршио/ла ауторска права и користио интелектуалну својину других лица.

У Бањој Луци, дана 29.04.2020. године

Потпис докторанта

Мира Лакетић

Мира Лакетић

Изјава 2

Изјава којом се овлашћује Универзитет у Бањој Луци да докторску дисертацију учини јавно доступном

Овлашћујем Универзитет у Бањој Луци да моју докторску дисертацију под насловом
Васпитно-образовни ефекти анализе књижевног лика у индивидуализованој разредној
настави књижевности

која је моје ауторско дјело, учини јавно доступном.

Докторску дисертацију са свим прилозима предао/ла сам у електронском формату
погодном за трајно архивирање.

Моју докторску дисертацију похрањену у дигитални репозиторијум Универзитета у
Бањој Луци могу да користе сви који поштују одредбе садржане у одабраном типу лиценце
Креативне заједнице (*Creative Commons*) за коју сам се одлучио/ла.

- Ауторство
- Ауторство – некомерцијално
- Ауторство – некомерцијално – без прераде
- Ауторство – некомерцијално – дијелити под истим условима
- Ауторство – без прераде
- Ауторство – дијелити под истим условима

(Молимо да заокружите само једну од шест понуђених лиценци, кратак опис лиценци
дат је на полеђини листа).

У Бањој Луци, дана 29.04.2020. године

Потпис докторанта

Мира Лакетић

ТИПОВИ ЛИЦЕНЦИ КРЕАТИВНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

Ауторство (CC BY)

Дозвољавате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дјела, и прераде, ако се наведе име аутора, на начин одређен од аутора или даваоца лиценце, чак и у комерцијалне сврхе. Ово је најслободнија од свих лиценци.

Ауторство - некомерцијално (CC BY-NC)

Дозвољавате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дјела и прераде, ако се наведе име аутора, на начин одређен од аутора или даваоца лиценце. Ова лиценца не дозвољава комерцијалну употребу дјела.

Ауторство - некомерцијално - без прерада (CC BY-NC-ND)

Дозвољавате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дјела, без промјена, преобликовања или употребе дјела у свом дијелу, ако се наведе име аутора, на начин одређен од аутора или даваоца лиценце. Ова лиценца не дозвољава комерцијалну употребу дјела. У односу на све остале лиценце, овом лиценцом се ограничава највећи обим права коришћења дјела.

Ауторство - некомерцијално - дијелити под истим условима (CC BY-NC-SA)

Дозвољавате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дијела, и прераде, ако се наведе име аутора, на начин одређен од аутора или даваоца лиценце, и ако се прерада дистрибуира под истом или сличном лиценцом. Ова лиценца не дозвољава комерцијалну употребу дјела и прерада

Ауторство - без прерада (CC BY-ND)

Дозвољавате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дјела, без промјена, преобликовања или употребе дјела у свом дјелу, ако се наведе име аутора, на начин одређен од аутора или даваоца лиценце. Ова лиценца дозвољава комерцијалну употребу дјела.

Ауторство - дијелити под истим условима (CC BY-SA)

Дозвољавате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дјела, и прераде, ако се наведе име аутора, на начин одређен од аутора или даваоца лиценце, и ако се прерада дистрибуира под истом или сличном лиценцом. Ова лиценца дозвољава комерцијалну употребу дјела и прерада. Слична је софтверским лиценцима, односно лиценцима отвореног кода.

Напомена: Овај текст није саставни дио изјаве аутора.

Више информација на линку: <http://creativecommons.org.rs/>

Изјава 3

Изјава о идентичности штампане и електронске верзије докторске дисертације

Име и презиме аутора: Мира Лакетић

Наслов рада:

Васпитно-образовни ефекти анализе књижевног лика у индивидуализованој разредној настави књижевности

Ментор: проф. др Миле Илић

Изјављујем да је штампана верзија моје докторске дисертације идентична електронској верзији коју сам предао/ла за дигитални репозиторијум Универзитета у Бањој Луци.

У Бањој Луци, дана 29.04.2020. године

Потпис докторанта

Мира Лакетић

